Әл- Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

ОӘЖ 378.013.42 Қолжазба құқығында

КОЖАБЕРГЕНОВА ГАУХАР ЕСЕНБАЕВНА

Университеттік білім беру жүйесінде болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің ғылыми негіздері

6D012300- Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану мамандығы

философия докторы (Ph.D)
дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация

Ғылыми кеңесші:
педагогика ғылымдарының докторы,
профессор Асанов Наухан Алтаевич

Шетелдік ғылыми кеңесші:
PhD философия докторы, Эрзинджандық
Бинали Йылдырым университетінің
профессоры Ахмет Рагип Озполат

Қазақстан Республикасы
Алматы, 2019

МАЗМҰНЫ

	НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР	4
	БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР	5
	АНЫҚТАМАЛАР	6
	КІРІСПЕ	7
1	**УНИВЕРСИТЕТТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫ ОҚЫТУ САПАСЫН ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ**	
1.1	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мәселесінің ғылыми әдебиеттердегі зерделену жайы	14
1.1.1	Университеттік білім беру жүйесінде болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлау сапасын қамтамасыз ету мәселесі	14
1.1.2	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісінің мәні мен мазмұны	27
1.2	Болашақ мамандарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің шетелдік және отандық тәжірибесі	39
1.3	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мәселелерін зерттеудегі әдіснамалық тұғырлар	50
2	**УНИВЕРСИТЕТТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫ ОҚЫТУ САПАСЫН ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ**	
2.1	Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жүйесін дидактикалық жобалау негіздерінің дамуы	64
2.1.1	Жоғары мектеп дидактикасы құрылымындағы білім беру бағдарламаларын құру логикасы	64
2.1.2	ЖОО-ның оқытушысы мен оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді дидактикалық жобалау инновациялық үдеріс ретінде	88
2.2	Педагогикалық мониторинг оқу сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді басқару құралы ретінде	103
2.3	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық моделі	114
3	**БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫ ОҚЫТУ САПАСЫН ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША ТӘЖІРИБЕЛІК – ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЖҰМЫС МАЗМҰНЫ**	

3.1 Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету бойынша тәжірибелік-эксперименттік жұмыс барысы 128
3.2 Тәжірибелік-эксперименттік жұмыс нәтижелері 135
3.3 Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді зерттеу мәселелерінің келешегі 156

ҚОРЫТЫНДЫ 162
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ 166
ҚОСЫМШАЛАР 179

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

Бұл диссертациялық жұмыста нормативтік құжаттарға сілтемелер қолданылған:

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. Астана. 27 шілдеде 2007жыл № 319.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы №1118 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016- 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы - Астана, 2016 ж. 1 наурыз, №205 Жарлық.

Қазақстан Республикасы жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (23.08.2012 ж., № 1080), өзгертулермен 13.05.2016 ж. № 292.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 17 қаңтар, 2014 ж.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа көзқарас: қоғамдық сананы модернизациялау» атты мақаласы. 12 сәуір, 2017 ж.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 31 қаңтар,2017 ж.

«Педагог» кәсіби стандарты, Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасы Басқармасының «Атамекен» Басқарма Төрағасының 2017 жылғы 8 маусымдағы № 133 бұйрығына қосымша.

ТОБ (ТУП) 05.07.2016 ж.

БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

ҚР БҒМ – Қазақстан республикасының білім және ғылым министірлігі
ҚР ЖОО – Қазақстан Республикасы жоғары оқу орны
ФжСФ – философия және саясаттану факультеті
ӘПжӨӨТ– әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану мамандығы
ПОҚ –профессор –оқытушылар құрамы
ОӘЖ – оқу-әдістемелік жұмыс
ҒӘЖ – ғылыми -әдістемелік жұмыс
ҰӘЖ – ұйымдастырушылық-әдістемелік жұмыс
ОӘҚЕ – оқу-әдістемелік қамтамасыз ету
МЖМБС – мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты
ТОЖ – типтік оқу жоспары
ЖОЖ – жұмыс оқу жоспары
НОЖ – негізгі оқу жоспары
ЖОЖ – жеке оқу жоспары
ББ – білім беру бағдарламасы
НББ – негізгі білім беру бағдарламасы
ЖББ – жалпы білім беру бағдарламасы
ЖББЖ – жеке білім беру жолы
ОӘК – оқу-әдістемелік кеңес
РОӘК – Республикалық оқу-әдістемелік кеңес
МҒӘК – мамандықтың ғылыми-әдістемелік кеңесі
ОӘБ – оқу-әдістемелік бірлестік
СӨЖ – студенттің өздік жұмысы
СОӨЖ – студенттің оқытушымен өздік жұмысы
КП – кәсіби пәндер
ҰБШ – ұлттық біліктілік шеңбері
СБШ – сапалық біліктілік шеңбері
ПОӘК – пәннің оқу-әдістемелік кешені
ОӘК – оқу-әдістемелік кешен
ОӘҚ – оқу-әдістемелік құрал
EFQM – EuropeanFoundation for QualityManagement
ENQA – European Association for Quality Assurance in Higher Education
ИСО – International Organization for Standardization
CQI – Chartered Quality Institute
БӨМ–бақылау- өлшемдеу материалы
БКЖ –Бітіруші квалификациялық жұмыс/выпускная квалификационная работа
МҚА – мемлекеттік қорытынды аттестация
СҒЗЖ – студенттердің ғылыми-зерттеу жұмысы
СОЗЖ – студенттердің оқу-зерттеу жұмысы
ОТҚ– оқытудың техникалық құралдары

АНЫҚТАМАЛАР

Бұл диссертациялық жұмыста келесі терминдерге сәйкес анықтамалар қолданылған:

Білім бағдарламасы – жоғары оқу дәрежесі және (немесе) академиялық бакалавр, магистр дәрежелерін иемденудегі мамандарды дайындауға бағытталған жоғары кәсіби білімнің оқу бағдарламасы.

Білім берудегі мониторинг – білім қызметтеріндегі үрдістер мен рәсімдер туралы мәліметтердің жиынтығы және оларды талдау. Білімнің сапасы – МЖМБС талаптарына және ЖОО-ға қойылған қосымша талаптарына сай студенттер және бітірушілердің білім деңгейлерінің сәйкестігі.

Дидактикалық жобалау – әдістер мен құралдар жиынтығын сипаттайтын, педагогтың оқу үдерісі мен оның нәтижесінің технологиялық құрылымын болжалды көруін қамтамасыз ететін, мұғалімнің кәсіби қызметінің түрі.

Қамтамасыз ету - қандай да бір үдеріске қажетті жағдайларды жасау.

Құзыреттілік – (латын сөзі) competenens – қабілетті, қатысты деген мағынада. Белгілі бір саланың тұлғаларының білімінің, білігінің, тәжірибесінің сәйкестігінің мөлшері деген анықтама берген.

Нәтижелілік – жоспарланған іс-әрекеттердің іске асырылуы және жоспарланған нәтижелердің табысты дәрежесі.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету – студенттің қызметін кәсіби білімдер мен дағдыларын тиімді меңгеруге бағыттаушы түрлі ақпараттар кешені.

Оқу сапасы– профессор-оқытушылар құрамының біліктілік деңгейіне, оқу-әдістемелік үдерістің, материалдық-техникалық базаның жағдайына, білім беру ұйымының оқу процесінің объектісі ретіндегі студенттердің зияткерлік әлеуетіне байланысты оқыту үдерісінің тікелей нәтижесі.

Оқу үдерісіне қатысты «жағдай» - оқу үдерісінің орындалуына негізделген оқытудың алғышарттары, ережелерді және оқытуға қойылатын талаптары.

Педагогикалық қамтамасыз ету- дидактикалық жүйемен құрылымды үлгіленген және оқыту заңдылықтарымен, қағидаттарымен сәйкес оқыту үдерісінде даму мақсаттарын жүзеге асыруға қажетті жағдайлар құру.

КІРІСПЕ

Зерттеудің өзектілігі. Қазақстандық қоғамдағы өмірдің әлеуметтік-экономикалық салаларындағы белсенді инновациялық процестердің аясында болып жатқан қазіргі білім беру жағдайлары инновациялық, дамып келе жатқан мектепте жұмыс істей алатын сапалы әр түрлі деңгейдегі мұғалімдерді даярлау мәселесін алға тартады.

ҚР Бірінші Президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің «Қазақстан–2050» Стратегиясы: «Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Дамыған, бәсекеге қабілетті мемлекет болуымыз үшін біз сапалы білімге ие, сауаттылығы жоғары елге айналуымыз қажет», − деп атап көрсетті.[1] Сондай-ақ, білім беру саласында ғаламдық бәсекелестікке бейімделген кадрларды даярлауды дамыту қажеттігі де Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» бағдарламалық мақаласында да көрініс тапты. [2]

Заманауи педагогикалық білім парадигмасы әлеуметтік педагогтарды жаңаша даярлауды анықтайды, ол − тек жаңа білімдерді, жаңа мақсаттар, жаңа құндылықтар мен тұлғалық мағынаны игеру ғана емес, сонымен қатар болашақ әлеуметтік педагогтың мәндік күшін, оның интеллектуалды және адамгершілік әлеуетін, әр түрлі әлеуметтік - мәдени жағдайларда еркін бағдарлану мүмкіндіктерін ашу, белгілі әлеуметтік-педагогикалық технологияларға қызмет етуімен қатар әлеуметтік-тәрбиелік үдерістерді де жүзеге асыру болып табылады.

Білім беру саласында мамандарды даярлау көпаспектілі зерттелген: атап айтқанда, педагог тұлғасын дамыту теориялары мен әдіснамалық жұмыстары: С.И. Архангельский [3], Н.В. Кузьмина [4], Ю.Н. Кулюткин [5], В.А. Сластенин еңбектерінде қарастырылса[6]; педагогикалық кадрларды кәсіби даярлау және оқу үдерісін жетілдіруге бағытталған ізденістер: О.А. Абдуллина [7], Ю.К.Бабанский [8], В.П.Беспалько [9], А.П. Тряпицын [10]; тұлғаны әлеуметтендіру және педагогикалық білімді ізгілендіру мәселелері К.А. Абульханова-Славская [11], Ш.А. Амонашвили [12], Е.Н. Шиянов [13] және т.б.; білім беру мазмұны және әлеуметтік-педагогикалық зерттеу саласында Ю.В. Василькова[14], М.А. Галагузова [15], Л.В. Мардахаев [16], А.В. Мудрик [17] және т.б. ғылыми зерттеулер бар.

2010 жылдан бастап, Қазақстанның ұлттық университеттерінде «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша мамандар даярлау мәселесі қолға алынды. Бұл дайындық кезеңінде әлеуметтік-педагогикалық қызметкерлердің түрлі санаттарын мақсатты қайта даярлау және біліктілігін арттыру жүзеге асырылды. «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша оқыту балалар мен жастардың толыққанды әлеуметтенуі мен жеке даму үдерісін ұйымдастыру; жалпы білім беретін және мамандандырылған білім беру ұйымдарында түзетуші-педагогикалық және тәрбиелік қызметті ұйымдастыруға бағытталған жұмыстар зерделенді.

Қазақстанда педагогикалық кадрларды даярлау мәселесінің өзектілігі жан-жақты ғылыми талдау мен зерттеудің мәні болып табылды. Білім сапасын

қамтамасыз ету барысын зерттеуде нәтижеге бағдарланған басқаруды зерттеуге байланысты Ғ.М. Мұтанов [18], Ш. М. Қаланова [19], Ы.А. Нәби [20], Г.С. Минажева [21] жұмыстарына қызығушылық туды.

Жоғары оқу орнында оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру мәселелері Г.К. Ахметова [22], А.Е. Әбілқасымова [23], Т.О. Балықбаев [24], К.К. Жампеисова [25], А.Қ. Құсайынов [26], Н.Д. Хмель [27], А.А. Молдажанова [28] т.б ғалымдардың зерттеулерінде қарастырылды. Педагогикалық білім беруді басқарудың жекелеген аспектілерін зерттеу Н.А. Асанов [29], М.Н. Сарыбеков [30] және т.б. ғалымдардың зерттеулерінде жүйеленді.

Сапаны бағалаудағы құзыреттілік тұғыр мен нәтижеге бағдарланған білім беру Ж.У. Кобдикова [31], К. С. Құдайбергенова [32], ал білім берудегі менеджменттің ерекшеліктері Н.С. Әлқожаева [33], Т.М. Баймолдаев [34], З.А. Исаева[35], Б.А.Қойшыбаев[36], З.М. Садвакасованың [37]зерттеу бағытындағы ізденістерінде қарастырылды.

Әлеуметтік педагогтарды даярлау ерекшеліктерін талдау барысы әлеуметтік-педагогикалық дайындық мазмұнын жобалау бойынша А.Б. Абибуллаева [38], Р.И. Бурганова [39], Г.Ж. Меңлібекова [40] және А.Н. Тесленко [41]; әлеуметтік педагогтарды даярлау тарихы мен тәжірибесі бойынша Ш.Т. Таубаева [42], И.Р. Халитова [43], А.Б. Айтбаева [44]; болашақ әлеуметтік педагогтарды әлеуметтену технологияларын меңгеру А.С. Мағауова [45]; әлеуметтік педагогтарды даярлаудағы орта тұғыры мен білім беру ортасының сапасы бойынша А.К. Мыңбаева [46], А.А. Булатбаева [47] жұмыстарында зерделенді.

Республикада әлеуметтік педагогтарды даярлаудың түрлі аспектілеріне арналған С. Асқарқызы [48], Д.Е. Ертарғынқызы [49], Г.К. Құрманаева [50], А.Ш. Маманова [51] және т.б. PhD докторлық диссертацияларды ерекше атап өткіміз келеді. Бұл ғылыми зерттеулерде оқу бағдарламалары мен жоспарларын талдау, дайындық мазмұнының мәселелері қарастырылған.

Зерттеу барысында психологиялық-педагогикалық әдебиеттерге жасалған талдау педагогикалық білім беруді арттырудың заманауи кезеңінде оқу-әдістемелік қамтамасыз ету − болашақ маманды даярлау сапасы идеяларын жүзеге асырудың шешуші факторы болып табылатындығын көрсетеді. Алайда, белгілі зерттеулердің болуына қарамастан, болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлау мәселелерінде, нақтырақ айтқанда, оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу және оны ғылыми негіздеу ғалым-зерттеушілер назарынан тыс қалған.

Университеттік білім беру тәжірибесі туралы айтар болсақ, білім алушыларды оқу-әдістемелік қамтамасыз етумен оқу- әдістемелік бөлімі айналысады, ал оқу-әдістемелік материалдарды тікелей әзірлеу барысы кафедра мен оқытушылардың қызметі болып табылады. Сонымен қоса, Қазақстанда әлеуметтік педагогтарды даярлау жүйесі әлі даму кезеңінде және бұл мамандықтың білім бағдарламалары халықаралық аккредитациядан өтуде. Бүгінгі таңда Қазақстанда «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша маман даярлау бакалавриат, магистратура және

докторантура деңгейінде жүзеге асырылуда. Оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету әртүрлі білім беру бағдарламаларына сәйкес, студенттердің іс-әрекетінің барлық түрлерін қамтиды. Сонымен, оқу сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жұмысын ғылыми негізге сүйене отырып жүзеге асыру, әзірленген оқу-әдістемелік құжаттаманың сапасын бағалаудың нақты өлшемдері мен тетіктерін құрастыру қажеттіліктері байқалады.

Осыған орай, біз белгілеген келесідей **қарама - қайшылықтарды** бөліп көрсетеміз:

– жоғары әлеуметтік - педагогикалық білімнің даму тенденциясына сәйкес келетін оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің қажеттігі мен оны жобалау үшін ғылыми негіздемесінің жеткіліксіздігі арасында;

– әлеуметтік-педагогикалық білім берудің жаңа мазмұнын айқындайтын педагогикалық пәндердің пайда болуы және оның оқу-әдістемелік жабдықталуы мен басқа оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді талап етуі арасында;

– студенттің білім алудағы жетістіктері және оқытушы іс-әрекетінің тиімділігін арттыруға ықпал ететін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету өлшемдері арқылы жобалаудың қажеттігі мен оның ғылыми-әдістемелік негіздемесінің жеткіліксіздігі.

Аталған қарама-қайшылықтар, педагогикалық үдерістегі және мамандардың кәсіби қабілеттерін дамытудағы жаңа тенденцияларға сәйкес болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің ғылыми негізделген жүйесін құрастыруда зерттеудің мәселесін айқындады және бізге диссертациялық жұмыстың тақырыбын «**Университеттік білім беру жүйесінде болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің ғылыми негіздері**» деп таңдауға негіз болды.

Зерттеу нысаны: университеттік білім беру жүйесінде әлеуметтік педагогтарды оқыту үдерісі.

Зерттеу пәні: болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

Зерттеу мақсаты: болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлау үдерісінің сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді ғылыми-тәжірибелік негіздеу.

Зерттеудің ғылыми болжамы. Егер болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту үдерісі жаңа оқу-әдістемелік қамтамасыз ету моделіне бағдарланатын болса, онда сапа айтарлықтай артады, өйткені модель тек құралдар мен технологиялардың тиімді жиынтығын көрсетіп қана қоймай, сонымен қатар жоғары оқу орны оқытушысының ОӘҚЕ-ді дидактикалық жобалаудың кезеңдерін бөлуді, студенттің кәсіби қызметінің субъектісі ретінде қалыптасуына бағдарланатын педагогикалық мониторингісін ұйымдастыруды қарастырады.

Қойылған мақсат пен болжамға сәйкес **зерттеу міндеттері** анықталды:

1) «оқу сапасы», «оқу-әдістемелік қамтамасыз ету» ұғымдарына анықтамалар беру;

2) болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мәселесін зерттеудің әдіснамалық тұғырларын негіздеу;

3) болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тұжырымдамалық мәнін ашу;

4) болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық моделін құру және өлшемдер кешенін негіздеу;

5) болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету бойынша тәжірибелік-эксперименттік жұмыс жүргізу және жоғары оқу орнында оқу-әдістемелік жұмысты оңтайландыруды қамтамасыз ету мен жалпы білім үдерісінің сапасын арттыру үшін ұсыныстар дайындау.

Зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздері. Қазіргі әлемдегі жалпы және кәсіби білімнің рөлі, оның тұлғаның қалыптасуына әсері туралы философиялық және психологиялық-педагогикалық идеялар (Б.С. Гершунский, М.С. Каган, М.К. Мамардашвили, Н.Д. Никандров және т.б.); білім беру жүйесінің даму жолдарын жобалау мен болжауда жүйелік тәсілдемені қолдану ерекшеліктерін айқындау (В.Г. Афанасьев, Э.Д. Днепров, Е.С. Заир-Бек және т.б.); білім мазмұны және әлеуметтік-педагогикалық дайындық саласындағы шетелдік ғалымдардың зерттеулері (М.А. Галагузова Л.В. Мардахаев, А.В. Мудрик, В.А. Сластенин, И.Я. Лернер, О.А. Абдуллина, В.В. Краевский, В.С. Леднев және т.б.); кәсіби даярлау теориясы (Н.Д. Хмель, Ш.Т. Таубаева және т.б.), көп деңгейлі университеттік білім концепциялары; жоғары мектепте оқыту үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету бойынша жұмыстар (Н.А. Асанов, Г.С. Минажева және т.б.) зерттеулерінде талданды.

Зерттеу дереккөздері: әлеуметтік-педагогикалық білім саласындағы психологтардың, оқытушылардың, шетелдік және отандық ғалымдардың еңбектері; білім саласындағы заңнамалық құжаттар, жоғары білімнің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, университеттердің оқу жоспарлары мен бағдарламалары, ғылыми және әдістемелік әдебиеттер.

Зерттеу базасы: Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Эрзинджандық Бинали Йылдырым университеті «Білім беру» факультеті, Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті.

Зерттеу әдістері. Қойылған міндеттерді шешу үшін бірін-бірі толықтырушы әдістер жиынтығы қолданылды: жоғары педагогикалық білім беру саласындағы жұмыстарды талдау; жоғары оқу орнындағы білім үдерісінің оқу-әдістемелік жабдықталуын бақылау; конструктивті моделдеу; сауалнама жүргізу; университет оқытушылары мен студенттерінің кәсіби қызметінің өнімдерін талдау;

Білім беру саласындағы құжаттар мен заңнамаларды, білім беруді дамыту бағдарламалары мен стратегияларды зерттеу, талдау, синтездеу, салыстыру, жалпылау, үлгілеу, инновациялық үдеріс ретінде оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалау; сараптамалық бағалау.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

- университеттік білім беру жүйесіндегі өзгерістерге, оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің шетелдік және отандық тәжірибесіне, педагогикалық-

психологиялық әдебиеттердегі зерттеулерге сүйене отырып, «оқу сапасы», «оқу-әдістемелік қамтамасыз ету» ұғымдары нақтыланды.

- Болашақ әлеуметтік педагогтардың оқу мазмұнын жобалауға мүмкіндік беретін жүйелік, мәдени, тұлғаға-бағдарлық, ақпараттық, квалиметриялық көзқарас сипатталып, сонымен қатар зерттеу тақырыбына қатысты оларды болжамдаудың әдістемелік қағидалары ашылды;

- болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тұжырымдамалық негізі ретінде мұғалімнің дидактикалық жобалаудағы қызметі және оқушылардың жеке білім беру қажеттіліктерін ескеруге бағытталған педагогикалық мониторингті ұйымдастыру негізделді;

- болашақ әлеуметтік педагогтардың оқу сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық моделі құрастырылды және оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің бағалау өлшемдері ұсынылды.

Диссертациялық зерттеудің **практикалық маңыздылығы** жоғары оқу орнында әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тиімділігін бағалау өлшемдерін даярлау; жоғары оқу орнында оқу-әдістемелік жұмыстарды оңтайландыру және жалпы білім үдерісінің сапасын арттыру бойынша ұсыныстар беру, зерттеу барысында даярланған «Бейіндеуші блоктың пәндерін толық меңгердім деп ойлайсыз ба?», «Оқу үрдісі студенттің көзімен», «Мамандықты ұғыну: білім беру сапасын бағалау» сауалнамаларын білім алушылар үшін оқу үдерісінде пайдалануға болады.

Ғылыми нәтижелердің сенімділігі мен негізділігі:

Ғылыми тұжырымдардың негізділігімен және қарастырылып отырған мәселенің теориялық жағдайдың дәйектілігімен; оның нысанына, пәніне, мақсаттары мен міндеттерін шешуде зерттеу әдістерінің кешенін қолдана алуымен; диссертанттың әлеуметтік педагогтарды даярлайтын кафедралармен бірлескен жұмысымен; болжамның расталғандығымен; тәжірибелік-эксперименттік жұмыстар мазмұнының негізділігімен, айқындылығымен қамтамасыз етіледі.

Қойылған міндеттерді шешу барысында алынған зерттеудің негізгі нәтижелері **бойынша қорғауға ұсынылатын қағидалар:**

– болашақ әлеуметтік педагогтардың бәсекеге қабілеттілігін жоғарылатумен байланысты білім берудің жаңаша жүйесіндегі оқу-әдістемелік қолдаудың мәнін өзгерту, білім беру бағдарламаларының өзектілігі, білім беру процесінің студенттермен субъективтілігі мен рефлексиялық дамуына бағытталғандығы, мұғалімдердің дидактикалық жобалау іс-әрекетін арттыру кешен ретінде оқу-әдістемелік қолдаудың мәнін жаңа түсінуді талап етеді, тиімді шеберлікке бағытталған ақпараттар студенттердің кәсіби білімдері мен дағдыларын арттыру; **«оқу сапасы»** профессор-оқытушылар құрамының біліктілік деңгейіне, оқу-әдістемелік процестің, материалдық-техникалық базаның жағдайына, білім беру ұйымының оқу процесінің объектісі ретінде оқушылардың зияткерлік әлеуетіне байланысты оқу процесінің тікелей нәтижесі ретінде қарастырдық; мұғалімдердің дидактикалық жобалау іс-әрекетін жандандыру оқушылардың кәсіби білімі мен машықтарын тиімді игеруге бағытталған ақпараттық

материалдар жиынтығы ретінде **«оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің»** мәнін жаңа түсінуді талап етеді;

– «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының білім беру бағдарламасының даму логикасы және университетте әлеуметтік-педагогикалық пәндерді оқу үдерісінде оқытушы мен студенттің жетістікке бағдарлану қажеттілігі оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің жаңа үлгісін негіздейді және оны үлгілеу барысында әлеуметтік педагогтарды оқытудың күтілетін нәтижелерін болжамдауда бағдар беретін жүйелілік, мәдени, тұлғаға-бағдарлық, ақпараттық және квалиметриялық тұғырлар жиынтығының әлеуетін пайдаланады;

– Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тиімділігі және оның болашақ әлеуметтік педагогтардың білім сапасына әсері әдістемелік қызметте көрсетілген оқыту нәтижелілігінің өсуін, студенттің жеке және кәсіби қалыптасу процесінде жетістіктерінің өсуін ескеруге негізделген. Демек, ОӘҚЕ оқу материалдарының дидактикалық дизайны және қолдау процесінің педагогикалық мониторингісі болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалаудың тұжырымдамалық негізі болып табылады.

- Болашақ әлеуметтік педагогтардың білім беру сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-негізделген моделі мақсатты, теориялық - әдістемелік, құрылымдық - ұйымдастырушылық, мазмұнды - процедуралық, әдістемелік - рефлексиялық, тиімді блоктардан тұруы керек. Сонымен қатар, оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру оқу, кәсіптік және тәуелсіз студенттік іс-әрекетті ұйымдастыру мақсатында оқытушы дайындаған оқу материалдары мен оларды қолданудың технологияларын қарастырады.

- Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің сапасын бағалау келесі өлшемдерді қамтиды: **оқу-әдістемелік құжаттаманы талдау деңгейінде** - мақсаттың мазмұнына сәйкестігі, мақсаттың ашылуының толықтығы, оның өзектілігі; мазмұны мен құрылымының мемлекеттік білім стандартына сәйкестігі; құрылым мен процестердің бірлігі; құзыреттілікті қалыптастыру; пән мазмұнының дәлдігі мен толықтығы; **оқу-әдістемелік құралдарды талдау деңгейінде** - заманауи, инновациялық, мұқият таңдалған технологияларды, оқу процесінің нысандары мен әдістерін қолдану; студенттердің өзіндік жұмысын, өзін-өзі бағалауды, сонымен қатар рефлексияның болуын ескеретін бағалаудың объективті құралдары мен технологияларын таңдау; қазіргі заманғы оқу-әдістемелік құралдарды қолдану; оқу процесін заманауи, қол жетімді, тиімді оқу құралдарымен жабдықтау;

Болашақ әлеуметтік педагогтардың білім сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үшін: оқу барысында құрастырылған: «Негізгі пәндер бойынша бағалау парағы», «Жұмыс бағдарламаларын (сызбаларын) талдау схемасы», мұғалімдерге арналған сауалнамалар мен студенттерге арналған сауалнамалар: «Сіз негізгі бөлімнің пәндерін толығымен игердіңіз бе?», «Оқу процесі студенттердің көзімен», «Мамандықты түсіну: білім беру сапасын бағалау»; келесі курсты оқығаннан кейін шығарылған білім деңгейін растайтын (талап етілетін) білім мен бағалау нәтижелерін бағалау үшін түсу

тесттерін немесе жедел сауалнамаларды әзірлеу; оқу материалдарын жобалау үшін дидактикалық негізде профессор-оқытушылар құрамының үздіксіз кәсіби дамуы; тест тапсырмаларын жобалауға арналған ақпараттық-интерактивті әдістемелік нұсқаулық дайындау, Университеттің оқытушылар парағында оқу жоспарларын құру, кафедрада мамандандырылған пәндер бойынша іскерлік ойындар, кейстер, шеберлік сабақтарына әдістемелік қолдауды дамыту және оқу үдерісінде видео дәрістерді қолдану тәжірибесін кеңейту.

Зерттеу нәтижелерін сынақтан өткізу: Зерттеудің негізгі ережелері мен нәтижелері алдын-ала халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларда баяндалды және Әл-Фараби, ТарМПИ педагогика және бастауыш оқыту әдістемесі кафедрасы, ҚазҰУ педагогика және білім менеджменті кафедрасының отырыстарында бекітілді.

Оның ішінде 1 мақала Scopus мәліметтер базасына енгізілген. 4 ғылыми мақала «XIII Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының» халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларының материалдар жинағына енген (Германия, Шеффилд, 2017); «Қазақстандық қоғамның рухани-адамгершілік рухының қалыптасуы жағдайында ғылым-зерттеушілік және білім беру жүйесі арқылы дамуды қарастырылған» (Алматы, 2017); «Санкциялардағы әлемдік тәртіп контекстіндегі ғылым мен практика» (Санкт-Петербург, 2018); 1- халықаралық әділеттілік конгресі (Түркия, Ризе, 2019), Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі ұсынған журналдарда жарияланған 3 мақала: - «Қазақстанның ғылымы және өмірі» (Алматы, 2017), «Қазақстан педагогикалық ғылымдары академиясының жаршысы» (Алматы, 2018); «ҚазҰУ хабаршысы. «Педагогикалық ғылымдар» сериясы (Алматы, 2019).

Диссертацияның құрылымы кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімі және қосымшалардан тұрады. Диссертациялық зерттеуде кесте (23) және түрлі графиктер (16) түрінде иллюстрациялар қамтылған.

1 УНИВЕРСИТЕТТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫ ОҚЫТУ САПАСЫН ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

1.1 Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мәселесінің ғылыми әдебиеттердегі зерделену жайы

1.1.1 Университеттік білім беру жүйесінде болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлау сапасын қамтамасыз ету мәселесі

Адамзат дамуының тарихында білім қоғамдық әл-ауқатты шешудің, алға ұмтылудың негізгі факторы болатынын көрсетеді. Білім беру экономикалық және әлеуметтік ілгерілеу факторларының бірі бола отырып, қоғамның жалпы және кәсіби мәдениеттің дүниежүзілік деңгейін, сондай-ақ, адамның ұлттық және әлемдік мәдениетке кірігуімен қатар қоғамды жетілдіруге, адамның әлеуетін арттыруға, дамытуға бағытталған тұлғаның қалыптасуын қамтамасыз етуі тиіс.

Елімізде жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жағдайы қарқынды дамып келе жатыр, сондықтан 2017 жылы әлемдегі үздік университеттер Quacquarelli Symonds World University Rankings рейтингісінде қазақстандық жоғары оқу орны 8-болып аталып өтті.

Үш тілдік білім беруді жүзеге асыру аясында оқу пәндерінің 50% оқу тілі (қазақ немесе орыс), екінші тілде (сәйкесінше орыс немесе қазақ тілінде) – 20%, ағылшын тілінде – 30% оқыту жүзеге асуда. 76 жоғары оқу орнында 2,5 мың арнайы топ бар, онда 30 мың адам оқудың барлық салаларында үш тілде оқытылады. 2017 жылы 600 профессорлық - оқытушықұрам тілдік курстарда біліктілігін арттырды.

51 шетелдік жоғары оқу орындарымен бірлесе 50 жоғары оқу орындарында қос дипломды білім беру бағдарламалары оқытылады. Ағылшын тілінде 10 білім беру бағдарламасы енгізілуде. Жоғары оқу орындарының академиялық білім алуын кеңейту туралы заң жобасы әзірленді.

Білім беру жүйесінде басты рөл жоғары оқу орындары университеттер үлесінде. Қоғамның субъектісі ретінде жоғары оқу орны мамандар даярлауды, негізгі және қолданбалы зерттеулерді қанағаттандыратын және қоғамға жаңа білім беруді ендіруші ғылым, мәдениет және білім беру орталығы болып табылады. Экономика субъектісі ретінде университет мамандар даярлау мен зерттеулер жүргізуге мемлекеттік (салалық) тапсырыстарды орындау мақсатында мемлекеттік ресурстарды жұмсайтын ұйым болып табылады. Салалар субъектісі ретінде, университет салалар есебінен арнайы мамандандырылған кадрлар даярлау орталығы және салалық бағдарламалар бойынша мақсатты бағытталған зерттеулерді жүргізуші ретінде жүреді.

Елдің экономикалық механизмінде университеттің үш негізгі бағытталуын бөліп көрсетуге болады:

– мәдени және білім берудегі ұлттық әлеуетті сақтау;

– халықтың білімділік деңгейін жоғарылату;

– елдің ғылыми-техникалық дамуы.

Университеттің кейбір сипаттамалары В.Г. Пищулиннің жұмысына негізделген: қызметтің ғылыми-білім беру сипаты, ашықтығы және өзін-өзі ұйымдастыру [52], салыстырмалы дербестік, инновация. Л.Н. Рулиненің зерттеулерінде университетінің келесі қызметтері бар: зияткерлік (білім беру, ғылым, мәдениет, ғылымды сақтау, беру және құру), зерттеу (білімді дамыту, ақиқат іздеу); әлеуметтік (жоғары білікті жұмыс күшін кәсіби даярлау және қайта даярлау), ресми (әлеуметтік дамуға сараптамалық баға беру), білім беру (қоғамның зияткерлік капиталын қалыптастыру және дамыту), гуманистік (іргелі әмбебап идеялар, тұжырымдамалар, құндылықтар) [53].

Университеттік білімнің дамуы оның жұмыс істеуінің өзгеретін қағидаларымен де тығыз байланысты. Жетекші зерттеушілер, А.И. Субетто мен В.В. Чекмаревтің пікірлерінше «университеттік білім деп мыналарды анықтайды: сабақтастық, фундаментализм, әмбебаптылық» [54].

Осы қағидалардан басқа, қазақстандық жоғары оқу орындарына деген көзқарастарын ажыратуға болады:

– академиялық ашықтық және ұтқырлық қағидасы, кәсібилік принципінің қамтамасыз етілуі;

– университеттегі білім берудегі бұл өзгерістер жоғары білім берудегі жаһандық процестерге де байланысты;

– ғылыми және академиялық пәндердің жаңа факультеттерін енгізу арқылы мамандар даярлаудың гуманитарлық компоненті: философия, психология, саясаттану, әлеуметтану, мәдениеттану, экология, экономика;

– жоғары білім беруде елдің барлық жоғары оқу орындарының және әлемдік көшбасшылардың интеграциясы күшейтілуде, бұл жоғары сапалы университеттік кешендердің, мемлекеттік, континенталды және аймақаралық ғылыми-білім беру мегаполистерінің пайда болуына әкеледі;

– университеттердің өнеркәсіптік кешендермен бірлесуі нәтижесінде заманауи фирмалар мен кәсіпорындар үшін бірегей мамандарды ғылыми-зерттеу және мақсатты оқыту үшін база қалыптастырылуда.

В.А. Садовничий және тағы басқалар жоғары кәсіби білім берудің мақсаттары, мазмұны мен технологиялары үнемі жаңарып отырады, оқу бағдарламалары ғылыми - техникалық және әлеуметтік жетістіктерге және әлемдік білім стандарттарының талаптарына сәйкес түзетілуі қажет денег ойды білдіреді [55].

Мемлекет өзінің өмір сүруін қамтамасыз ету үшін кадрлық әлеует деп аталатын белгілі бір санат қажет – олардың әлеуетті еңбегінің белгілі бір сапасымен сипатталатын жұмысшылар саны. Осы қажеттілікті қанағаттандыру нәтижесінде мемлекет тұрақтылығын анықтайтындықтан, жұмыс істеу қағидалары әзірленеді және әлеуметтік институт, білім беру жүйесін құру үшін тиісті ресурстар бөлінеді.

В.Б. Полуянов білім беру жүйесінің қызмет етуінің келесідей элементтерін бөліп көрсетеді:

– «білім беру жүйесі іс-әрекеті нәтижесін түпкілікті қолданушы мемлекет болып табылады (бұл білім беру жүйесінің түпкі өнімі үшін өзінің талаптарын қалыптастыратын және өз мүдделерін қанағаттандыру тұрғысынан оларды бағалайтын тұтынушы);

– білім беру жүйесінің орталық элементі (субъекті) білім беру жүйесінің практикалық қызмет нәтижесінің тасымалдаушысы (өкілі) ретінде әрекет ететін жеке тұлға болып табылады. Сондықтан да тек сол білім беру жүйесінің барлық әрекеттері бағытталған соңғы элемент болып есептеледі (оның өзгеруі бойынша қоғам мен мемлекет, жұмысшымен сұранысқа ие);

– әр адам бірнеше жағдайлардың салдарынан белгілі бір жұмыс күші (ең алдымен өзінің практикалық қызметі) есебінен қоғамда өз орнына (орны, мәртебесі) қол жеткізеді және өзінің болмысы туралы өзінің жеке ұғымын анықтап, ие болады. Сондықтан, ол өзінің еңбегінің шарты үшін алынған баламаның максималды құндылығына, демек оның сапасын жақсартуға мүдделі. Жеке тұлға оның сәйкес балама кәсіби еңбегінің мөлшерін алмастыруға барынша тиімділікті қамтамасыз етуші кәсіби білімді алуға мұқтаж;

– жеке тұлға жоғары білім жүйесіне өзіндік талаптарын қояды, бұл талаптар жоғары білім жүйесіне қойылатын мемлекеттік талаптармен сәйкес келмеуі де мүмкін» [56].

Жоғары білім беру жүйесіне қойылатын талаптардың басымдықтары туралы сұрақ туындайды. Іс-әрекет жеке тұлғасыз мүмкін емес, ал сұранысқа ие іс-әрекет оның еңбегінің белгілі бір өлшемін болжайды. Еңбек өлшемі өзара әрекеттесуші субъектілердің қажеттіліктерін өзара қанағаттандыруға әкелетін ықтимал алмасудың негізі ретінде әрекет етеді. Еңбек жұмысының күрделілік деңгейін арттыру жеке тұлғаға көрсетілетін білім беру қызметтері түрінде сәйкесінше қосымша күшейтуді талап етеді. Өз кезегінде, ол өзінің қажеттіліктеріне байланысты мемлекеттің талап еткен еңбегінің өлшемі жақсы төленуі тиіс екенін ескере отырып, қызметтерді пайдаланады немесе пайдаланбайды.

Демек, жоғары білім беру жүйесі екі жақты ұстанымға ие: бір жағынан, ол мемлекеттік тапсырысты орындауға міндетті, ал екінші жағынан, әрбір нақты адамның мүддесін қорғау.

Ол үшін жүйенің жұмыс істеу ұстанымдары нақтыланады: мұнда ресурстардың ағындары қалыптасады және таратылады, тұтастай алғанда, сонымен қатар жеке білім беру мекемелерінде жүйе ретінде басқару қамтамасыз етіліп, иерархия құрылады.

Жалпы, біздің зерттеуіміздің кілттік анықтамаларының бірі «сапа» ұғымымен байланысты. Көптеген ұғымдар ішінде мысалы, M.J. Juran сапа туралы «қолдануға сәйкестік» – деген [57], ал P.B. Crosby болса, «шарттарға сәйкестік» [58], – деп анықтама берген.

Жоғары білім беру жүйесі үшін сапа кепілдігі бүкіл әлемдегі маңызды мәселе болды, бұл халықаралық және аймақтық деңгейдегі сапаны қамтамасыз ету институттары арасындағы ынтымақтастықты ынталандырды. Соңғы зерттеулер бойынша жоғары білім сапасының аспектілерін келесілер

анықтайды. Олар, студенттердің сапасы, оқыту ерекшеліктері, академиялық ережелер және әкімшілік қолдау [59]. Біреулері қазіргі университеттер «тұтынушылар нарығын» бастан кешуде және студенттер жоғары оқу орындарын оқу бағдарламасы, факультеттер, кітапхана, ұсынылған ресурстар және т.б. арқылы білімді сатып алуда десе. Басқалары студенттердің оқу ортасын, олардың дәрежесі бойынша қабылдауына және бұл қабылдаудың оқу нәтижелеріне қандай қатысы бар екеніне назар аударады. Сонымен қатар студенттердің қазіргі және әлеуметтік-экономикалық жағдайы сияқты сипаттамалар жоғары білімнің сапасына әсер ететіндігі айқындалған.

Осыған орай, Koslowski жоғары білім сапасын 1) «трансцендентальды сапа»: профессорлық-оқытушылық құрамның беделі мен құзыреттілігінің нәтижесі ретінде, 2) «өндіріс негізіндегі сапа»: ерекшеліктерге сәйкес келетін және оны жасау жолында қолдануға жарамды қызмет ретінде, 3) «өнімге негізделген сапа», оқу жоспары мен оқытушылар жасаған оқушылардың жетілдірілген білімі ретінде; 4) «құндылықтар негізіндегі сапа» бағаның қолжетімділігі негізінде және 5) «пайдаланушылық негіздегі сапа» студенттердің қажеттіліктері, тілектері және қалауы бойынша деп жіктейді [60].

Білім саласында - студенттер, оқытушылар, әкімшілік қызметкерлер, менеджмент және т.б. ішкі тұтынушылар және сыртқы тапсырыс берушілерге жататын қоғамдастық, үкімет т.б. үшін сапа түпкілікті мәні бар ұғым.

Яғни, сапа - бүкіл әлемдегі академиялық қоғамның басты мәселесі. Егер білім беру сапасына қажеттілікті назар аударылмаса, онда қоғамда теріс әсерлер пайда болуы мүмкін. Ғылыми әдебиеттегі сапа ұғымының артықшылықтары мен кемшіліктеріне ие, бірақ сипатталған құбылыстың мәнін басқаша көрсете алатын «білім беру сапасы» анықтамасының көптеген нұсқалары кездеседі.

М.М. Поташник «білім беру сапасы − мақсат пен нәтиженің қатынасы, мақсаттарға (нәтиже) жету шарасы, ал мақсаттар тек студенттің әлеуетті даму аймағында ғана операциялық және болжанатын болады», − деп, тұжырым жасайды [61].

С.Е. Шишов және В.А. Кальнейдің «Мектептегі білім беру сапасы мониторингі» еңбектерінде келесідей анықтама беріледі: «Білім беру сапасы білім беру үдерісіндегі әртүрлі қатысушылардың үміттерін оқу мекемесі ұсынатын білім беру қызметтерінен қанағаттандыру дәрежесі» [62].

Қазақстандық жетекші зерттеушілер еңбектерінде білім беру сапасын қамтамасыз ету үдерісінің мәнін ашып көрсетеді. Ал А.Қ. Құсайынов өз зерттеуінде білім беру деңгейі – мемлекет пен қоғамның экономикалық дамуының басты негізі екенін зерделейді. Сондықтан халықаралық талаптарға сәйкес білім беру сапасын арттыру жалпыұлттық маңызы бар міндет болып табылады.

Тиімді білім беру жүйесі элементтерінің арасында автор үш кластерді келтіреді. А.Қ. Құсайыновтын пікірінше олар: «стандарттар мен есептілік (халықаралық талаптар, ақпараттың ашықтығы, қолжетімділік теңдігі) адами капитал (үздік талапкерлер, педагогикалық құзыреттілікті жақсарту, мектеп

деңгейіндегі мықты басшылық); басқару құрылымы (тиімді аппарат, қоғамды тарту, жауапкершілік)» [63]. М.Ж. Жадрина білім беру сапасын қамтамасыз ету үдерісін стандарттау үдерісімен байланыстырады және білім беру стандартының 3 өрісін бөледі: тұжырымдамалы-нормативтік-әдістемелік. «Базистік оқу жоспарлары мен оқу пәндері бойынша стандарттар деңгейінде жалпы орта білім беру ұйымдарының мазмұндық және іс жүргізу аспектілері нормативтік сипатта реттемеленген. Әдістемелік құрамдауышты оқу бағдарламалары, оқулықтар, оқу-әдістемелік кешендер» деп ұсынады [64].

Жалпы, білім беру сапасы «белгіленген мақсаттарға қол жеткізу үшін орындалуы тиіс стандарттарды» көрсетеді. Сонымен бірге, білім беру сапасын қамтамасыз ету астарында мақсаттардың жиынтығына қол жеткізілгенін бақылау механизмі түсініледі.

Білім беру сапасын бағалау кезінде ENQA үш бағытта жұмыс істеуді ұсынады: «а) тиісті және тұрақты ресурстарды, олардың тиімділігін қамтамасыз ету; б) оқыту мен зерттеудегі алдыңғы қатарлы жетістіктерді біріктіру; с) жоғары оқу орындарының ашықтығы және олардың халықаралық қызметін жетілдіру» (Luminiţa NICOLESCU, Alina Mihaela DIMA, 2010) [65].

Жоғарыда сипатталғандарды ескере келе, жоғары білім беру жүйесінің сапасы үшін біздің ойымызша, келесі анықтама ойға қонымдырақ: «**білім беру сапасы** – бұл нақты уақыт сәтінде (экономикалық жағдайға байланысты өзгеретін еңбек нарығының талаптары) қабылданған кейбір қойылған стандарттарға еңбек нәтижесінің (бітіруші – жас маман) пәнге сәйкестігі».

Осы тұжырымның мағынасын аша отырып, «білім сапасы» санатының негізгі ерекшеліктерін анықтауға болады:

– бітірушілердің білімі мен дағдысының жоспарланған деңгейге сәйкестігі;

– белгіленген стандарттарға сай болуы;

– мемлекеттік аттестация мен аккредиттеу талаптарына сәйкес келуі;

– білім беру үдерісіндегі әртүрлі қатысушылардың (қоғам, мемлекет, студент, жұмыс берушілер) үміттерін қанағаттандыру дәрежесінің болуы.

«Білім беру сапасы» ұғымына, сонымен қатар, Л.П. Лосеваның ойына сүйенсек, университеттің бір мезгілде екі нарықта (білім беру қызметі және еңбек нарығы) жұмыс істейтіндігінен туындайтын нақты екіжақтылықпен сипатталатын, білім беру сапасын екі өлшемде қарастыру керектігі тән: оқу үдерісінің сапасы, нәтижесі ретінде – білім беру қызметі және оның нәтижесінің қорытындысы ретінде – бітірушілерді даярлау [66]. Бұл төмендегі кестеде көрсетілген білім сапасының ішкі және сыртқы құрауыштары арасындағы айырмашылықта байқалады. (1-кесте).

Кесте 1 – Білім беру сапасының құрамдас бөліктері

Ішкі құрауыштар	Сыртқы құрауыштар
1	2
Білім беру үдерісінің шарттары	Білім алушылар мен олардың

1 – кестенің жалғасы

1	2
	ата-аналарының білім беру талаптарына білім берудің сәйкес келуі
Білім беру үдерісін жүзеге асыру сапасы	Білім берудің мемлекеттік білім беру стандарттарына сәйкестігі
Білім беру үдерісі нәтижелерінің сапасы	Білім беру ұйымының жоғары сапалы білім беру кепілі ретінде имиджі (бет-беделі)
Педагогика және кадр саясаты саласына жатқызылатын ішкі құрауыштар	Заманауи еңбек нарығының талаптарына сәйкес келуі

«Білім беру сапасы» ұғымын анықтаған кезде, біз В.Г. Наводнов пен басқалар ұсынған университеттің жұмысындағы үш негізгі бағытты бөліп аламыз:

1) білім беру мазмұнын қамтамасыз ету;

2) білім беру нәтижелерінің сапасын қамтамасыз ету (университеттің түлектерінің білімділік сапасы);

3) білім беру технологиясының сапасын қамтамасыз ету (оқыту мен тәрбиелеу әдістерінің сапасы). Болашақ бітірушіні сапалы даярлауды қамтамасыз етудің маңызды мәселесіне тоқтала отырып, жоғары оқу орны жұмысының мақсаты – талап етілген дайындық деңгейіндегі бәсекеге қабілетті маманды даярлау [67].

Мамандарды даярлау сапасын басқару туралы айта отырып, сызбаның барлық құрауыштарға назар аудару керек [68]:

– білім беруді қоса алғанда, кез-келген үдеріс кіріс параметріне байланысты (университеттегі білім беру үдерісі үміткерлердің дайындық деңгейіне байланысты болады: оларды оқу үдерісіне «кіргенде» бағалаймыз, осылайша бастапқы кезеңнің сапасын өлшейміз);

– әрбір мамандық жоғары кәсіби білім берудің стандарттарына және білім беру үдерісінің әр түрлі деңгейлеріне байланысты оқушылардың білім сапасына кепілдік беретін білікті профессор-оқытушыларға арналған тиісті оқу-әдістемелік базамен қамтамасыз етілуі тиіс;

– оқу пәндері мен оқыту технологияларын жетілдірмей, дамытпай, яғни оқу үдерісін бітірушілер даярлығының МЖМБС талаптарына сәйкестігіне (сапасына) жету, сай болуы мүмкін емес екендігін ескеру қажет.

Кез-келген үдеріс егер қандай да бір кері байланыс кері немесе оң болса, сапалы басқарылатыны белгілі. Оқу үдерісі үшін бұл білім алушының көзқарасы бойынша алынған білім алу сапасы, өйткені бітіруші білім беру қызметін тұтынушы болып табылады. Біздің 3 және 4 курс студенттеріне

арналған сауалнама студенттердің диссертациялық жұмыстың сапалы болуын және кәсіби құзыреттілігін қалыптастыратын маңызды пәндерді анықтауға көмектесті. Яғни, бұл жағдайда түлек өзіне алған білім сапасын өзіне қатысты процесс ретінде бағалайды.

Қазіргі кезеңде кәсіби білім беруді дамытудағы жүйелік сапаның айтарлықтай өсуі теорияның қолданбалы деңгейін қалыптастыруда да көрініс табады. Білім беру сапасы позитивті және динамикалық идея ретінде көптеген шетелдік авторлармен қарастырылады. L.Ed. Crawford және P. Shutler оны мазмұнға деген инвестициялар ретінде қарастырса [69], K.K. Navaratnam, сапаны өнімдер мен қызметтерді, сондай-ақ жүзеге асырылатын процестерді үнемі жетілдіріп отыру жоспарлау, іске асыру, бағалау және шешім қабылдау деп сипаттайды [70] және сапа ізденісі тұтынушыға бағытталған болуы керек әдістерімен жоғары білім берудегі сапаны белгілеуде оны клиенттердің қажеттіліктерін қанағаттандыру, үздіксіз жетілдіру, көшбасшылық, адамгершілік ресурстарды дамытудағы мотивация, бағалау және марапаттау, үйлестірілген топтық жұмыс, бақылау және шешім қабылдау дейді D. Seymour [71]. A.Lizzio, K.Wilson және R. Simons білім беру сапасы білім беру нәтижелеріне сәйкес болған кезде, қол жеткізіледі және олар жоспарланған мақсаттар, ерекшеліктер мен талаптар деген [72]. Демек, сапа бұлыңғыр түсінік емес, керісінше, білім беру сапасы өте саналы және осы іс-әрекеттің барлық кезеңдері мен құрамдас бөліктері туралы барлық жоспарланған күш.

Қазіргі педагогикалық білім беру идеологиясының бастапқы мәні, идеалдар мен мақсаттар жүйесі ретінде оны жаңа білім, жаңа мақсаттар, жаңа құндылықтар мен жеке мағына беру ғана емес, сонымен қатар педагогтың негізгі күшін, оның зияткерлік және моральдық әлеуетін ашып, оның әлеуметтік-мәдени жағдайында еркін жүріп-тұруға қабілеттілігі, қазіргі әлеуметтік-педагогикалық технологияларды ғана емес, инновациялық процестерді жүзеге асырады, тұлғаның өзін-өзі дамыту процесі мен сапасын жақсартады.

Қазіргі педагогикалық білімнің нәтижесі азаматтың жеке тұлғасын қалыптастыруға бағытталған: а) дамыған, рухани-адамгершілікті тұлға; б) қазіргі білімді игеріп, игерген және оқушылармен жұмыс жасайтын мұғалім; (с) қазіргі білім беру жүйесінде және мәдени тәжірибеде ескере алатын белгілі бір ғылым саласының маманы. Бұл талаптар жалпы педагогикалық білім беру жүйесіндегі әлеуметтік-педагогикалық білім беру жүйесіне сәйкес келеді.

17 тамыз 2009 ж. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде Білім министрінің бұйрығымен бекітілген мұғалімнің психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерін, мектептің әлеуметтік педагогының міндеттерін педагогикалық қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғалардың типтік біліктілік сипаттамаларына сәйкес зерттеу. Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 13 шілдедегі № 338, оның өмір сүру жағдайлары, қызығушылықтары мен қажеттіліктері, проблемалары, ШОБ оқушылары мен тәрбиеленушілерінің мінез-құлқы уақытылы анықталып, әлеуметтік көмек пен қолдау көрсетеді [73]. Мектепте әлеуметтік мұғалім

оқушылардың, оқушылар мен балалардың құқықтары мен бостандықтарына, тәрбиеленушілерге, әлеуметтік-педагогикалық жұмыс әдістеріне, балалар мен мекемеге, отбасына, қоршаған ортаға, түрлі әлеуметтік қызметтердің мамандарына әлеуметтік қорғау және әлеуметтік көмек көрсету шараларын қолданады. Агенттіктер мен әкімшілік органдар қоғамның білім беру ұйымдарындағы олардың білімге бейімделуін және оқушылардың тұрғылықты жерінде тәрбиеленуіне, білім алуы, дамуы және әлеуметтік қорғалуына бейімделуін қамтамасыз ету бойынша шаралар кешенін орындайды және жүзеге асырады.

Жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалармен, мүгедек балалармен, мүмкіндігі шектеулі балалармен, бала кезінен мүгедектерге қамқорлық, тұрғын үймен қамтамасыз ету, жәрдемақы, зейнетақы, мүліктік және мүліктік емес құқықтарды үйлестіру жұмыстарын реттейді. Сабақтан тыс уақытта таланттарды, оқушылардың (тәрбиеленушілердің) ақыл-ой қабілеті мен физикалық қабілеттерін дамыту үшін жағдайлар жасайды. Бұл әлеуметтік ортада адамгершілік, сенімді қарым-қатынас орнатуға ықпал етеді. Сондай-ақ, бала мен мемлекеттің, қоғамдық ұйымдардың және әлеуметтік қызметтердің арасындағы байланысты, ара қатынасты қамтамасыз етеді. Мұғалімдермен, ата-аналармен және басқа заңды өкілдермен өзара байланысты жүзеге асырады. Оқу үдерісі мерзімінде оқушылардың өмірі мен денсаулығын қорғауды , бос уақытын дұрыс ұйымдастыруды қамтамасыз етеді. Білім беруді ұйымдастыруда оқу бағдарламаларын әзірлеуге, бекітуге және енгізуге қатысады, атсалысады. Компьютерлік сауаттылыққа, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікке ие болуға даярлайды.

Әлеуметтік педагог: Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі, «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі, «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы, «Мүмкіндігі шектеулі балаларға әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзетуді қолдау туралы», «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» заңдарда, «Қазақстан Республикасындағы мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы», және «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы», «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алу және балалардың қараусыздығы мен панасыз қалудың алдын алу туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы», «Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы» және білім беру мәселесі бойынша басқа да нормативтік-құқықтық актілерді; сондай-ақ, әлеуметтік саясат негіздерін саралауды; педагогикалық, әлеуметтік, жас және балалар психологиясын; валеология және әлеуметтік гигиена негіздерін білуді; әлеуметтік-педагогикалық және диагностикалық әдістерді; барлық тәрбие жұмысының әдістерін, педагогика ғылымы дамуының негізгі бағыттарын; әлеуметтік-педагогикалық жұмыстарды талдауды және бағдарламалауды; еңбек туралы заңнаманың негіздерін; еңбекті қорғау нормаларын және ережелерін, өрт қауіпсіздігі және өртке қарсы күрес техникасын; санитарлық ережелер мен нормаларды білуі қажет.

Дегенмен, университеттік білім беру жүйесі бағытталатын бөлінген типтік біліктілік талаптарынан бөлек, педагогикалық білім берудің қорытынды нәтижесі болашақ әлеуметтік педагогта кәсіби мәдениетті қалыптастыру болып табылады, ол өзінде жалпыадамзаттық көзқарастар жүйесін, кәсіби-құндылықтық бағдар мен тұлға сапасын, танымның әмбебап тәсілдерін және әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекеттің ізгіліктік технологияларын көрсетеді. Осындай мәдениеттің болуы әлеуметтік педагогке мектеп оқушысының ішкі әлеміне енуіне, олардың даму деңгейін зерттеуге және диагностика жасауға, олардың алдына адамзат үшін жаңа құндылықтар мен басымдықтарды ашуға мүмкіндік береді.

Қазақстандық зерттеушілер Г.А. Уманов, Н.Д. Хмель, Ш.Т.Таубаева, З.А. Исаева және т.б. зерттеулеріндегі теориялық талдаулар кәсіби-педагогикалық мәдениеттің негізгі функционалдық құрамдас бөліктерін, оның динамикалық процесі мен мазмұнын анықтауға мүмкіндік берді. Сонымен, гнеосологиялық компонент мұғалімнің әдістемелік, зерттеушілік және зияткерлік мәдениетін анықтайды, атап айтқанда: адамгершілік - адамгершілік, гуманитарлық, рухани; коммуникативті - қарым-қатынас мәдениеті, сөйлеу, рефлексия мәдениеті; білім беру - дидактикалық, әдістемелік, қарым-қатынас мәдениеті, экономикалық талдау, физикалық, эстетикалық; реттеуші және басқарушылық; диагностикалық, инновациялық технологияларды, мұғалімнің компьютерлік мәдениетін білу болып табылады.

Қазіргі заманғы нормативтік құжаттарда көрініс табатын жаңа білім беру парадигмасының негізгі аспектілерін қарастырайық: Білім туралы Қазақстан Республикасының Заңы, қазіргі білім беру стандарты және мәселе бойынша теориялық құжаттар. Бұл болашақ әлеуметтік тәрбиешілердің, мамандардың теориялық және практикалық дайындығының бағытын анықтайтын «Жаңа педагогика» мақсаттарын айқындауға негіз болып табылады, оның негізі педагогикалық білім болуы керек.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында білім беруді «адамгершілік, зияткерлік, мәдени, дене бітімін және кәсіби құзіреттілігін қалыптастыруға бағытталған білім беру мен оқытудың үздіксіз процесі» деп анықтайды. («Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III ҚР Заңының 1-бабы, 18.09.2018 жылы қабылданған және толықтырылған) [74].

«Білім туралы» Заңның 3-бабында елдегі білім беру саясатын іске асырудың негізгі қағидаттары көрсетілген:

1) барлық адамдардың сапалы білім алу құқығының теңдігі;

2) білім беру жүйесін дамыту басымдығы;

3) әр адамның интеллектуалдық дамуын, психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, халықтың барлық деңгейлерінде білімге қол- жетімділік;

4) зайырлы, гуманистік және дамушы білім, азаматтық және ұлттық құндылықтардың басымдығы, адамның өмірі мен денсаулығы, адамның еркін дамуы;

5) адамның құқықтары мен бостандықтарына құрмет;

6) дамның білімін ынталандыру және дарындылықты дамыту;

7) білім беру үдерісі деңгейлерінің үздіксіздігін қамтамасыз етуші сабақтастық;

8) оқытудың, тәрбиенің және дамудың бірлігі;

9) білім беруді басқарудың демократиялық сипаты, білім беру жүйесіндегі сапаның ашықтығы;

10) білім беру ұйымдарының меншік формалары, білім беру нысандары және оқыту, тәрбиелеу нысандары бойынша әртүрлілігі.

Осы Заңның 13-бабында ереженің мазмұны адамның жан-жақты дамуы мен құзіреттілігінің негізі болып табылатын білім берудің әр деңгейіне арналған білім беру жүйесі (кешен)» деп көрсетілген. Білім беру мазмұны мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары негізінде жасалған жалпы білім беретін оқу бағдарламалары мен білім беру бағдарламаларына сәйкес анықталады.

Заңның 21-бабы негізгі құжат пен білім беру бағдарламасының «бакалавр» немесе білікті маман алу арқылы экономика салаларының қажеттіліктеріне сәйкес жоғары білікті кадрларды даярлауға бағытталғанын білдіреді. Жоғары білім беру бағдарламаларына негізінен міндетті және элективті пәндер кіреді.

Компонентті таңдау арқылы студент оқытудың жеке траекториясын анықтауда келесі таңдау жасай алады:

1) негізгі білім беру бағдарламасы бойынша пәндер;

2) Қосымша білім беру бағдарламаларына арналған пәндер.

Негізгі және қосымша білім беру бағдарламаларының пәндерін меңгеру тәртібі мен көлемі білім берудің кредиттік технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру ережелерімен анықталады және белгіленеді.

Жоғары білім беру бағдарламаларының тізімі бағдарламалар тізіліміне енгізілген.

Осылайша, болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби этикасы, мәдениеті мен құзыреттілігі деңгейіне қойылатын негізгі талаптарға жауап беретін және стандарттар мен білім беру бағдарламалары негізінде реттелетін жоғары педагогикалық білім мазмұнын анықтайды.

Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапаның негізгі индикаторлары - оқу жоспарларының құрылуы және оны тасымалдау сапасы; бағалау жүйесінің сапасы; зерттеулер мен әзірлемелер; инфрақұрылым және оқу ресурстарырың сапасы; студенттерге қолдау көрсету сапасы; ұйымдастыру және басқару сапасы.

Біріншісі, ***оқу жоспары және оны тасымалдаушы мұғалімдердің теориялық және практикалық білімдер деңгейі.*** Егер, теориялық даярлықтын маңызды компоненттері тарихи, философиялық, психологиялық және социологиялық аспектілер болып табылса, сонымен қатар, оған қазіргі білім саласы да қосылуы керек. Яғни, мұғалім студенттердің жан-жақты білім алуына ықпал ету үшін интеграцияланған тәсілмен біріктірілуі керек. Әсіресе, мұғалімнің қазіргі мәртебесі либерализация, жаһандану, жекешелендіру, аутсорсинг жағдайындағы білімі болуы қажет. Сондай-ақ, мөлшерленген

сабақ, кейстерді зерттеу, қоғаммен іс-шаралар (Singh, N. 2008) [75], проблемаларды шешу, жобаларды дайындауға үйрету, студенттерді даярлауда өз бетінше және тәуелсіз зерттеуге, топтық оқуға және топтық талқылауға баса назар аударуы керек.

Мұғалімдер студенттер үшін технологияны қолдана отырып, әртүрлі өзіндік білім пакеттерін дайындау мақсатында профессор-оқытушылар құрамы мен техникалық сарапшылардың бірлескен ынтымақтастығын қолдау қажет. Тағылымдамадан өткен ПОҚ басқа мәдениеттердегі білім беру үлгілерімен таныстырып, бағалай отырып, оқу стилінің түрлі мәдени көпшілігін қамтамасыз ете алады.

Екіншісі, ***бағалау жүйесінің жетілу деңгейі.*** Студенттерді топтық бағалау ретінде бағалаудың жаңа әдістері, өзін-өзі бағалау, рейтинг шкаласы бойынша пікірлерді бағалау және т.б. енгізілуі мүмкін. Қалыптастырушы және жиынтық бағалау әдістерінің екеуі де маңызды. Семестрдің соңында емтиханға кері байланыс бере алатын үздіксіз бағалау қатар жүру керек. Бағалау жүйесінде ақпараттық-техникалық құралдарды пайдалануды кеңейту қажет.

Үшіншісі, зерттеулер мен әзірлемелер. Кез-келген білім берудегі жаңашылдық зерттеушілік болжамдарға және теориялық негізге сүйену керек. Тек содан кейін ғана, тәжірибеге еңгізілуі мүмкін. Зерттеулердегі озық тәжірибе ретінде көрсетілетін шетелдік қағидалар ұлттық мүдделерге сәйкес келмеуі және академиялық қажеттіліктерімізді қанағаттандырмауы мүмкін. Зерттеушілер көбінесе тұжырымдамалық шеңберде түпкілікті нәтижелерді ескермейді. Осыған орай, білім саласындағы зерттеулер ұзақ мерзімді, жоспарлы, дұрыс желілік пен ынтымақтастықтың болуы шарт.

Төртіншісі, тәжірибе және тағлымдамалар бағдарламасы. Тағылымдама бағдарламалары болашақ педагогтардың білімінің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады. Көптеген жағдайларда болашақ әлеуметтік педагогтар машықтану бойыншы бірнеше сабақтар өткізеді, әлеуметтік педаготардың стандартталған әрекеттерін талап ететін шаралар өткізеді. Осы тұрғыда, студенттер бойынша тәжірибе бағдарламасына деген жалпы немқұрайлық пайда болады. Тәжірибе сабағын бақылауда да оқытушылардың көпшілігі жалпы мәселелерге назар аударады. Осыған орай, бұл жағдайда сапаны қамтамасыз ету үшін келесі шаралар қабылдануы мүмкін:

өткізілген сабақ бойынша ұсыныстарын әзірлеу және олардың эмпирикалық дәлелдермен тексерілуі;

сабақтарды жоспарлауда, сабақты оқыту барысында проблеманы жоба арқылы немесе тіпті ақпарат құралдарының көмегімен қолдану;

тәжірибелік сабақтардың толық бағасы (негізгі дағдыларды ескере отырып) стандартталған құралдар мен әдістерді қолдануды ынталандыру арқылу болуы керек.

Бесіншісі, ресурстар. Сапаның тағы бір маңызды және жиі елемейтін жағы - мекеменің ресурстарының болуы. Бұл ресурстар физикалық болуы мүмкін, яғни инфрақұрылым, ғимарат, зертханалар, жиһаз, жабдықтар, кітаптар, ғылыми журналдар және т.б.; кадрлық ресурстар, яғни оқытушылар

құрамы, әкімшілік және басқа көмекші қызметкерлер; қаржылық, яғни әр түрлі жобаларды жүзеге асыру және іс-шараларды басқару үшін қол жетімді қаражаттын болуы. Бұл ресурстардың жеткілікті, үздіксіз және уақтылы қол жетімділігі мен пайдаланылуы сапаға объективті қол жеткізу үшін кепілдік береді.

Алтыншысы, студенттердің профилі. Университетте оқитын студенттердің саны жаһандық деңгейде, әсіресе соңғы жиырма жыл ішінде өсті. Бүгінгі студенттердің бейіні әр түрлі екенін көрсетеді: кіру деңгейінің біліктілігі, тәжірибе деңгейі, мәдениеттері, үміттері мен уәждері (Hay and et all, 2008) [76]. Бүгінгі таңда, студенттер «сандық сауаттандырылған және NET буын» деп атасақ та болады; кәсіпкерлік икемдері басым және тәуелсіз; мүмкіндіктері мен ынтымақтастықты бағалай біледі; және үнемі әлеуметтік желілерде отырады (Munro, 2006) [77]. Демек, университеттің оқу жоспары студентердің аффективті, рухани, әлеуметтік, психологиялық және когнитивті тұлғалық ерекшеліктері мен іс жүзінде қолдануға болатын тиісті педагогикалық жағдайларда әрекеттерді қамтуы керек. Жоғары білім деңгейінде оқитын студенттерге академиялық бағдарламаларды құрастыру барысында, олардың қабылдау негіздерін және әділ кеңестер мен шынайы қабілеттері мен ой-өрістерін дамытуға бағдарлаудың жеткілікті жүйесі, ең бастысы, жұмыспен қамту әлемінің қажеттіліктері біріктіріледі.

Жетіншісі, оқу жоспары. Оқу жоспары – студенттің оқудағы сапарын бағытын анықтайтын жол картасы, сонымен қатар оның аяқталу тәсілін қамтамасыз етеді. Білім беру сапаға байланысты мақсаттары мен нәтижелері, мазмұны мен кредиттер саңы, материалдары мен әдістері тұрғысынан оқу жоспары бағалау және аудиовизуалды құралдар. Оқу жоспарын әзірлеу процесіне соңғы өнімнің өзі, қоршаған ортадағы өзгерістер, оқу бағдарламасының өзгеруі әсер етеді. Сонымен, оқу жоспарларын әзірлеу көп деңгейлі, көп салалы процесс және бірлескен күш ретінде қабылданады.

Оқу бағдарламасын құрастыру барысында жұмыскерлер үнемі жақсарту жолдарын іздеуге жауапты;күтілетін білімдер мен дағдылар жиынтығы қандай болу қажет; теориялық пен практикалық білімдер қатынасының көлемі; жергілікті және ғаламдық қажеттіліктерді шешуде ұлттық мақсаттарға сәйкес келетін нәтижелер және т.б. Алайда, қазіргі заманғы оқу бағдарламаларын дамыту тәжірибесі оқу процесінің техникалық қадамдарды ескерместен жүзеге асырылатындығын көрсетеді. Оқу бағдарламасын әзірлеуді бұған нақты даярланған мамандар жүзеге асырмай, нәтижесінде, оқытылатын тақырыптар тізімі бар құжаттың шығуына әкеледі; оқу мақсаттары мен оқу нәтижелері, стандарттар мен өлшемдер туралы айтпастан, оқу және бағалау жоспарлары мен процедуралары, маңызды және қосымша материалдар құрастырылады.

Сегізінші факультеттік орта. Оқу орындарын адами жүйелер деп те атайды, өйткені, бастапқы енгізу процесінен бастап, өнімдерге жауап беретін, барлық күш-жігердің нәтижелерін енгізітін профессорлық-оқытушылар құрамы. Факультет білім, дағдылар мен жоғары білім беруде сапаны көтеру үшін өте маңызды. Іс жүзінде, олар білім беру сапасының негізгі агенттері

(Zaki, S, 2006) [78]. Жалпы дәлелденген тезистер: ұстаздардың білімімен, дағдылары және әдіс-құралдармен қаруланууы академиялық саясатты жақсарта алатын фактор; студенттердің білім сапасы ұстаздардың сапасына және сабақ беру еңгейіне тікелей пропорционалды (Nemser, S. F. (2001) [79]; Darling – Hammond, L. (2000) [70; 80]. Осы орайда, енді факультет оқу бағдарламасынан білім алушыларға ақпарат пен білім жеткізушісі ғана емес, оқу бағдарламасының мағынасы мен студентке пайдалы білімдер және дағдылар қалыптастыратын формаларды ұсынушы. Нарық сұранысының өзгеруімен, сонымен бірге қоршаған ортада болып жатқан өзгерістерді, ұстаздар өздерінің қазіргі білімдері мен дағдыларын үнемі жаңартып отырады деп күтілуде. Яғни, факультет профессорлық-оқытушылық құрамды ынталандыру керек, олардың өсуі мен дамуында оқыту мен дамуға мүмкіндіктер беру қажет. Одан әрі, білім алу және ғылыми зерттеулер жүргізуге мүмкіндіктер жасалынып, қызметтік тренингтер ұйымдастырылуы мүмкін. ПОҚ оқыту және дамытуды факультет үш бағытты жоспарлау керек: пән саласы, білім беру психологиясы және қазіргі заман оқыту әдістері.

Тоғызыншы, институциональды дизайн және стратегия. Сапалы білімге қол жеткізуді іске асырудың білім беру мекемесінің бағытталған саясаты мен стратегиясы негізін құрайды. Daft бойынша мекеме құрылымында екі кең өлшемді: құрылымдық өлшем және контекстік өлшемді маңызды деп санайды (Daft, R. L. (2001) [81]. Құрылымдық өлшемдер ішкі сипаттамаларды сипаттайтын және олардың негізін құрайтын белгілерден тұрады; ал контексттік өлшемдер тұтасымен технологияларды, ұйым ның қоршаған ортасы мен мақсаттарын қоса алғанда, құрылымдық өлшемге әсер ететін және қалыптастыратын параметрлерді сипаттайды екен. Құрылымдық өлшемдерге формализация, мамандандыру, билік иерархиясы, орталықтандыру және кәсібилік, ал контексттік өлшемдер мөлшеріне, ұйымдастыру технологиясы, қоршаған орта, мақсаттар мен стратегия және мәдениетті қамтиды (Greenberg, J. and Baron R. A.) [82].

Оныншы, институционалды көшбасшылық. Көшбасшылық - бұл жеке тұлғалардың және олардың түрлерінің ерекше белгілері. Көшбасшылық тұжырымдамасы «стратегиялық жағдайларды болжау» мүмкіндігін де қамтиды (Daft,2001) [81, 453 б.], динамикалық шешім қабылдауды, белгісіздікке қарсы тұруды және аралықты ұйымдастыруды қамтамасыз етеді. Көшбасшылық теориясы мен тәжірибесіне сүйене отырып, академиялық мекеме басшылығы белгіленген саясатты іске асыру бойынша басшылық пен бағыт береді қойылған мақсаттарға жету және «сапаны» белгілейді.

Қиындықтарды шешу мен мүмкіндіктерді пайдалану арқылы жұмыс орнына қойылатын талаптарды өзгерту, оқу жоспарын жаңарту, оқытушыларды жұмысқа қабылдау, оқыту және т.б. өнімділіктің барлық көрсеткіштерін сақтау немесе тиімді пайдалану және оларды тиімді өлшеу, оқытушылар мен студенттердің институционалды имиджі мен беделін арттыру. Осының барлығы табысты көшбасшылықтын және білім беру мекемесінің бәсекеге қабілеттілік стратегиясын жүзеге асырудағы көрсеткіштер.

Он біріншісі, ашық жүйелік ойлау және өзгерту. Сапа, ең алдымен, үнемі өсуге бел буған саналы ұйымның қамы. Мұндай ұйымдар эксперимент және бейімделу мәдениетін көрсетеді және тоқырауды болдырмау үшін олардың жүйелері мен процестерін қайта қарау. P.M. Senge [83] білім беру ұйымын құру үшін бес пәнді меңгеру керек деп санайды: жеке шеберлік, ақыл-ой үлгілері, ортақ көзқарас қалыптастыру, командалық оқыту және жүйелік ойлау. Демек, жоғарыда сипатталған жағдайларды жеңуге мүмкіндік беретін ашық жүйелі ойлау болуы керек. Университеттер мен жоғары оқу орындары барлық мүдделі тараптармен бөлісу үшін біртұтас көзқарасты талап етеді, жоғары стандартты зерттеулер, сапалы білім және студенттер арасында адамгершілік-этикалық құндылықтарды қалыптастыру. Сонымен қатар, қол жеткізуге тырысатын командалар бұл мақсаттар ағымдарға әсер ететін өзгерістерді қабылдауға деген көзқарас пен дағдыға ие болуы керек.

2005 жылғы мамырда Бергендегі білімнің нәтижелері жалпы Дублин дескрипторлары үшін негіз бола бастады, онда Еуропалық жоғары білім аймағының (ЕЕА) үш циклін сипаттайтын EQAA жан-жақты біліктілік шеңбері жинақталған.

Европалық стандарттарға сәйкес мазмұнды жобалау процесі мен оқу үрдісінің мақсаттарынан айырмашылығы, белгілі бір студенттің нақты зейіні оқу процесінің нәтижелеріне бағытталып, оны оқу процесінің орталық бөлігіне айналдырады. Студенттердің қызығушылықтары мен білім беру қажеттіліктері кәсіби білім беру бағдарламаларын қалыптастырудың негізі болып табылады. Университеттер білім берудегі маңызды зияткерлік және мәдени мақсаттарды қоюға шақырады. Оқу-тәрбие процесінің студенттерге бағытталған тұжырымдамасы оның құзыреттілігі мен оқу нәтижелеріне баса назар аударады, жоғары білімнің негізгі сипаттамалары мен артықшылықтарына қайшы келмейді.

Яғни, әлемдік білім тәжірибесін ескере отырып, бәсекеге қабілеттілік ең алдымен шындықты түсінуге және түсіндіруге, заманауи техникалар мен жаңа технологияларды білуге, адамдармен қарым-қатынас жасауға, этикалық нормаларды сақтауға, олардың іс-әрекеттерін, құқықтық ережелер мен әкімшілік құрылымдарды бағалауға, мамандық таңдауға және кәсіптік мектепте оқуға бағытталған. Еңбек нарығы туралы сөз болғанда, ол еңбек нарығының қажеттіліктеріне назар аударған кезде өз шаблондарын қояды: қажет болған жағдайда, мәселелерді өздері шешеді, олардың стилі мен өмір салтына сай, келіспеушіліктерді шешеді.

1.1.2 Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісінің мәні мен мазмұны

Білім беру процесін жетілдірудің оңтайлы ұйымдастырушылық-педагогикалық (әдістемелік) жағдайларын құру экономикада сапалы кадрлар қажеттілігін қамтамасыз ететін кешенді жүйе ретінде кәсіптік оқыту сапасын басқарудың тұрақты механизмін құру арқылы жүзеге асырылады. Сапаны қамтамасыз етудің тиісті талаптарын орындау кезінде оқу процесін бақылауға көп көңіл бөлінеді.

Сапаны қамтамасыз ету тетіктері ішкі және сыртқы үдерістерді қамтиды. Сапаны сыртқы бақылау, әдетте, сапа кепілдігін беретін агенттіктер сияқты сыртқы органдар арқылы жүзеге асырылады. Көптеген елдер қазір сапа кепілдігін беретін агенттіктерге жүгінеді және бұл халықаралық агенттік желілердің қалыптасуына алып келді. Мұндай халықаралық аккредитациялық агенттіктер өз мүшелеріне өз тәжірибелерін және нұсқауларын әзірледі.

Жоғары оқу орындарындағы сапаны қамтамасыз ету, талдаудағы EFQM моделі және университеттегі сапа менеджменті жүйесінің өлшемдері негіз бола алады дейді Ы.А. Наби. Зерттеуші Ы.А. Наби: «EFQM моделін университеттің ішкі сапа жүйесін құру үшін пайдалану инновациялық дамудың, инновацияның және университет қызметінің сапасының дәлелі болып табылады. EFQM модернизациясына, даму моделіне сәйкес университеттің сапа менеджменті жүйесін тоғыз өлшем бойынша бағалауға болады, екі топқа бөлінеді: ерекшеліктер тобы және нәтиже критерийлері» [20, 13 б.]. Өз еңбегінде ғалымы келесі топтарға жіктейді: «мүмкіндіктер тобына: көшбасшылық, саясат және стратегия, тиімді жоспарлар, жүйені басқару, ресурстар мен серіктестер, процестер. Нәтижелер критерийлерінің тобына мыналар кіреді: тұтынушылардың қанағаттануы, қызметкерлердің қанағаттанушылығы, жоғары білімнің қоғамға әсерін сақтау, жоғары оқу орны қызметінің нәтижелері. Мүмкіндіктер тобының критерийлері нәтижелерге қалай қол жеткізуге болатындығын және критерийлер тобын қалай бағалау керектігін түсінуге көмектеседі, нәтижелер университеттің негізгі көрсеткіштері мен нәтижелерін және университет қол жеткізген нәтижелерді көрсетеді» [20, 30 б.].

Әрбір университет пен жоғары оқу орны әдетте оқу үдерісінің сапасын бақылау және мониторинг үшін өз картасын жасап, оны ұйымдастыру тәртібін бекітеді.

Осылайша, ENQA фокус-топтық зерттеулері мен сауалнама барысында, үдерістерді зерттеу өткен жылдардағы студенттер мен бітірушілермен қанағаттану деңгейі сияқты келесі жеке параметрлерге назар аударуды ұсынады:

1) курстар мен семинарлардың ғылыми және кәсіби мазмұнына;
2) оқытудың әдістеріне;
3) оқу жетістіктерін бағалау әдістеріне;
4) әкімшілік қызмет сапасына;
5) беделді оқытушылар мен ғалымдарды оқытудың сапасына;
6) марапаттарға (академиялық жетістіктерінен басқа) [65, 105 б.].

William F. Massy [84] оқыту мен оқу үдерістерін бағалауда, өнімділікті бес суб-үдеріс бойынша бағалауға болатындығын атап өтеді, әр суб-үдеріс институттар, факультеттер, кафедралар немесе жеке қызметкерлерді сауалнама арқылы тексереді. Алайда, бұл сұрақтардың бәрі кез келген нақты жағдайда қолдануға болатынын білдірмейді. Дегенмен, олар басқарушылық үдерістерді жетілдіруді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық болуы мүмкін.

1. Оқу бағдарламаларын жобалау (оқу бағдарламаларын жобалау барысында қандай үдерістер қарастырылды және жақсартылды): Оқу

пәндерінің материалдары жұмыс берушілердің ұстанымымен, ағымдағы бағалары мен студенттердің нәтижелері тұрғысынан қалай толықтырылады? Бұл үшін факультет, кафедра не істейді? Жұмыс барысында әртүрлі қызығушылық қалай қарастырылады? Ғылыми ортада ішкі интеграциялық байланыстар қалай қамтамасыз етіледі?

2. Педагогикалық жобалау (оқу және оқыту әдістері көмегімен қандай үдерістер жақсартылады): Педагогикалық әдістер оқытушылар тарапынан қаншалықты белсенді пайдаланылады? Педагогикалық әдіс ерекшелігін түсіну? Педагогикалық әдістер қалай өзгереді? Олар ақпараттық технологиялар артықшылығын жеткілікті ала алады ма?

3. Жүзеге асыру сапасы (қызметкерлер оқытушылық міндетін қалай орындайтындығына байланысты үдерістер): «Оқыту» түсінігі қаншалықты кең болып табылады? Аудиториядағы жұмыс әдісі, аудиториядан тыс студенттер жұмысын және студенттердің оқу жетістіктерін бағалауға (бағалау бойынша кері байланысты қоса алғанда) жата ма? Жақсы оқыту үшін қандай ынталандырулар қажет? Қандай ұстаушы факторлар? Бағаны қолдануды қалай үйрету керек? өзара жақсарту үдерісінің бірлігі ретінде оқытушылар арасында олар қаншалықты жиі кездеседі?

4. Зерттеу бөлімі бағалау, талдау және нәтижелерді бағалау жұмысында оқыту мен оқытудың тиімділігін бағалау үшін дәстүрлі бағалау әдістерін қалай пайдаланады (қызметкерлер, бөлімшелер, оқу нәтижелері және бағалау нәтижелерін бағалау) оқу процесін жақсарту? Зерттеу бөлімдері бағалаудың дәстүрлі емес әдістерін қалай қолданады? Анықталған өзгерістердің уақытылы жүзеге асырылуына жауапкершілікті сезінеді ме?

5. «Ресурстармен қамтамасыз ету (сапа үшін қажетті техникалық және қаржылық ресурстар): ресурстарды оқыту мен оқытудың сапасы бойынша қалай бөледі? Білім беру мен оқытуды арттыру, насихаттау және қолдау процесі қандай? Сапаны қамтамасыз ету тетіктері қандай? Оқу сапасын жақсартқысы келетін қызметкерлерге қанша университеттер техникалық көмек және оқыту ұсынады, бұл ресурстар ресурстарды қалай пайдаланады деген мәселе туындайды.

Барлық шетелдік әдебиеттер және жоғары оқу орындарының шетелдік тәжірибелеріне шолу – білім беру бағдарламаларының сапасын арттыру мәселелері жаһандық үдеріс болып табылатынын көрсетеді. Сапа менеджменті қағидалары сапа кепілдігі оқыту мен оқу үдерістерінің ажырамас бөлігі болуы керек және бұл сапаны соңында тексеру мүмкін емес дегенді білдіреді. Мысалы, L.Harvey сапаны тиімді қамтамасыз ету және бағдарламаны жетілдіру үшін төрт шартты ұсынады [85]:

а) бюрократиялық есеп беруді емес, үздіксіз сапаны жақсарту үдерісіне (CQI) бірлесе әрекет ету және қамтамасыз ету;

б) жетілдіруге өз үлесін қоса алатын адамдардың мүмкіндіктерін кеңейтуге жәрдемдесу;

в) CQI үдерісінің жоғарыдан төмен аудитін енгізу;

г) бүкіл үдерістің ауыртпалықсыз, ұтымды және тиімді болуын қамтамасыз ету.

Келесі тұғыр «өнімділік көрсеткіштерін» дамытуға бағытталған.

G.H. Gaither тұғыры «кіріс көрсеткіштерін қамтиды (мысалы, қабылдау, факультеттердің саны, кірістер, шығындар), шығу (игерілген кредиттер мен дәрежелер, ғылыми жарияланымдар) және нақты сапа критерийлері деп түсіндіреді (оқуға түсудің сұрыптылығы, тәжірибе және сыйлықтар, бағалау үдерісінің нақтылығы) [86].

Г.Б. Скок және Е.А. Лебедева пікірі бойынша оқу үдерісі тұтастай алғанда «қалыпты сапаны»келесі жағдайда қанағаттандырады [87]:

– «мұғалім әзірлеген оқу-әдістемелік материалдардың жиынтығы сыртқы және ішкі стандарттармен қабылданған заманауи талаптарға, нәтижеге сай келсе (бұл маңызды норма, бірақ бұл үдерісте емес, сапа менеджменті жағдайында қолданылады);

– оқу үдерісі жаңа ақпараттық технологияларды қолдану, пайдалану арқылы жүзеге асырылса;

– оқу үдерісінің сипаты кәсіптік білім беру бағдарламалары мен пән бағдарламаларында көрсетілген мақсаттарға, тұжырымдарға сәйкес келсе;

– оқу үдерісі курстың және жалпы білім беру бағдарламасының меңгеру, білім алу деңгейін таңдай алатын студенттердің бастапқы дайындығына сәйкес бейімделсе;

– оқытушыға ынтымақтастық педагогикасының идеяларының тасымалдаушысы, студенттермен қарым-қатынасты ізгілендіру, студенттер мен оқытушыға деген сенім мен құрметті сезіне білсе;

– сабақта заманауи «белсенді оқыту» әдістері қолданылса;

– курс барысында білімді дұрыс меңгергу арқылы, студенттер басты қажетті нәрсені оңай бөле алса;

– студенттер қызығушылықпен оқиды, сонда білім алушылар бұл пәнді неге оқитынын түсінеді;

– сабақта оқитын студенттер белсенді, сұрақтар қойып, оқытушыға, жетекшіге сұрақтар қойып, өз бастамасы бойынша сұрақтарға жауап береді, басқа мәселелермен айналыспайды;

– оқытушы ақпараттың берілуіне және оның сіңісуін бақылауға ғана емес, оны пайдалануға уәждеме жасауына да назар аударады;

– сабақтағы жалпы эмоционалды қарым-қатынас оң;

– ақпарат келешекке емес, белгілі бір жағдайларды шешуге арналған болашақ кәсіби қызметті, оның мәнмәтінінде модельдеуші қызметте алынады;

– студенттер белсенді өзін-өзі бақылауға және бақылауға ұмтылады (олар өздерінің білмейтіндерін жасырмайды);

– оқытушылар мен студенттер сабақтың соңына қарай қатты шаршауды сезінбейді;

– студенттер өздерінің когнитивтік қызметінің траекториясын және табиғатын жоспарлауға қатысады;

– студенттер оқу іс-әрекетінің өнімді алгоритмдерін біледі;

– оқу үдерісі кезінде студенттер бір-бірімен белсенді өзара іс-қимыл жасайды;

– көптеген студенттер оқытушыларды түсінеді және қабылдайды, олармен жұмыс істеуді қалайды. Егер оқу үдерісі осы сапа стандарттарына бағытталса, жоспарланған оң нәтиже үлкен ықтималдықпен қамтамасыз етіледі».

Сонымен, білім беру мекемелері деңгейіндегі сапалы оқытудың негізгі өлшемдері:

1. Тыңдаушылардың білім алуына және өмірлік қажеттіліктеріне сәйкес білім беретін бағдарламаларының болуы;

2. Білім мазмұнының тапсырыс берушілердің қажеттіліктеріне сәйкестігі;

3. Таңдалған мамандықтың оқу бағдарламаларын меңгеру дәрежесі;

4. Тыңдаушылардың оқу нәтижелеріне қанағаттану деңгейі.

Жалпы, педагогикалық теория мен практика университеттің оқу-әдістемелік қызметінің және ғылыми-әдістемелік, сараптамалық-әдістемелік және басқа да әдістемелік қызметтің біртұтас кешенінде зерттеледі.

Әдістемелік жұмыс аясында педагогикалық немесе басқарушылық қызметті қамтамасыз ететін теориялық талдау жасалады, зерттеледі. Университеттің тәжірибелік-әдістемелік қызметі инновациялық дамуы, оқытудан бастап нақты пәнді оқыту әдісіне дейінгі барлық инновациялық процестерді қамтамасыз етеді. Жоғары оқу орнының оқу-әдістемелік қызметінің пәні заманауи инновациялық идея оқу процесінің қажетті параметрлеріне сәйкес жасалынатындай және оның мәні оқу-әдістемелік кеңес болып табылады, оған мақсаттар, ресурстар, т.б. мазмұны, формалары мен әдістері, сонымен қатар оқу процесінің педагогикалық технологиялары қазір егжей-тегжейлі жобалаудан тұрады. Оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету процесін Н.Г. Берденникова [88], А.И. Готская [89], О.А. Прусакова [90], Н.В. Чекалева [91] еңбектерінде анықталғандай, оқу құралдары мен оларды қолданудың педагогикалық технологияларының жиынтығы, оның құрамдас бөлігі оқу-әдістемелік кешен болып табылады.

Бұл жиынтық талдау оқу-әдістеме саласындағы білім беру процесінің мақсаттары мен міндеттерін шешу үшін арнайы жасалынған, демек, оқу процесін оқу-әдістемелік қолдау жобаның нәтижесі, яғни білім беру нәтижесі немесе әдістемелік қызмет негізі.

Бүгінгі оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру – бұл студенттің кәсіби білімі мен дағдыларын тиімді меңгеруіне бағыт беретін түрлі ақпарат жиынтығы. Осындай оқу-әдістемелік кешендердің сапасы оқу үдерісінің өзіндік энергиясының көзі болып табылады. Университеттің оқу үдерісінің оқу-әдістемелік құрауыштарының басты сипаты қазіргі заманғы оқу үдерісінің теориялық және әдіснамалық негіздерін әзірлеуші ретінде С. Архангельский, Н.В. Кузьмина, А. Петровский сияқты көрнекті ғалым-педагогтар көп еңбек сіңірді. Одан әрі жоғары оқу орнының оқу-әдістемелік қызметінің субъектілерін анықтау мәселесі маңызды болып табылады. Педагог-зерттеушілер бұл санатқа адамдар мен ұжымдардың әртүрлі жиынтығын жатқызады. Бұндай ұстаным мысалы, Т.Н. Бережная [92], В.А. Кан-Калик [93], Н.П. Пучков [94] және т.б. жұмыстарында жалғасын тапты.

Бұл жұмыстарда оқу-әдістемелік іс-әрекет екі түрлі болады: бір жағынан, ол оқу-тәрбие процесін дамытуға бағытталған, екінші жағынан, мұғалім осы процестің субъектісі ретінде. Оқу-әдістемелік қызметпен айналыса отырып, мұғалім тұлғаның кәсіби қасиеттерін (әдістемелік мәдениеті, әдістемелік құзіреттілігі) дамытады, пәнге байланысты оқу процесін және т.б. жетілдіреді.

Оқу-әдістемелік қызмет субъектілерін анықтау кезінде біз Н.В. Кузьминаның педагогикалық жүйе туралы тұжырымдамасына сүйенеміз. 1970 жылы Н.В. Кузьмина педагогикалық үдерістің төрт жағын қарастырады: «педагогикалық үдерістің микро құрылымына әрдайым төрт тарап қатысады6 олар:

А. Педагогтың оқу орнындағы қоғамның және оның өкілетті өкілінің игілігі бола отырып, тәрбиеленушінің игілігі болуы тиіс ақпараттың (оқу - тәрбие материалының) мазмұны.

В. Оқытушы – өзіндік делдал және ақпарат көзі.

С. Білім алушы, тәрбиеленуші, студент.

D. Ақпаратты беру құралдары.

Педагогикалық үдерістің әр тарапының ерекшелігі, олар (тараптар) өзара әрекеттестікте ғана емес, бір-біріне қарамастан өз бетінше де қызмет етеді» [95].

Кейіннен Н.В. Кузьмина педагогикалық жүйе туралы түсінік береді, оның құрауыштарын (ендігі төртеу емес, бесеу): «Педагогикалық жүйені өскелең ұрпақ пен ересек адамдарды тәрбиелеу, білім беру және оқыту мақсаттарына бағынышты көптеген өзара байланысты құрылымдық және атқарымдық құрауыштар ретінде анықтауға болады» [7, 11 б.]. Н.В. Кузьмина құрылымдық және атқарымдық құрауыштар ұғымын: «Құрылымдық құрауыштар – бұл педагогикалық жүйелердің негізгі базалық сипаттамалары, олардың жиынтығы осы жүйелерді құрайды, біріншіден, барлық басқа (педагогикалық емес) жүйелерден ерекшеленетінін» айтады [96]. Олардың қатарына мақсаты, оқу ақпараты, педагогикалық коммуникация құралдары, педагогтар мен оқушылар жатады. Н.В. Кузьминаның пікірі бойынша «аталған құрауыштар педагогикалық жүйені құру үшін қажет және жеткілікті. Олардың кез келгенін алып тастағанда, нақты жүйе болмайды»[96, 13 б.].

«Атқарымдық құрауыштар – бұл басшылардың, педагогтардың, студенттердің қызметі үдерісінде туындайтын негізгі құрылымдық құрауыштардың тұрақты базалық байланыстары, олар педагогикалық жүйелердің қозғалысын, дамуын, жетілдірілуін және осының салдарынан орнықтылығын, олардың өміршеңдігін негіздейді. Педагогикалық жүйелерде гностикалық, жобалау, құрылымдық, қатысымдық, ұйымдастырушылық атқарымдық құрауыштар бөлінеді» [96, 16 б.].

Оқу-әдістемелік қызметке оқытушылардан басқа, барлық жоғары оқу орындарының ережелері, нұсқаулықтары және басқа да нормативтік құжаттары оқу-әдістемелік және оқу-әдістемелік жұмыстардың жетекші мамандары: басқармалар, бөлімдер мен бірлестіктер кіреді.

Оқу-әдістемелік қызметінде университет барлық деңгейлерді қамтуы керек және педагогикалық жүйе ретінде қызмет көрсетеді. Мазмұны

тұрғысынан - бұл оқу процесін оқу-әдістемелік құжаттармен қамтамасыз етуге, мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін арттыруға, оқушылардың өзіндік және сыныптан тыс жұмыстарын жетілдіруге, оқытудың барлық түрлері, формалары мен әдістерін жетілдіруге бағытталған негізгі іс-шаралар жиынтығы. Жүйелік тәсілге негізделген кеңінен түсіндірме оның субъектілері болып табылады: студенттер, оқытушылар құрамы, оқу-әдістемелік бірлестіктер, оқу-әдістемелік агенттіктер және мамандар, университеттің барлық деңгейлеріндегі әкімшілік органдар (университет әкімшілігінен әкімшілік құрылымдарға дейін) жеке мамандықтар және оқыту).

Мұндай тұғыр В.И. Зверева [97], Л.П. Ильенко [98], Ю.А. Конаржевский [99] зерттеулерінде көрсетілген.

Жұмыс бағдарламаларының сапасы мәселелерін оқытушы қызметінің сапасының көрсеткіші ретінде Г. Скок, Е.А. Лебедева [87, 74 б.] және басқалар қарастырады. Г.И.Мансурова жоғары кәсіби білім берудің негізгі білім беру бағдарламасын толық әдіснамалық қамтамасыз етудің бөлігі болып табылатын, «оқу, оқу-әдістемелік, ақпараттық, кітапханалық қолдаудың сапасын, сондай-ақ оқу үдерісінің материалдық базасының жай-күйін талдау және бағалаудың бірыңғай әдіснамасын» ұсынады [100].

Бұл жағдайда біз оқу-әдістемелік қызметтің келесі міндеттерін анықтадық:

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім кезеңдері арасындағы кәсіби дайындықтың нәтижелері, нысандары мен әдістері бойынша сабақтастықты қамтамасыз ететін жаңа білім беру стандарттарына сәйкес педагогикалық жаңа технологияларды дайындау және енгізу;

- Оқу үрдісінің орталығы және басты тұлғасы - ұлттық жоғары білім жүйесінің бірегей жоғары оқу орындарының тәжірибесі, дәстүрлері мен ерекшеліктерін байқау, студенттің мүдделері мен қажеттіліктеріне, қоғам мен қоғам мүдделеріне жауап беру;

- студенттердің жан-жақты мүмкіндіктерін ескере отырып, жеке білім беру траекториясының міндеттерін зерттеу;

- жаңа ұтқырлық пен бәсекеге қабілеттілікті ескере отырып, профессор-оқытушылар құрамның белсенділігі мен шығармашылық қызметін бәсекеге қабілетті бағалауды енгізу және сондай-ақ, персоналды тиімді басқаруға жәрдемдесу;

- практикада білім беру қызметін бағалаудың жаңа, сәйкес жүйесін енгізу: баллдық-рейтингтік және тесттік, сонымен қатар, қарама-қайшылықтарды уақтылы жою;

- жоғары оқу орындары арасындағы оқу процесін ұйымдастыру, сапаны жақсарту және т.б. саласындағы ынтымақтастық сызбаларының тетіктерін құру.

Кез келген деңгейдегі мамандарды даярлаудың мазмұнын МЖМБС [101] және білім беру бағдарламасы негізінде (ББ) анықтайды. Әрбір Білім беру талабы оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді талап етеді.

Жіктемеден шыға отырып, білім беру бағдарламасы білім деңгейін, яғни, жалпы білім беру бағдарламасы немесе кәсіби бағдарлама бойынша студент

қандай білім алуды (білім деңгейі қандай деңгейде) алатынын көрсетеді.Негізгі білім беру бағдарламасы студенттің білім алу бағытында көрсетеді. Демек, ББ-ның мазмұны осы бағытта оқытудың стратегиясы мен тактикасын, сондай-ақ МЖМБС анықтаған білім беру минимумына жетудің біртіндеп үдерісін анықтайды.

Жоғары білім берудегі білім беру бағдарламаларын іске асырудың стандарттың сәйкестігі, біздің ойымызша, келесідей болуы керек: жоғары кәсіптік білім беру бағдарламасының міндетті компонентінің құрамы, негізгі білім беру бағдарламасының мазмұны, мерзімі мен көлемі негізгі білім беру бағдарламасы; жоғары кәсіби білім берудің білім беру стандарттарындағы біліктілік талаптарын, біліктілікті қалыптастыру мен бакалавриат пен магистратураның біліктілік деңгейіне қойылатын талаптарды ескеру; бакалавр, магистр, магистр біліктілік комиссиясының қорытынды аттестаттау рәсіміне қойылатын талаптарды анықтау, нақтылау және оны іске асыру; университеттің білім беру қызметін бақылау процесінде, оның ішінде мемлекеттік білім беру органдарында мемлекеттік аккредиттеу мен аттестаттау кезінде аудиттелетін білім беру бағдарламасының деңгейі мен сапасына қойылатын талаптардың жүйеленген тұжырымдалуы.

Университеттің білім беру бағдарламасын жүзеге асырудағы қызметі: бакалавриат пен магистратураның міндетті компоненттерінің санын, олардың құрылымы мен мазмұнын анықтау; Бакалавр, магистр және магистр дәрежесіне арналған курстардың мазмұнын анықтау; студенттің таңдауы бойынша пәндердің құрамы мен көлемін анықтау; (студенттердің жеке білім беру қажеттіліктерінің компоненті).

Зерттеуде қазіргі уақытта негізгі білім беру бағдарламасының құрылымында білім берудің теориясы мен нормативтік практикасында қандай құрылым бар екендігі туралы нақты түсінік жоқ екендігі анықталды. Біздің талдау негізінде КБ келесі құрылымын ұсына аламыз:

- Түлектердің дайындық деңгейі мен мазмұнына қойылатын мемлекеттік талаптардың болуы;
- түлекке, оқу орнының маманына қойылатын талаптар;
- білім беру бағдарламасында қарастырылған оқу жоспарының болуы;
- Оқу жоспарына енгізілген барлық пәндер бойынша оқу-әдістемелік кешендердің тізімі;

Тәжірибенің барлық түрлерінің бағдарламалары;

- білім беру бағдарламасы түлектерінің қорытынды мемлекеттік аттестаттау бағдарламасы (мемлекеттік емтихандар мен бітіру біліктілік жұмыстарын қоса).

Бұл құрылым өзінің оптимизмімен және практикалық қолданылуымен ерекшеленеді және оқытудың мазмұнын анықтайтын алты негізгі компоненттен тұрады.

Базалық білім беру бағдарламасы - мемлекеттік білім беру стандарттары негізінде оқу процесін жүзеге асырудың мақсаттары, мазмұны мен әдістерін анықтайтын нормативтік құжаттар жиынтығы. Әр МБ арнайы дайындықты қажет етеді.

Әлеуметтік педагогиканың педагогикалық білім мен кәсіби қызметтің жеке саласы ретінде мәні мен мазмұнын жетілдіру. Білім беру бағдарламаларын талдау әлеуметтік қызметкер мен әлеуметтік педагогтың міндеттерін ажыратуға мүмкіндік береді. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 13 шілдедегі № 338 бұйрығына сәйкес педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген адамдар лауазымдарының типтік біліктілік сипаттамаларына сәйкес қарастырылған (Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2009 жылғы 17 тамызда № 5750 тіркелген). Осы талаптарды жалпылай келе, Қазақстандағы әлеуметтік педагогтың қызметінің негізгі бағыттарын, жұмыс мазмұнын анықтауға болады, олар: әлеуметтік-педагогикалық жұмыстарды жүзеге асыру, студенттердің, оқушылардың және балалардың әлеуметтік мәселелерін шешу жолдары; уақытында психологиялық-медициналық-педагогикалық қолдау көрсету және оқушының жеке басын қолдауды қамтамасыз ету; жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар ды, мүгедек балаларды, мүмкіндігі шектеулі балаларды, бала кезінен мүгедектерді қолдау және т.б. жұмыстарын реттеу, патронаж жұмысы, тұрғын үймен қамтамасыз ету, жәрдемақы, зейнетақы, мүлік және мүліктік емес құқықтарды үйлестіру.

А.Ә. Булатбаева, А.К. Мыңбаева, Ш.Т. Таубаеваның зерттеу нәтижелерінде бітіруші түлектер негізінен балабақшаларда, мектептерде, балалар үйінде, әлеуметтік қызметтерде жұмыс істейді [47, 41 б.].

Зерттеушілер өз зерттеулерінде көп жағдайда «жан-жақты әдістемелік қамтамасыз ету», «пәннің оқу-әдістемелік кешені», «дидактикалық кешен» және т.б. сонымен қатар әр түрлі терминологияда негізгі білім беру бағдарламаларымен қатар пәндерді оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді, оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің мазмұнын біріктіреді. Жұмыстың аз бөлігі негізгі білім беру бағдарламасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуге арналған, бірақ педагогикалық құбылыс ретінде оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің мазмұны мен құрылымын негіздей алмайды. Ю.Л. Камашева оқу-әдістемелік қамтамасыз ету түсінігін анықтаудың екі тұғырын анықтайды: «бірінші тұғырды жақтаушылар әдістемелік қамтамасыз ету астарынан әдістемелік құжаттардың жиынтығын, ал екіншісі, әдістемелік құралдар туралы түсінік береді» [102].

Осы платформалардың интеграциясы негізінде біз NFB оқытудың ұтымды мазмұны мен оқыту процесін анықтайтын және жүйелейтін оқу-әдістемелік құжаттар мен құралдар жиынтығы ретінде қарастырамыз. Сапаны бағалау кезінде университетте дербес жасалатын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің бөлігіне ерекше назар аудару және оқу процесін дамыту, сонымен бірге оқу-әдістемелік құжаттарды бағалау жанама әсер етеді.

Оқу процесінің сапасына келетін болсақ, соңғы жылдары мамандарды даярлаудың оқу бағдарламаларында үнемі өзгеріс болғанын ескеру қажет, бұл мұғалімдерге білім беру жүйесін әдістемелік әзірлемелерді түзетуге мүмкіндік берді. Мұның бәрі жүйелік бақылауды, талдауды және түзетуді қажет етеді, бұған тек оқу процесінің сапасын бақылау арқылы қол жеткізуге болады.

Оқу үрдісінің нәтижелеріне және оқушылардың оқу жетістіктерінің сапасына мониторинг жүргізуге қарамастан, оқу-әдістемелік компоненттерінің сапасын бақылау мәселесі ғалымдардың зерттеулерінде көрініс тапқан жоқ. Бұл жағдайда дидактикалық эффект дегеніміз білім берудің негізгі қағидаттарына, принциптері мен заңдылықтарына, білім беру мазмұнын жетілдіруге, сапаны, білім мен дамудың мақсаттарына жетуге, оқу процесінің кешенді оқу-әдістемелік негізі; білім беру және өзін-өзі тану қызметін қамтамасыз ету арқылы мүмкін болады.

Пәндер мен мамандықтар бойынша оқу процесін кешенді оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жағдайында оқу, жоспарлау, болжау, талдау және білім беру процесінің сапасын бақылау үшін қажетті (жеткілікті) оқу-әдістемелік және білім беру құжаттарын, оқу құралдарын және басқару жүйелерін құру және құру, оқу пәндері, дамыту бағдарламалары бар. Сипаттаманы ескере отырып, біз оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымын анықтап, оны графикалық суретте көрсетуді жөн көрдік (1-сурет).

Білім беру үдерісін оқу пәндері мен мамандықтарына кешенді оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеуге және қалыптастыруға қойылатын талаптар:

– Кез-келген оқу пәндері мен мамандықтар бойынша оқу үдерісін жан-жақты оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі, оның толық құрамымен және мазмұнымен, соның ішінде реттеуші және білім беру құжаттарымен, оқыту құралдарымен және бақылау құралдарымен құрылуы қажет;

Сурет 1 – Білім беру үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету құрылымы

– С.А. Вдовина, Е.А. Вдовиналар «Оқу процесін жан-жақты оқу-әдістемелік қамтамасыз ету пәндердің барлық дидактикалық бағыттарын «қамтуы керек, оқытушылар мен студенттерге әр академиялық сабаққа, барлық пәндік сабақтарға оқу-әдістемелік кешендер түрінде жасалуы керек.

Бағдарламалық жасақтама мазмұнын игеру қажеттілігін ескере отырып, базалық білім мен дағдылар туралы сапалы білім қалыптастыру қажет» деген[103].

– Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің негізінде келесі қағидаттар болуы керек:

– Тұтастық принципі - ОӘҚЕ әзірлеген педагогикалық жүйенің моделі ретінде әрекет етеді;

– Анықтаманы талдау - ОӘҚЕ студенттердің іс-қимыл бағдарламаларын сипаттайды, сонымен қатар өзін-өзі басқаруға жағдай жасайды;

– модульдік ұстаным - оқу модулі ОӘҚЕ біртұтас құрылымдық бөлімшесі сияқты;

– мақсаттар мен оқу нәтижелері арасындағы тиімділік немесе байланыс принципі - мақсаттардың диагностикасы, МЖМБС

– жүзеге асырылуы, мақсаттарға қол жеткізуді объективті бақылау;

-ОӘҚЕ барлық элементтері кешенді әдісті қамтамасыз етуі керек.

Заманауи оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді құру үшін оның құрамдас құрауыштарының қалыптасқан түсінігі маңызды. В.И. Блинов «Біртұтас оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің объективті түрде құрылған құрамы осындай бағдарламалық қамтамасыз етудің құрылымдық құрылымын түсінуге, оның мазмұнын толығымен айқындауға және жүйелеуге және оны жасауға қойылатын талаптарды қалыптастыруға мүмкіндік береді» дейді [104]. Өкінішке орай, кешенді оқу-әдістемелік қамтамасыз ету құрамы туралы мәселені дамыту жағдайы оның маңыздылығына сәйкес келмейді.

Мұның бәрі теориялық және педагогикалық практикада тұтас алғанда күрделі оқу-әдістемелік қолдаудың қанша және нақты компоненттері туралы бірыңғай пікір жоқ екенін дәлелдейді. В.А. Болотов білім беру бағдаламаларының сапасын қарастыру төнірегінде «қажетті анықтама қажет емес, оны оқу процесін кешенді оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің мазмұнынан түсіну» керек деген ойды білдіреді [105]. Бұл жан-жақты, заманауи білім беру процесінің барлық компоненттерінің объективті анықтамасын талап етеді. Ал, Г.Н. Жуков болса «оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру кешені - болашақ пәндердегі оқу процесін жобалау мен сапалы жасауға қажетті және жеткілікті барлық құрылымдық компоненттер» [106; 107].

Сапаны қалыптастыру оқу процесінің объектісі ретінде қарастырылуы керек. Оқытушы мен студенттердің қызметі оқу-тәрбие процесінің негізгі компоненттері болып табылады және олар кешенді оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің рөлін атқарады. Біз өз еңбегімізде «жан-жақты оқу-әдістемелік қолдау мұғалімнің жұмысын талап етеді және оқу процесін жобалау мен іске асыруда кәсіби мәселелерді шешуге қолданылады» деген пікірді қолдаймыз [108].

Сонымен, жоғарыда аталған оқыту қызметін құрылымдық-мазмұндық талдау негізінде оқу процесін жан-жақты оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрамын сипаттауға болады [109]. Оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз

ету негізінен үш компоненттен тұрады. Нормативтік және оқу-әдістемелік құжаттар, оқу құралдары, бақылау құралдары.

Оқу-әдістемелік компонент оқу үрдісінде әр пәнді меңгеру барысында студенттердің барлық түрлерін осы процесте қолданылатын объектілердің, әдістер мен оқыту құралдарының ерекшеліктерін ескере отырып, оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді дамытуымен сипатталады.

Жоғары білікті еңбек нарығына деген сұранысты ескере отырып, бүгінде кәсіптік бағдарланған пәндер мен практикалық сабақтарда студенттердің кәсіби шеберлігі мен кәсіптік практикасын әдістемелік қамтамасыз етуге ерекше мән бар. Тәжірибелік сабақтар барысында студенттер әртүрлі оқу материалдарын, әр түрлі деңгейдегі семинарларды, жобаларды әзірлеу және іске асыруды, алгоритмдер мен оларды шешуге арналған практикалық әрекеттерді, жеке тапсырмаларды, топтық және ұжымдық іс-әрекеттерді және т.б. оқиғаларды жүзеге асыруы керек.

Сонымен қатар, оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға, тиімді білім сапасын қамтамасыз етуге және танымдық іс-әрекетті ұйымдастыруға да жауап беруі керек. Сондықтан, оқу процесінің мәні бойынша барлық пәндер оқу материалдарының сапасын бақылауға қатысуы керек деп санаймыз.

Университеттің нормативті құжатында кешендердің құрамы әдетте, егжей-тегжейлі және пәннің жұыс бағдарламасы, яғни дәрістердің қысқаша мазмұны, зертханалық, практикалық, семинарлар, жеке жұмыс тапсырмалары және олар бойынша әдістемелік ұсыныстар көрсетілген. Орындалуы, ағымдық және қорытынды бақылау бойынша тапсырмалар, сұрақтар, ОӘК-нің басқа элементтері және ұсынылған әдебиеттердің болуы қамтылады.

Университеттің оқу процесінің оқу-тәрбие компоненттерінің сапасына мониторинг жүргізуге ерекше назар аудару керек, бұл курстық жұмыстар мен жобалардың, оқу және өндірістік практикалардың, кешенді емтихандардың, дипломдық және магистрлік жұмыстардың толықтығы мен мазмұнына ерекше назар аудару керек.

Мұғалімдерді даярлау мәселесіне келетін болсақ, біз барлық пәндер бойынша оқу-әдістемелік кешендердің (ОӘК) болуына мүдделіміз. Одан әрі ОӘЖ қалыптастыру сапасы бағаланады: мазмұны, семинарлар мен практикалық сабақтар, зертханалық жұмыстар жоспары, сынып оқушыларына арналған практикалық тапсырмалар, бақылау жұмыстары, тест тапсырмалары, ұсынылған әдебиеттер тізімі және т.б. оқытушылар - оқулықтардың, оқу құралдарының, нұсқаулықтардың және басқа да нұсқаулықтардың электрондық нұсқаларын жасау және басып шығару.

Қазіргі заман талабына сай түлектің жаңа моделі, оқытушылардың оқу-әдістемелік жұмысының маңызды бөлігі курстық жұмыстар мен жобаларды әдістемелік қамтамасыз ету, сонымен қатар студенттерді мемлекеттік аттестациялау үшін материалдар жасау (кешенді емтихандар) магистрлік және магистрлік жобалар мен жобалар) педагогтың құзыреттілігіне негізделген.

Мұндай оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру студенттердің болашақ кәсіби іс-әрекетінің қазіргі заманғы талаптарына, сапасына, студенттердің

алған білімдері мен дағдыларын жан-жақты бағалау қажеттілігіне және оларды іс- жүзінде қолдануына сәйкес зерттелуі керек.

Жоғары оқу орнындағы оқу процесінің оқу-әдістемелік құрамы оның сапа көрсеткіштерін келесідей анықтауға мүмкіндік береді:

- студенттердің оқу-танымдық іс-әрекетінің барлық түрлерінің үлгерімі, оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру деңгейі;

- оқу-әдістемелік әдебиеттердің дұрыстығы деңгейі.

1.2 Болашақ мамандарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің шетелдік және отандық тәжірибесі

Әлем елдеріндегі білімнің ғылыми және технологиялық даму барысы, жаһандану үдерістері ұлттық білім берудегі жалпы және әсіресе ішкі межелерді көрсетеді. Дегенмен де, білім беру жүйесінің сапасы мен бәсеге қабілеттілікке қатысты болған кездегі сұраққа, біз әлемнің жетекші елдерінің жалпыланған шетелдік тәжірибелеріне сүйенеміз. Е.И. Бражник қазіргі таңда салыстырмалы зерттеулер мазмұнында зерттеу шегінің кеңдігі байқалатынын атап өтеді: «Педагогикалық процесті белгілі бір оқу орнынан дүниежүзіндегі әртүрлі елдердің білім беру тарихы мен педагогикалық теорияларын ғаламдық тақырыптық зерттеуге дейін байқауға болады» [110]. Танымал британдық зерттеуші

Н.М. Воскресенская салыстырмалы педагогиканың негізгі мақсаты «Отандық білім беру жүйесін және білім беру реформаларына әсерін ұлттық үкіметтің жинақтаған фактілері мен деректерін жан-жақты талдау тұрғысынан жақсы түсінуге ұмтылу» деп атап өтті [111].

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, салыстырмалы педагогика әдісі әртүрлі елдер мен аймақтардағы педагогика теориясы мен практикасының дамуындағы негізгі заңдылықтар мен тенденцияларды салыстыруға мүмкіндік береді; Олардың ортақ тенденциялары, ұлттық және аймақтық ерекшеліктері бір-бірімен байланысты ұлттық және мемлекеттік білім беру жүйелерін өзара дамыту жолдарын мен формалары шетелдік тәжірибені қолдана отырып айта аламыз.

Сауда-экономикалық, инвестициялық, өнеркәсіптік, транзиттік, көліктік, мәдени-гуманитарлық салалардағы Қазақстан мен Түркиядағы серіктестіктерді айтуға болады. Білім беру саласында көптеген ұқсас жұмыстар бар: арнайы оқу орындарын салу, қаржыландыру, студенттердің академиялық ұтқырлығы, қазақстандық студенттерді Түркияға оқуға шақыру және тағы басқалар.

Қазақстандық жоғары оқу орындарының серіктестерінің бірі, білім беру қызметтері нарығындағы өз ұстанымын динамикалық түрде дамытушы 2006 жылы құрылған Бинали Йылдырым Эрзинджан университеті болып табылады. «Бұл университет құрылымында 10 факультет, 3 ғылыми-зерттеу институтын және бакалавриат бағдарламаларын ұсынатын 4 жылдық мектепт бар. Университет Еуропалық университеттер қауымдастығына (EUA), Қара теңіз университеттерінің желісіне кіреді, өзінің студенттерге арналған дамыған кампус жүйесі мен инфрақұрылымына ие» [112]. Біздің зерттеуіміз

барысында мұғалімдерді мақсатты түрде оқыту жүргізілетініне білім беру факультеті қызығушылық танытты.

Қазіргі таңда педагогикалық ғылым бойынша білім беру жүйелерін және олардағы жүріп жатқан үдерістерді зерттеу мен салыстыру кезінде жүйелік тұғыр қолданылады. Жүйелік тұғыр шетелдік педагогикалық тәжірибені бағалауға білім беру үдерісінің жеке инвариантты-интегративтік аспектілерін және түрлі елдердің немесе аймақтардың білім беру жүйелерін олардың бірлігі мен ішкі қарым-қатынастарында біртұтас қамтуын болжайды. Салыстырмалы зерттеулерде жиі пайдаланылатын келесі тұғыр – бұл мәдениеттанулық тұғыры. Сонымен бірге, түрлі мәдени сценарийдегі әртүрлі елдердің білім беруін салыстыру мәдени алғышарттарға негізделеді [113].

Алайда, салыстырмалы (компаративті) ғылымның заманауи көзқарастары жеке бағыттарды салыстырумен шектелмейді. Осы зерттеулердің басым бөлігі дамудың ішкі және сыртқы факторларын түсіндіруге тырысады. Бұл ретте, зерттеуші «ел − ел», «әлеуметтік институт − әлеуметтік институт» және т.б. сияқты кестелерге негізделген салыстырудың дәстүрлі түйінді әдістеріне қарағанда, эмпирикалық, атқарымдық, талдамдық, зерттеушілік, статистикалық талдаудың әртүрлі әдістеріне сүйене алады.

Салыстырмалы ақпараттық-салыстырмалы зерттеулер әдіснамасы, салыстыру тақырыбының барлығы қамтылғандығына емес, керісінше, шындықты зерттейді және эмпирикалық және теориялық талдау деңгейлерін біріктіре алады, белгілі бір практикалық шешімдерді қабылдау үшін әдеттегі негізгі пікірлерді тұжырымдайды. Мұндай зерттеу ғылыми нәтижелердің үш түріне қатысты болуы мүмкін: біріншісі, белгілі бір әлеуметтік модельді тікелей алу мүмкіндігін түсіндіреді; екіншісі, әлеуметтік инновациялар механизмін беру мүмкіндігін анықтаса; үшінші жүйенің жаңа сапаны алу үшін құрылуы қажет жағдайларды және өзгеруі мүмкін факторларын анықтайды [114].

Біздің зерттеуімізде, біз педагогикалық кадрларды даярлау сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуде болып жатқан негізгі үдерістерді ашатын эмпирикалық деректерді салыстыруға мүмкіндік беретін ақпараттық компаративистиканың әлеуетін пайдалануға тырыстық. Университеттің оқу іс-әрекеті дәстүрлі оқыту жүйесінде профессор-оқытушы құрамы мен студенттердің өзіндік жұмысы түрінде, сонымен қатар кредиттік-модульдік және қашықтықтан оқыту технологиялары бойынша ұйымдастырылатыны белгілі. Университет оқу жоспарының дұрыс орындалуын қамтамасыз ету үшін сабақтарды уақытында ұйымдастырады.

Университетте оқу курстарының келесі негізгі түрлері ұсынылады: дәрістер, кеңестер, практикалық сабақтар, семинарлар (ғылыми шеберханалар), зертханалық жұмыстар, жетекшілік, коллоквиум, өзіндік жұмыс, оқу, өндірістік, дипломдық практика, курстық жұмыс (курстық жобалау) бакалаврларға арналған дипломдық жұмыс, мамандарға арналған дипломдық жұмыс (дипломдық жобалау), магистрлерге арналған диссертация. Оны өзін-өзі бағалауды және жоғары білім беруді жақсарту бағыттарын анықтау үшін пайдалануға болады.

Оқу процесін басқару, жоспарлау «Тәрбие процесі» және «Оқу-әдістемелік процеске» сәйкес жүзеге асырылады, мұнда басқару тәртібі, оқу процесін ұйымдастыру және іс-әрекеттің тізбегі болып табылатын әрекеттер тізбегі қарастырылған. Оқу-әдістемелік құжаттарды және студенттерді элективті пәндерге тіркеу анықталды; педагогикалық жүктемені есептеу және бөлу; сабақ кестесін құрастыру; сабақтарды дайындау және өткізу; практикадан өту; студенттердің білімін аралық және қорытынды бақылау; жазғы семестрді ұйымдастыру сапасына ішкі кепілдік жүйесі бойынша басшылық;студенттерді мемлекеттік аттестациялау; оқу-әдістемелік жұмысты жоспарлау; мамандықтың жұмыс оқу жоспарын әзірлеу; оқу-әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету; пәннің оқу-әдістемелік кешенін құру; оқу-әдістемелік әдебиетті жобалау және әзірлеу; ашық сабақ өткізу.

Оқу үдерісін тиімді басқару үшін бірінші проректор, оқу-әдістемелік жұмыс жөніндегі проректор, оқу үдерісін жоспарлау, жүргізу, ұйымдастыру, мониторинг және сапаны бақылау департаменті, кафедра меңгерушілері, сапа және маркетинг орталығы жауапты болады. 2007 жылғы 22 қарашадағы № 556 кредиттік технология бойынша оқу үдерісін ұйымдастыру ережесіне сәйкес типтік оқу жоспарына қосымша элективті пәндер каталогы әзірленеді, ол таңдау бойынша компонентке кіретін барлық пәндердің жүйеленген аңдатпа тізбесі болып табылады, онда оқудың мақсаты мен күтілетін нәтижелері көрсетілген пәндердің қысқаша сипаттамасы бар. Білім беру бағдарламаларын әзірлеу кезінде жұмыс берушілердің мүдделерін есепке алу мақсатында элективті пәндер каталогын қалыптастыруға практикалық қызметкерлер, әлеуетті жұмыс берушілер, практика базаларының басшылары белсенді қатысады. Элективті пәндер каталогының мазмұны университеттің оқу-әдістемелік кеңесінің отырысында талқыланады және бекітіледі.

Қазақстан да Түркия да Болон үдерісіне қосылған. Алынған міндеттемелерге сәйкес, мысалы, Қазақстан 2020 жылға қарай бірқатар іс-шаралар қатарын іске асыруға тиіс: бірдей білім беру циклінің кең таралуы есебінен барынша салыстыруға «ашықтықты» қамтамасыз ету; білім беру несиелерінің (кредиттік бірліктердің) бірыңғай жүйесін енгізу, алынған біліктілік жазбаларының бірдей нысандары және олардың өзара танылуы, мамандарды даярлау сапасын қамтамасыз ету, арттыру бойынша дамыған құрылымдарды қалыптастыру және т.б. [115].

Түркия мемлекеті өздерінің білім беру бағдарламаларының бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге ұмтылуда. Жоғары білім беру мекемелері мен барлық университеттер 1981 жылғы 6 қарашадағы № 2547 заңымен бекітілген, Жоғарғы білім беру кеңесі (YÖK) қамқорлығы аясында жұмыс істейтінін атап өткен жөн. Жоғары білім кеңесінен өзге ұлттық деңгейде университеттер кеңесі және университеттер ректорларының комитеті әрекет етеді. Біріншісі, басты бөлікте оқу үдерісі, зерттеулер, жарияланымдар, дипломдар мен ғылыми дәрежелерді тану және т.б. мәселелерімен айналысады. Ректорлар комитеті жоғары білім беру кеңесі мен университеттер арасындағы кеңестің академиялық мәселелері бойынша кеңес беру мекемесі ретінде қолданылады.

Туркия елінің тәжірибесін қарастыратын болсақ оқу сапасын қамтамасыз ету барысында негізгі үш факторға назар аударылады. Олар: физикалық және адами ресурстарды, сонымен қатар оқу материалдарымен қамтамасыз ету; олардың оқу сұраныстарын қамту; оқу барысымен және білім беру нәтижесін қадағалауда қоғамдық ұйымдардың ролін жоғарылату.

Қазақстандағы оқу-әдістемелік қызмет Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «2008 жылғы 16 маусымдағы № 353 «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінде оқу-әдістемелік жұмыстарды жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» бұйрығымен (2017 жылғы 25.09.2017 ж. өзгерістер мен толықтырулар бойынша, № 478 бұйрық) реттелген» [116]. Білім берудің дамуы мен оның сапасын қамтамасыз етуде жоғары оқу орындарының білім беру іс-әрекетін реттеу үшін, сонымен қатар педагогикалық, ғылыми және академиялық қызметкерлер, білім беру бағдарламаларын жасауда жұмыс берушілер өкілдері үшін оқу-әдістемелік бірлестіктер (әрі қарай − ОӘБ) құрылады. Осылайша, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да ҚР БҒМ гуманитарлық және жаратылыстану мамандықтары бойынша жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бойыныша республикалық оқу-әдістемелік кеңестің оқу-әдістемелік секциясы жұмыс жасайды, ол профессор-оқытушылар құрамын, ғылыми қызметкерлер мен мамандарды оқу үдерісін оқу-әдістемелік және ақпараттық қамтамасыз ету бойынша бірлесе жұмыс атқару үшін кеңінен тартуға, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіби білім беру формасы мен барлық білім беру бағдарламаларын сүйемелдеу мақсатында құрылған. РОӘК ОӘК құзырындағы мәселелер бойынша шешімі РОӘК ОӘК мүшелері үшін орындаушылық сипатқа, ал өзге жоғары оқу орындары үшін ұсыныстық сипатқа ие бола отырып, жұмыс тәжірибесіне «ҚР Білім және ғылым министрлігі бұйрығы және қаулысымен, жоғары оқу орындары (немесе құрылымдық бөлімше) басшыларының бұйрықтарымен ендіріледі» [117].

«5В012300 - Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша РОӘК Қазақ қыздар мемлекеттік педагогикалық университет жанында 2000 жылы ашылған. Жалпы, «5В012300 - Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша РОӘК республиканың әлеуметтік-педагогикалық білім берудің оқу, ғылыми-әдістемелік орталығы ретінде орта білім мазмұнын жаңарту және өзін-өзі тану мұғалімінің, әлеуметтік педагогтың кәсіби құзыреттілігіне қойылатын жаңа талаптар жағдайында педагогикалық және ғылыми-педагогикалық кадрларды, болашақ маманды даярлауды жетілдіру бойынша жұмыстарды басқарады. Оған қоса, осы мамандық бойынша «Типтік оқу бағдарламаларын» әзірлеу және басып шығару, оқу құралдарын қарастыру, рецензиялау және бекіту жұмыстарын қатар атқарады.

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен жасалған шартқа сәйкес осы мамандықтың барлық деңгейлеріне, яғни бакалавриат, магистратура, докторантура бойынша бойынша бірінші мемлекеттік жалпыға бірдей білім стандарттары әзірленген. 2002 жылдан бастап «Бөбек» Ұлттық ғылыми-практикалық білім беру және сауықтыру орталығының Адамның

үйлесімді даму институтымен бірігіп «Озін-өзі тану» пәнің білім беру жүйесіне еңгізу бойынша әдістемелік жұмыстар басталды.

2017-2018 жылдары РОӘК қарастыратын мәселелерін талдайтын болсақ, олар келесілер:

– жаңғыру және цифрландыру жағдайында жоғары әлеуметтік-педагогикалық білім беру;

– жоғары педагогикалық білім берудегі инновациялық үрдістер;

– Қазақстан Республикасының педагогикалық білім беруді дамытудың заманауи міндеттері қаралып, талқыланды, ҚР БҒМ үшін ұсыныстар әзірленді;

– «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша қазақ тілінде оқулықтар әзірлеу жайлы;

– педагогикалық мамандықтарды таңдау барысында оқуға түсу кезінде шығармашылық емтихан өткізу үшін тест тапсырмаларын әзірлеу және сараптау бойынша жұмыс тобы еңбек етті.

Әр жылдары мемлекетіміздегі негізгі білім саясатына сәйкес кеңейтілген отырыстар жүргізіліп тұрады және Республиканың барлық жоғары оқу орындарына оқу-әдістемелік құжаттарды әзірлеу мәселелері бойынша үнемі әдістемелік, көмек көрсетіледі. Мысалы, 29.04.2016 жылы «Бәсекеге қабілетті жаһандық ортаға ену мақсатында Қазақстандағы педагогикалық білім беруді модернизациялау» тақырыбында ҚР БҒМ-нің Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру департаментінің кеңейтілген отырысы өтті.

2017-2018 жылдар аралығында «Арнайы педагогика» және «Арнайы психология» пәндерінің мазмұнына байланысты ақпарат дайындалды (ҚР БҒМ сұранысы негізінде). Мүмкіндігіне қарай қажеттіліктері бар студенттерді қорытынды немесе аралық аттестаттаудан өткізудің арнайы шарттары зерделенді және әзірленді.

«ҚР БҒМ мен «Атамекен» бірлестігі барысында жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларының рейтингісі жүргізіледі. Бірінші кезең шеңберінде бағдарламаға Қазақстанның 114 жоғары оқу орны қатысты. Рейтингті құру кезінде сабақта қолданылған әдебиеттердің өзектілігі, оқу уақытының зерттелген пәндерге қатынасы, оқытылатын пәндердің өзектілігі мен жаңалығы маңызды критерийлерге айналды. Білім беру бағдарламаларын жұмыс берушілер бірлестігімен үйлестіру критерийлері, білім беру бағдарламаларына инвестиция салу, халықаралық аккредитация, сондай-ақ, мұғалімдер арасында практикалық тәжірибе болуы екінші ретте қарастырылды» [118].

Жоғары оқу орындарының сапа қызметін талдау (Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ және Бинали Йылдырым Эрзинджан университеті мысалында) көрсетіп отырғандай, жоғары мектептегі оқытудың негізгі формалары: дәрістер, семинар сабақ, зертханалық жұмыстар болып табылады.

Көктемгі және күзгі семестрдегі емтихандар уақыты біздің жүйе секілді пәнге сәйкес нормативтік құжаттармен реттелген, сонымен қатар пәндер, уақыты, аудиториясы және емтихан тапсырушы топтар көрсетілген емтихан кестесі бар.

Қазақстандағы секілді, Түркияда да мамандық пен пәннің ПОӘК бірегей құрылымы бекітілген. Осылайша, Қазақстанда пәннің оқу-әдістемелік кешені (ПОӘК) жоғары оқу орнының әдістемелік құжаттамасының біртұтас жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Ол бекітілген оқу жоспарлары мен бағдарламалары, сонымен бірге оқу үдерісін ұйымдастыру бойынша Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің нормативті құжаттары негізінде жасалынады. Д.Н. Нұрмағанбетова және Л.В. Нефедованың еңбектерінде көрсетілгендей ол, келесідей құрылымға ие:

– «Титулдық бет;

– ПОӘК құрылымды элементтері тізімі және мазмұны;

– Міндетті пәндерді жүргізу үшін оқу пәндерінің стандартты бағдарламасы;

– Жұмыс оқу бағдарламасы;

– Студенттер үшін пәннің оқу бағдарламасы;

– Дәрістер мазмұны;

Оқытудың техникалық құралдары, ақпараттар тізімі (жабдықтар, плакаттар, слайдтар, реагенттер және т.б., техникалық қамтамасыз ету және мультимедиялық жұмыстар бағдарламасы (пәннің мазмұнына байланысты):

– Пәнді оқыту бойынша әдістемелік ұсыныстар;

– Курстық жобалар (жұмыс), бақылау, кестелік-есептік, зертханалық жұмыстарды орындау, қалыпты есептемелер жайлы әдістемелік нұсқау мен ұсыныстар (пәннің мазмұнына байланысты);

– Дайындықтан өтушілерге өзіндік жұмыс үшін ақпараттар: үй тапсырмасы мәтіндері, бақылау тапсырмасы, стандарттық есептер, дидактикалық ақпараттар және т.б.;

– Глоссарий ПОӘК құрылымына қажеттілік болған жағдайда ендіріледі;

– Ағымдағы, шекаралық бақылау және қорытынды аттестация кезінде білімді бақылауға арналған ақпараттар;

– Пәнді оқу-әдістемелік қамтамасыз ету картасы;

– Мамандандырылған аудиториялар, арнайы кабинеттер мен зертханалар тізімі» [119].

Түркияда білім сапасын арттыруда оқытылатын пәндер бойынша ПОӘК біздің ПОӘК сәйкес келеді. Ол өз мазмұнына тақырыптың оқу сұрақтарының қысқаша сипаттамасын, лекциялар тезисін, жауап нұсқаларымен тест сұрақтарын, тақырып бойынша ұсынылған әдебиеттер, сонымен қатар қосымшада келтірілген қосымша оқу материалдарын кіріктіреді [120] .

Егер пәндердің мазмұнын салыстырар болсақ, ол құрастырылуы бойынша қысқаша және нақты екені айқын. Мазмұны жағынан жақын пәндерді өзара салыстыру төмендегі 2- кестеде келтірілген.

Жалпы, силлабустың құрылымы біздің жүйедегі нұсқаға ұқсас, яғни жалпы ақпараттық бөлімі (пән атауы, кредитт көлемі, семестр, кім оқитыны, оқу тілі көрсетілген), пәннің мақсаты, оқу нәтижелерінің сипаттамасы және курстың мазмұны туралы толық сипатталған. Сондай-ақ, ұсынылатын әдебиет

көздері, пән бойынша бағалау әдістері және бар болған жағдайда ескертулер қарастырылған.

Айырмашылық тек қана пәннің нақты тақырыптарына сілтеме жасай отырып, қалыптасатын дағды мен құзыреттілік форматында тұжырымдалған оқытудың күтілетін нәтижелерінің толыққанды сипатталуында. Сондай-ақ, бөлек бағанмен пәндерді меңгерудің табысты болуын қамтамасыз ететін бағдарламалар мен бөлімдердің өзара байланысын көрсетеді [121].

Оқулықтардың мазмұнын салыстыру да айтарлықтай айырмашылықты анықтамады. Бірақ біз әрбір тақырыптың алдында оқу материалдарын бастапқы қабылдауды жеңілдететін, оның құрылымдық-логикалық схемасы бар екенін байқадық. Сондай-ақ, дәрістердің тезисі ішінде оқытушылар басым жағдайларда ақпараттың сызбалық суретін, түрлі ақпараттық карточкаларды, бейнелер мен тарихи суреттерді жиі қолданады.

Кесте 2 – «Психология және адам дамуы» (2 кредит) және «Білім беру және психология» (2 кредит) пәнінің мазмұнын салыстыру.

«Психология және адам дамуы» (2 кредит) Қазақстанның жоғары оқу орындарында, «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығын қосып алғанда оқытылады (әл-Фараби ат. ҚазҰУ мысалында)	«Білім беру және психология» (2 кредит), Түркия университеттерінің педагогикалық мамандықтары. (Эрдзижан университеті мысалында)
1	2
Пән мақсаты	
Психологиялық білімдердің жалпы негіздерімен таныстыру, адамның барлық өмірінің барысында тұлғаның дамуы мен өзіндік танымындағы түсініктер жүйесін қалыптастыру. «Психологиялық жас» категориясы негізінде курсты оқыту барысында индивидтің психикалық дамуының әлеуметтік-мәдени нақтылығы мен заманауи өзгермелілігі негізделеді.	Психологияның ғылым ретіндегі мәнін терең түсіну, оның негізгі сипаттамаларын анықтау, психология тарихында ойлаудың дамуы мен оның салаларын білу, білім беру мен психология арасындағы өзара байланысты түсіндіру, талдау.
Пәннің негізгі мазмұны	
Психология ғылыми пән ретінде. Психологиялық білім құрылымы және психологиялық зерттеу әдістері. Психика және ми. Адамның мотивациялық-еріктік саласының жалпы сипаттамасы. Мотивациялық жүйелер. Эмоционалды саланың жалпы сипаттамасы. Ерік теориялары. Еріктер онтогенезі. Сезіну мен қабылдау үдерістерінің жалпы сипаттамасы. Ес жоғары психикалық қызмет ретінде. Ойлау мен сөйлеу (тіл).	Пәннің негізгі ұғымдары. «Даму» түсінігі. Физикалық даму. Когнитивті даму. Тұлға дамуы. Өнегелік даму. Даму мәселелерін зерттеудің өзге салалары және жаңа талдамалар. Жеке - дара айырмашылық. Оқыту психологиясының негізгі ұғымы. Қарсылықты оқыту технологияларының жіктемесі. Жедел оқыту жағдайы. Әлеуметтік-танымдық оқыту. Оқытудағы

2 – кестенің жалғасы

1	2
Даму психологиясында зерттеу нысаны мен пәні. Жас шамасы түсінігі. Психикалық даму кезеңдерін бөлу мәселесі. Нәрестелік кезең. Сәбилік, мектепалды, мектепке дейінгі кезең. 1 жас дағдарысы. Ерте балалық шақтағы психикалық даму. Үш жас дағдарысының белгілері. Баланың мектепке даярлығы. Мектептік кезең. Кіші мектеп жасындағы психикалық даму мен оқу іс-әрекеті. Жеткіншектік алдындағы жас. Жеткіншек жастағы психикалық және физикалық даму. Ересектік кезеңі. Геронтогенез кезеңі. Даму мәселелерін зерттеу. Б.Г. Ананьев даму психологиясы мәселелері туралы.С.Л. Рубинштейн жұмысындағы психика дамуының сипаттамасы. Даму мәселелерінің заманауи зерттеулері. Шетел психологиясында жас ерекшелігінің даму мәселелері. Қабілеттілік табиғаты жайлы түсініктердің даму тарихы. Қабілеттіліктер дамуындағы кепілдеме рөлі. Темперамент түсінігі, психология тарихындағы темпераменттің табиғаты жайлы әртүрлі көзқарастар.Отандық және шетелдік психологиядағы мінез-құлық жайлы түсінік. «Мінез-құлық» және «тұлға», «мінез-құлық» және «темперамент» түсініктерінің арақатынасы.	Гештальт-теориялар. Оқытуды жаңашыл түсіну және ақпаратты өңдеу. Арнайы қажеттіліктері бар балалар.

Содан кейін тезистер соңында қысқаша глоссарий, қолданылған әдебиеттер, ұсынылған бастапқы дереккөздер мен фильмдерге немесе интернет-ресурстарға сілтемелер жасалынады. Әрі қарай бес жауап нұсқасымен тестік сауалнама ұсынылады, ал жауаптармен кілттер бірден беріледі. Оқулық өте мазмұнды, ақпаратты және көрнекті. Мысалы, баланың дамуына арналған тақырып өте ауқымды, бірақ баланың жатырдағы даму кезеңінің ерекшеліктерін сипаттаған қысқа материалды қамтыған. Тілді білмеген жағдайда да, оқулық оңай оқылады, берілген суреттерге сәйкес, кітаптың мазмұны қандай тақырыпты түсіндіретінін байқауға болады [122].

Заңнамалық-нормативтік құжаттарды, интернет-сайттарды теориялық және эмпирикалық талдау Түркияда қысқа уақыт мерзімінде сапаны бағалаудың (ISO, TQM), шетелдік кәсіби мекемелердің бағдарламаларын аккредитациялаудың (ABET), университеттердің Еуропалық қауымдастығындағы (EUA) Түркияның жоғары оқу орындарында сапаны бағалаудың халықаралық механизмдері мен стандарттарын ендіру бойынша іс-шаралар өткізілгенін көрсетеді.

Түркиядағы сапа мәдениетін арттыру, дамыту бойынша ауқымды іс-шара жүргізілуде, ол ішкі өзін-өзі бағалаудың басым болатын халықаралық стандарттарға сәйкес білім беру сапасын қамтамасыз ету мен бағалау үшін ұлттық модель құруымен байланысты болады [123].

Сондай-ақ, бүгінгі таңда Қазақстанда да әлемдік стандарттар мен талаптарға жауап беретін жоғары білім берудің ұлттық моделі қалыптасты. Осылайша, іс жүзінде Қазақстанның барлық жоғары оқу орындары Университеттердің Ұлы Хартиясына қол қойды, 2010 жылдың 11 наурызында Қазақстан Болон үдерісінің (бірінші Орта-Азиялық мемлекет) 47- мүше мемлекеті болды, 2004 жылдан бастап ECTS негізделген білім беру үдерісін ұйымдастырудың жаңа технологиясы қолданылуда, Еуропалық біліктілік шеңберімен бірлесе онда Ұлттық біліктілік шеңбері қабылданды, білім беру сапасын қамтамасыз етудің Еуропалық реестрі ендірілді (EQAR), 2012 жыл 31 мамырда аккредитациялық бағдарламалар мен жоғары оқу орындары үшін арнайы құқықтық салдарын көрсетуші аккредитациялық агенттіктердің ұлттық реестрі құрылды, АРТА («Аккредиттеу және рейтингтің тәуелсіз агенттігі») және БСҚБТА («Білім сапасын қамтамасыздандыру бойынша тәуелсіз агенттігі») өз қызметін дамытуда.

Реттеу, қаржыландыру және бақылауды жүзеге асыруда мемлекеттік орталық рөлінде қалыптасқан дәстүрлерге байланысты, Түркияның жоғары мектебі басым деңгейде автономияда шектеулі, және де оқу жоспарлары мен бағдарламалары жеткілікті бейімделмеген. Бұл уақытта қазақстандық жоғары оқу орындары осы бағытта айтарлықтай ілгерілеушілікке қол жеткізді.

Сонымен қатар, Түркия жоғары оқу орындары университетті басқарудың барлық деңгейлерінде соның ішінде, мамандар даярлауда оның мазмұнын жобалауда, іскерлік қоғамдастықпен және қоғаммен серіктестікті дамытуда үлкен тәжірибеге жинады. Сонымен қоса, білім беру сапасын басқаруда, жоғары білім берудің академиялық ресурсының сапасы көтеру мәселелеріне, оқыту сапасына бірыңғай талаптар әзірленуде, ғылыми зерттеулерге басты назар аударылуда және мұғалімдерді аттестаттаудың қатал шарттары болуына көп көңіл бөлінеді.

Қазақстан мен Түркиядағы оқу үдерісін ұйымдастыру ерекшеліктерін талдау, анықтау үшін біз «Оқу үдерісі студенттер көзімен» сауалнамасын ұйымдастырып, жүргіздік. Бұл сауалнамаға Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының студенттері және Эрзинджан университетінің бірнеше студенттері қатысты. Сауалнама сұрақтарына түзетулер енгізіліп, түрік студенттеріне бейімделді. Сауалнамаға «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының 100 студенті және білім беру факультетінің 110 студенті қатысты. SPSS бағдарламасындағы сауалнама нәтижелерін толық өңдеу және корреляция нәтижелері 4-қосымшада көрсетілген.

«Сіз университеттегі оқу сапасына қанағаттанасыз ба?» сұрағына қазақстандық студенттердің 35,7% - ы және түрік студенттерінің 39,3% - ы қанағаттанарлық жауап берді. Ішінара қанағаттанарлық қазақстандық студенттердің 38,6% - ы және түрік студенттерінің 42,4% - ы; қанағаттанбаған-

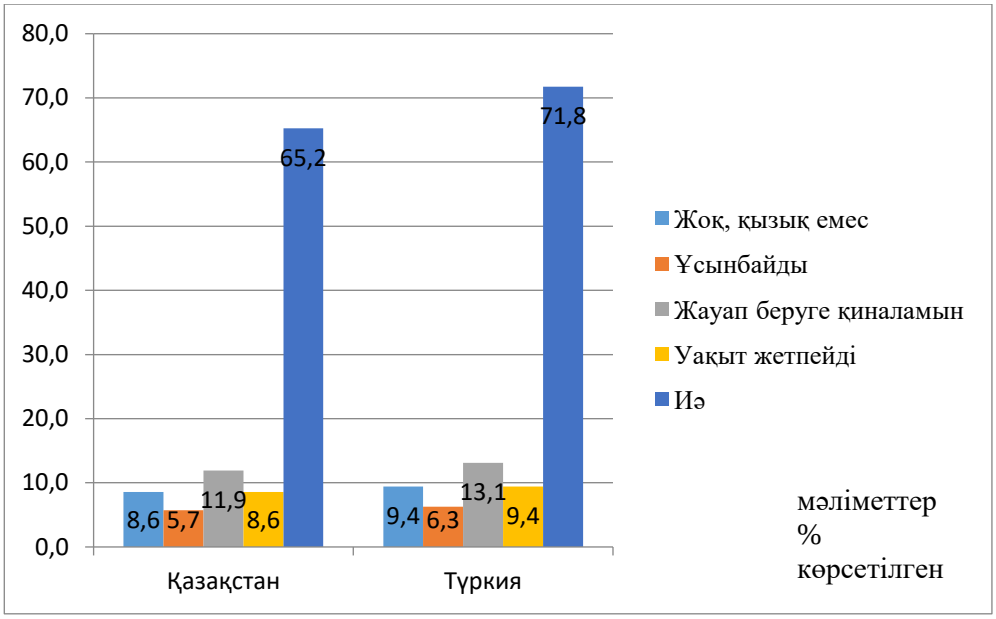
қазақстандық студенттердің 15,2% - ы және түрік студенттерінің 16,8% - ы; жауап беруге қиналған қазақстандық студенттердің 10,5% - ы және түрік жоғары оқу орнының 11,5 % студенті.

«Жоғары оқу орнының материалдық базасы сізді қаншалықты қанағаттан-дырады?» сұраққа жауаптар келесідей болды. (3-Кесте. Қазақстандық студенттердің жауаптары қалын қаріппен белгіленген).

Кесте 3 – Жауаптарды бөлу.

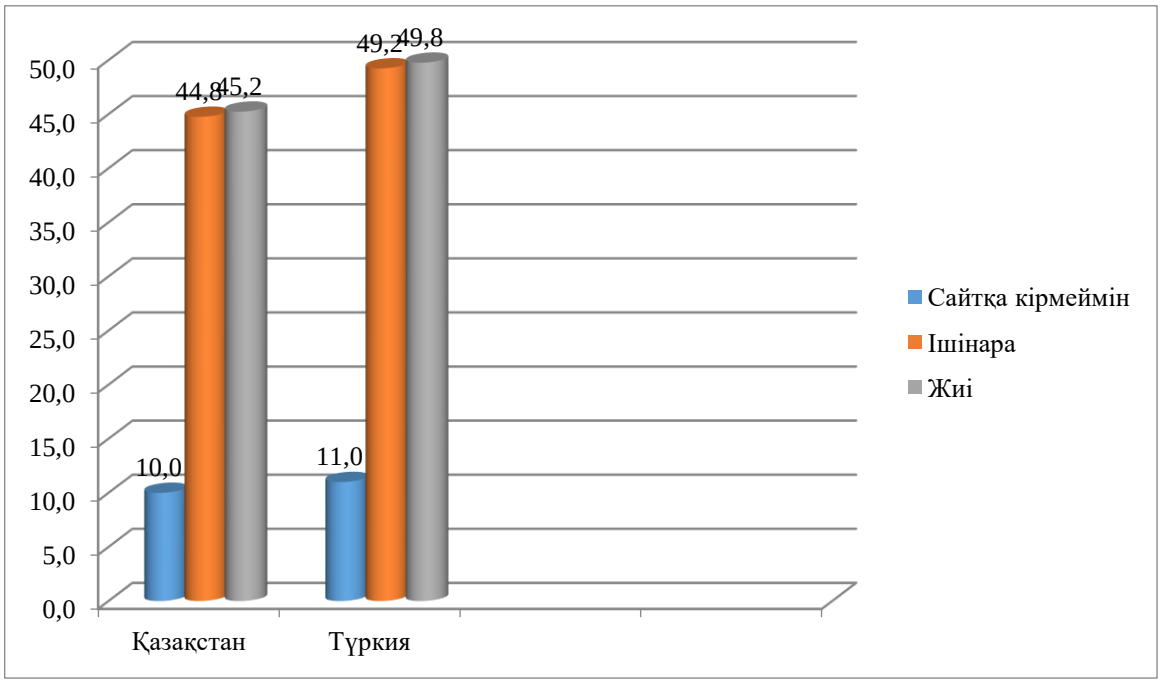
Көрсеткіш	1) қанағаттан-байды	2) ішінара қанағаттана-ды	3) жауап беруге қиналамын	4) толыққанды қанағаттанады
% -да жалпы іріктеме 210 адам. Қазақстан – 100, Түркия – 110 студент				
Кітапханада қажетті оқулықтардың бар болуы (2)	**10,5**	**29,0**	**21,9**	**38,6**
	11,5	32,0	24,1	42,4
Кітапханада қажетті әдістемелік нұсқаулықтың болуы (3)	**7,1**	**29,5**	**26,7**	**36,7**
	7,9	32,5	29,3	40,3
Қажетті электрондық оқу құралдарының болуы (4)	**22,9**	**35,2**	**13,8**	**28,1**
	25,1	38,8	15,2	30,9
Оқу үдерісінде қолданылатын компьютерлердің болуы (5)	**21,4**	**26,7**	**23,8**	**28,1**
	23,6	29,3	26,2	30,9
Сабақтан тыс уақытта дербес, өз бетінше жұмыс істеу үшін университетте компьютерлердің қолжетімділігі (6)	**27,6**	**20,5**	**20,5**	**31,4**
	30,4	22,5	22,5	34,6
Оқу залындағы орындар саны (7)	**32,4**	**14,3**	**14,8**	**38,6**
	35,6	15,7	16,2	42,4
Оқу аудиториясының жай-күйі (8)	**28,6**	**24,8**	**24,3**	**22,4**
	31,4	27,2	26,7	24,6
Оқу жабдығының болуы (9)	**20,0**	**34,3**	**23,3**	**22,4**
	22,0	37,7	25,7	24,6

«Оқу үдерісі барысында ғылыми-зерттеу жұмысымен айналысқыңыз келеді ме?»- деген сұраққа жауаптар төмендегі көрсеткіште берілді.

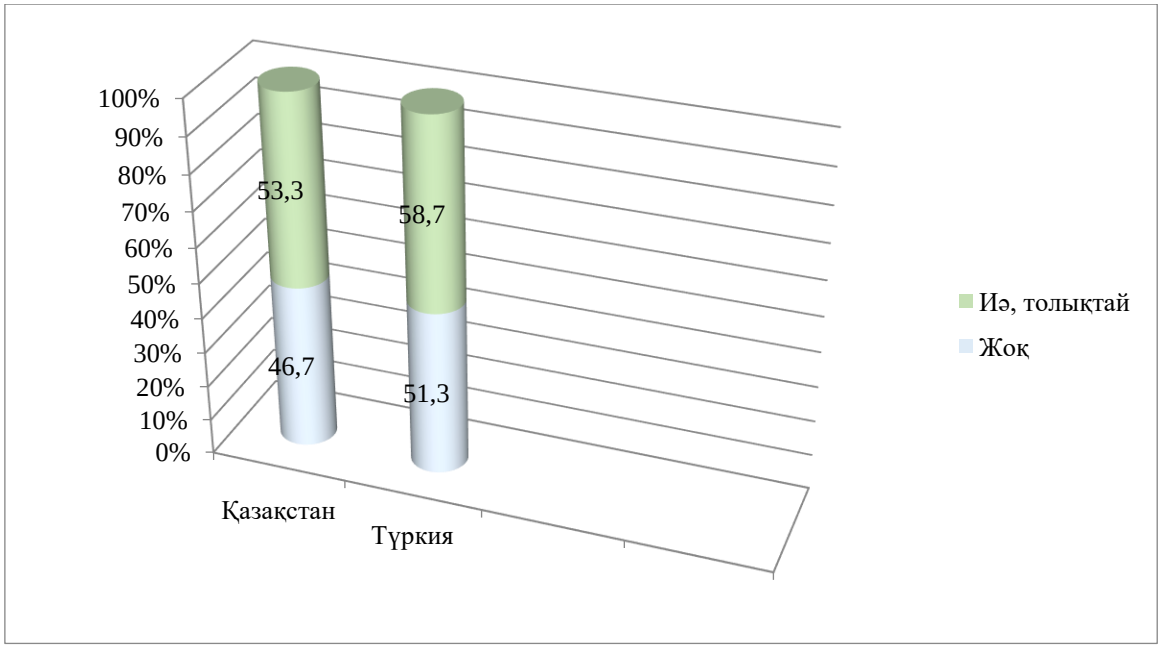

Сурет 2 – Студенттердің оқу кезінде ҒЗЖ-мен айналысуға ниеті

Нәтиже барысы бойынша Қазақстан мен Түркияда да студенттер оқудан босап, немесе қосымша зерттеу жұмыстарын атқарғысы келмейтінін көрсетеді. Жалпы, студенттердің жауаптары салыстырылушы елдерде сәйкес келеді. Келесі 4-сурет екі елдің студенттері университет сайтына жиі кіретінін көрсетеді. Сауалнамаға қатысқандардың басым көпшілігі сайтқа жиі немесе кейде кіреді, бірақ онда ақпарат алу үшін жүгінеді.

Сурет 3 – Университет сайттарын пайдалану бойынша студенттердің белсенділігі

Сурет 4 – Студенттердің білімді бағалау жүйесіне қанағаттануы

Екі елде де студенттер жалпы білімді бағалау жүйесіне қанағаттанып, оны объективті және әділ деп санайды. Зерттеу нәтижелері болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудегі айтарлықтай өзекті мәселелерді көрсетеді. Мүмкін, кейбір мәселелік аспектілер шетелдік тәжірибе үшін өзектілікке ие емес, бірақ зерттеу нәтижелерінде өңірлік ерекшелік көрсетілген. СӨЖ-ді бағалаудың бірыңғай схемасын жасау мүмкін емес, өйткені пәндердің ерекшелігі, курс және т.б. авторлық жобалаудың ерекшелігі бар болғандықтан. Дегенмен, оқытушылар осы критерийлерді түсінуді және бөлу жүйесінің ашықтығы мен айқындылығын қамтамасыз етуге назар аударуы қажет.

1.3. Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мәселелерін зерттеудегі әдіснамалық тұғырлар

Осы бөлімде келтірілген әдістемелік платформалардың негіздемесі мен таңдауы педагогикалық білім беру жүйесінің алдында тұрған негізгі талаптар мен міндеттерге негізделген.

Педагогикалық білім беруді жүзеге асыратын жоғары оқу орнының негізгі мақсаты студенттерге дамушы әлемдегі өзін-өзі және басқалармен қарым-қатынаста табиғи тұлға, мәдениет, қоғам, мемлекет және жеке тұлға болу процестері туралы жүйелі білім беру. Ғаламның жалпы гуманитарлық және табиғи ортасының негізі және дамуы - бұл студенттерге кәсіби бағытталған білімнің, әлеуметтік және табиғи бағалау критерийлерінің негізін құрайтын студенттерге арналған барлық педагогикалық мамандықтардың

тереңдетілген және терең оқытылуының жиынтығы. сонымен қатар ғылыми ақпараттар, түсіндірмелер мен ғылыми ақпараттарға қол жетімділік, орта мектептің оқу бағдарламасында «Өзін-өзі» оқыту әдістерін қалай сақтау керектігін үйрену.

Педагогикалық білім беруді жүзеге асыратын университет студентті болашақ кәсіби қызметіне бағыттайды. Сондықтан болашақ әлеуметтік педагогтың кәсіби маман ретінде қалыптасуы, сөзсіз, адамзаттың, оның ерекше әлеуметтік және мәдени шығармашылығының заманауи ғылыми білім кешені болып табылады. Екінші міндет - оқушыны психологиялық, педагогикалық, әлеуметтік-гуманитарлық және мәдени мәселелердің проблемалық қатынастарында көрініс табатын антропологиялық білім беру жүйесімен жабдықтау.

Үшінші міндет - әлеуметтік қызметкердің, болашақ маманның жеке және кәсіби мәдениетін оның «өмірлік» қызметі ретінде, педагогикалық қызметте жеке шығармашылық күштерді жүзеге асырудың құралы ретінде қамтамасыз ету. Әлеуметтік білім саласындағы кәсіби мәдениет әлеміндегі білім беру процестері мен жүйелерінің орны мен рөлін, оның тарихи және этно-аймақтық формаларын нақты түсіну қажет.

Төртінші міндет - студент таңдаған пән саласындағы негізгі білім жүйесін қамтамасыз ету.

Педагогикалық зерттеу пәні ретінде оқу-әдістемелік қамтамасыз ету (ОӘҚЕ) түсінігін анықтау үшін қазіргі заманғы кәсіби білім берудің теориялық-әдіснамалық негіздерін қарастыру қажет.

Бүгінгі таңда отандық білім беруде әлеуметтік танымның жаңа парадигмасы жасалып жатыр, ол білім берудің әдіснамасы мен әдіснамалық-теориялық негіздерін, тұжырымдамалардың менеджерлерін, ұйымдастырушыларды, педагогикалық қызметкерлерді және кәсіптік білім беру жүйесінде білім беру қызметін тұтынушылардың сапасын өзгертеді.

Біріншіден, адамның әлеуметтік ортасының өнімі және мінез-құлықтың мәдени моделі ретінде фундаменталды теориялық көзқарастарын қайта қарау қажет болды. Білім беру жобалары мен жүйелерін құру адамның іс-әрекетін, оның ішінде кәсібилік, жалпыадамзаттық мәдениеттіліктер салттары мен еліміздің дамуын ескере отырып зерттеуге негізделеді.

Осыған байланысты оқу процесін ізгілендірудің декларативті тәсілі кәсіптік мектептердің қызметін реттеу теориясы мен практикасындағы күшті, дәл технолгияны жеңу үшін жеткіліксіз. Білім беруді ізгілендіру болашақ кәсіптік қызметтің антропогендік факторларын, әлеуметтік-педагогикалық процестер мен жүйелерді, кәсіптік білім берудің әлеуметтік және мәдени инфрақұрылымын қажет ететін тұрақты теориялық және әдіснамалық негізге негізделуі керек. Дәстүрлі емес әдістерді, күнделікті өмірдің микро әлемін құру механизмдері және әлеуметтік қатынастардың мега-әлеуметтік құрылымдарымен өзара әрекеттесу тетіктері білім беру кеңістігінде және кәсіптік білім беру жүйесінде жеке тұлғаның жеке ерекшеліктеріне енуі керек.

Теориялық-әдістемелік зерттеулер мен зерттеулер білім беру жобалары мен бағдарламаларының экономикалық, әлеуметтік-саяси, әлеуметтік-

құқықтық, техникалық және технологиялық аспектілерін гуманитарлық сараптау әдістерін дамыту үшін маңызды.

Бұл сұрақтардың жиынтығы, әрине, әлеуметтік институт ретінде болашақ кәсіби білім берудің теориялық-әдіснамалық негіздерінің философиялық-дүниежүзілік және жалпы ғылыми деңгейіне қатысты.

Осы деңгейдегі мәселелерді жасаудың жетекші тұжырымдамасы А.П. Беляева ұсынған:

1) «Кәсіби білім беру саласындағы құбылыстар мен құбылыстарды мен талдауға саяси-теориялық көзқарас, комплементарлық, балама немесе үстемдік аясында әр түрлі теорияларды қолдану;

2) кәсіптік қызмет, кәсіптік білім, кәсіптік бағдарлау, кәсіптердің қалыптасу заңдылықтары, тұлғаның кәсіби қасиеттері, дарындылық, дарындылықты кәсіби өзін-өзі тану туралы ғылымдар кешенін біріктіретін жаңа «бизнес білімнің» пәнаралық тұжырымдамасы [124].

Ғылыми білімнің құрылымына сәйкес анықталған әдістемелік-теориялық негізделген кәсіптік білім берудің дамуының келесі иерархиялық деңгейі кәсіби-педагогикалық және жеке ғылыми профиль мәселелерін көрсетеді.

Кәсіптік мектептегі педагогикалық процесс адамның әлеуметтенуі мен кәсібилігі бір мезгілде орындалған кезде, яғни белгілі бір заңдылықтармен сипатталатын күрделі танымдық және еңбек процесі кезінде көптеген мақсаттармен сипатталады.

Оның әмбебаптығына қарамастан, ол тұтас және ерекше.

Осы заңдылықтарды нақтылау мен негіздеудің әдіснамалық және теориялық негіздері - бұл жеке тұлғаларды тәрбиелеу мен дамытудың жалпы әлеуметтік-педагогикалық заңдылықтары, әлеуметтік-экономикалық даму заңдылықтары, педагогикалық және өндірістік процестер, әлеуметтік-кәсіптік-педагогикалық кешеннің жүйесі, оның құрамына кіреді. кәсіптік оқытудың интеграцияланған, модульдік платформаларының жүйелі тұрақты байланысын орнатуға мүмкіндік беретін білім беру, басқару және нәтижелер өндірістің ғылыми-техникалық негіздері, іс-әрекет теориясы, жүйелілік, кедергі.

Кәсіптік оқыту барысында білім беру қызметін жалпы, дидактикалық, жалпы және ерекше әлеуметтік, психологиялық, физиологиялық, кибернетикалық, білім беру және танымдық функцияларды талдауға байланысты басқа да заңдар бар.

Жүйелік тұғырға сәйкес (В.П. Беспалько [9; 101 б.], М.С. Скаткин [125] А.А. Бодалев [126]) ғылыми талдау және практикалық, тәжірибелік қызметті жүйенің барлық элементтері арасындағы байланыстарды ескере отырып, жүргізу қажет: педагогикалық үдерісті талдау, құру және жетілдіру қағидаттарына, ережелеріне негізделіп, сондай-ақ оның қоғаммен, оның институттарымен сыртқы қарым-қатынасты есепке ала отырып жүргізу қажет.

«Жүйелік тұғырдың алғашқы ережелерінің бірі қоршаған шынайылықтың сипаты бір-бірінен бөлінбейтін және оқшауланған көптеген құбылыстардан, үдерістерден, объектілерден, ал Б.Г. Афанасьев пікірінше «жүйелік тұтас білімнің белгілі бір түрінен» тұрады» [127]. Оның

түсіндіруінде жүйе «өзара әрекеттесуі оны құрайтын бөліктерге тән емес жаңа интеграциялық қасиеттердің, құрамдас бөліктердің болуын анықтайтын нысандардың жиынтығы» болып табылады.

Жүйелік тұғыр шеңберінде П.И. Третьякова педагогикалық жүйені «жеке тұлғаның қалыптасуына және дамуына бағытталған педагогикалық үдеріске қатысушылардың өздері, қоршаған ортасы, рухани және материалдық құндылықтары негізінде өзара әрекеттесетін адамдардың әлеуметтік тұрғыдан анықтылығы» деген ой ұсынады [128].

Білім беруді басқарудың жүйелі дамуы ретінде жетілдіруді, ашықтықты, мақсатқа бағдарлануды, тұтастық пен функционалдылықты айтуға болады. Әрбір жеке педагогикалық жүйе күрделі жүйе болып табылады, өйткені оның құрамына сыныптар, топтар, микро секциялар, студенттер мен педагогикалық қызметкерлер және т.б. кіреді. Әрбір ішкі жүйенің өз құрылымы, құрылымы мен элементтері бар, олар өзара әрекеттесу механизмін, оның тиімділігі мен функционалдығын қамтамасыз етеді. Бұл жүйе аймақтық білім берудің элементі ретінде, сонымен қатар мемлекеттік білім беру кешендерінде қарастырылады.

Кәсіптік оқыту процесінің педагогикалық және дидактикалық заңдары кәсіптік оқыту процесінің көп деңгейлі құрылымына сәйкес маңызды байланыстар, қатынастар және олардың құрамдас бөліктері арасындағы байланыстың әртүрлі деңгейлерін білдіреді. Нарықтық қатынастардың тетіктері педагогикалық заңдылықтардың сипатын өлшеуде көрініс табатын кәсіби оқыту процесін педагогикалық реттеу логикасын сапалы өзгертеді.

Бұл өзгерістердің логикасын талдау үшін әдіснамалық-теориялық негіздегі интегративтік процестердің жалпы ғылыми әдістемесінің келесі тармақтары анықталды: ұжымдық, тапқырлық, күрделілік, тәртіп, ұйымдастыру және жүйе. Белгілі бір жиынтықтағы элементтердің қарапайым тіркесімен түсіндіріледі. (әртүрлі сипаттағы элементтер болған кезде, бұл күрделі).

Интеграцияның келесі формасы тәртіп болып табылады, бұл кезде элементтердің кейбір күрделіліктегі әрекеті бірнеше элементтерді біріктіруге мүмкіндік береді. Бұл қосылыстар интеграцияның жаңа формасына алып келеді, онда элементтер бірлестігінің мүлдем жаңа белгілері анықталады. Бұл байланыстардың өсуі мен дамуы интеграцияның сапалы жаңа формасын жасайды, ол жақсы ұйымдастырылған құрылым, ерекше бірегей жүйенің сипаттамасы.

А.П. Беляева жұмыстарында көрсетілгендей, жаңа нарықтық жағдайларда жүйелік сапаның өсу логикасы кәсіби даярлықты сыртқы реттеу формасынан ішкі институционалдық формасына өзгереді [124, 183 б.].

Егер орталықтандырылған және әкімшілік құрылым кәсіптік білім беру жүйесінің қатаң талаптарынан басқарудың тұрақты ұйымдастырушылық формаларына ауысса, ол өз кезегінде талаптар мен ұсыныстардың сәйкестігін анықтайды. Ішкі институционалдық деңгейде кәсіптік оқытудың әдістері мен құралдарының осы үйлесуі аясында, оны реттеу және нарықтық экономика

жағдайында жүйенің сапалық өсуінің демократияландыру тетіктері аясында мұғалімнің кәсіби дайындыққа таңдау еркіндігі қайшылықты болады.

Сонымен, А.П. Беляеваның зерттеуіндегі кәсіптік білімнің жүйелік сапасы білім беру құралдарының жиынтығымен, кәсіптік мектептің жұмыс істеуі үшін құндылықтар мен нормалармен анықталады [124, 187 б.]. Бұл жиынтық, әрине, кәсіптік білім беруді оқу-әдістемелік қамтамасыз ету ретінде анықталады және біз бастапқы кезеңде ЕАЭО үшін мақсатты ашатын жалпылама жұмыс анықтамасын аламыз.

Түсіндірменің анықтығы үшін талдаудың мақсатына сәйкес анықтау керек.

Жүйе сапасының критерийлері кәсіптік білім берудің келесі принциптерінде байқалады: көп деңгейлі және көп деңгейлі оқыту; технология; әлеуметтік-кәсіби бағдарлау және т.б.

Кәсіптік білім берудің принциптері кәсіби және педагогикалық білімнің теориялық және қолданбалы деңгейлерінің өзара байланысын жүзеге асырады.

Оқу-бағдарламалық құжаттаманы және техникалық оқу құралдарын жасау бойынша жеке тапсырмаларды беруді қалыптастырудан, университеттің білім беру бағдарламалары шеңберінде осы міндеттерді шешуге көшу басталады.

Бүгінгі күні мәдениеттанулық тұғыр ерекше өзектендіріліп отыр, ол педагогикалық білім берудің мазмұнын тәжірибелік адамтану білім деңгейіне жылжытуға мүмкіндік береді. Кәсіби құзыреттілік, ақпараттық құзыреттілік және әлеуметтік педагогтың болашақ мәдениеті, өзегі - жүйелік антропологиялық білімде жатыр. Педагогикалық білім беру жүйесі әлеуметтік тәрбиешінің әлеуметтік-гуманитарлық, мәдени-шығармашылық, психологиялық-педагогикалық және пәндік-бағдарлы дайындығының өзара байланысы мен бірлігін қамтамасыз ете отырып, жүйелік сипатын қамтамасыз етеді.

Болашақ әлеуметтік педагогты, маман қалыптастырудағы маңызды рөлі - бұл гуманитарлық ғылымдар әлеуметтік-психологиялық заңдылықтың субъектісі ретінде қарастыратын, оның ішінде өмір субъектісі, өзін-өзі тану пәні табиғатпен, қоғаммен және басқа адамдармен өзара әрекеттесуі оларды игеруге мүмкіндік беретін педагогикалық пәндерге ие болады.

Психологиялық-педагогикалық цикл пәндерінің жиынтығының жалпы мақсаты білім беру процесінде студенттердің адам дамуының заманауи ғылыми идеяларын дұрыс игеру болып табылады.

Циклдық пәндерді оқу барысында дамыту - оны қарастыру аспектілерінің бірегейлігі мен бірегейлігі:

- адамның психикалық даму табиғаты және оның даму заңдылықтары;

Әр түрлі типтегі оқу процесінде жеке тұлғалар (балалар мен ересектер);

- тарихи және қазіргі заманғы әлеуметтік-мәдени кеңістіктің білім беру жүйелері, оларды жобалау және құру принциптері;

Оқытудың әдістері мен құралдары (технологиялар).

Біз бұл мәселелерді келесі негіздерге сүйене отырып, шешуге тырысамыз: Педагогика ғылымы жоғары педагогикалық білімді жандандыру мен

дамытуда маңызды рөл атқарады, оның бағыттарын талдау келесі таралу деңгейлерін болжайды:

- өзіндік білім алу;
- білім беруде қолданылатын ғылыми қызметтің жаңа әдістері мен формалары;
- ғалымдардың зерттеу нәтижелері мен зерттеу процестеріне қатынасы.

Бұл үрдістерді екі бірдей құрамдас бөлікке бөлуге болады:

- Педагогиканың пән ретінде философиялық негіздерін түсіну (білім беру, тәрбие философиясы);

адамның тұрмысының философиялық заңдарының, оның әлеммен қарым-қатынасының, осы дүниенің өмір сүру мағынасының, оның таным жолдарының қайнар көзі (элементі) ретінде педагогикалық білімдердің ақпаратын іздеу.

Бұл тенденция педагогиканы гуманитарлық пән ретінде, ғылым ретінде қабылдауға негізделеді, ол үшін ғылыми идеология «дұрыс түсіндірме» бола алмайды, бірақ толығырақ түсіндіріледі.

Зерттеу практикасындағы үрдістерді байқау педагогикалық объектілер мен құбылыстарды зерттеудің жаңа әдіснамалық тәсілдеріне феноменологиялық тіректер; герменевтикага негізделген:

Екіншіден, қазіргі заманғы педагогикалық ғылымның айқын бағыты – педагогикалық зерттеулердің практикалық бағытын нығайту және жетілдіру. Бұл тенденция тек қана зерттеу немесе басқа педагогикалық технологиялар болып табылмайтын зерттеулерде көрініс табады, сонымен қатар жоба типті зерттеу деп атауға болатын жаңа әдіснамалық зерттеу болып табылады.

В.Е. Радионов педагогикалық дизайнның бірегейлігіне баса назар аударады: жоба дизайны нәтижелер дизайнының тиімділігін бағалайды: «жұмыс істейді - жұмыс істемейді», «қабылданған - қабылданбайды», «пайдалы - пайдалы емес». Басқаша айтқанда, егер дәстүрлі зерттеулерде ғылыми білімнің логикалық критерийлері (логика, эксперименттік дәлелдемелер және т.б.) пайдаланылса, онда «жобалық зерттеулерде» «қарапайымдылық, сұлулық, эвристика» сияқты экстрагологиялық критерийлер қолданылады [129].

Педагогикалық ғылымдардың дамуы жеке тұлғаға бағытталған, мақсатты жаңа технологиялардың пайда болуына да алып келді. Тұлғаға-бағдарланған тұғыр (И.С. Якиманская [130], А.К. Маркова [131], П.И. Пидкасистый [132]) жеке тұлғаның философиялық-психологиялық теориясына негізделген және адамның белсенді табиғатын танудан тұрады. Бұл дегеніміз, студент әсер етудің енжар объектісі емес, белсенді бағыттағы қызметке қабілетті өзін-өзі дамыту қызметінің субъектісі, адам болып табылады.Тұлғалық тұғырға сәйкес, тәрбие студенттің және оқытушының білім алушымен өзара әрекет етуі деп түсініледі.

Тұлғаға бағдарланған педагогикалық технологиялардың тиімділігі адамның әртүрлі субъектілігі мен субъективтілігі, оның кәсіби психологиялық мінездемелері қалай ескерілетінін және олардың дамуының қандай дәрежеде олардың толыққанды дәрежесіне тікелей байланысты болатындығына

тәуелді. Бұдан шығатын қорытынды, бір мәнді «бағдарламалық» көріністерге, тұлғалық даму диагностикасына, жағдаяттық жобалауға, мәндік-іздеуші сұхбатқа, оқу міндетін өмірлік мәселелер мән мәтініне ендіруге қарағанда ақпараттық оқытумен салыстыру бойынша субъектілік-мағыналық оқытудың басымдылығы, студенттерде әлемнің көптеген субъектілік бейнесін қалыптастыруға бағыттылығы болмақ.

Тұлғаға-бағытталған білім беру технологиясының логикасында, оқытудың жаппай формаларынан дараландуға шешуші бетбұрысты мақсатты түрде жүзеге асыру ұсынылады. Жеке тұғыр қазіргі заманғы педагогикалық білімнің жаңа деңгейіне жетеді, оны жеке тұлға деңгейіне көтереді, болашақ мұғалімде шығармашылық педагогикалық тұлға қалыптастыру мен сәйкестендіруге негізделген ерекше іс-әрекет технологиясын, педагогикалық көзқарастар мен ұстанымдарды, жалпы және кәсіби білім беруді қамтамасыз етеді. Жеке кәсіптік білім берудің жеке бағдарламалары: дүниетанымдық, кәсіби бағаланатын, тәрбиелік, жедел, даму келешегі бар және жеке оқу бағдарламаларына көшуге байланысты маңызды тұлғалық блоктар. Мұндай жоспар-бағдарламалар студенттерге оқу процесінің икемді ұйымына ауысуға мүмкіндік береді.

Ұжымдық оқу процесінде оқитын студенттер өздерінің шығармашылық қабілеттерін ескере отырып, өзіндік шығармашылық негізінде әрекет етеді. Нәтижесінде білім беру процесі оқушының кәсіби өзін-өзі тәрбиелеуі үшін қолайлы орта қалыптастырып, тұтастай алғанда, адамға оңтайлы және жеткілікті әсер етеді.

Студенттердің кәсіби-тұлғалық дамуы мен өзін-өзі дамытуы педагогикалық процестің демократиялық процесінде шығармашылық тәжірибенің қалыптасуымен қатар жүруі керек. Осының негізінде студенттер мен оқытушылардың құрылымы мен дәстүрі сапаның айырмашылығын айқын көрсететін көп салалы диалогқа негізделген.

Өзара әрекеттестіктің бұл түрі оқушы мен мұғалімнің ынталандырушы рөлін жеке және ерікті түрде тануға негізделген, ол мұғалімнің оқуға, өзара әрекеттесуге және қолдауға деген ұмтылысында көрінеді.

Студенттерді оқытуға арналған базалық технологиялар тізбегіне контекстке негізделген оқыту кіреді.

Бұл тренингтің маңызды ерекшелігі - оқу құралының әлеуметтік және пәндік мазмұнын (дәстүрлі және жаңа) және әдіс-тәсілдерді, студенттің кәсіби іс-әрекетін үш өзара байланысты модельдер: семиотика, имитация және әлеуметтік модельдер арқылы тұрақты түрде модельдеу. Олар тұтастай алғанда студенттердің оқу іс-әрекетінен кәсіби қызметке ауысуының динамикалық моделін көрсетеді.

Педагогикалық тиімділік тұрғысынан айтарлықтай ұтымдысы – қарқынды білім берудің ашық жүйелерінің жаңа технологиясына мыналар кіреді:

1) оқу үдерісін сызықты емес құрылымдау, сабаққа дайындық мазмұнының барынша мақсатты іріктелген және бір мезетте ұйымдастыру формаларымен, тәсілдерімен және өзіндік жұмыс әдістерімен, оның әрбір

студентке психикалық және физиологиялық мүмкіндіктерін ескере отырып, үнемді және ақылмен қолдануымен оқу үдерісінің ұтымды өтуіне қамтамасыз ету өңделген, студенттерді оқытуды жеке бағдарламалар бойынша ұйымдастыруға мүмкіндік береді (оқу сабақтарын ұйымдастыру формасына тәуелсіз);

2) ұйымдастырушылық ағым желісі негізінде ұйымда мұндай құрылым оқу қажеттілігінде айтылмағанда барлық жағдайларда сызықтық құрылымнан бас тарту;

3) ақпараттық ағымдарды іріктеу маңыздылығы білім беру материалдарының мазмұнын арттыру, жетілдіру және оқу үдерісіне белсенді оқыту әдістерін ендіру;

4) оқу мақсаттарына қол жеткізуде студенттердің өзара әрекеттесу үдерістерінің ағысы үшін барынша қолайлы жағдайды қамтамасыз ететін оқу сабақтарын ұйымдастыру формаларының үлесін арттыру, жетілдіру;

5) Оқу үдерісіне оқыту жүйесін басқару механизмдерін әзірлеу, даярлау және енгізу.

Кең гуманитарлық өріске, тұтас білім мен білік жүйесіне ие жан-жақты ойлаушы, шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін қажет кәсіби-білім беру және психологиялық-педагогикалық жағдайлардың оңтайлы кешені көп деңгейлі педагогикалық білім беру құрылымы мен мазмұнын анықтайды. Бакалавриат және магистратура бағдарламалары өңірлердің дәстүрлері мен сипаттамаларына, сондай-ақ белгілі бір әлеуметтік жағдайға, мемлекеттік және университеттік құрауыштарды біріктіруге байланысты білім беру модельдерін болжауға мүмкіндік беретін ауыспалы және теңгерімді құрылым болып табылады.

Білім берудегі бәсекеге қабілетті оқытудың көп деңгейлі жүйесіне көшуіне байланысты аспирантурада студенттердің оқуына қойылатын талаптардың едәуір артуы байқалады және білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге көп көңіл бөлінеді.

Университеттегі оқу процесін технологиялық қамтамасыз етудің негізі ғылыми зерттеулерге маман даярлауға және ғылыми-зерттеу жұмысының технологияларын жасауға бағытталуы керек.

Бүгінгі педагогикалық ғылымдарда «ақпараттық» «менеджмент» «жобалау» «кері байланыс» т.с.с., мысалы, ерекше рөлге ие болған. Ресми кибернетикалық әдістер мен әдістерді» дәстүрлі түрде енгізу «ғылым» кибернетикасы мен педагогиканы дамытуды бастады, оны «педагогикалық кибернетика» деп атайды. Бұл термин 60-70 жж. отандық педагогикада қарқынды дамып келе жатқан бағдарламалық оқытудың жиынтығы. Кейін 80-90 жж. «кибернетикалық педагогика» шетелде ақпараттық мәдениеттің қалыптасуы кезінде педагогиканың өзін түсіндіретін пайда болды. Сонымен қатар, «кибернетикалық педагогика» ұғымы «педагогикалық кибернетика» ұғымымен генетикалық байланысты болды. «Кибернетикалық педагогика педагогикада кибернетикалық әдістерді қолданады (Г.Г. Воробьев [133]).

«Ақпараттық педагогика» термині неғұрлым дамыған, мақсатты, түсіндірмелі сипатқа ие, қазіргі ақпараттық қоғамда ғылымның енгізілуімен

және оның ақпараттық өркениет дәуіріне шығуымен сәйкес келеді. Ақпараттық педагогика формасы бойынша кибернетикалық болып қала отырып, студенттерді әлемнің ақпараттық бейнесіне енгізе, білім берудің ақпараттық аспектілеріне жаңа білім беру технологияларын құруда назар аударады (В.А. Извозчиков, В.В. Лаптев, М.Л. Потемкин [134]). Ақпаратты есептеу әдістерін зерттейтін және білім беру мақсаттарында компьютерлік технологияны пайдалануды әдістемелік және ұйымдастырушылық қамтамасыз ету мәселелерін шешетін «педагогикалық информатикадан» айырмашылығы, ерешелігі ақпараттық педагогика барысы студенттердің ақпараттық ағындарға мәндік және құндылықты бағдарлануын қалыптастырады, арттырады оларға ақпараттық өзара әрекеттесуші қатысушылардың белсенді рөлін береді

Осы ұстанымдарда ақпараттық педагогиканың өзі әртүрлі тұсынан қарастырылуы мүмкін. Біріншіден, қазіргі заманғы ақпараттық қоғамда педагогикалық ғылымның даму кезеңі ретінде. Екіншіден, негізгі міндеті ақпараттық ортада белсенді өмір сүру әрекетіне адамды дайындау болып табылатын оның бөлімі ретінде. Үшіншіден, кәсіби педагогика ретінде – ақпараттық технологиялар саласында, болашақ мамандарды даярлау педагогикасы. Бірақ, барлық мүмкін жағдайларда ақпараттық педагогиканың материалдық-техникалық және атқарымдық негізі оқытудың электрондық коммуникация құралдары (ОЭКҚ) және педагогикалық ақпараттық технологиялар (ПАТ) болып табылады.

Бізге белгілі болғандай, тұтас білім беру үдерісі және оны оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді сенімді ақпарат негізінде басқару объектісін реттеу, ұйымдастыру, басқару, реттеу, талдау және нәтижелерін қорытындылауға бағытталған басқару іс-әрекетінің тұрғысынан қарастыруға болады. Осыған байланысты Д.Д. Инамовтың пікірінше квалитативті құрамдас бөлікті енгізудің өзектілігі жоғарылайды, «біріншіден, құзыреттілік рөлін оқыту нәтижесі ретінде көтеру; екіншіден, квалитативті білім беру өзінің кәсіби қызметінің сапалы нәтижелеріне маманның ішкі қажеттілікпен үйлесімінде болуы оның біліктілік мәдениетін қалыптастыруы үшін жағдай жасайды; үшіншіден, білім сапасын басқаруды, ұйымдастыруды оқыту жүйесі инновациялармен тығыз байланысты» [135].

Квалиметрия − (quolis лат. тілінен - сапасы бойынша қандай және грек тілінен metro − өлшем) материалдық немесе рухани, жасанды немесе табиғи шығу тегі сипатына ие кез келген табиғат объектілерінің (жанды немесе жансыз, заттар немесе үдерістер, еңбек немесе өнімнің табиғаты) сапасын кешенді сандық бағалаудың әдіснамасы мен мәселелері зерттелетін ғылыми теория.

Ғылымдағы «квалиметрия» термині алғаш рет 1968 жылы Г.Г. Азгальдов басқарған ғалымдар тобымен ұсынылған [136], олар әрқилы нысандардың сапасын сандық бағалау әдістерінің әдіснамалық бірлігін анықтады. Сонымен бірге, осы әдістерді «Квалиметрия» тәуелсіз ғылыми бағыты барысында шеңберінде, адам жасаған объектілердің сапасы, мәні оның қолданылатын технологиялық және өндірістік үдерістері, еңбек сапасы және сынақ тексерісінің сапасы туралы ғылымдар ретінде теориялық жалпылау қажет

болды. Білім беруді басқаруда квалиметриялық тұғырдың маңыздылығын атап өте отырып, Ф.Р. Мифтахутдинова оның негізгі мақсаты ретінде жаңа идеология сапасын іргелі білім ретінде меңгеруді қарастырады. «Сапалы білім беру заманауи ақпараттық қоғамда оның болашақ іс-әрекетінің саласына тәуелсіз әрқайсысына дерлік қажет, себебі сапалы даярлық маманның әдіснамалық оқытуының ажырамас бөлігі болып табылады және қоғам үшін жоғары сапалы өнімнің маңыздылығын түсінуден, сапа деңгейін реттеу құралы ретінде стандартты қолдану мүмкіндігі, осы деңгейді бағалау, сапа менеджменті жүйесін жобалау және бақылау іс-әрекеттерін дамыту дағдыларынан тұрады»[137].

Б.И. Канаев мектепішілік басқару нәтижесіне квалиметриялық тұғыр теориясы мен технологиясын негіздеді [138]. Квалиметриялық тұғыр өлшеу көрсеткіштерін таңдау, өңдеу, өлшеу деректерін жинау, алынған нәтижелерді өңдеу және оларды түсіндіруді қамтитын сапаны бағалауды және өлшеуді қамтиды. Э.В. Литвиненко білім беру мекемелерінің басшыларының кәсіптік қасиеттерін және менеджментінің сапасын квалиметриялау әдіснамасы мен технологиясын әзірледі [139]. Э.В. Литвиненко «білім беру мекемесін басқару сапасы менеджменттің ерекшелігі мен мәнін көрсететін, оқу орнының басқару үдерісінің негізі болып табылатын және оқу орны үшін белгілі бір құндылыққа ие иерархиялық өзара қарым-қатынаста болатын қасиеттер жиынтығы», ал сапа − негізгі жүйелік қағидаларды және сапаны қалыптастыру және дамыту заңдарын көрсететін анықтамалық детерминанттар жүйесі (анықтамалар) арқылы анықталған кешенді және көп өлшемді санат» деп атап көрсетеді». Ғалымның пікірінше, тиімділік білім беру мекемесінің басқару сапасы өлшемі ретінде қолданылады [139, 160 б.].

Мектепті басқару тиімділігі астарынан В.С. Лазарев, М.М. Поташник «тиімділік көрсеткіші ретінде әрекет ететін және қол жеткізілген нәтижелердің пайдасы мен олармен байланысты шығыстар арасындағы қатынастарды көрсететін қол жеткізілген және ықтимал өнімділіктің арасындағы қатынасты көрсететін сипаттаманы» түсіндіреді [140].

Біздің ойымызша, квалиметрияның түпкі мақсаты берілген нысан әлеуметтік немесе жеке қажеттіліктерге қаншалықты сай келетінін сипаттайтын бірыңғай нөмірмен көрсетілуі мүмкін болатын белгілі бір нысанның сапасы бағаланатын әдістерді әзірлеу және жетілдіру болып табылады.

Жалпы заңдылықтар, тұжырымдар негізінде жоғары мектептегі педагогикалық үдерісті басқарудың заңдылықтарын анықтадық:

- кез-келген іс-әрекет секілді білім беру үдерісін оны одан әрі жетілдіру , дамыту мақсатындағы технологиялық үдеріс ретінде қарастыру қажет;
- білім беру сапасын басқару, ұйымдастыру тікелей білім беру үдерісінің өзіне тәуелді;
- білім беру сапасын басқарудың тиімділігі, нәтижесі білім беру нәтижелерін бағалаудың сапа өлшемдерінің сандық көрсеткіштеріне байланысты;

- білім беру сапасын басқарудың нәтижелілігі болашақ педагогтың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға, дамытуға және олардың меңгеруін объективті бағалауға байланысты;

- білім сапасын басқару мен білім беру үдерісінің әр кезеңінде студенттердің білімін меңгеруді бақылаудың, талдаудың міндетті бөлігі ретінде қарастырылуы тиіс;

- жоғары мектептегі педагогикалық білім беру сапасын басқару негізі жалпы мақсат пен басқару субъектілері іс-әрекетінің (жоғары оқу орны, факультет, бөлімшелер, оқытушылар және студенттер) қызметіне байланысты [141].

Анықталған заңдылықтар негізінде біз педагогикалық білім беру сапасын басқарудың қағидаттарын бөліп көрсеттік: 1) басқарудың жалпы қағидаттары: жалпы және жеке басқармалардың бірлігі, мақсаттардың, міндеттер, өкілеттіктер және жауапкершілік бірлігі. (Ф. Тейлор, А. Файол, М.П. Фоллет және т.б.); 2) Педагогикалық менеджменттің «принциптері: ынтымақтастық, әлеуметтік әділеттілік, ұжымдық шешім қабылдау, өзара байланыстыру және т.б. (Ю.А. Конаржевский); 3) сапаның жалпы менеджменті: клиенттерге бағдарлану, үнемі жақсарту, қызметкерлерді тарту, мәліметтер негізінде нақты шешімдер қабылдау мүмкіндігі; 4) Педагогикалық процестің үздіксіз сапасын басқару принциптері: өзін-өзі жетілдіру, өзін-өзі жүзеге асыру, демократия, ашықтық және қол жетімділік, кәсіби қажеттілікке және тұлғалық дамуға бағдарлану, білім қажеттіліктеріне назар аудару, оқу негізінде оқушылардың оқу жетістіктерін бақылау нәтижелер; 5) құрылымдық күту принциптері: тұтастық, орындылық, бақылау, иерархия, салыстыру, тұрақтылық; 6) синергетикалық тұрақтылық принциптері: өзін-өзі ұйымдастыру, азғыру, себеп-салдар байланысы, бағыныштылық; 7) құзыреттілік қағидасы: білім беруді басқару принциптері мен оқу мақсаттарын анықтау білім беру мазмұнын таңдауға байланысты. Бұл студенттердің болашақ кәсіптік салада кәсіби түрде жұмыс істеуіне мүмкіндік беретін кәсіби құзыреттіліктердің болуы» [142].

Сапалық қағидалар: зерттеу объектісінің жалпы және ерекше қасиеттерін өлшеу, бағалау және бағалау принципі; объектінің сапасы мен моделін салыстыру принципі; әр түрлі орындаушылар шығарған өнімнің сапасын салыстыру мүмкіндігі принципі; өлшемдердің сенімділігі принципі. Қарастырылған тіректерді зерттеу барысында біздің тақырыбымыздағы проекция нәтижелері кестеде сипатталған (4-кесте).

Осы кестеде көрсетілгендей әр бір тұғыр негізінде болашақ әлеуметтік педагогтардың оқу сапасын оқу әдістемелік қамтамасыз етудің негізгі қағидалары шығады.

Осылайша, бөлімдегі барлық зерттеулер бойынша талданғандар жоғары педагогикалық білім берудің дамуы үрдісін көрсетеді. Бұл үрдістерді жүзеге асыру кіріспеде көрсетілген қарама-қайшылықтарды (студенттерге, жоғары оқу орындары оқытушыларына жаппай сауалнама жүргізу университеттегі базалық педагогикалық білім беру бойынша Оқу-әдістемелік кеңес» мүшелерімен сұхбаттасуда білім беру үдерісін ұйымдастыруды бақылау

барысында анықталған) талдауға, кәсіби даярлаудың жеке бағдарламалары мен жеке оқу жоспарына көшуде байқалған басымдылықтарды жүзеге асыру үшін жағдайлар құруға мүмкіндік береді.

Бірақ, осы тенденциялар мен келешектің шындыққа айналуы үшін, қойылған мақсат жетістігін қамтамасыз етуші концептуалды негіздемені, тұжырымдаманы яғни, оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді толықтай қарастыруымыз қажет. Бұл келесі бөлімде қарастырылады.

Кесте 4 – Зерттеу пәніне әдістемелік тұғырларды проекциялау

Пәндік әдістемелік тұғырлар	Зерттеу пәні	Проекциялау	Зерттеудің ұстанымдары
1	2	3	4
Жүйелік тұғыр барысы	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісі	Болашақ әлеуметтік педагогтарды кәсіби маман ретінде даярлау – құзыреттіліктер, ақпарат беру, біліктер мен білімдерді берудің ұйымдастырылған жүйесі; Кәсіби білім білім беру бағыты – білім беру ортасының, жоғары білім берудің нормалары, құндылықтары мен шарттарының жиынтығы; Студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру, өзін-өзі оқыту, дамыту, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі ұйымдастыру тәртібінде оқу үдерісін ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Оқу үдерісі - уақыт пен кеңістікте арнайы ұйымдастырылған элементтер жиынтығы немесе көпшілігі.	Кәсіби даярлаудың көп деңгейлілігі және көпсалалылығы; Жалпы және жеке басқарудың бірлігі; Элементтердің өзара әрекет етуі, интеграциялық үдерістерді нақтылайды;
Мәдениетта нулық тұғыр	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын ұйымдастыруды оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісі	Болашақ әлеуметтік педагогтарды кәсіби маман ретінде даярлаудың мақсаты − кәсіби мәдениетті қалыптастыру; Әлеуметтік-педагогикалық білім берудің мазмұны әлеуметтік, гуманитарлық, мәдени, психологиялық, педагогикалық және арнайы-пәндік оқытудың бірлігін қамтамасыз етеді.	Мақсаттар, міндеттер, өкілеттіктер мен жауапкершіліктер бірлігі; Тұтастық, мақсатқа бағыттылық; Өзін-өзі дамыту және өзін-өзі оқыту

4 – кестенің жалғасы

1	2	3	4
Тұлғалық-бағдарлық тұғыр	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісі	Болашақ әлеуметтік педагогтың тұлғасын және оның субъективтілігін дамыту; Адам туралы, оның психикалық табиғаты мен даму заңдылықтары жайлы іргелі білімдерді қалыптастыру және дамыту; Тұлғаға-бағдарланған технологиялар мен оқыту және білім беру құралдарын түсінуді қалыптастыру.	Кәсіби-жеке дамуға, зерттеуге бағыттылық; Білім беру сапасын қажеттілігіне бағыттылық; Оқу курсының нәтижелеріне негізделген білім студенттердің оқу жетістіктерін бақылау;
Ақпараттық	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік	Болашақ әлеуметтік педагогтарды ақпараттық ортадағы белсенді өмірге дайындау; Ақпараттық ағындарда студенттердің мақсатты, мәндік және құндылықты бағдарлануы; Оқу үдерісін технологиялық қамтамасыз ету және электрондық коммуникациялық құралдарды, ,білім беру ақпараттық технологияларды дамыту;	Ақпараттың ашықтығы мен қолжетімділігі; Басқарушылық және технологиялық; Мәліметтер негізінде тиімді шешім қабылдау;
Квалимет-риялық тұғыр негізі	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын қйымдастыру оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісі	Оқыту нәтижесі ретінде құзыреттілік рөлін арттыру. Квалитативті білім беру болашақ маманның ішкі қажеттілігімен бірге өзінің болашақ кәсіби қызметінің сапалық нәтижелерінде оның біліктілік, ақпараттық мәдениетін қалыптастыруы үшін жағдай жасайды. Білім сапасын басқаруды оқыту жүйесі инновациялармен тығыз байланысты.	Зерттеу нысанының жалпы және нақты қасиеттерін өлшеу және бағалау; Объектінің сапасы мен үлгісін салыстыру; Түрлі орындаушылар жасаған өнім түрінің сапасын салыстыру мүмкіндіктері; Бағалауды өлшеудің дәлдігі.

1- тарау бойынша тұжырым.

Диссертациялық зерттеу барысында психологиялық-педагогикалық әдебиеттер мен университетттік білім беру тәжірибесін талдау айғақтағандай, зерделенгендей болашақ әлеуметтік педагогтарды университет жағдайында даярлау барысында келесідей инновациялық үдерістер талдануда олар: мамандық бойынша бәсекеге сай қабілеттілікті қамтамасыз ететін өзгеше білім беру бағдарламалары жобалануда; білім беру мазмұның құруда құзыреттілік тұғырға сәйкес жұмыс берушілермен тығыз байланыста жұмыс

жасау маңыздылығы жоғарлады; әлеуметтік-педагогикалық бағыт бойынша қосдипломды бағдарламалар көбеюде және үш тілді маманды даярлау сапасы аса маңызға ие болуда; білім беру үдерісінде ақпараттық технологиялардын кең таралуы пән мазмұнын құрастыру барысында оқытушының дидактикалық жобалау мәдениетін талап етуде; жалпы, бүгінгі таңда университеттік жүйеде оқыту сапасының ішкі көрсеткіштеріне ерекше назар аударылуда.

Оқу процесінің университет жүйесіндегі түпкілікті нәтижелерге, жоғары білім мазмұнын қарқынды жаңартуға, білім беру технологияларын тиімді пайдалануға, оқу процесін ұйымдастырудың формаларының көбеюіне педагогикалық қоғамдастық қызығушылық танытуда оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мәселесі де артуда. Осыған байланысты сапаны қамтамасыз ету және оқу процесінің ажырамас бөлігі болып саналады. Бұл студенттердің оқу-танымдық белсенділігі, қызметтің барлық түрлерін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету және оқу-әдістемелік әдебиеттерді жасау бойынша жоғары оқу орындарындағы оқу процесінің сапасының оқу-әдістемелік компоненттерінің көрсеткіші ретінде қарастырылады.

Зерттеу барысында біз «студенттерге кәсіби білім мен дағдыларды тиімді меңгеруге бағыттау үшін білімге негізделген оқу ресурстарының кешені бар» деп түрлі анықтамаларды анықтадық. Студенттің оқу процесі мен пәндерін жан-жақты оқу-әдістемелік қамтамасыз ету контексінде оқу процесін жоспарлау, ұйымдастыру және сапасын бақылау үшін қажетті (жеткілікті) оқу-әдістемелік және білім беру құжаттарын, оқу құралдарын және басқару жүйесін құру, оны құру, пәндерді оқыту, мамандық бағдарламаларын әзірлеу жатады.

Шетелдік тәжірибе мен отандық тәжірибені көрсете отырып, біз білім беру бағдарламаларының сапасын жақсарту мәселелері жаһандық процесс ретінде талданатындығын дәлелдедік.

Болашақ әлеуметтік педагогтың тұлғаның кәсіби білімін тақырып бойынша проекциялау нәтижесінде оның білім беруі, әлеуметтік және педагогикалық мамандықтар, кәсіби қасиеттері, кәсіби өзін-өзі тануы, тұлғаның дамуы, дарындылығы және жүйелік, мәдениеттанулық, бағдарланған, ақпараттық, сапалық платформалары, әдіснамалық тәсілдері анықталды.

2 УНИВЕРСИТЕТТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫ ОҚЫТУ САПАСЫН ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

2.1 Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жүйесін дидактикалық жобалау негіздерінің дамуы

2.1.1 Жоғары мектеп дидактикасы құрылымындағы білім беру бағдарламаларын құру логикасы

Оқу бағдарламаларын қалыптастыру логикасын талдаудаы, жоғары мектептің дидактикасын дамыту қажеттілігін арттыратын өзгерістерге назар аударғымыз келеді.

Бұл:

1) жоғары оқу орындарындағы білім берудің деңгейі мен бейіндік сараланuын нығайту және дамыту (жоғары оқу орнының мазмұнын арттыру, жеке білім беру бағыттарын, авторлық оқу бағдарламалары мен оқулықтарды орындау);

2) арнайы оқу-әдістемелік кешендерінің пайда болуы және әр түрлі деңгейдегі мазмұнның сақталуы және сабақтастық қағидатын сақтау қажеттілігі;

3) оқытудың бейінін арттыру, әр түрлі деңгейдегі мазмұнды қажет ететін білім беру қызметтерінің көлемін ұлғайту (мамандықтың күрделілігі мен ерекшелігі);

4) білім беру жүйесін ақпараттандыру және компьютерлендіру, яғни компьютерлердің оқу ақпараттарына қол жетімділігі және электрондық оқулықтардың пайда болуы;

5) еңбек нарығының құбылмалылығы жағдайында іргелі оқытуды күшейту қажеттілігі;

6) еңбек және этникалық көші-қонның ұлғаюымен бірге ынталандыру бағдарламалары мен оқыту мазмұнын әзірлеу.

7) кәсіптік, сапалы жоғары білімнің мәнін өзгерту.

А.М. Новиков атап өткендей: «Кәсіптік білім берудің негізгі мақсаттарының бірі - адамның қызығушылығы мен қабілетіне сәйкес кәсіби дамуына жағдай жасау, біліктілігін арттыру немесе қажет болған жағдайда қоғамдағы пайдалы жұмыс үшін қайтадан біліктілікті арттыру. Сондықтан, әркім үшін оның кәсіби білімі болашақта қажет болады: тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыруы, өзін-өзі көрсетуі және өзін-өзі бекіту құралы; нарықтық экономика жағдайында адамның орнықтылық, әлеуметтік өзін-өзі қорғау және бейімделу құралы, оның меншігі, еңбек нарығындағы субъект ретінде билік ететін капиталы ретінде» [143].

Қазіргі білім мазмұнының тұлғалық даму заңдылықтарымен қайшылықтарының салдары орыс ғалымы, зерттеушісі М.Ю. Олешковтың пікірі бойынша: «Білім мазмұны, оның міндеті, нақты оқу үрдісіндегі жұмыс түрі қазіргі білім беруді модернизациялау құжаттарының талаптарына сәйкес келмейді» [144].

Жоғарыда айтылғандардың барлығы, біздің ойымызша, көптеген нақты дидактикалық зерттеулердің мазмұны мен практикасына қайшы келмейтін келесі жағдайды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Әдеттегідей, дәстүрлі қазіргі уақытта дидактика деп аталатын білім берудің үш түрін сипаттайды және бір объектіні (оқыту процесі) үш сараптамалық бағыттың жиынтығын сипаттайды және талдайды: оқу философиясы (оқу мақсаты, педагогикалық нақтылық және оқыту мазмұны); оқыту теориясы (оқу процесінің құрылымы мен заңдылықтары); дидактикалық инженерияны (оқу процесін ұйымдастырудың нормативтік қағидасы).

Жобалау процесі жоспарлаудың (талдау және дизайн), дамудың, іске асырудың және бағалаудың негізгі кезеңдерінен тұрады және инженерлік, сәулет және информатика сияқты салаларда өзін дәлелдеді. Жобалау процесі көбінесе қажеттіліктен, проблемадан немесе қиындықтардан басталады, мысалы: «Мен өз оқу бағдарламамды факультеттің оқу жоспарымен қалай үйлестіре аламын?».

Жоғары білім беруде жобалау процесін оқыту мен оқытудың кез-келген аспектісін дамыту, жаңарту және жетілдіру үшін пайдалануға болады. Мысалы, оқу бағдарламаларын, тапсырмаларды жобалауды, кеңістікті жобалауды, сыныпты жоспарлауды, бағалауды жобалауды, оқу бағдарламаларын туралауды, оқу жоспарларын жобалауды, адам-компьютер интерфейсін жобалауды, бағдарламаланған оқытуды, бейімделетін технологиялар жүйелерін және педагогикалық дизайнды қарастыруға болады (Laurillard, 2012 [145]; Brown & Edelson, 2003 [146]; Goodyear, 2015[147]).

Жақсы жобалауының сипаттамалары келесі:

• Студенттерге жаңа ақпаратты түсінуге көмектеседі, олар оны бұрыннан білген немесе бастан кешкендерімен байланыстырады (Gagne, Briggs & Wager, 2003) [148]. Яғни, ол оқытуда конструктивті көзқарасты қолдайды.

• Студенттердің алуан түрлілігін қамтиды. Бұған студенттер тобының қажеттіліктерін ескере отырып, оларды қызықтыратын және оқуға қолдау көрсететін іс-әрекеттерді дамыту арқылы қол жеткізіледі. Технология жобалау процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Жақсы жобалау технологияны таңдау және пайдалану туралы ақпараттандырылған шешім қабылдау барысында жүзеге асырылады. Біртұтас көзқарасты қабылдау және оқу ортасының барлық аспектілерін ескеру де маңызды.

• Басынан бастап сирек кездесетін жұмыс (дизайн және әзірлеу). Білім берудегі жобалаудын сәулет пен құрылыстан айырмашылығы, сирек кездесетіндігінде. Оның орнына оқу курстары, материалдар, ресурстар, бағалау және оқу жоспары жиі пайдаланылады, сондықтан жобалау жұмыстары дәлірек айтқанда қайта құру деп аталады (Goodyear & Dimitriadis, 2013) [149].

Зерттеушілер мен тәжірибешілер соңғы 50 жылында оқуды жақсарту мақсатында мазмұн модельдерін анықтауға және жасауға тырысады. Осы модельдер мен теориялардың жәриалануын Густафсон (K.L. Gustafson (1991). Survey of instructional development models (2nd ed.). Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information Resources) өзінің алғашқы монографиясын

жасады, ол білім беруді дамыту модельдеріне шолу болып қала береді, қазіргі уақытта оның бесінші шығарылымында (Branch, R. M., & Dousay, T. A. (2015). Кітапта білім беру мазмұның модельдеріне қысқаша шолу, олардың білім беру міндеттері контекстіндегі жіктелуі және білім беру процесіне бағытталғандығы сипатталады. Сауалнамалар жаңаша мектепті жоспарлаушыларға әр түрлі дизайн тәсілдерін көрнекі түрде көрсетуге көмектесетін, сонымен қатар жетілдірілген мектеп жоспарлаушыларына көмектесетін қысқаша мәліметтерді ұсынады [150].

Оқу бағдарламаларын жобалау барысында келесі теориялық негіздерге сүйенуге болады.

1. Тұрақты таным теориясы. Бұл теория алғаш рет 1989 жылы жарияланды, бірақ оның принциптері бүгінгі күні де қолданылады. Теория негізінен білімді іс-әрекеттен ажыратуға болмайтын тұжырымдамаға негізделген. Сонымен қатар ол адамдар білгендерін нақты контекстте қолдану қаншалықты маңызды екенін баса айтты. Сонымен қатар, тренинг - бұл адамдарға пікірталастар мен топтық мәселелерді шешу арқылы білімдерін кеңейтуге мүмкіндік беретін әлеуметтік шара ретінде қарастырды.

2. Әлеуметтік-мәдени оқыту теориясы. Негізін қалаушы Л.С. Выготский оқытудың әлеуметтік-мәдени теориясын егжей-тегжейлі 1930 жылдардың басында өзінің жұмысында сипаттаған. Сталин кезіндегі саяси толқулар мен проблемаларға байланысты ол ұзақ уақытқа дейін танымал бола алмады. Теория үш маңызды элементтің айналасында айналады. Бұл мәдениет, тіл және актуалды даму аймағы. Бұл біздің қоршаған орта оқушының дамуында шешуші рөл атқаратынын білдіреді. Мысалы, құрдастардың оқушының белгілі бір тақырыпқа қатысты не ойлайтынына әсер ету мүмкіндігі бар.

3. ADDIE моделі. Бұл аббревиатура талдауды, жобалауды, әзірлеуді, іске асыруды және бағалауды білдіреді. ADDIE моделін алғаш рет 1975 жылы АҚШ армиясының Флорида университетіндегі білім беру технологиялары орталығы жасаған. Ол жоғарыда аталған бес фактордан тұрады, бұл білім беру дизайнерлеріне электрондық оқыту жобаларын кезең-кезеңімен шешуге көмектеседі. ADDIE мінез-құлықты зерттеуді емес, электронды оқытуды дамытады. Бұл оқу жоспарларын әзірлеушілерге қажеттіліктерді, оқу мақсаттары мен күтілетін нәтижелерді неғұрлым жекелендірілген электрондық ресурстарды құруға мүмкіндік береді.

Модельдің әр кезеңі келесі кезеңге өтпес бұрын қайталанулар мен өзгерістерге мүмкіндік береді. Міне, ADDIE процесінің әр қадамының қысқаша сипаттамасы:

• №1 қадам - талдау - маған не қажет? Оқу бағдарламаларын жасаушылар толық ақпарат жинап, мақсатты студенттерді дайындағаннан кейін, сонымен қатар ұйымның қажеттіліктері мен үміттерін түсінгеннен кейін жауап береді. Талдау жобалау мен әзірлеу процесін басқарады.

• № 2-қадам - жобалау. Бұл кезеңде бағдарлама құрастырушылар оқу стратегиясын таңдап, мақсат қоюға, ақпарат құралдарын және жеткізілім әдістерін таңдайды.

• №3 қадам - әзірлеуші-идентификаторлар курстық материалдарды әзірлеу үшін жобалау кезеңінен келісілген үміттерді пайдаланады.

• № 4 қадам - студенттерге таратылатын / орналастырылатын, іске асырылатын курстың нәтижелері бақыланады.

• №5 қадам. Бағалау - курс күтілетін нәтижелерді бере ме? Жеке құрастырушылар клиентпен бірлесіп жұмыс істейді және студенттердің пікірлеріне, сауалнамаларға және тіпті анализге негізделген курстың әсерін бағалайды.

Бағалау аяқталғаннан кейін нәтижелер практикалық жетілдіруге ауыстырылады. Барлық ADDIE процесі қайталанады.

4. Мерилдің оқыту принциптері. Мериллдің теориясы оқу процесін жеңілдетудің әртүрлі тәсілдеріне негізделген.Оқыту процесінде әр қадам маңызды рөл атқаруы керек. Оқытудың төрт негізгі кезеңі бар: демонстрация, алдыңғы білімді жандандыру, қолдану, нақты дүниелік мәселелерге кірігу. Бұл тәсіл нақты мәселелерді шешуге бағытталған. Бұл теорияға «сабақты салу» да кіреді, ол арқылы студенттер біртіндеп сабақ дамып келе жатқандағы күрделі идеялар мен ұғымдармен танысады.

Дэвид Меррилл 2002 жылы ұсынған бұл құрылым оқытудың бес қағидасын біріктіреді, атап айтқанда:

1. Мәселелерді шешуге бағытталған қағида
2. Белсендету қағидасы
3. Демонстрация қағидасы
4. Декларативті қағида
5. Интеграция қағидасы

Бұл қағидатар оқуды жеңілдетеді:

• Оқыту нақты мәселелерден басталады. Студенттер өздері шеше алатын мәселелер мен қиындықтарды байланыстыра білуі керек.

• Курс студенттердің білім базасын жандандыруы керек; сондықтан оларға бұрынғы білімдерін жаңаларымен ұштастыруға көмектесу қажет.

• Курс білімді (көзбен және әңгімелеу арқылы) көрсетуі керек, сонда ол мидың әртүрлі аймақтарын қолданады, сондықтан оны ұзақ сақтайды.

• Оларға жаңа ақпаратты өздері қолдануға рұқсат етіңіз. Олар жаттығулар жасап, қателіктерінен сабақ алсын. Оларға сіздің жаңа материалыңыз нақты жағдайларда қалай жұмыс істейтінін көруге мүмкіндік берсін.

• Курс жаңа білімді талқылау, рефлексия және / немесе білімді ұсыну арқылы студенттік әлемге енгізу мүмкіндіктерін ұсынуы керек.

5. Жекеленген нұсқаулық теориясы. Атауынан көрініп тұрғандай, оқытудың жекеленген теориясы тұлғаның айналасында оның қалай үйренетіндігін сипаттайды. Егер сіз бірдеңе біліп, оны тез түсінсеңіз, әрі қарай жүре берсеңіз болады. Алайда, егер сіз материалмен байланыспасаңыз, теория сізге өз қарқыныңызбен жүруге мүмкіндік береді. Сондай-ақ оқудың студенттердің әр түрлі талғамына байланысын ескереді.

4 негізгі қағидаттарға сәйкес жеке оқу бағдарламаларын құрастыруға болды:

• Студенттер бұл жұмысты өздігінен орындай алуы керек. Нәтижесінде олар өздерінің күшті жақтары мен жақсару салаларына назар аудара алады.

• Әр сабақта оқушының үлгерімін бағалау үшін бағалау болуы керек.

• Жазбаша оқу материалдары презентациялардан артық болады.

• Фасилитаторлар студенттерді қолдайды және тәжірибеге әлеуметтік интерактивтілік деңгейін қосады.

6. Блумның оқу мақсаттарының таксономиясы. Бұл танымал теория алғаш рет 1950 жылдары ұсыналған. Кейбір заманауи теориялар фактілерді есте сақтауға назар аударғанымен, Блум когнитивтік бағытқа назар аударды. Теорияның бұл бөлігі ең негізгілерден бастап, процестердің иерархиясын жоғарылатады. Бұл нақты процестерге жаттау, түсіну, қолдану, талдау, бағалау және құру жатады. Блум оқу мақсаттарын белгілеу барысында аффективті, когнитивті және психомоторлы салаларға аса азар аударған.

7. SAM моделі. Оқу бағдарламаларын жобалаудың бұл моделі оқу жоспарларын жасаушыларға кішігірім қадамдар мен бірнеше итерациялар арқылы өзгерістер енгізуге мүмкіндік береді. Сіз электронды оқыту жобасы туралы ақпарат жинайтын қысқа дайындық кезеңінен бастайсыз. Содан кейін сіз жобаны жасайтын және қарастыратын Итеративті Дизайн мен Итеративті Дамуға көшесіз. Бұл процесс eLearning жобасы алға жылжып келе жатқан кезде тез өзгеретін икемді дизайн жасауға мүмкіндік береді.

Осы теорияларды саралай келе, негізгі оқу бағдарламаларын құрастыру барысында бізді кәсіптік-педагогикалық білім мазмұнын анықтауға деген көзқарастар қызықтырады. Мәселен Г.И. Хозяиновтың, М.Н. Скаткин және И.Я. Лернердің «Дидактика негіздерінде» атты еңбектерінде баяндалған тұжырымдамасы негізінде педагогикалық білім беру мазмұны аталған мамандыққа қатысты жалпы және арнайы бөлімді қамтиды [151]. Ю.В. Сенько жоғары педагогикалық білім мазмұнына ғылыми-педагогикалық білім, білім беру тарихы, этнопедагогика, инновatика блоктарын кіріктіреді. Бұл мазмұнның дереккөзі − педагогикалық мәдениет болып табылады (жалпы мәдениет − педагогикалық мәдениет − мұғалімнің кәсіби мәдениеті) [152]. Қазіргі отандық педагогикалық ғылымда В.В. Краевскийдің жұмыстарында егжей-тегжейлі, айқындалған талқыланған, білім беру мазмұнының әртүрлі концепциялары бар, олардың түп негізі формалды теорияға мен материалдық білім беру теориясына қатысты болады [153]. Әлемде және қоғамда адамның орны мен атқарымын қандай да бір түсіндірулермен байланысты. Диктатураның, авторитаризмнің, бір жағынан демократия мен гуманизмнің қарсы тұруының бастауы, екінші жағынан ақырында осы атқарымдардың әртүрлі түсінігі шығуына алып келеді. Олардың шығармашылық, өздігінен ойлайтын демократиялық қоғам адамын қалыптастыру міндетіне сәйкестігі , лайықтылығы тұрғысынан білім беру мазмұнының ең кең таралған үш тұжырымдамасы бар.

Білім беру мазмұнының тұжырымдамасының бірі ретінде жеке тұлғаның басқа қасиеттерін, мысалы, таңдау еркіндігін жүзеге асыра білу, орындай алу адамдарға әділ көзқарас және т.б. қарастыра отырып, оны жоғары мектепте оқытылатын ғылымдардың педагогикалық бейімделген білім негіздері

ретінде түсіндіреді. Бұл тұғыр оқушыларды ғылым мен өндіріске, бірақ демократиялық қоғамда толыққанды дербес өмірге тартуға бағытталған. Адам іс жүзінде мұнда өндіріс факторы ретінде әрекет етеді.

Басқа тұжырымдама білім мазмұнын оқушылардың меңгеруі тиіс білім, білік, дағды жиынтығы ретінде қарастырылады. «Білім беру мазмұны астарынан ғылыми білім, практикалық білік пен дағды жүйесін, сондай-ақ оқыту үдерісінде оқушылардың меңгеруі қажет дүниетанымдық және адамгершілік-эстетикалық идеяларды түсінген жөн» [154]. Бұл анықтама конформистік қондырғыларға толығымен сәйкес келеді, өйткені ол білім мен дағдылардың табиғатын ашпайды және адам мәдениетінің барлық құрамын талдауға негізделмеген. Адамға тиімді әлеуметтік ортада жұмыс істеуге мүмкіндік беру үшін білім, дағды және құзыреттілік (ең алдымен ғылым саласы) қабылданады.

Сонымен, білім мазмұны, бір жағынан, қоғамның қазіргі және болашақ қажеттіліктерін көрсетеді, студенттердің оқу-танымдық іс-әрекетінің маңызды шарты болып табылады, екінші жағынан, оны жобалау мен іске асырудың құралы болып табылады.

Орыс зерттеушісі А.Г. Бермус білім беру мазмұнын өз жұмысында, дараланған білім беру мазмұны жөніндегі зерттеулерінде күрделі және динамикалық жүйе ретінде анықтайды. Біріншіден, автордың пікірі бойынша «білім мазмұнын кейбір күрделі әлеуметтік және тарихи контексте ендірілген жүйе ретінде сипаттауға болады (яғни кейбір күрделі жүйелер мен кеңістіктердің бөлігі ретінде)» [155].

Бұл сипаттаманың негізгі элементтері:

- мазмұн көзі (тиісті мазмұн жасаушылар және қоршаған орта);

- мазмұнды тұтынушы (студенттер, білім беру қызметтері нарығы); оппозиция жүйесі (осы түрдегі мазмұн қатысатын тұжырым-дамалық оппозиция жиынтығы).

Егер мазмұнды жүйе ретінде қарастырсақ, оның келесі ерекшелігі оның тұтастығы мен бірлігі болып табылады. Осы ұстанымдардан оның мынадай белгілері ерекшеленеді:

– базалық түсінік және оның анықтамасы;

– мазмұнның рөлдік құрылымы (әлеуметтік институттар);

– мазмұнның оқшауланuы (кеңістіктік-уақыттық және орта сипаттамалары).

Сонымен, білім мазмұнын ішкі құрылымы мен еркіндік дәрежесі бар күрделі жүйе деп түсінуге болады. Бұл сапада жүйелік құрылым сипаттамасы беріледі:

- мазмұнның атрибуттары келесідей: (параметрлер, өлшемдер, талаптар, қағидалар);

-процестер (білім беру жүйесіндегі мазмұнмен қайта құру);

Мазмұн иерархиясының тұжырымдамаларын қарастыра отырып, біз мынаны ажыратамыз: болашақ маман даярлау мазмұнының бөлігі болып табылатын оқу пәнінің мазмұны және маманның нақты бейінінің мазмұны, ал соңғысы өз кезегінде әлеуметтік практиканың бөлігі.

Оқу мазмұнының тасымалдаушылары болуы мүмкін (оқыту нысандары): оқу жоспарлары, оқулықтар, әдістемелік нұсқаулықтар, жеке тақырыптық талдауды сипаттайтын оқу бағдарламалары.

Өз кезегінде тақырып ғылым негіздеріндегі дидактикалық өңделген білімді көрсетеді.

Білім беру мазмұнының заманауи процестерінің бірі - оны стандарттау.

Педагогикалық әдебиеттерде «білім беру стандарты» терминінің мағыналық түсіндірмесі жоқ. В.Г. Разумовскийдің зерттеуі бойынша білім беру стандарты «Бұл - өсіп келе жатқан ұрпаққа қажет жалпы академиялық дайындықтың міндетті құрамдас бөлігі және оны жүзеге асыру үшін қаражат жиынтығы. Осыған байланысты, білім беру стандарттарының білім беру мазмұны стандарты (бірыңғай оқу жоспарлары, бағдарламалар); білім сапасы (қорытынды оқу нәтижелеріне қойылатын жалпы талаптар, білім алушылардың білім, білік, дағдылар жүйесіндегі білімі); білім стандарты (білім алушылардың біліктілігіне қатынасы, құрамы мен талаптары оқыту көлемі, үздіксіз білім алатын орны)»[156].

В.М. Соколов: «Білім беру стандарты түлектердің білім алуына қойылатын талап» деп санайды. Мемлекеттік білім беру стандарты - бұл білім беру процесінің жүйелік негізі, ол адамның, академиялық дәрежеге ұмтылатын тұлғаның: бакалавр, магистр, үздік дипломдардың сапаларын анықтауы керек. Автор мемлекеттік білім беру стандарты іске асыруы тиіс негізгі ұстанымдарды көрсетеді:

– білім берудің іргелі және кеңейтілген жалпы мәдени құрауышына сүйенетін тұлғаның басым дамуы;

– студенттің мақсатына, мүмкіндіктеріне және қабілетіне барынша сәйкес келетіндей студенттің білім траекториясын таңдау мүмкіндігін қамтамасыз ету (ұсынылған нұсқалардан)» [157].

Ресми емес білім беру стандарты белгілі бір білімге немесе жалпы білімге қойылатын талаптардың диагностикалық сипаттамаларын анықтайды, ол тиісті жағдайларды қанағаттандырады: бұл белгілі бір педагогикалық негізделген білімге байланысты құбылыс (жеке тұлға сапасы, тақырып мазмұны , оқыту сапасы,); «Бұл құбылыс сапаның диагностикалық көрсеткіштерінде жүзеге асады, білім беру құбылыстарының сапасын бағалаудың сандық өлшемдерін қамтиды; ол барлық бөлінген көрсеткіштер бойынша сапаны бақылаудың объективті (заманауи) әдістеріне бағытталған»[158].

Осы анықтамаларды талдау барысында соңғысы мүмкіндігінше толық және жеткілікті деп тұжырым жасауға мүмкіндік береді, бұл стандарттаудың жалпы теориясымен және қызметтің басқа салаларында стандарттарды құру тәжірибесімен расталады. Барлық осы талаптарды орындаудың негізі білім беру стандартының ашықтығы, біртектілігі, мақсатты және қайта өндірілетін өндірістік стандарттары болып табылады. Білім беру стандарттарының барабар және диагностикалық талаптарын атап өту керек. Олар адам қызметінің басқа салаларындағы әртүрлі стандарттардан түбегейлі ерекшеленеді, олар жоғары талаптармен сипатталады. Ғалымдардың көпшілігі мемлекеттік білім беру стандартын барлық деңгейдегі білім беру жүйесіне енгізуді айтады

(В.П. Беспалько, Э.М. Браверман, Ю.И. Дик, П.И. Самойленко және т.б.). Алайда, бұл көзқарастың да қарсыластары бар.

Л. Горюнованың пікірінше [159] «педагогика саласындағы стандарт мәселесі ойдан шығарылған және автор студенттің білім деңгейі мен сапасының стандартын белгілеуге қатаң қарсылық білдіреді». Осыған байланысты мынадай сұрақ туындайды: «Стандарттау шығармашылық педагогикалық қызметтің идеясына қайшы келмейді ме?» деген.

Әртүрлі көзқарасты талдау кез келген стандарт жылжымалы және динамикалық деген қорытындыға келе отырып, ол тек сыртқы және ішкі детерминациялаушы факторлар мен мән-жайларды белгілейді, олар мақсатты қызметтің нәтижелілігін бағалауға әсер етеді деп айтуға алып келеді.

Бұл мәселедегі біздің ұстанымымыз В.М. Березовский мен Б.С. Гершунский көзқарасымен сәйкес келеді [160]. Ғалымдар әмбебап формуланы ұсынады: шығармашылыққа тәртіп арқылы жетуді, стандарттау, олардың пікірінше, шығармашылық бастаманы жоққа шығармайды, қатаң регламенттеуге және бүкіл және барлық алгоритмдеуге ұшырамайды. Ол объектінің жүйелік сапасын оның құрамдас элементтеріне бөлуге, олардың өзара байланысындағы осы элементтердің қасиеттерін нақтылауға, қалаған нәтижеге жету жолын іздестіруді ұйымдастыруға мүмкіндік беретін қызметті ұйымдастыру құралы ретінде әрекет етеді. Сайып келгенде, мәселе стандарттау кез келген қызметте тиісті деңгейге, сапа мен тиімділікке қол жеткізуге бағытталған.

Мұндай көзқарасты Э.Б. Каинова да өз зерттеуінде қолдайды: «Нақты стандарттарды енгізу, бір жағынан, мемлекеттің білім беру нәтижелерін бақылау мүмкіндігі және осы негізде оны дамытудың сауатты стратегиясын әзірлеу,екінші жағынан, білім беру жүйесін артық қорғаншылықтан босату стандарттарының болуы және білім беру мәселелерін шешуге шығармашылық көзқарас жасау мүмкіндігін туғызады» [161].

Жүргізілген зерттеу педагогикалық білім беруді стандарттау үдерісінің өзектілігін және маңыздылығы, оны педагогтың кәсіпқойлығына тарату мүмкіндігі мен мақсаттылығы туралы қорытынды жасауға мүмкіндік беретіндігінде деген қорытынды түйін жасауға мүмкіндік береді.

2002-2003 оқу жылынан бастап ҚР ЖОО Кредиттік оқыту технологиясына көшті [162]. Қазіргі уақытта жоғары кәсіби педагогикалық білім берудің мемлекеттік стандарты келесі блоктарды қамтиды: ЖБП − Жалпы білім беретін пәндер; БП − базалық пәндер; КП – кәсіби пәндер; СОӨЖ – оқытушының қатысуымен студенттердің өзіндік жұмысы; СӨЖ – студенттердің өзіндік жұмысы.

Стандарттың құрылымы мен мазмұнына:

1) қолдану саласы;
2) нормативтік сілтемелер;
3) анықтамалар мен қысқартулар;
4) мамандық аясындағы білім беру бағдарламаларының тізімі;
5) біліктілік пен лауазымдар тізбесі;
6) мамандық бойынша бакалаврдың біліктілік сипаттамасы:

– болашақ кәсіби қызмет саласы;
– кәсіби қызметтің нысандары;
– кәсіби қызметтің пәндері;
– кәсіби қызмет түрлері;
– кәсіби қызметінің атқарымдары;
– кәсіби қызметтің типтік міндеттері;
– кәсіби қызмет бағыттары.

7) Кәсіби қызметтің мазмұны:

– мамандық бойынша бакалаврдың негізгі құзыреттеріне қойылатын негізгі талаптар;

– білім берудің, оқытудың негізгі жалпыұлттық мақсаттары және мақсаттар иерархиясы.

8) Түлектердің, маманның білім деңгейіне қойылатын талаптар;

9) Мамандық бойынша берілетін білім беру бағдарламаларының мазмұны;

– білім беру бойынша бағдарламаларының мазмұнын шоғырландыру,

– міндетті құрауыш пәндердің тізбесі осы стандарттың қосымшасына сәйкес, сай үлгілік оқу жоспарымен келтіріледі.

10) мамандық бойынша талапқа сай бакалаврды даярлаудың білім беру ортасына қойылатын талаптары;

11) аттестаттау рәсімдеріне қойылатын талаптар;

12) білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын әзірлеуге, жаңартуға (өзгертуге, түзетуге) қойылатын талаптар;

13) тиісті академиялық дәреже алғанын растайтын құжатқа және олардың қосымшасына қойылатын талаптар жатады.

Жоғары педагогикалық білім беру стандарты аясында біз базалық білімнің келесі түрлерін бөлдік:

1) кәсіби өзін-өзі анықтаудың мәселесін дамытудың, арттырудың қазіргі жай-күйін көрсететін нақты, мақсатты «жиынтық» факторларын білдіретін *нақтылары*;

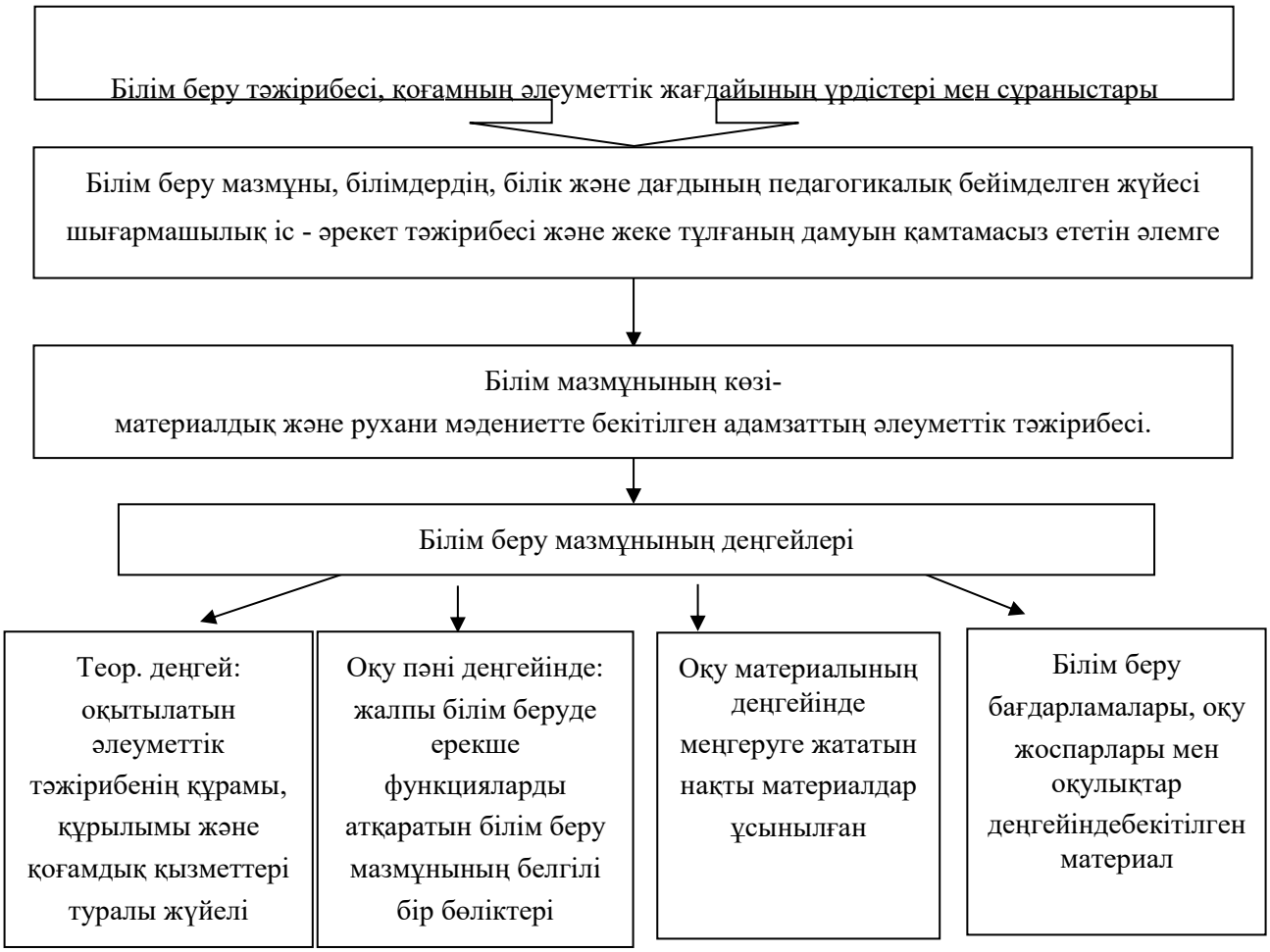
2) педагогикалық нысандарды және өзінің кәсіби мінез-құлқын тану мен қайта құруда бағыт-бағдар беретін *теориялық-әдіснамалық;*

3) кәсіптік бағдар беру бойынша білімі мен тәжірибесінің генезисін көрсететін *тарихи-педагогикалық*;

4) кәсіптік бағдар беру қызметінің жаңа игерудің ақпараттық негізін қамтамасыз ететін *ғылыми-әдістемелік*;

5) кәсіптік бағдар беру білімі синтезінің нәтижесі болып табылатын *интегративті*.

Әрі қарай біз оны ғылыми жобалауда белгілі бір иерархияны білдіретін педагогикалық білім мазмұнын қалыптастыру деңгейін (5-сурет) қарастырамыз.

Сурет 5 – Педагогикалық білім беру мазмұнының деңгейлері.

Инновацияға сай, заманауи, бәсекеге қабілетті және бірегей білім беру бағдарламаларын әзірлеу мәселесі - ғылымды, өндірісті және білім беруді қазақстандық жоғары білімді модернизациялау, қайта құру және интеграциялауда «еркіндіктің» кең шеңберін табу.

Жоғары оқу орындары алдында білім беру бағдарламасын (КГ) дамыту - бұл ерекше мәселе .

Пікірлер бойынша оқу жоспары, оқу бағдарламасы, білім беру бағдарламасы. Бұл жағдайда түйінді сөз - бұл бағдарлама, яғни жоспарды, тіркеуді, құрылымды және осы алгоритмнің кейбір сипаттамаларын біріктіретін құжат.

Оқу үрдісіне арналған оқу жоспары - оқу процесінің қажеттілігі. Білім беру бағдарламасы - бұл оқу процесі, яғни оқуға және оқытушы мен студенттің бірлескен іс-әрекетіне жағдай жасау.

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіптік білімнің кәсіптік білім беру бағдарламаларының мазмұны жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіптік білімнің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарымен анықталады және оқу жоспарлары мен бағдарламалары арқылы жүзеге асырылады .

И.А. Колесникова «Бағдарлама - бұл тұжырымдамадан кейінгі білім мазмұнын теориялық қамтамасыз ету» деп атап өтті. «Кез-келген білім беру

бағдарламасы - бұл білім беру үрдісінің мазмұны мен тәсілдерін, педагогикалық жүйеде білім беру процесінің мазмұнын реттейтін құжат» [163].

Бағдарламаға кіріспес бұрын, бағдарламаның өзіндік ерекшелігін түсіну керек. Бұл жағдайда жобаның мазмұны мен орындалуына қойылатын мынандай талаптар негізделеді:

«Білім беру бағдарламасы» ұғымының мәні туралы түсінік;

- тиісті деңгей мен білім беру стратегиясын, мақсаттары мен мазмұнын анықтайтын қолданылатын стандарттар жиынтығын білу (білім беру стандарттарының мазмұнын, біліктілігін анықтау).

Білім беру бағдарламасы жеке тұлғаның кәсіби мәдениетін қалыптастыру мәселелерін шешуге қабілетті, кең базалық білімі бар, бастамасы бар, еңбек нарығы мен технологиялардың өзгеріп отыратын талаптарына бейім, жаңа маман үшін білім беру процесінің барлық субъектілері үшін ашық болуы, оқыту деңгейінің қазіргі заманғы талаптары мен әлемдік стандарттарға сәйкес келуіне бағытталған құжат.

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жоғары оқу орны тиісті бағыт, дайындық деңгейі мен бейіні бойынша білім беру бағдарламасын дербес әзірлейді.

Сонымен бірге білім беру бағдарламасын ұлттық біліктілік шеңберлеріне, кәсіби стандарттарға және аймақтық еңбек нарығының қажеттіліктеріне сәйкес, Дублин дескрипторларымен келісе отырып, университеттің ғылыми және ғылыми жетістіктерін ескере отырып әзірлеу қажет.

2012 жылдан бастап, Қазақстан Республикасы Ұлттық біліктілік шеңберін құруға кеңінен қатысты, оның аясында Ұлттық біліктілік шеңбері (бұдан әрі - ҰБШ) қабылданды, салалық біліктілік шеңбері (бұдан әрі - СБШ) және кәсіби стандарттар (бұдан әрі - КС) қабылданды.

ҰБШ біліктіліктің бірыңғай шкаласын ұсынады және жеке кәсіптік құзыреттілікке, білімге, кәсібилікке және біліктілікке қойылатын талаптарды құрылымдық түрде сипаттайды.

Қазақстан Республикасының ҰБШ еуропалық біліктілік шеңберімен үйлеседі, бұл қазақстандық оқу орындарының біліктілігі мен оқу нәтижелерін шетелдік білім беру ұйымдарының біліктілігі мен оқу нәтижелерімен салыстыруға мүмкіндік береді (5-кесте).

Келесі кезең кәсіптік стандарттарға негізделген білім беру бағдарламаларын әзірлеу, даярлау іске асыру және үнемі жетілдіру жолымен, еңбек нарығы мен білім беру саласының ережелерін өзара келісуді қамтамасыз ету және іс-қимылдарды үйлестіру болып табылады.

Соңғысы кәсіби қызметтің нақты саласындағы мамандардың біліктілік деңгейіне және құзыреттілігіне қойылатын талаптарды анықтайды.

Кесте 5 – Білім беру бағдарламасының құзыреттіліктері. Ұлттық біліктілік шеңбері.

Біліктілік сапа деңгейі	8 - деңгей Бакалавр	8 - деңгей магистр	8-деңгей Докторантура PhD
1	2	3	4
Білім	Арнайы біліммен және практикалық тәжірибе синтезін талап ететін іс-әрекет. Кәсіби ақпаратты өз бетінше іздеу, табу, талдау және бағалау.	Белгілі бір салада кәсіби немесе ғылыми білім мен тәжірибені синтездеу. Кәсіби ақпаратты бағалау және іріктеу. Белгілі бір салада қолданбалы сипаттағы жаңа білімді құру. Іс-әрекетті дамыту үшін қажетті ақпарат көздерін анықтау және іздеу.	Білім шын мәнінде, ғылым және кәсіби қызмет саласындағы алдыңғы, ең озық деңгейде. Осы саланың ең алдыңғы шебінде, қатарында тұрған жаңа күрделі идеяларды сыни талдау жасай білу, бағалау және синтездеу үшін арнайы білімді қолдану. Іс-әрекетті дамыту үшін қажетті ақпаратты алу, бағалау және іріктеу. Нақты сала шеңберінде немесе білім тоғысында бар білімді және/ немесе кәсіби тәжірибені кеңейту немесе қайта ойластыру. Жаңа идеяларды, жаңы ұсынысты немесе үдерістерді әзірлеуге тұрақты қызығушылық қабілетін және оқыту үдерістерін түсінудің жоғары деңгейін көрсету. Инновациялық-кәсіби қызмет саласындағы әдіснамалық білімдерді меңгеру

5 – кестенің жалғасы

1	2	3	4
Білім, білік және дағдылар	шешу тәсілдерінің әр түрлі, алуан түрлілігін және таңдауды болжайтын білімнің белгілі бір саласына қатысты технологиялық немесе әдістемелік сипаттағы мәселелерді шешу; технологиялық үдеріс құрауыштарын әзірлеу, енгізу, бақылау, бағалау және түзету; жаңа білімді және әртүрлі саладағы білімді интеграциялау рәсімдерін дамыту бойынша ғылыми-зерттеу және инновациялық қызметті жүзеге асыру, өз ойын жазбаша және ауызша түрде дұрыс және қисынды ресімдеу, нақты салада теориялық білімді практикада қолдану білігі мен дағдысы.	жаңа тәсілдерді әзірлеуді, әртүрлі әдістерді (оның ішінде инновациялық әдістерді) пайдалануды талап ететін технологиялық немесе әдістемелік сипаттағы мәселелерді шешу); бөлімше немесе ұйым қызметін түзету; мақсат қоюды ғылыми негіздеу және оларға қол жеткізу әдістері мен құралдарын таңдау білігі мен дағдысы.	бөлімше немесе ұйым деңгейінде нәтижеге жауапкершілікті қабылдай отырып, қызметкерлердің (топтың) қызметіне басшылық жасау; бөлімше немесе ұйым қызметінің стратегиясын айқындау; стратегияны анықтау, үдерістер мен қызметті басқару, шешімдер қабылдау және институционалдық құрылым бөлімшелері деңгейінде жауапкершілік алу қабілеті.
Тұлғалық және кәсіби біліктілік-тер	Ғылым және кәсіби қызмет саласындағы ең озық деңгейдегі білім. Осы саланың ең алдыңғы шебінде тұрған жаңа күрделі идеяларды сыни талдау, бағалау және синтездеу үшін арнайы білімді қолдану. Іс-әрекетті дамыту үшін қажетті ақпаратты бағалау және іріктеу.	жаңа білім мен жаңа шешімдер алуға әкелетін жобаларды зерттеу, әзірлеу, іске асыру және бейімдеу; зерттеудегі немесе жаңалықтардағы сыни проблемаларды шешу үшін талап етілетін және бар білімді немесе кәсіби практиканы қайта қарауға және жаңартуға	ірі институционалдық құрылымдар деңгейінде шешім мен жауапкершілікті қабылдай отырып, болашақ стратегияны айқындау, үдерістер мен қызметті (оның ішінде инновациялық) басқару, ұйымдастыру; стратегияны анықтау, нақтылау күрделі әлеуметтік,

5 – кестенің жалғасы

1	2	3	4

	Нақты са ла шеңберінде нем есе облыстар тоғысында бар білімді және/ немесе кәсіби тәжірибені кеңейту, арттыру немесе қайта ойластыру, өзгерту. Жаңа идеяларды немесе үдерістерді әзірлеуге тұрақты қызығушылық қабілетін және түсінудің жоғары деңгейін жандандыру.	мүмкіндік бере тін синтездеу ме н бағалауды қо са алғанда, ең озық және мамандандырылған дағдылар мен іскерліктер; кәсіби пікірталастарға ауызша немесе жазбаша түрде қатысу, сондай-ақ халықаралық академиялық басылымдарда зерттеулердің бастапқы нәтижелерін жариялау қабілеті. Ғылыми тұрғыда және кәсіби деңгейде ықпал ете алады.	өндірістік, ғыл ыми үдерістерді басқ ару. Сала, ел аймағындағы, халықаралық деңгейдегі нәтижеге жауапкершілік; көптеген өзара байланысты факторлармен байланысты мәселелерді шешуді талап ететін жаңа мән - мәтіндерде еңбек және оқу қызметіндегі елеулі көшбасшылық қасиеттерді, заманауи инновациялықты және дербестікті көрсету; жаңа және күрделі идеяларды сыни талдау, бағалау және синтездеу және осы үдерістерді негіздеу үшін стратегиялық нақты шешімдер қабылдау;

Кәсіби стандарт − бұл кәсіби қызметтің нақты саласы шеңберінде еңбек мазмұны мен жағдайларына, қызметкерлердің түрлі білімі мен біліктілік деңгейлері бойынша біліктілігі мен құзыреттілігіне қойылатын талаптарды айқындайтын көпатқарымды нормативтік құжат.

Кәсіби стандарттарды әзірлеу негізінде «Кәсіби стандарттардың құрылымын, оларды әзірлеу, қайта қарау, сынақтан өткізу және қолдану қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі міндетін атқарушының 2012 жылғы 24 қыркүйектегі № 374- бұйрығына сүйенеді (Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі міндетін атқарушының 2012 жылғы 24 қыркүйектегі № 374-бұйрығына өзгеріс (2014 жылдың 30 маусымындағы №308-О өзгерісі); 2013 ж.123 кәсіби стандарт (оның ішінде ТЖ және БЖ үшін 31), ал 2014 жылы − 176 кәсіби стандарт әзірленді. Сонын ішінде педагогтардың кәсіби стандарты әзірленді [164].

Кәсіби стандарттардың білім бағдарламаларын өңдеуді негіз етіп алу Қазақстанның білім беру жүйесінде де құзыреттілік тұғырды енгізудің белсенді кезеңі келгенін білдіреді. Кәсіби білім берудің заманауи әлемдік тәжірибесіндегі құзыреттілікке назар аудару, оқытушы-бағыттаушы оқытудан студентке бағдарлаушыға ауысу парадигмасымен байланысты. Оқытудың бұл моделі басым елдерде танылған кәсіби білім берудің еуропалық кеңістігін құрудағы Болондық үдеріске қатысушылар.

Мұндай түсініктегі білім бағдарламаларын өңдеудің жаңа тәсілдері білім беруді ұйымдастырудың негізгі жұмыстарын келесідей әлеуметтік

серіктестермен бірге атқаруды жобалайды: ол еңбек нарығын талдау, құзыреттілікті қалыптастыру, оқытудың нәтижесі мен критерийлері, сонымен қоса, оқытудың заманауи инновациялық технологиялары мен бағалау аспаптарын бекіту, оқытудың нәтижелерін тану.

Бүгінгі таңда Қазақстанда кәсіби стандарттар негізінде білім бағдарламаларын жасаудың, дайындаудың белгілі бір тәжірибесі бар, ол бірнеше халықаралық жобаларды жүзеге асыру барысында жинақталған (TACIS Еуропалық кеңес жобалары, Еуропалық білім беру Фонды, ЮНЕСКО, Әлемдік банк, Халықара-лық еңбек ұйымдары және т.б.). оқу жоспарларын, НРК мәнмәтіндегі техникалық және кәсіби білім беру пәндері және мамандықтары бойынша модулдік оқыту бағдарламаларын жасау, дайындау бойынша жұмыстар жүргізіліп жатыр.

Жобалау өнімі ретінде білім беру бағдарламасында нормативті құжаттар жинағын ұсынады, ол нақты оқу мекемесіндегі білім беру мақсатын, сапасы мен мазмұнын анықтайды, білім берудің белгілі бір деңгейіне (баспалдағын) бағдарланған және білім алушылардың жасерекшелігіне сәйкес жасалған.

Сонымен, білім бағдарламалары білім беру ұйымдарының барлық қызмет жүйесін бейнелейді, яғни білім беру бағытына, деңгейі мен кезеңдеріне сәйкес тұлғаның дамуын, тәрбие мен оқытуды қамтамасыз етеді.

Бүгінде жоғары білім беру жүйесінде жалпы білім беру мақсаттары мен міндеттерінен анықталған, айқындалған білім бағдарламасын жасаудың кеңінен тараған екі тұжырымдамалық тәсілі бар. Олар: құзыреттілік және модульдік, олардың әрбірі білім бағдарламасын белгілі бір сызба, құрылым, модел бойынша құруға «мәжбүр» етеді (6-Кесте).

Кесте 6 – Білім беруді жобалау үлгілері

ББ жобалаудың құзыреттілік тәсілі	ББ жобалаудың модульдік тәсілі
Бағдарлануы	
Түлектің болашақ кәсіби қызметінің негізгі аспектілерін қалыптастыруға, яғни білім, білік және солармен түйіндес қызметтің негізгі «базалық» түрімен байланысты сұрақтардың негізінде бейімделу мүмкіндігі.	Оқыту нәтижесі мен білім алушының еңбек шығындары арасындағы қажетті теңгерімді табу, есептік бірліктерде көрсетілген (академиялық кредиттерде) нәтижелерге жету үшін қажеттілігі.
Айырма ерекшеліктері	
Көпнұсқалылығы, сызықты еместігі, оның дара бағыттылығы.	Оқыту нәтижесі тұрғысы бойынша ашық және білім алушылар мен жұмыс берушілердің жеке сұраныстарын қанағаттандыру үшін қажетті икемділікке ие.

Кредиттік-модульдік жүйе. Кредиттік-модульдік жүйе – бұл оқу үдерісін ұйымдастыру моделі, оқытудың модульдік технологиялардың бірлігіне және ESTS есептік кредиттеріне негізделген, студенттің оқу жүктемесін өлшеу бірлігі ретінде, мазмұндық модульдерді меңгеру үшін қажет.

– оқу үдерісін ұйымдастырудың, жоспарлаудың кредиттік-модульдік жүйесі қарастырады: білім бағдарламасының модульдік құрылымын;

– еңбек сыйымдылығын бағалау үшін есептік бірліктерді (кредиттер) қолдану; білімді бағалаудың балдық-рейтингтік жүйесін қолдану;

– жеке оқу жоспарын қалыптастыруда студенттің қатысуы;

– білім беру үдерісінде мүмкіндігінше, өзіндік оқу үлесінің артуы; білім бағдарламаларының икемділігінің артуы.

«Кредиттік-модульдік жүйені енгізудің мақсаты − пән мазмұны бойынша, сонымен қатар оқытуды ұйымдастыру бойынша икемді білім беру құрылым-дарын жасау, «дәл қазіргі уақыттағы және жаңа қызығушылық векторын анықтаушының қажеттіліктерін қанағаттандыру кепілі»болып табылады» [165].

Оқытудың кредиттік-модульдік жүйесінің негізгі міндеттері – білім алушыға қажетті білім беріп қана қоймай, студентті үздіксіз кәсіби білім беру және өзін-өзі білімдендіру жүйесіне қосуға мүмкіндік беретін оқытудың жаңа формалары мен әдістерін таңдау.

Білім бағдарламасының әрбір модулі оқытуда белгілі бір нәтижеге жетуге, яғни құзыреттілікті қалыптастыруға бағытталған.

Модульге кіретін барлық пәндер, негізнен мазмұндық тұтастық ұстанымы бойынша құрылады.

Модульдер құрылысының әртүрлі сызбаларын ажыратуға болады:

- көлденең сызба;
- тік сызба;
- аралас сызба.

Көлденең модульде барлық негізгі пәндер оқу нәтижесіне тең және біркелкі ықпал етеді. Пәндер қатар оқытылады.

Тік модуль фундаментальды және жалпы кәсіптіктен арнайы тар қолдануға дейін белгілі бір оқу нәтижесіне қол жеткізуге бағытталған пәндерді кезең-кезеңімен зерделеуді ұсынады. Модульдік білім беру бағдарламасын құру, өңдеу және енгізу жұмыс берушінің болашақ мамандарды даярлау сапасын жақсартатын қызметкердің білімі мен дағдыларының қажеттіліктері туралы үнемі кері байланыста болуын болжайды. Құзыреттілікке негізделген модульдік білім беру бағдарламасы бір уақытта өмір бойы білім алу тұжырымдамасымен бірге келеді, өйткені жоғары білікті маман бір жағынан, жұмыс орнындағы өзгеріп отырған жағдайға бейімделе алатын және өзінің кәсіби өсуі мен білімін жалғастыра алатын маман қалыптастырады. Оқытудың бұл әдісі әр оқушыға оқу процесін ұйымдастырудың және дамудың сәттілігін сезінуге мүмкіндік береді, мұнда оқушы негізінен өзінің оқу әрекетін басқара алады және ол өзінің білімі үшін жауапкершілікті үйренеді бұл өзінің кәсіби және мансаптық өсуіне ықпал етеді. Осылайша, тұтынушы білімге қанағаттанады және өзінің өмір бойы еңбек нарығындағы өзгерістерге бейімделе алады.

Қазақстанда 2010 жылы қол қойылған бірыңғай еуропалық білім кеңістігін құру жайлы Болон декларациясы үш «болондық» ұстанымдардан

тұрады: құзыреттілік тәсіл; модульдік құрылым; ECTS кредиттеріндегі (сынамалық бірліктегі) оқу жүктемесінің көлемін есептеу.

Осы үш қағиданы қолдану білім беру бағдарламасы үшін тиімдірек және пайдалы болады.Үш компонентті (құзыреттіліктер - модульдер - кредиттер) бір уақытта қолдану білім беру бағдарламасын шынайы инновациялық және үйлесімді емес етеді.

Оқу бағдарламасы қалыптасқан және жан-жақты педагогикалық жүйе, сондықтан оны құрудың негізі ретінде ұстанымдар (тәсілдер) қолданылады. Педагогикалық жүйені жобалау тәсілдерінің жеке тұлғаға бағытталған сұрақтан бастап, кейде дизайн принциптерінің әртүрлі жіктелуін анықтайтын көптеген жолдары бар [166].

Білім беру бағдарламасын жобалауды неғұрлым дәл және тиімді ұйымдастыру, біздің ойымызша, авторлар анықтаған дизайнның екі негізгі принциптерін жіктеуден тұрады. «Адамның үстемдігі қағидасы - бұл жүйенің, процестің немесе жағдайдың қатысушысы ретіндегі адамның бағдарлану принципі. Дизайн жүйелерінің, процестерінің және жағдайларының өзін-өзі дамыту принципі олардың өзгеруге, икемді, қабілетті екенін білдіреді қайта құру, өзгерту, қиындату және жеңілдету. [167]

В.В. Афанасьев және С.С. Ермолаева ұсынған нақтырақ жіктеуге сәйкес оқу жоспары жобалаудың келесі принциптерінен тұрады және білім беру бағдарламасын құруға негіз болуы керек:

- жеке басымдылық принципі, яғни оқу процесінің барлық қатысушыларына бағдарлау;

Диагностикалық мақсат қою оқу процесінің субъектілерінің өзара тәуелді болуына мүмкіндік бере отырып, оқу процесін алдын-ала болжауға, сенімді жасауға және жоспарлауға мүмкіндік береді;

- мерзімділік - бұл әрекеттердің бірізділігі;
- өзін-өзі дамыту принципі, яғни икемді процесс ретінде оқытуды жобалау;
- маңызды нәтижелерді білдіретін өнімділік принципі;
- жүйелілік қағидасы оқу процесін толық жүйе ретінде білдіреді;
- рефлективті тәсіл дегеніміз - оқу процесі субъектілерінің қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін талдау арқылы жобаны үнемі түзету;
- көп факторлы ұстаным: оқу процесін жобалау кезінде осы процеске әсер ететін барлық факторларды ескеру қажет [168].

Осы жіктеуді талдай отырып, авторлар ұсынған қағидалар келесі қағидаттармен толықтырылған деп санаймыз:

- ғылыми негіздеме, бұл білім беру бағдарламасын құруға негізделген ғылыми негізделген әдіснамалық немесе ғылыми интеграция болуы керек:

Перспективалық қағида: болжанатын білім беру бағдарламасының мақсаты, мәні, миссиясы мен міндеттері ғылым мен техниканың даму талаптарына сай келуі және оны «болашақ мамандар» жүзеге асыруы керек.

Зерттеушілер жобалау процесін үш кезеңге бөлуді жоспарлап отыр: «Дайындық, дизайн (сараптама), аяқталу» [169].

«Қолдану мақсаттары үшін жобалау кезеңдерін келесі тізіммен біріктіруге және жобаның белсенділігін көрсететін жалпы логиканы сақтауға болады: жоба кезеңі, жобаны іске асыру кезеңі, рефлексивті кезең, жобадан кейінгі кезең» [163, 52 б.].

Осылайша, оқу жоспарын құру процесінде үш негізгі кезең бар:

1) диагностикалық кезең (алдын-ала);

2) технологиялық кезең (негізгі);

3) түзету кезеңі (қорытынды).

Оқу бағдарламасын жобалаудың әр кезеңінде оның тиімділігі мен оны жоспарлау үшін жауап беретін нақты іс-шаралар бар.

Білім беру бағдарламасын қалыптастыруда Қазақстан Республикасының білім саласындағы нормативтік құжаттарды зерделеу және талдау қажет. Ол (жалпыға бірдей білім беру стандарты, типтік оқу жоспары, типтік оқу жоспарлары және т.б.) білім деңгейіне сәйкес. Түлектің кәсіби қызметінің тізімін, курстың мазмұнын және Дублин дескрипторларын ескере отырып, қалыптасқан құзыреттіліктерге қойылатын талаптарды анықтау.

Бірінші кезең келесі реттеуші шараларды қамтиды: «тапсырыс берушінің» қажеттіліктерін бақылау; алынған ақпараттарды талдау және жүйелеу; Білім беру бағдарламасының бейіндік бағытын анықтау.

Қазіргі уақытта ББ енгізу білім алудың басты шарты болып табылады, сондықтан ББ жобалаудың шешуші факторы білім стандарттары ғана емес, сонымен бірге болашақ жұмыс беруші қалыптастыратын белгілі бір «талаптар» болып табылады.

Білім беру бағдарламасын жобалау үдерісі нақты мәлімет алу мақсатында аймақтың, облыстың жетекші жұмыс берушілер қажеттіліктерін мониторингілеуден басталады: «Қандай мамандар сұраныста?», «Қандай мамандар қажет?», «Болашақ түлектеріміз қандай құзыреттіліктерді, білім, білік және дағдыларды меңгеруі қажет?». Бұл ақпараттар білім бағдарламасының негізгі құрауыштарын, әсіресе оның мазмұнын анықтау үшін тұғырнама болады.

Әлеуетті тұтынушылар енді білім бағдарламаларын барынша сындарлы таңдайды. Сондықтан да білім сапасы мен спектрі, бағасының арақатынасы, тәжірибеде алынған құзыреттіліктерді қолдануы, және сәйкесінше түлектің еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігін арттыру тұрғысынан таңдау жасалады.

Тәжірибеде және білімнің инновациялық экономикасында талап етілетін дағды мен білік білімнің жаңа сапасына айналуы қажет, білім алушылардың мүмкіндіктерін дамытумен толықтырылып, кәсіби қызметтегі түрлі өзгерістерге даяр және заманауи құндылықтар құрылымы қалыптасқан болуы шарт [170].

Ақпараттық қамтамасыз етудің алынған талдау және жүйелеу реттемесі «жұмыс берушінің» білім бағдарламасын жүзеге асырушы бір қатысушының шеңберінде бекіту мен көрсетуге мүмкіндік береді және оларды стандартқасәйкес, жоғары оқу орнының талаптарымен және мүмкіндіктерімен салыстырады. Осылайша, білім стандарты мен тапсырыс беруішінің

талаптарын талдауда күрделі жағдай пайда болады, болашақ ББ және жалпы білім үдерісін жүзеге асыру шарттарына қатысты алынған мәліметтерді жүйелеуді, жалпылауды және түсіндіруді қажет етеді. Бұл деңгейдің қорытындысы білім бағдарламасының бейіндік бағдарын анықтау реттемесі болып табылады.

Екінші кезең - технологиялық (негізгі) - білім беру бағдарламасының мақсаты, миссиясы мен мазмұнын анықтау кезегінен басталады. Білім беру бағдарламасының мақсаты (бұдан әрі - ББ) сапалы және күтілетін нәтижелер болып табылады. Нысаналы интеллектуалдық, адамгершілік, жеке қасиеттер мен мінез-құлық көзқарастары, сонымен қатар білім беру, кәсіптік дайындық пен келісімшарт тәжірибесінің сипаттамасы ретінде түсіндірілуі мүмкін [120;82б). Білім беру арқылы адамның дамуы бағдарламасының нақты сипаттамасы, білім беру бағдарламасын меңгеру нәтижесінде студенттер алған білім, білік, дағды және құзыреттілік жүйесінің сипаттамасы айқындалады.

«ББ жобалауында мақсаттар бітіруші түлекке білімінің мазмұнын (кәсіби құзыреттілік) анықтауға мүмкіндік беретін тілде анықталған. Осыған сәйкес мақсаттарды жобалау категориялық талдау негізінде және олармен жұмыс жасау негізінде жасалады.» «білім», «оқыту», «білім беру», «құзыреттілік» ұғымдары. Оларды түсіндіру білім беру мақсаттарының едәуір артуымен қатар жүреді»[171].

Технологиялық процестің келесі кезеңі - білім беру бағдарламасын іске асыру үшін жағдайларды анықтау. Білім беру стандарттарының бірі - қатаң орындалуды қажет ететін қағидаларды анықтайтын негізгі білім беру бағдарламасын іске асыруға қойылатын талаптар. Бұл талаптар негізінен кадрлық, қаржылық, материалдық-техникалық мәселелерге қатысты енгізілген. Сонымен қатар, бұл талаптар мыналарды анықтайды: студенттердің оқу жүктемесінің ең көп мөлшері, аудиториялық сабақтардың максималды саны, қосымша пәндердің мөлшері, демалыстың жалпы уақыты, студенттердің құқықтары мен міндеттері, сабақтың ұйымдастырылуы мен өткізілуі оқу және өндірістік практика, қорытынды аттестаттау. Оқытудың белсенді және интерактивті нысандарын (компьютерлік ынталандыру, іскерлік және рөлдік ойындар, нақты әлемді талдау және т.б.) кеңінен қолдануды қамтамасыз ететін құзыреттілік тәсілін жүзеге асыруға білім беру процесінде білім беру стандарттарына ерекше назар аударылды.

Білім стандартының талаптарының бірі - студенттерге жеке оқу бағдарламасын, оның ішінде жеке білім беру бағдарламасын әзірлеу үшін шынайы мүмкіндік беру. Осы пәннің кейбір аспектілері тарауларда қарастырылады.

Жеке тұлғаны тәрбиелеуді қалыптастыруда оқушының субъективті қарым-қатынасының маңызды критерийі - бұл олардың өздігінен орындалуы. Белгілі бір мақсаттар үшін студент білім беру бағытында саналы түрде бағытты таңдай алады, таңдаған мақсатына жету үшін өзі таңдаған бағытқа басымдық береді. Н.Г. Липкина бойынша «жеке білім траекториясын құру көп салалы процесс болып табылады, осы салада сәтті қызмет ету үшін өзінің

шығармашылық әлеуетін толығымен іске асыру үшін жеке автономия мен бастамашылықты алға бастырумен айналысатын кәсіби даму қажет» [172].

О.Х. Мирошникова «жеке білім беру траекториясы - белгілі бір оқушының өзінің қабілетіне, мотивтеріне, қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне сәйкес қойған мақсаттарына жетудің ерекше тәсіл» деп қарастырады. Оқу орнында таңдау мақсатының жеке траекториясы тағылымдамадан өтуші оқытушымен бірге оқу процесі қосымша және ұсынылған оқу құралдарының, сонымен қатар қосымша әдістемелік элементтердің көмегімен анықтайды. Сондықтан, ғалымның пікірінше, «университеттегі оқу траекториясын таңдау мұғалім мен студенттің бірлескен күш-жігері болып табылады. Оқушының өздігінен білім алу дағдыларын дамыту, балама білім беру мақсаттарына сәйкес мақсатты таңдау, әдістерді, формаларды, оқу құралдары мен мазмұнын таңдау, рефлексия, жеке жетістіктерді өзін-өзі бағалау, шешім қабылдауға бастамашылық пен міндеттерді шешу жауапкершілігі университетте білім алу барысында жеке оқу траекториясын құруды үйренетін студент бұл мүмкіндікті өмірде де қолдана алады» [173].

Жоғары оқу орнын дамытудың технологиялық процесінде шешілетін мәселелердің бірі - оқу бағдарламасының түпкілікті нәтижелерін құру және қалыптастыру, бағдарламаның ерекшелігін көрсететін қосымша кәсіби құзыреттерді дамыту. Бұл күрделі және жүйелі тәсілді қажет ететін дизайнның ең күрделі және жақсы ұйымдастырылған кезеңдерінің бірі.

Осыған орай, П.В. Сысоев «оқыту нәтижесі дегеніміз - оқушы оқу процесінің немесе оның бір бөлігінің соңында білуі, түсінуі немесе көрсетуі керек деген қорытынды. Оқыту нәтижелері:

-оқу процесінде студентке қол жеткізілген нәтижелер қаншалықты бағаланатынын түсінуге көмектеседі;

- мұғалімдердің назарын және білімін жоспарланған нәтижеге жетуге және бағалауға шоғырландырады;

Болашақ жұмыс берушілерге түлектерге арналған бағдарлама мүмкіндіктерін нақты ұсынады» [174].

Дублин дескрипторлары оқытудың бес негізгі нәтижесіне негізделеді: білім мен түсіну, білім мен түсінуді практикада қолдана білу, өз ойын жеткізе білу, идеяларды бағалау және қорытынды жасау, қарым-қатынас саласындағы қарым-қатынас; Дублин дескрипторлары оқытудың үш деңгейіне арналған.

Оларды қолдануда білім алушының қазақстандық кредиттерінің (ECTS кредиті) жалпы санын білуі, түсінуі немесе жасай алуы қажет біліктерінің сипаттамасы қолданылады.

Дублиндік дескрипторлар оқытудың бірінші деңгейі (бакалавриат) үшін төмендегідей қабілеттерді жобалайды:

– зерттелуші саладағы, алдыңғы білім элеменеттерін қоса алғандағы, білімі мен түсінігін көрсету;

– бұл білімдерді түсінуді кәсіби деңгейде қолдану;

– дәлелдер келтіру және зерттелуші саладағы мәселелерді шешу;

– әлеуметтік, этикалық және ғылыми пікірлерді есепке ала отырып, өзіндік ой-пікір қалыптастыру үшін ақпарат жинап, оны пайымдауды жүзеге асыру;

– мамандарға, сонымен қоса маман еместерге де ақпаратты, идеяларды, мәселелер мен шешімдерді хабарлап отыру;

– жоғары білімнің жалпы құзыреттіліктері білім алушыда жалпы білімділік талаптары, әлеуметтік-этикалық құзыреттіліктер, экономикалық және ұйымдастырушы-басқарушылық құзыреттіліктер, арнайы құзыреттіліктер негізінде қалыптасады.

– дублиндік дескрипторларға сәйкес оқытудың екінші деңгейінің (магистратура) құзыреттіліктер арқылы айқындалған нәтижелері болашақ түлектің мынадай қабілеттер мен дағдыларды меңгеруіне ықпал етеді:

– жоғары кәсіби білім деңгейінде алынған дамушы, дамытушы білім мен түсінікті көрсету, жиі ғылыми-зерттеулер мән- мәтініндегі идеяларды қолдану немесе түпкі даму үшін негіз болмаса мүмкіндік болып табылады;

– зерттелуші саламен байланысты кеңірек (немесе пәнаралық) сала мән мәтінінде және сол шеңберде болатын жаңа немесе бейтаныс жағдайлардағы мәселелерді шешуде білімін, түсінігін және қабілеттерін қолдану;

– білімдерді біріктіру, қиындықтармен күресу және толықемес, шектеулі ақпараттар негізінде оны қолданудың этикалық және әлеуметтік жауапкершілігін есепке ала отырып, ой-пікір енгізу;

– өзіндік қорытындыларымен білімдерін мамандар мен маман еместердің негіздеуіне анық және нақты баяндау;

– оқуды әрі қарай өз бетінше жалғастыру.

Оқыту нәтижелері жоғары оқу орнының негізгі мынандай оқу-әдістемелік құжаттарында көрсетілуі мүмкін:

түлектің, маманның құзыреттіліктер моделінде; құзыреттіліктерді қалыптастыру паспортында және бағдарламасында; оқу жоспарының құзыреттілік-бағдар бөлігінде; бағалаушы құралдар қорында; оқу-әдістемелік кешендерде, пәндердің (модулдердің) жұмыс бағдарламаларында; қорытынды кешенді сынақтар бағдарламасында.

Білім беру бағдарламасын жобалау тәртібінің негізі, әрине, таңдалған құрылымға сәйкес оның мазмұнын жасау болып табылады. Білім бағдарламасының мазмұнын анықтайтын негізгі құжаттар ретінде жұмыс және жеке оқу жоспарлары болып табылады [175].

Бүгінгі күні оқытудың кредиттік технологиясы жағдайында жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіби білім беру мазмұнының құрылымында жоспардың келесідей түрін бөліп көрсетеді:

1) Үлгідегі оқу жоспарлары (ҮОЖ), қосымшада оқу пәндерінің қысқаша сипаттамасы мен оларды зерттеу мазмұнын және еңбек көлемін анықтайды;

2) жұмыс оқу жоспарлары (ЖОЖ), оқытушының оқу қызметінің еңбек көлемін есептеу үшін негізгі қызметін атқарады;

3) Жеке оқу жоспарлары (ЖОЖ), әрбір білім алушының, студенттің жеке білім беру траекториясын анықтайды.

Оқу жоспарларының барлық формаларында пәндер кодының бірыңғай жүйесі қолданылады, оқу жоспарындағы әріптік және сандық бейнеленген символдардағы кодқа сәйкес оқу пәндерінің әрбірінің меншіктеуін қарастырады.

Типтік оқу жоспарлары базалық болып есептеледі және әрбір оқу пәндерінің бөлігіндегі міндетті құрауыш бойынша кредиттерді бөлуді анықтайды.

Жұмыс оқу жоспарлары білім бағдарламасының мазмұнын меңгерудің міндеттілігі мен бірізділігінің деңгейіне орай үш пәндер тобын құрауы керек: міндетті және уақыт бойынша қатаң бірізді оқылатын пәндер;міндетті, бірақ бірізді оқытылмауы мүмкін пәндер; кез келген академиялық кезеңде студенттер таңдауы бойынша оқылатын пәндер.

И.К. Журавлев оқу жоспарын құрудың пәндік ұстанымын ерекше ескере отырып, оны құру негізі оқу пәні деңгейінде білім мазмұнының, сондай-ақ «оқу пәні» ұғымының өзі ретінде түсінуді талап ететінін атап өтті. «Оқу пәні ол үздіксіз тұтастыққа, меңгеруге жататын мазмұнды оны меңгеру құралдарымен байланыстыратын, білім беру мазмұнын іске асырудың басты құралы болып табылады». И.К. Журавлев сондай-ақ, оқу пәні − бұл өзінің тұтастығында мазмұнды және іс жүргізу блоктарын қамтитын арнайы педагогикалық құрылым деп бөліп көрсетеді [176].

Сонымен қатар, бизнес блогының мазмұны қосымша білімді қамтиды. Бұл пәнаралық, тарихи-ғылыми және бағалаушы. Оқу материалының мазмұны ұғымдар арасындағы объективті қатынастардың белгілі бір жүйесімен сипатталады. [177].

Философиялық тұрғыдан алғанда, материалдық объектілердің жиынтығы оның мазмұнын құрайтын элементтердің белгілі бір санымен сипатталады. Нысан элементтер арасындағы байланыс әдісі ретінде әрекет етеді және мазмұнның (құрылымның) ұйымдастырылуын анықтайды. Нысанның табиғаты элементтерге де бөлінеді. Бұл элементтер себеп-салдарлық қатынастар негізінде реттеледі және объектіні тұтастай сипаттайды. Демек, материалдық әлемнің кез келген жүйесі (объектісі) келесі сипаттамамен сипатталады [178].

а) жүйеге бөлінетін элементтер саны (оның құрамын анықтайды);

б) байланыс әдісінің элементтері (жүйе құрамының құрылымын анықтайды);

в) жүйеде элементтердің ұйымдастырылу дәрежесі (басқалардың арасында осы жүйенің даму деңгейін сипаттайды).

Оқу материалының мазмұны, ең алдымен, ақпараттың ең аз мөлшері мен белгілі бір тақырып бойынша білім беру жүйесін қалыптастыру мақсатында студенттерге жеткізілуі керек ақпараттың арасындағы объективті жұмыс істейтін байланыс жүйесімен анықталады. Бұл операциялардың нақты орындалуы оқу материалының мазмұнына сапалы талдау жүргізу қажет, атап айтқанда:

а) пәнді оқу барысында қалыптасатын ғылыми білімнің негізгі элементтерінің бөлінуі (ғылыми фактілер, денелер мен қасиеттер туралы түсінік, олардың сипаттамалары, заңдары, теориялары);

б) осы тақырыпта берілген негізгі, анықтамалық және бағынышты түсініктерді тарату;

в) білім беру жүйесінде және студенттердің кәсіби дайындығында анықталған ұғымдардың маңыздылығын нақты анықтаңыз. Оқу материалының мазмұнын өзгерту бойынша жұмыс оларды қайта ойластыру тетігіне бағдарлай отырып құрылады және төрт кезеңнен тұрады (критериалды алгоритм кезеңдеріне сәйкес):

1. Тұлғалық маңыздылығы ретінде білім алу деңгейінде мән-мағынаны жаңа қырынан түсінуге дайын болу (феноменді түсінудің жинақталған ғылыми тәжірибесінің мүмкіндіктерін жоққа шығару).

2. Білім берудің дәстүрлі көрінісіндегі қарама-қайшылықтарды анықтау және жеңу, жаңа мән-мағынаны және оған деген қарым-қатынаста өз-өзін ұйымдастыруға алдын ала дайындық ретінде (бұрынғы мағыналардың беделін түсіру және маңыздыларды құру).

3. «Бұрынғы мағыналардың беделін түсіру» негізінде бар білімдерді қайта құру, оларға өзін-өзі ұйымдастыратын қарым-қатынасты теориялық іске асыруға дайындық ретінде (өзіндік мағыналарды енгізу).

4. Өз мағынасын іс жүзінде іске асыруға дайындық ретінде жеке қарым-қатынас моделін әзірлеу (өзекті мағынаны іске асыру).

Оқытудың мазмұнын көрсететін негізгі элемент бола отырып, оқу жоспарының пәндері бойынша оқу-әдістемелік кешен жаңа мазмұнды меңгеру және оқу материалын өзгерту кезінде баға жетпес көмек көрсетеді. Кез-келген пән бойынша ОӘК орталық буыны жұмыс бағдарламасы болып табылады. Онда маманды дайындаудың жалпы үдерісіндегі әрбір пәннің мақсаттары, міндеттері, рөлі мен орны көрсетілген, әр пәннің мазмұны көрсетілген. Сонымен қатар, ОӘК пәнді меңгерудің әдістері мен құралдарын қарастырады:

- пән негіздері бойынша нұсқаулық;
- өздік жұмыс тақырыптарына арналған әдістемелік ұсыныстар;
- пәнді оқу барысында алған білімдерін қолдана отырып, шешуге мүмкіндік беретін тапсырмалар мен жеке тапсырмалар жиынтығы;
- тапсырмалар бойынша практикалық жұмыс;
- -тапсырмалар мен тесттер жинағы;
- тесттер мен емтихандарға арналған сұрақтар тізімі;
- курстық жұмыстарды орындау бойынша ұсыныстар;
- мультимедиа және материалдар жинағы;

Интернет арқылы алынған ғылыми ақпарат.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету дегеніміз - осы курстың мақсаттары мен міндеттерін толықтай жүзеге асыратын бағдарламалар, оқулықтар мен оқу құралдарының, дидактикалық материалдардың, оқу-әдістемелік кешендердің жиынтығы. Оқу мазмұны оқыту мен оқуда әртүрлі деңгейлерде жүзеге асырылады. В.В. Краевский және И.Я. Лернер тұжырымдамасы бойынша

білім мазмұны әлеуметтік тапсырыстың педагогикалық моделі ретінде бірнеше деңгейлерде қалыптасады:

1) жалпы теориялық көзқарастар; 2) оқу пәні; 3) оқу материалы. Оқу үрдісіне сәйкес білім мазмұны төртінші деңгейге өтеді, педагогикалық шындық нақты мектеп туралы болған кезде мұғалімдер мен оқушылардың пайдасына айналады, мұнда бесінші және қорытындыда оқушылардың жеке басына көңіл бөлінеді.

Келесі категория - «оқулық» оқу материалдары деңгейінде оқу мазмұнын іске асыру нысаны ретінде. Әйгілі дидакт И.К. Журавлевтың пікірінше «оқулық бұл білім беру іс-әрекетінің білім беру бағдарламасының уақыты мен кеңістігі, процесті жүйелі жақындату мен меңгеруді ұйымдастыру» деп санайды. Жалпы, автор оқулықты «Өзара байланысты компоненттер»деп тұжырымдайды [179].

Оқу бағдарламасын жобалауды түзету (қорытынды) кезеңі екі рәсімді қамтуы мүмкін: жобаланған ББ сыртқы бағалау және оның даму нәтижелерін түзету. Сыртқы бағалау рәсімдерін жетекші жұмыс берушілердің, білім беру саласындағы жетекші мамандардың және оқу бағдарламасын зерделеудің жетекші ғалымдарының қатысуымен өткізген жөн. Білім беру сапасын тәуелсіз бағалау - бұл білім беру ұйымдары жүзеге асыратын білім беру бағдарламаларына сәйкестігін анықтау үшін жүргізілетін бағалау процедурасы. Осылайша, оқыту бағыттары бойынша білім беру бағдарламаларын (барлық деңгейлерді) әзірлеу кезінде келесі кезеңдердің бірізділігі байқалады: оқу жоспарлары мен курстық бағдарламалар модульдерге біріктірілген модульдік оқу жоспарлары түрінде оларды жүзеге асыру үшін ең оңтайлы болып табылады:

- бағдарлама үшін әлеуметтік «тапсырыс», оның сұранысы, жұмыс берушілермен кеңесу, білім беру бағдарламаларын анықтау (оқытудың траекториясын анықтау);
- бағдарламаның мақсаттары мен міндеттерін сипаттаңыз және оқыту нәтижелерін құзыреттілік тұрғысынан сипаттаңыз (бағдарламаны аяқтағаннан кейін оқушыны қамтамасыз ете алады);
- түлекті жоғары білімі бар тұлға ретінде сипаттайтын және жалпы (әмбебап) маман ретінде сипаттайтын мамандандырылған (кәсіптік) құзыреттілік ;
- Бағдарламаның мазмұны мен құрылымын қалыптастыру және сипаттау (Модульдер тізімі және олардың несиелердегі көлемі);
- бағдарламаның құрылымын, оқу нәтижелерін және құзыреттіліктер жиынтығын тексеру (құзіреттерін арттыру арқылы барлық білім беру бағдарламаларының элементтерін көрсететін «нұсқаулар» жинақтау);
- оқытудың тиісті нәтижелерін, ұсынылған оқыту әдістері мен құзіреттілігін анықтап, бақылап, бағалайды;

Бағалау жүйесін құру (ағымдық бақылаудың прогрессивті процедуралары, аралық және қорытынды аттестаттау, баллдық-рейтинг немесе басқа технологиялар, оқытудың ұсынылған әдістерін қолдану және құзыреттерді бағалау);

Оқу процесінің сапасын, оны үнемі жаңартып отыруды және қолдануды қамтамасыз ету үшін кері байланыс жүйесін қалыптастыру және ұйымдастыру.

Білім беру бағдарламасының келесі құрылымы ұсынылады:

Білім беру бағдарламасын әзірлеуге арналған түсіндірме жазба.

Білім беру бағдарламасының толық сипаттамасы:

- білім беру бағдарламасының мақсаттары мен міндеттері;
- оқу аймағындағы білім беру бағдарламасының сипаттамасы (оқу ұзақтығы мен бағдарламаның сыйымдылығы, талапкерге қойылатын талаптар);
- түлектің кәсіби қызметінің сипаттамасы (филиал, объектілер, пәндер, кәсіптік қызмет түрлері).

Құзыреттілік шарттарынан күтілетін оқу нәтижелеріне қойылатын талаптар:

- жалпы (әмбебап) құзыреттілік;
- жүйелік құзыреттілік;

мектеп түлегінің құзыреттілік моделі.

Оқыту нәтижелерінің саясаты:

- үлгерімді ағымдық және аралық бақылауға алу;
- Жалпы бақылау (аралық аттестация);

Қорытынды аттестаттау.

Білім беру бағдарламасына қойылатын талаптар:

оқу жоспары (еңбек және сыйымдылықты ескере отырып, оқу жылдарына модульдер бөлу);

- элективті курстардың каталогы (модульдер);
- практикалық модуль (практика) бағдарламасы.

Білім беру бағдарламаларын ресурстармен қамтамасыз ету:

- интеллектуалды (интеллектуалдық) ресурстар (ПОҚ);
- материалдық ресурстар (материалдық-техникалық база);
- білім беру ресурстары (оқу-әдістемелік қамтамасыз ету).

Білім беру бағдарламасын жаңарту және редакциялау:

- білім беру бағдарламасын жасаушының бұйрығы, білім беру бағдарламасын жаңарту және әр түрлі саладағы қазіргі жетістіктерді ескеру.

2.1.2 ЖОО-ның оқытушысымен оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді дидактикалық жобалау инновациялық үдеріс ретінде

Жоғары педагогикалық білім беруді дамытудағы заманауи үдерістердің бірі − педагогикалық жобалау, ол педагогикалық шынайылықта туындаған және қоғамның мәдени-тарихи дамуындағы білімге деген қажеттіліктің табиғи көрінісі болып табылатын түсінік.

В.Е. Радионов жобалаудың көпқырлы мәдени-тарихи түсінігі оның қызметінің барлық салаларында қатысатын кез-келген адамның өмірлік белсенділігінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. «Кәсіби-педагогикалық қызмет, ғылыми немесе тәжірибелік осы қатардағы ерекшеліктерді құрамайды. Педагогикалық жобалаудың сындарлы

тұжырымдамасы шеңберінде бұл жағдай жаңа аталымға ие бола отырып, әрі қарай дамиды. Ол педагогикалық қызметті ұйымдастыру бойынша жарлықтар әзірлеу үшін негіз болады. Жарлықтар төмендегі ережелерге негізделеді [180]:

– Мәдени-тарихи өзгерістердің жылдамдығы, өзгермелі жағдайында педагогикалық жобалаудың арнайы ұымдастырылған үдерісіне көптеген педагогтардың әртүрлі формалар мен тарауларда қатысу мүмкіндігі.

– Мұндай үдеріс барысында қолданыстағы педагогикалық жағдайды жаңа, неғұрлым қолайлы болып өзгерту жолымен өз болмысын көрсету және өзін-өзі жүзеге асыру кезінде педагогтардың өзекті қажеттілігіне іс-әрекеттік жауап болуы мүмкін.

– Өз болмысын көрсету және өзін-өзі жүзеге асыру қажеттілігі біз педагогикалық жобалау деп атайтын іс-әрекеттердің ерекше қатарымен қанағаттандырылады. Бұл қызмет педагогикалық іс-әрекеттің өзгеруін алдын ала анықтауға және «нақты материалдағы сынаққа дейін» осы немесе өзге де ойларды жүзеге асырудың салдарын зерттеу, болжау, бағалау үшін арналған».

Осылайша, дидактикалық жобалау танымал мәдени-тарихи жағдайға байланысты кез келген кәсіптік педагогикалық қызметте болатын табиғи дағдылардан, педагогикалық жобалаудау туындайтын жеке әрекет ретінде пайда болады.

Дидактикалық жобалау төмендегідей ұйғарым жасайды.

1. Бұрынғы жағдайға баламалық жобалық идеялардың пайда болу, іріктеу және даму тарихы сияқты, бұрын-соңды болмаған жағдайға тап болған адам үшін заңды шешімнің дерекқоры ретінде қарау. Өткенге қарай, келешек жобалары үшін педагогикалық тәжірибе, түпкі ойдың дерегіндей, қазіргі мәселені шешуде ақыл айтып жібергендей қолдау көзқарасы болады.

2. Педагогикалық іс-әрекеттің таптаурындарынан аулақ болу, мәселелерді шешу, қолданыстағы тәжірибені поляризациялау, келешекке толық жауапкершілікпен (болашаққа арналған осы фрагментке қатыса білу қабілеті) саналы таңдау үшін шақыру ретінде, саналық мақсатты жалғасулардың тармақ нүктесі ретінде оның әрбір сәтін көру.

3. Болашақта жоспарланған осы немесе өзге де жобаларды жүзеге асырудың салдарын болжай білу, болжамдау, модельдеу мүмкіндігі. Ықтимал оқиғаларды алдын ала білу, күтпеген зерттеуде адамдарды жинау, қажетті тұжырымдаманың «жалпы формасын», метафораларды немесе ойдың өзге де нысандарын табу.

Педагогикалық жобалау – қоғамда мақсатқа бағыттала отырып, қайта білім берумен тығыз байланысты түсінік.

Кез-келген жобалау тек іске асырылу идеясымен толықтырылған дәрежеде мағынаға ие болады. Субъективті тұрғыдан алғанда, бұл бағдарлық нүктелерді бұрмаламай, тек адам алған идеяларды іске асыруға болады дегенді білдіреді. Сонымен бірге, егер әлеуметтік жүйенің субъектілері жобалаумен біршама айналысса, кез келген жобаны жүзеге асыруға болатындығы түсініледі. Осылайша, әлеуметтік жобалау үшін жиынтық тақырып міндетті болып табылады. **Жобаны жоспарлау және іске асыру процесі**

1-қадам. (Қайта) қажеттілік пен мүмкіндікті бағалайды

2-қадам. Жобаны жоспарлау тобын құрыңыз

3-қадам. Жобаның мақсаттары мен міндеттерін әзірлеу

4-қадам. Логикалық модель жасаңыз

5-қадам. Көрермендерді таңдаңыз және сипаттаңыз

6-қадам. Бағдарлама форматын және жеткізу жүйесін орнатыңыз

7-қадам. Оқытушылар құрамының сапалы болуын қамтамасыз ету

8-қадам. Оқу материалдары мен стратегиялардың сапалы болуын қамтамасыз етіңіз

9-қадам. Материалдарды, ресурстар мен құралдарды жинаңыз. 10-қадам. Төтенше жағдайларды жоспарлау.

11-қадам. Жобаны жылжыту, өткізу және тарату.

12-қадам. Жобаны іске асыру.

Жобаны жоспарлау барысында нәтижелерді қалыптастыруға назар аударылады. **Ұзақ мерзімді нәтижелер:** жобаның болжамды түпкі әсерін сипаттаңыз. Мыналар әлеуметтік, экономикалық немесе экологиялық жағдайлар болуы мүмкін. Бұл салдарлар күтіледі мінез-құлықтың белгілі бір саны өзгергеннен кейін.

Аралық нәтижелер: аудиторияның мінез-құлқына күтілетін әсерді сипаттаңыз жоба. Жоба нәтижесінде адамдар қандай мінез-құлық өзгерістерін күтеді? Мыналар нәтижелер білім, көзқарас, дағды немесе ертерек өзгергеннен кейін пайда болады.

Қысқа мерзімді нәтижелер: жобаның күтілетін тікелей әсерін сипаттаңыз (мыс., Аудитория) қатысудан кейінгі білім, көзқарас, дағды немесе ұмтылыстың реакциясы мен өзгерістері жобадағы патиация).

Нәтижелер: мақсатталған адамдарға жететін іс-шаралар, оқиғалар, өнімдер мен қызметтерді сипаттаңыз.

Кірістер: уақытты, ақшаны, адам ресурстарын, кеңсені, коммуналдық қызметтерді, жабдықтарды, материалдарды, материалдарды тізімдеңіз.

серіктестік қолдау және т.б. жобаны орындау үшін қажет.

Сондықтан, қазіргі білім беру үрдісімен тікелей байланысты педагогикалық дизайн мәселесін шешуде білімнің және бүкіл педагогикалық субъектінің өнімді іс-әрекеті үшін жағдай жасау қажет.

Біз оқыту мен оқытудың қажеттілігін растаймыз, өйткені мұғалім мен оқушыға жоғары білімнің мемлекеттік білім беру стандарттарын енгізу кезінде оқушыға бағытталған бағдарлы қозғалыс траекториясын жасауға көмектесетін әдістемелік құралдарды алдын ала білу және көру маңызды. Дидактикалық дизайн ұғымы педагогикалық теория мен инновациялық педагогикалық практиканың дамуының және соңғы процестердің өзара әрекеттесуінің нәтижесі болып табылады. Бұл өзара әрекеттесудің сәйкес келмеуі педагогикалық дизайн проблемасынан туындайды және педагогикалық дизайнды шешудің құралы ретінде қажеттілікті туғызады. Демек, конструктивті деп мәлімдейтін дидактикалық жобалау тұжырымдамасы қазіргі заманғы педагогикалық теория мен инновациялық тәжірибенің ерекшеліктерін ерекше түрде жүзеге асырады.

«Жобалау» термині бастапқыда тек техникалық әдеиеттерде қолданылды, оның мазмұны «тұрғылықты жер, кәсіпорын, ғимарат, құрылыс салу үшін (қайта құру), құрал-сайман, өнім және т.б. жасау үшін қажет техника-экономикалық негіздеме, есептер, сызбалар, макеттер, сметалар, түсіндірме жазбалар және басқа да материалдардан тұратын кешенді техникалық құжаттаманы (жобаны) дайындаудан» құралды.

Инженерлік жобалау негізінен үш кезеңде жүзеге асырылуы мүмкін: бірінші кезең - жобалау, екінші кезең - техникалық жоба, үшінші кезең - жоба. Кезеңдер зерттеу және жобалық талдаудың тереңдігі мен талдаудың айырмашылығымен ерекшеленеді.

Дизайн тұжырымдамасы туралы Т. Кудрявцев былай дейді: «Дизайн процесі - бұл әр түрлі техникалық құжаттамада көрсетілген объектіге шағылысу процесі» [181]. Бұл дизайн өнімі, өйткені модель өнімді болжау және жоспарлау, болжау және жоспарлау үшін қолайлы.

Дизайнның екі нұсқасы бар: біріншісі - біртұтас нысанды құру, екіншісі - процесті орындау - яғни нәтижеге тікелей байланысты. Дидактикалық дизайн оқу процесін жобалаудың екінші нұсқасын қолданады.

Л.Н. Захарова, В.В. Соколова, В.М. Соколов өз еңбектерінде іс-әрекет пен дизайнға жеке көзқарас білдіреді. «Іс-әрекеттің бағыты нақты жағдайда қатысатын субъектінің және күтілетін жағдайының және ықтимал өзгерістердің заңдылығының жиынтығы болып саналады» [182]. Дизайн психологиялық механизмдер мен процестердің басым ерекшеліктерін ескере отырып, объектінің қазіргі жағдайынан күтілетін өзгерістерге қол жеткізу үшін жасалатын қадамдарға сәйкес ішкі дизайнында субъектінің болашақ моделін модельдеуді қамтиды.

Бұл анықтамада өнімнің «мінсіздігі» білдірілсе де, жобалау модельдеумен теңестіріледі.

Дегенмен, шынайы жағдайдан күтілетін жағдайға жету жолында жобалық емес, өнертапқыштық әрекеттің сипаты бар.

Жобалау әрқашан да жағдайдың мінсіз күйінен шынайы жағдайына қарай жүреді.

Педагогтың шығармашылық кәсіби қызметінде жобалау маңызды орын алады. Жобалау үдерісінде педагог алдағы қызметін мұқият ойластырады, болжайды және терең талдайды, оның мазмұнын педагогикалық тұрғыда өңдейді. Жобаны ұйымдастырудың барынша рационалды формалары мен әдістерін іздейді. Оның құрылымын анықтайды, жеке элементтерінің өзара байланысын зерттейді, олардың өзара бірігуі мен байланысының және т.б. барынша оңтайлы формалары мен әдістерін іздейді, яғни ұтымды жұмыс жүйесін қалыптастырады (И.П. Раченко).

И.П. Раченко жобалауды құрастырудың бірнеше аспектілерін бөледі. Әлеуметтік көзқарас тұрғысынан педагогикалық қызметті жобалау – бұл тұлғаның, ұжымның дамуына, жаңаруына қатысты жалпы тәсілді жобалау. Жобалаудың экономикалық аспектінің мәні – қызмет нәтижесінің тиімділігін қамтамасыз етуден құралған. Психологиялық ұстанымда жоспар іс-әрекеттің заңды бірізділігін анықтайтын мидағы иерархиялық құрылған үдеріс.

Автордың пікірінше, жоспар құру – бұл жұмысты жобалау дегенді білдіреді. Жоспар жұмыстың белгілі бір жүйесі ретінде анықталады, ал мұндай жүйелерді жобалау жоспарлаудың негізін құрайды. Бұл жағдайдағы жүйені жобалау дегеніміз – оқу-тәрбие міндеттерінің психологиялық-педагогикалық оңтайлы шешімдерін іздеу. И.П. Раченко «Педагогикалық қызметті жоспарлауға қосады: а) педагог алдында тұрған басты мақсат тұрғысынан педагогикалық жағдайды бағалау; ә) негізді болжамдау, жұмыс барысы мен нәтижесін көре білу және сонымен байланысты оның жанама мақсаттары мен міндеттерін анықтау; б) қажетті шаралар бағдарламасын жасау, оны жүзеге асыру әрекеттерінің бірізділігі және барынша ұтымды әдістерді, тәсілдерді және техникаларды таңдау; в) уақыт бойынша жұмыстың нақты есебі және оның басталу мен аяқталу мерзімдерін бекіту; г) есепке алу және бақылау формалары мен әдістерін анықтау» [183].

Алайда, педагогикалық әдебиеттерде де осы процестің өзара байланысы туралы кері байланыс табылған. Мысалы, В.И.Загвязинский кез келген іс-әрекеттің кезеңдерін, оның ішінде педагогикалық негізді қарастырады: «- Бастапқы жағдайды талдау; диагностика, тенденцияларды анықтау; - болжау және болжау; - мақсаттарды анықтайтын мақсатты анықтама; мақсаттар; - жеке тапсырмаларды жоспарлау және оларды шешудің негізгі кезеңдері; - жоспарды бағдарлама немесе жоба (жоба) түріндегі нақтылау, ол өзгертудің әдістері мен құралдарын басынан бастап қажетті жағдайға дейін қарастырады; бағдарламаның немесе жобаның, қойылған міндеттерді шешу, таңдалған жағдайға жету; - бақылау және түзету» [184]. Көріп отырғаныңыздай, мұндай дизайнды нақты талдаумен жоспарды нақтылайды. Біздің көзқарасымыз бойынша, И.П. Раченконың [183, 130 б.] ұстанымы дұрыс деп білеміз, себебі, болашақ оқыту үдерісінің бағдарламасы немесе жобасы болғанда ғана өз қызметін жоспарлау мүмкін болады. П.Е. Решетников жасаған педагогикалық қызметті жоспарлау әдістері қызығушылық тудырады, ол келесі жоспарлау түрлерін белгілейді: бағдарламалық-мақсаттық, кешенді іс-шаралық және жүйелік-технологиялық. Бағдарламалық-мақсаттық жоспарлауда қызметтің соңғы және аралық мақсаттары жобаланады, сипатталады, ал қорытынды құжаттың жоспарының формасы ретінде жұмыс бағдарламасы қызмет етеді. Кешенді іс-шаралық жоспарлауда жобаланады: а) жоспарда шешуге бағытталған маңызды міндеттер; б) кешенді сипаттағы жұмыстың жеке бағыттары бойынша іс-шаралар; в) орындалу мерзімдері; г) орындауға жауаптылар адамдар; д) бақылау формалары және оны орындаушылар; е) сол курсты зерттеу бірізділігі; ж) сабақтың негізгі кезеңдері, оның жабдықталуы, тыңдаушыларға тапсырма [185].

Жүйелік-технологиялық жоспарлауда былайша жобаланады: а) білім беру қызметінің тұжырымы немесе білім беру мекемесінің дамуы, эксперимент тұжырымы; б) оқу жоспары; в) студенттердің кәсіби тәжірибені меңгеруін қамтамасыз ететін оқу және кәсіби міндеттер жүйесін жасау; г) оқу үдерісінің кестесі; д) оқу пәндері бойынша бағдарламалар; е) әрбір жеке оқу курсын зерттеу технологиясы; ж) әрбір жеке сабақты өткізу технологиясы; з) жұмыстың тиімділігінің нақты көрсеткіштері мен критерийлері жүйесі және

маманның кәсіби-тұлғалық дамуын, өсуін диагностикалау технологиясы; и) аралық және қорытынды аттестация технологиясы; к) материалдық, қаржылық, кадрлық қамтамасыз ету бойынша жұмыстар; л) даму режімі бойынша білім беру міндеттерін шешудегі педагогикалық ұжым даярлау бойынша жұмыс.

Кесте 7 – Жобалау, модельдеу, болжау және жоспарлау қызметтерін салыстыру.

	Жобалау	Модельдеу	Болжау	Жоспарлау
мақсаты	жаңа объекті немесе үдеріс жасау	нысанды немесе үдерісті зерттеу	үдерісті өзгерту, оның мүмкін дамуы нұсқаларын алдын-ала көру, ұғыну	алда тұрған қызметті ретке келтіру
құралдары (іс-шаралар)	1)мақсаттарын ұғыну, 2)педагогикалық жағдайды талдау, 3)педагогикалықболжам, 4)қатысушылар қызметінің моделін құру, 5)оқыту технологиясын таңдау, 6)қажетті дидактикалық құралдарды таңдау	1)зерттелуші материалдың ақпараттық моделін құру, 2)ойша тәжіриеден өткізу: қолда бар және жаңа ақпараттардың сәйкестігі, 3)операциялық модель құру, талдау (мұғалім мен қатысушының әдістерін)	1)болжам алды бағдарлану, 2)болжалды фон, 3)бастапқы модель, 4)іздеуші болжам, 5)нормативтікболжам, 6)сенімділік деңгейін бағалау, 7)ұсыныстар жасау	1)педагогикалық жағдайды бағалау, 2)мақсаттар мен міндеттерін болжамдау, талдау және анықтау, 3)әрекет бағдарламасын жасау,ұйымдастыру 4)жұмысты уақыт бойынша есептеу, 5)бақылау мен есепке алу формаларын және әдістерін анықтау
нәтиже	болашақ үдеріс жалы егжей-тегжейлі елестету	болашақ үдерістің түбегейлі сызбасы	берілген жағдайдағы үдерістің болуы мүмкін өту нұсқасы	оқыту үдерісіндегі мұғалім қызметінің сипаты
өнім	Жоба	Модель	Болжам	Жоспар

Бұл жағдайда автор жоспарлау және жобалау ұғымдарын синоним ретінде қолданады. Сонымен, қарастырылған барлық ұғымдар (және сәйкес қызметтер) тығыз байланысқан. Модельдеу, болжау және жоспарлау құрамдас бөлігі ретінде жобалауға кіре алады. Педагогикалық қызметтегі жобалау,

модельдеу, болжам жасау және жоспарлау қызметтерінің құрылымы 7-кестеде берілген.

Модельдеу, болжау және жоспарлау тұжырымдамасын дидактикалық дизайн ұғымы тұрғысынан талдау дидактикалық дизайнның мәні бойынша бірқатар тұжырымдарды анықтауға, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтауға мүмкіндік береді.

Дидактикалық дизайн - әдіс-тәсілдер жиынтығын сипаттайтын, мұғалімнің оқу процесі мен оның нәтижелерінің технологиялық құрылымын түсінуін қамтамасыз ететін мұғалімнің шығармашылық кәсіби қызметін білдіреді. Дидактикалық дизайнның өнімі болашақ оқу процесінің дизайны болып табылады. Дизайн мен модельден өзгеше, дизайн мен модельдеу дизайн мақсаттарымен бірдей саналады.

Жобаны шындыққа айналдыру; Модель нысанды зерттеуге қызмет етеді. Модельдеу дизайнның ажырамас бөлігі бола алады, алдымен модельденеді, содан кейін жоба немесе жоба негізінде жасалады. Дидактикалық дизайн болжамымен тығыз байланысты. Олардың ортақ белгісі, жоба да болжау да болашақ дидактикалық құбылыстар жайлы болжам (ақпарат) береді. Дегенмен, болжау жобаға қарағанда ықтималдық сипатқа ие және сол немесе басқа дидактикалық үдерістің даму нәтижесін алдын ала көре білуді қамтамасыз етеді. Жоба болса осы үдерістерді қайта жасайды.

Педагогикалық жобалау тұрғысынан алғанда, білім беру жүйелерін тек білімге бағдарланған ретінде құруға болмайды. Болжамды білім беру жүйелері қатарында өмір сүру идеяларымен, өмір мен табиғатты өркендетудің, біреудің көзқарастарын, өзара әңгімелесулерін, ынтымақтастықты, жеке адам мен оның құқықтарын құрметтеуді түсіну идеалымен қатар, ғылыми білім берудің идеалымен қатар көрсетілуі керек. Басқаша айтқанда, мәдениет болжамды білім беру жүйесінде адамның «шешуші мүмкіндіктері» арқылы анықталатын қызмет әдісі мен технологиясы ретінде, білімнің субъективті жағы ретінде қарастырылады. Бұл әдістер мен технологиялар адамға өзінің «рұқсат етуші шаралары» ретінде «алғаш рет пайда болады». Бұл «рұқсат етуші шаралар» табиғи емес, мәдени-тарихи өнімдер. Бұл жағдайда технологиялар өте кең түсінікте, мәселені шешу механизмдері ретінде түсіндіріледі. Білім беру идеясының өзгеруі, талабы педагогикалық жобалау үшін белгілі бір уақыт ішінде проблемалық тұжырымдама үлгісін және оның шешімін беретін жалпыға танылған ғылыми жетістіктердің парадигмаларының ауысуы арқылы ұсынылған.

Жаңа парадигма шеңберінде адамның мәдениет әлемін рефлексиялық меңгеруіне ықпал ететін педагогикалық жағдайлар болжануда. Сонымен бірге, бұл даму адамның өз өмірлік жобасын іске асыруға ұқсас. Қолданыстағы мәдени-тарихи жағдай бұл жағдайда ұқсас жобаның шектеулері ретінде қызмет етеді. Бұл шектеулер диалог арқылы жүзеге асырылуы керек, жобаигерілген, яғни олар бойынша айырмашылық жасалады: рұқсат етілген; міндетті; тыйым салынған.

Дәстүрлі емес педагогикалық жобалау үдерісі, ықтимал технологияны болжау ретінде, динамикалық заңның көрінісі ретінде түпнұсқа тұтас

тұжырымдаманы ашуға және нақтылауға мүмкіндік беретін жоспардың дәйекті дамуы ретінде пайда болады. Нәтижесінде, түпнұсқа идея нақты идеялардың тұтас тізбегін қалыптастырады, келешектегі өмірді жүзеге асыру үшін балама сызықтарды анықтайды.

Жобалық іс-әрекеттер үшін маңызды әдіснамалық база анықталған мәселелерді мүмкін ықтимал шешімдердің белгілі бір кеңістігіне «созу» үшін орнату болып табылады. Мұндай созылу жобаның міндеттерінің ыдырауына негіз болады. Диалогтің негізі оның ұтымды және құндылығы бар тараптарының екіжақтылығы болып табылады.

Жүргізілген жұмыстар инновациялардың нәтижесін, қоғамда да, білім беруде де тиімді қайта құрылымдау құралы екенін дәлелдейді.«Инновация» түсінігі алғаш рет XIX ғасырдағы мәдениеттанушылардың зерттеулерінде пайда болды. Бұл бір мәдениеттің кейбір элементтерін басқасына енгізуді білдіреді. Бұл мағына этнографияда әлі күнге дейін сақталған. XX ғасырдың басында материалдық өндіріс саласындағы техникалық жаңалықтардың заңдары зерттелген инновация ғылымы туралы жаңа білім саласы пайда болды.

Инновациялар педагогикалық санат ретінде пайда болған кезден бастап қоғаммен бірге жүрсе де, олар салыстырмалы түрде жас, сондықтан оларды анықтауда кейбір айырмашылықтар бар. Педагогикалық жаңашыл-дықтарды зерттеу инновациялық үдерістердің ағынын, құрылымын, жіктелуін және ерекшеліктерін зерттеу нәтижелерін талдаумен байланысты.

Теориялық-әдіснамалық деңгейде бұл мәселелер Н.И. Лапин, А.И. Пригожин, Б.В. Сазонов, В.С. Толстой жұмыстарында барынша іргелі түрде көрініс тапты.

В.А. Сластенин, Л.С. Подымова атап көрсеткендей, жаңашылдық дәстүрі өте маңызды, ол осы нысанның бұрынғыдан сапалы қалай ерекшеленетінін көрсетеді [186]. В.М. Полонскийдың түсінігі бойынша, жаңашылдық деңгейін бағалау, ауқымды дәрежеге нақты сандық мән және формалды бағалау рәсімін беру. Ол келесі дәйектемелерді бөліп көрсетеді:

– Белгіліні өзге сипатта құру, яғни, іс-жүзінде жаңаның, жаңашылдықтың болмауы.

– Өзгермеген өзгерістермен белгіліні қайталау;

– Қазірдің өзінде анықталғандарды нақтылау, бекіту;

– Белгілі маңызды элементтерге толықтыру;

– Жаңа объектіні сапалы құру [187].

«Педагогикалық инновация» түсінігін анықтау кезінде зерттеушілер түрлі аспектілерді бөліп көрсетеді (М.С. Бургин, Г.И. Оглобин, А.М. Саранов, В.А. Слободчиков, Н.Р. Юсупбеков, В.А. Сластенин, және т.б.), атап айтқанда:

– білім берудегі инновациялар жаңашылдық ретінде қарастырылады, яғни бастамашыл педагогикалық іздестіруде арнайы әзірленген, зерттелген, дамыған немесе «кездейсоқ тапқан» нәрсе болып саналады. Жаңашылдық – бұл белгілі бір жаңалықтың нақты деңгейінің ғылыми-теориялық білімі (М.С. Бургин, В.М. Полонский) ғылыми және теориялық білімдері және білім

беру жүйелерінің бейімделу критерийлеріне сәйкес келетін тиімді білім беру технологиялары (В.П. Беспалко, В.Н. Максимова, В.В. Серіков және басқалар) және технологиялық сипаттамалар түрінде жасалған (Н.П. Гузик, Е.П. Потапова және басқалар) тиімді педагогикалық тәжірибе жобасы, ал жалпылама тәжірибе қазірдің өзінде есептелген инновациялар;

- педагогикалық инновациялар астарында сонымен қатар жаңа енгізілім түсіндіріледі, яғни жаңашылдықтарды игеру мен енгізудереттемесіз-ақ, олардың дамуы инновацияның шарты ретінде қарастырылады, бірақ оның құрамына кірмейді (П.И. Карташов, Г.И. Оглобин). Жаңа енгізілім педагогикалық ғылымның жетістіктерін (А.А. Арламов және басқалар) практикаға енгізген кезде, озық педагогикалық тәжірибені ендірумен (Я.С. Турбский және басқалар) қолданылады. Сонымен қатар, жаңа зерттеу бұл − жаңашылдықты түсіну мен іске асырудың арқасында қалыптасатын оқыту мен білім беру тәжірибесінің жаңа жағдайы:

– инновация, жаңашылдықы дамыту, зерттеуді игеру және өнімді енгізу үдерісі ретінде түсіндіріледі. Сонымен қатар, жаңашылдықты дамыту және жаңа енгізілімдіжүзеге асыруда бүкіл өрісінің картасы модельденеді (А.И. Пригожин, Н.Ю. Юсупбекова және т.б.).

Педагогикалық зерттеулер нәтижесінде мұғалімнің кәсіби қызметін талдау тұрғысынан инновацияның маңызды ерекшеліктерін анықтауға әрекет жасалды.

Инновация В.А. Сластенин және Л.С. Подомовтың пікірінше, құралдар (жаңа әдіс, әдістеме, технология, бағдарламалық жасақтама және т.б.) және белгілі бір кезеңдегі инновация [186, 156 б.]. Инноватикада бұл «жаңа өмірлік цикл» түсінігінде көрінеді.

И.И. Проданов инновацияларды (жаңалықтарды) адамдарға жаңа қажеттіліктер мен мүдделерді қанағаттандыру және оның тиімділігі, тұрақтылығы мен өміршеңдігін қамтамасыз ету үшін жүйеде белгілі бір сапалы өзгерістерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін инновацияларды құрудың, таратудың және пайдаланудың интеграцияланған, мақсатты процесі ретінде қарастыруға болады деп санайды [188]. Инновациялық процесс ескірген нормалар мен ережелердің, рөлдердің және жиі өзгеретін сапалық жағдайлардың тозуымен байланысты.

Өз зерттеуміздің міндеттерін шешу үшін әлеуметтік жүйені (білім беру, қоғам тұтастай алғанда) дамытумен инновацияларды қосу туралы жоғарыда айтылған мәлімет өте маңызды. Сондықтан зерттеушілік ізденісте біз бастапқы ереже ретінде В.И. Загвязинский идеясын алдық, ол «**инновациялық педагогикалық үдерістер** қоғам дамуының прогрессивтік үдерістеріне жауап беретін белгіленген тапсырмаларды тиімді шешуге мүмкіндік беретін үдерістер болып саналады (кейде өз міндеттерін дәл айқындауға болады)» дейді [184, 5 б.]. Басқаша айтқанда, біз **инновациялық үдерістерді білім беру жүйесін дамытудың жетекші механизмдерінің бірі** ретінде қарастырамыз.

Педагогикалық әдебиеттерде білім беру саласындағы инновациялық процестердің екі түрі бар. Бірінші тип - бұл инновациялық процесті жүзеге

асырудың тәсілдері мен құралдары туралы толық ақпараттандырылмай, неғұрлым сұранысқа ие болудан гөрі, өзі жүретін инновация.

Білім берудегі жаңашылдықтың екінші түрі - саналы, мақсатты, ғылыми негізделген пәнаралық қызмет.

Инновациялар қоғамдағы жаңа қатынастардың пайда болуынан және қоғамдағы өзгерістердің пайда болуынан басталатын кәсіби қызметтің өзгеруіне әкеледі. Екінші жағынан, адамның өмірге және қоғамға қойылатын талаптарының сипаты мен мазмұны да өзгереді.

А.И. Пригожин «инновация субъектісінің басты сипаты оның өзін-өзі тануы, яғни өз бастамасы субъективті және өмірінің әлеуметтік негізін түсінуі болып табылады». Автор мақсатты болжамды және мақсатты біртұтас тұлға ретінде ұсынады [189]. Мұғалім инновациялық қызметтің субьектісі және оның ұйымдастырушысы ретінде инновацияны құру, пайдалану және тарату процесіне қатысады, оның құрамына инновациялар мен объектілер, сана, дәстүр және т.б. мүмкін өзгерістерді талқылаңыз.

Қоғамның адамның талаптарына сәйкес келмеуі, сондай-ақ адамның қоғамдық қажеттіліктерінің күтілетін нәтижелерінің қайшылықтары адамның сыртқы әлеммен және жеке адаммен қарым-қатынасында сөзсіз туындайды. Бұл кикілжіңдер жаңа талаптар мен ережелерді сақтамаудың негізі, ойлаудағы нақты өзгерістер негізі болып табылады. Адам өміріне деген сұраныстарын қайта бағалау қажеттілігі, оның көзқарасын өзгертуге және өз-өзіне деген көзқарас қажетілігі алдында тұрады.

Нәтижесінде педагог өте маңызды қабілеттерге ие: тосын сыйларға дайын болу, тәуекелді қажет ететін тәуелсіз шешімдерді қабылдауға дайындық, олар үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға дайындық, өздерінің және басқа адамдардың әрекеттерін бағалаудағы сыни тұрғы.

Болашақ инновациялық іс-әрекет моделі екі қосымша бөліктен тұрады. Біріншісі, мотивациялық қарым-қатынастарды еліктеу, жұқтыру, имитациялық, модельдеу арқылы өзгерту арқылы құрылады. Ол инновацияларға және оларды жүзеге асыруға байланысты оқиғалардың тәжірибесіне деген көзқарасты айқындайды. Екінші жүйе ақпаратты біздің қоғамның құрылымын қолдайтын бағытты, саналы инновациялық оқыту арқылы алады.

Инновацияларға жағымсыз әсерін тигізетін жағдайлар ретінде Е.Н. Ермолова келесілерді бөліп көрсетеді: «шамадан тыс, жылдам енгізілуші инновациялар; шектен тыс жиі ендірілетін инновациялар (тұрақты); кең ауқымды (жүйелік) инновациялар; баламалы инновациялар» [190].

Инновациялық мәселе бойынша әдебиеттерді талдау инновациялық үдерістердің ағымының кезеңдерін анықтауды қажет етеді. Сонымен қатар, инновациялық жіктеудің негіздері болғандықтан, инновациялық процестердің сатыларын бөлуге жалпы қабылданған тәсіл жоқ.

Бұл зерттеуде К.А. Радугина ұстанымына сүйене отырып, оның жұмысы инновациялық процестердің «өмірлік циклы» болып табылатын тұжырымдамасын келесідей көрсетеді. Инновацияның өмірлік циклі үш негізгі кезеңді қамтиды. Біріншісі − инновациялардың қажеттіліктері мен

мүмкіндіктерін хабардар ету, тиісті инновацияларды іздеу, даму және тәжірибелік іске асыру. Пайда болу сатысы инновациялық ой, жоба, жоспар, тәжірибе және іске асыру сияқты түсініктерде де сипатталуы мүмкін. Инновациялық дереккөздер инновациялық ой үшін алғышарттар жасайды. Инновациялық ой астарынан қоршаған орта сұраныстарын талдаудан алынған жүйеленген ақпараттар түсініледі [191].

Инновациялық жоба түсінікті және егжей-тегжейлі ой ретінде қабылданады. Оны жоспардың жақсы дамыған идеясы ретінде ұсынуға болады және кәсіпорынның жан-жақты даму стратегиясындағы талдау объектісі болып табылады. Инновациялық жоспар - бұл бекітілген инновациялық жоба. Ол кәсіпорынның интеграцияланған стратегиясының құрамдас бөлігі ретінде қабылдануға қажетті деңгейге дейін жасалды, оның соңғы кезеңі инновацияларды тікелей енгізу болып табылады.

Екінші кезең диффузия (кірігу) деп аталады және бірнеше рет қайталануын, басқа нысандардағы жаңа енгізілімнің көшірмесін алдын-ала қарастырады.

Үшінші кезең тиісті объектілердің басқа, тұрақты жұмыс істейтін элементтерінде жүзеге асырылады. Жаңа енгізілім кез келген аралық кезеңдерде тоқтатылған жағдайда толықтай аяқталған деп саналмайды.

Сондықтан зерттеу мәселелерін шешу үшін инновацияның өмірлік циклінің әрбір сатысында педагогикалық білімнің жаңа жүйелі сапасының пайда болуына ықпал ететін инновациялық үдерістерді басқару үшін жағдайларды анықтау қажет.

И.И. Проданов білім берудегі инновациялық үдерістердің мәселесін теориялық талдаудың келесі нәтижелерін келтіреді:

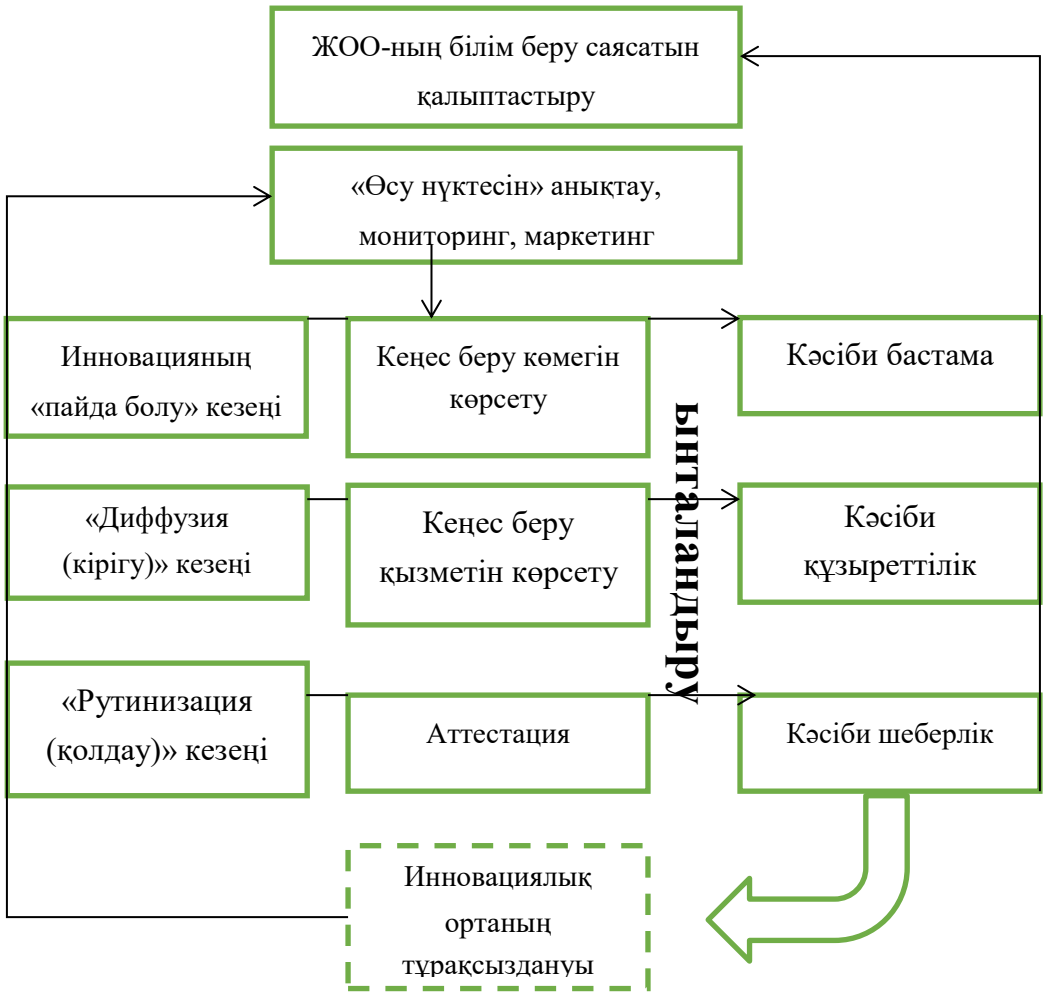
– инновациялар нақты тарихи сипатқа ие, оны құру, дамыту және енгізу процесі оның сапалы өзгерістері мен тиімділігін қамтамасыз етуге бағытталған;

– білім берудегі инновациялық процестер қоғамның прогрессивті дамуының алдында тұрған міндеттерді тиімді шешуге мүмкіндік береді;

– оқытушыны инновациялық үдерістерге енгізу кәсіби қызмет субъектісі ретінде өз ұстанымын қалыптастыруды қамтамасыз етеді; инновациялық үдерістердің өздері белгілі бір жағдайларда оқытушының кәсіби өсуінің көзі болып табылады [188, 149 б.].

Бірқатар жұмыстарда (М.М. Поташник, В.С. Лазарев, Т.И. Шамова, В.П. Кваша, Л.И. Третьякова, А. Ничольс және т.б.) инновациялық үдерістердің басқарушылық аспектілері жеткілікті түрде сипатталған. Жаңа енгізілімді басқару мәселелерінде жоспарлау, үйлестіру, мониторинг және бағалау маңызды. Авторлар инновациялық іс-әрекеттің келесідей құрауыштарын инновацияны таңдау, оны енгізу, қолдау және бағалау ретінде айқындайды. Жаңа енгізілімде адам факторы мен қоршаған ортаның рөлі ерекше талданады. Осыған байланысты, О.С.Гребенюк, Т.Б. Гребенюк жаңа енгізілім үдерістің құрамдас бөліктері педагогикалық жаңа енгізілімді талдау, жаңа енгізілімді таңдау және оларды іске асыру жөніндегі іс-әрекеттер, жаңа енгізілім енгізілу жылдамдығы, оларды енгізу жолындағы қиындықтар, жаңа

енгізілімді бағалау бағдарламасы және т.б. сияқты құраушылард қарастырады. Осылайша, инновациялық үдерістердің басқару аспектісін сипаттайтын маңызды түсініктердің жиынтығы анықталды [192].

Сурет 6 – Инновациялық үдерістерді басқару логикасы.

Американдық және ағылшын педагогтарымен (Х. Варнет, Д. Гамильтон, Н. Гросс, Н. Диккинсон, М. Майлз, А. Хабертман және басқалар) инновациялық үдерісті басқару; білім берудегі өзгерістерді ұйымдастыру; инновациялық үдерістердің теориясы мен практикасы; инновацияның «өмір сүруіне» қажетті жағдай; білім тарату және пайдалану арқылы инновациялық жоспарлау; инновацияларды жарнамалау жолдары мәселелері талданады. Осы мәлеметтерге сүйене отырып, біз инновациялық үдерісті басқару логикасын 6 суретте сипаттадық. Инновациялық үдерістердің факторлары мен дереккөздері, сондай-ақ олардың дамуына және таралуына кедергі болатын әртүрлі кедергілер; инновациялық үдерістерді зерттеуші ретінде оқытушының рөлі зерттеледі. Инновацияларды бағалау критерийлері және білім беру жүйесінің түрлі бөліктерінде инновацияларды енгізу, игеру және қолданудың нақты мәселелері талданады; білім берудегі дәстүрлер мен инновациялардың

рөлі мен арақатынастылығы анықталады; инновациялық үдерістерді зерттеу әдістемесі ашып көрсетіледі.

И.И. Проданов тұжырымдамасы инновацияны басқару тәсілдерін зерттеу арқылы университеттің профессорлық-оқытушылық құрамына экстраполяциялануы мүмкін құрылым мен инновацияның компоненттерін, критерийлері мен деңгейлерін анықтайды [188, 165 б.] (7-сурет).

Осылайша, оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді құру инновациялық үдеріс ретінде ұсынылады. Бұл үдерісті басқару түрлі деңгейдегі педагогтардың кәсіби қауымдастығымен жүзеге асырылады: кафедра, жоғары оқу орны, аймақ, Ресей. Бұл туралы толығырақ екінші бөлімде айтылады.

Дидактикалық жобалау қызметі интеллектуалды, шығармашылық сипат көрсетеді.

Дидактикалық жобалау кезеңдері: 1) идеяларды туындату, 2) болуы мүмкін нұсқаларды талдау, 3) шешім қабылдау − оңтайлы нұсқаны таңдау.

Жобалық іс-шаралар: а) процестің қайтымдылығы, б) әр кезеңдегі түзетудің үздіксіздігі, в) дұрыс емес алгоритм.

Дидактикалық жобалау есептерін шешу кезінде біз жобалық іс-әрекеттің кезеңдерін ескердік: 1) идеялар құру, 2) нұсқаларды талдау, 3) оңтайлы нұсқаны таңдау. Алайда, мұндай жалпыланған түрде процесс проблемаларды шешуге қатыспайды. Шешу әдісі субъектінің міндетіне әсер ететін жағдайға бастапқы күйден ауысуға мүмкіндік беретін процестерді қамтуы керек. Мәселелерді шешу процесі бізді пәннің танымдық қызметі ретінде қызықтырады. Сондықтан «танымдық іс-әрекет» ұғымының мазмұнына балама болатын операциялар жүйесін жасау қажет.

Көптеген міндеттерді шешу және шығармашылық қызмет психологиясын зерттеушілердің ізінен ере отырып, біз алғашқы операция ретінде міндеттер жағдайын немесе бастапқы жағдайды талдау деп бөлеміз. Бұл операция алғашқы жағдайдың мазмұнын құрайтын білімдерді өзектендіруді және пән міндеттерінің құрауыштары арасындағы байланысты орнатуды мақсат тұтады.

Оқу пәнін мұғалімнің нақты және әдістемелік білім жүйесі ретінде қарастырамыз. Мәселенің жағдайын талдау кезінде білімнің бұл жүйесі пәннің барлық негізгі міндеттерінің әдіснамалық негізін құрайды.

Бұл компонентке басқа компоненттер туралы білім кіреді, бірақ бұл білім студенттерге арнайы бағытталған, тақырып, мақсат, т.б. олардың мәні емес, мағынасы туралы болады. Арнайы мамандандырылған, психологиялық-педагогикалық және әдістемелік білім проблемалық жағдайға ықпал етеді.

Нақты аудиторияның психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері жайлы білім, оқу материалын таңдаудағы оны құрылымдау, оқу материалын баяндау сипатын анықтау, негізгі матриалды енгізу деңгейін анықтау (тереңдігі және баяндау көлемі) тақырыбының сәйкестігінен көрінеді, сонымен қатар оқыту үдерісінің дамытушы және тәрбиелік міндеттерін шешу жолдарын табуға көмектеседі.

Аудиторияның психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерін дидактика-лық мақсатпен үйлестіргенде оқу мақсатын қалыптастыру жүреді, яғни оқыту мақсаттары білім алушылар үшін нақты міндеттерге айналады.

Сонымен қоса, оқыту технологиясын таңдау, сыныптың ерекшелігімен шектеледі.

Проблемалық жағдайды талдауда мұғалімде, топта (топта), арнайы, психологиялық-педагогикалық және әдістемелік студенттерде білімді жобалау болады.

Екінші операция, белгілі болғандай, бірінші болып оқытудың тиімді технологиялық әдістерін іздеуден басталады. Егер бастапқы жағдайды талдауда алғашқы құрауыштардың өзара қатынасы анықталып, арнайы шектеулері белгіленіп, шарттары нақтыланып бекітілсе, онда келесі кезеңде білім алушыларды ілгерілету үшін қажетті әрекеттер, үдерістер мен үдерістер жиынтығын іздеу жүзеге асырылады. Алғашқы жағдай жүйесінде оқыту технологиясы орталық орынды алады, себебі ол жобалаудың нысаны болып табылады.

Бұл кезеңде оқытудың тиімді технологиялық әдістерін іздеу кеңінен қолданылатын технологияларды таңдау, оларды дидактикалық мақсаттар үшін үйлестіру арқылы жүзеге асырылады.

Оқыту технологиясы дидактикалық мақсатпен, тақырыптың әдістемелік ерекшеліктерімен, топтың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерімен, оқу-тәрбие процесінің сыртқы ортасымен анықталады. Технологиялық нұсқалар - бұл теориялық модельдер (жалпы оқыту әдістері түрінде), сонымен бірге нақты әдістемелік әзірлемелер.

Екінші кезең немесе екінші дидактикалық дизайн белгілі бір оқыту технологиясында оқу процесі үшін тиімді болатын бір немесе бірнеше нұсқаны бөлумен аяқталады.

Үшінші операция (егер оқыту технологиясы бірнеше болған жағдайда) – олардың әрқайсысын тиімділігі тұрғысынан бағалау және біреуін таңдау.

Тиімділік критерийлері мұғалім мен қатысушылардың барынша аз күш, құрал және уақыт жұмсауымен өлшенеді. Мұғалім оқыту технологиясын таңдауда тек объективті шарттар жиынтығын ғана емес, өзінің жеке мүмкіндіктерін де есепке алуы қажет.

Төртінші операция − бұл таңдалған технологияны жаңа мәнмәтінге көшіру.

Бұл операцияның мәні таңдалған оқыту технологиясының нұсқасын нақты жағдайды есепке ала отырып қайта құру. Мұнда мұғалімнің сабақ беру іс-әрекетінің мазмұны мен дәйектілігіне, сонымен қатар оқу процесіне қажетті құралдарды анықтауына мұқият талдау жасалады.

Жүргізілген операциялардың нәтижесінде мұғалім оқу процесінің қиял жобасын жасайды. Жобалық қызметтің ерекшеліктерін ескере отырып, бөлінген операциялардың логикалық негізделген дәйектілігін бұзуға болатындығын атап өткен жөн. Қайта оралу және кейбір кезеңдерді бірнеше реттік қайталау болуы мүмкін. Жасалған бейне − жоба негізінде − педагог оны жүзеге асыру бойынша өзіндік іс-әрекетінің жоспарын құрады.

1. Сонымен қатар, дидактикалық жобалау процесі келесі операциялар жиынтығынан тұрды: 1) бастапқы жағдайды талдау, білімнің өзектілігі және пәндік тапсырмалар элементтері арасындағы өзара байланыс; 2) оқытудың

оңтайлы технологиялық әдістерін іздеу, белгілі технологияларды талдау және оларды пәндік тапсырмалар компоненттерімен үйлестіру; 3) әр нұсқаны бағалау және артықшылықты таңдау;

2. Таңдалған оқыту технологиясын жаңа контекстке енгізу - оны оқыту терминдеріне қатысты нақтылау.

3. Ұсынылған ережелерді дидактикалық жобалау тапсырмаларын шешудің жалпы (қалыпты) тәсілдері деп санаймыз. Мәселелерді шешудің эвристикалық құралы алгоритмдік анықтама бола алады: ол мұғалімнің қолында, ақпарат береді және мәселелерді шешуді жеңілдетеді.

Біз өзімізге қажетті кейбір әрекеттерді бөліп алдық және оқу процесін жобалау үшін алгоритмдік нұсқаулық ұсынамыз:

1. Оқушылар тобының тақырыбы мен психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерін анықтаңыз, дидактикалық мақсатты анықтап, оны оқушылардың нәтижелеріне бағыттаңыз.

2. Тақырыптың мақсаты мен топтың ерекшелігін ескере отырып, оқу материалын таңдау.

3. Тақырыптың әдіснамалық ерекшеліктері мен топтың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері туралы біліңіз және бұл жағдайда оқытудың оқыту әдістерінің тиімсіздігін анықтаңыз. Қолданылуы мүмкін болатын оқыту технологияларының тізімін жасау.

4. Бұл әдістемелік құралдар ұсынатын, мұғалімнің немесе басқа да педагогтардың тәжірибесінде бар немесе теориялық мүмкін нұсқалар болып табылады.

5. Әрбір оқыту технологиясының нұсқасын бұл тізімнен топтың дидактикалық мақсаты үшін нақтылай отырып арақатынасын белгілеу. Тиімді нұсқасын қалдыру.

6. Әрбір тиімді нұсқаны тиімділік критерийі бойынша бағалау (ең төменгі еңбек және уақыт шығындары бар оқытушы мен оқушының максималды жетістіктері).

7. Таңдалған оқыту технологиясына сәйкес қатысушылардың жаттығуларының мазмұны мен жүйелілігін анықтаңыз.

8. Оқу қызметінің құрылымына сәйкес әсер ету мазмұны мен реттілігін анықтаңыз.

Оқу үдерісінің жабдықталуын есепке ала отырып, оны жүзеге асыруға қажетті дидактикалық құралдарды таңдау.

Эвристикалық ұйғарымнан бөлек, міндеттерді шешудің эвристикалық құралдарына эвристикалық ақпараттар да кіреді. Дидактикалық жобалау міндеттеріне қатысты осындайлар ретінде болады, біріншіден, педагогикалық үдерістің заңдары мен заңдылықтары, екіншіден, оқыту ұстанымдары, үшіншіден, оқыту үдерісіне қатысы жоқ болып көрінген кез келген ақпарат пен бейнелер. Қосымша модель ретінде мәселені шешудің әдістері мен құралдары туралы ақпарат негізгі тәртіп пен талаптармен бірге тапсырмалар құрылымына енгізіледі.

Сонымен, жоғарыда қарастырылған процестер дидактикалық жобалау тапсырмаларын стандартты шешу әдістерін көрсетеді. Нақты педагогикалық

практикада оқу процесінің әртүрлі субъективті (жеке) компоненттері басталады. Әдетте, мұғалімнің жеке қасиеттері жобаның логикасында, оқыту технологиясының негіздемесінде және оны жүзеге асыруда көрінеді.

2.2 Педагогикалық мониторинг оқу сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді басқару құралы ретінде

Кәсіби ойлаудан диагностикалық-технологиялық деңгейге өту мәселесі оқыту мен бәсекеге қабілеттілікті, білім беруді, жұмыс берушілерді және тапсырыс берушілерді бағдарлауды, осы білім беру бағдарламасына сәйкес студенттердің білім деңгейлерін кезең кезеңімен және дәл өлшеуді талап етеді.

Инновациялық педагогикалық жүйелермен, білім беру үдерістері арқылы білім үдерістерінің сапасын басқару сұрақтарын шешу, ағымдық нәтижелерді бақылау негізінде жүзеге асады. Педагогика мен психологияны дамыту, білім беру, оқу нәтижелері, диагностика және т.б. мәселелеріне көп көңіл бөлінеді. Білім беру саласында адамның жеке басының дамуына, оның шығармашылық қабілеттеріне, адамгершілік және ақыл-ой әлеуетіне басымдық беріледі.

Сондықтан, мониторинг білім сапасының ажырамас бөлігі болып табылады және нәтижелерді жүйелік басқарусыз әзірлеу мүмкін емес.

«Мониторинг» (латын тілінен «Monitor» - ескерту, жетекші) сөзі қазіргі тілде адам өмір сүруімен байланысты қоршаған ортаның жай-күйін бағалау мен болжаудың мониторингін білдіреді [193]. Соңғы жылдары қоршаған ортаға қатысты шектеулерге байланысты оны түсіндіру деңгейінің өсуі байқалады және ол «жүйелік бақылау», «жедел қадағалау» деген сөздердің синонимі болып табылады.

Әдіскерлердің пікірі бойынша, бақылауды субъективті, бейтарап және объективті деп қарастырған жөн. Егер қандай да бір үдерісте шынайы пәндік орта үдерісі мен құбылысты үнемі бақылау қажет болғанда мониторинг туралы айтады, себебі ол сол кезде-ақ басқару қызметіне ағымдық бақылау нәтижелерін енгізуге, келесі қадамдар жайлы шешім қабылдауға, сонымен қоса дамуды жобалауға қажет. Осылайша, мониторинг қандай да бір құбылыс жайлы ағымдық ерекше білім даярлауда ұсынады, ол бұл жағдайдың нені білдіретіндігін, бұдан нақты не күтіледі және қандай шаралар қабылдану қажеттігін анықтайды.

Мониторинг − қандай да бір үдерісті жүйелік стандартталған бақылау. [193, 31 б.]. Мониторинг ұғымы кейбір жағдайда кері байланыс және рефлексия тәрізді кең тараған педагогикалық және жалпы ғылыми түсініктерге жақын. Бірақ мониторинг аталған ұғымдарға қарағанда жалпылама, айтарлықтай дамыған құбылыс.

Педагогикалық мониторинг дегеніміз - кейбір педагогикалық шындықтың формалары мен құбылыстарын ұзақ мерзімді байқау. Неғұрлым кең таралуы - бұл педагогикалық іс-әрекет жүйесін оның ұйымдастырылуы, ақпаратты жинау, сақтау және өңдеу, тарату ретінде анықтау. Қазіргі уақытта ақпараттың жетіспеуі немесе жеткіліксіз ақпарат нақты уақыт режимінде басқаруға балама басқару шешімдерін қабылдауға мүмкіндік бермейді.

Педагогикалық мониторинг - педагогикалық процесті диагностикалау, бағалау және болжау; оның барысын, нәтижелерін және перспективаларын бақылау [192, 59 б.] жалпы білім беру мақсаттары мен әдістерін тиімді таңдау мақсатында оның даму мониторингі деп түсініледі. В.И. Андреев бұл ұғымға толығырақ түсінік береді: «Педагогикалық мониторинг − бұл білім жүйесінің мақсаттарын, формаларын, әдістерін, дидактикалық және техникалық құралдарын, оқыту шарттары мен нәтижелерін, тұлғаның және ұжымның тәрбиесі мен өзіндік дамуын қоса алғанда, оның өзіндік даму тенденциялары мен тиімді қызмет етуін сандық және сапалық сипатта жүйелі диагностикалау [194].

Білім үдерісінің сапасын мониторингілеуді ұйымдастыруда оның негізін құрайтын негізгі ұстанымдарын анықтап алған дұрыс. Жалпы философиялық мәндегі ұстаным дегеніміз ойлар бірігетін және шынайылықтағы фактілердің белгілі жиынтығын айтамыз» [195]. Бұл жағдайда ұстанымдар мониторингіні ұйымдастыруға қойылатын талаптарды өзінде біріктіруі, бағытын, диагностикалық реттемелердің мазмұны мен сипатын анықтауы керек.

В.И. Андреев педагогикалық мониторингтің келесідей қағидасын бөліп көрсетеді:

- концептуалдық қағидасы;
- жүйелік қағидасы;
- бинарлық қағидасы;
- міндеттік қағидасы;
- басқару қағидасы;
- ақпараттылық қағидасы;
- даму қағидасы (өзгермелілігі);
- болжамалық қағидасы [194, 16 б.].

Мониторингте бір жақты бағалауды болдырмау мақсатында көптеген авторлар білім үдерісінің түрлі жақтарын сипаттайтын көрсеткіштерді мәнді сандарды пайдалануды ұсынады, мониторинг жүргізуді қолайсыз деп табады және алынған көп санды статистикалық мәліметтерді өңдеу қиындық туғызады. Білім үдерісінің бағалау параматрлерінің артуы ізделінген нәтиженің объективтілігіне кепілдік бермейді.

Бұл жағдай, әдетте, А.И. Субетто ұсынған білім үдерісінің сапасын бақылаудың «кепілдендірілген нәтиже аксиомасында» жанама атап өтеді, ол келесідей түсіндіріледі: «Сапасы бойынша ең жақсы нұсқасы (сол нәтиже немесе нәтижелер жиынтығы, сол «өнім»), барлық көрсеткіштердің басым бөлігінде ең аз мәні бойынша «қатаң емес» артықшылық қамтамасыз етеді» [196]. Фактілік тұрғыда, бұл білім үдерісінің тиімді сипаты барлық көрсеткіштердің «орталандыруына» сәйкестенеді, мұндай көрсеткіштер ең аз мән бойынша артықшылыққа» алып келеді. Жоғары оқу орындарындағы білім үдерісінің сапасын педагогикалық мониторингілеу технологиялары үш негізгі кезеңді қамтиды: 1) білім үдерісін бақылау; 2) түрлі параметрлер бойынша оны бағалау; 3) білім үдерісін толығымен аттестациялау. Мониторингтің логикалық соңы білім үдерісін жетілдіру бойынша нақты ұсыныс беру және

сапаны бақылаудың осы жолымен оны қайта бағалау болып табылады. Мінсіз жағдайда білім үдерісінің сапасын мониторингілеу «кері байланыспен» үнемі әрекет етуші жүйені ұсынуы қажет.

Анықтамалардан көрініп тұрғандай, авторлар мыналарды атап өтеді.

1) мониторинг - оқу процесін ұзақ мерзімді, үздіксіз (жүйелі) бақылау;

2) мониторинг - оқу үрдісінің барысы, нәтижелері мен болашағы.

3) мониторинг - бұл білім беру процесін диагностикалық болжауға болатын, ғылыми негізделген бақылау;

4) мониторинг - ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу, бағалау және тарату нысаны.

Біз педагогикалық мониторинг деп, білім үдерісінің барысын, нәтижелері мен даму перспективасын бақылау мақсатында, оны жүйелі және стандартталған диагностикалау, бағалау және болжау деп түсінеміз.

В.П. Панасюк мониторингті көп деңгейлі жүйелерге толығымен сәйкес келеді және келесі компоненттерге бөлінеді дейді: «1. Диагностикалық мониторинг - бұл жүйені басқаруға бағытталған ақпарат жиынтығы; оқу жоспары мен жоспардың орындалуын тексеру.2. Қызметтік бақылау студенттердің білімін, іскерлігі мен қабілетін, олардың білім деңгейін анықтауға бағытталған.3. Басқаруды қиыстыру мониторингісі – білім алушы ұжымға басқарушы ықпалдарды қиыстыру мақсатында педагогтың қиындықтарын анықтау» [197].

Алғашқы екі құрауыш педагог деңгейінде, үшінші құрауыш білім мекемесі деңгейінде (біздің жағдайда бейіндік кафедра деңгейінде) жүзеге асырылады.

ISO сапасының халықаралық стандартының 9000:2000 сериясы жағдайына сай, жобалау механизмі мен тәртібін реттейтін және жүйе сапасын ендіру кез келген жүйе сапасында төрт жалпылама элементтерін бөледі: ұйымдық құрылымдар, ресурстар, үдерістер, реттеме (тәртіптер) [197, 78 б.].

Бұдан кейін біз болашақ әлеуметтік педагогтарды деңгейде оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді мониторингілеу үдерісін өзіндік болжамымызды жасадық, оқытушы және кафедра деңгейінде (8-Кесте және 9).

Бұл барлық сызбалардың негізінде үдеріс сапасын басқару жолымен өнімнің сапасын басқару идеясы жатыр. Жоғары оқу орнының кез-келген қызмет саласы үдерістер жиынтығы ретінде қарастырылады.

Кесте 8 – Сапа жүйесі элементтерін оқытушы деңгейінде пайымдау.

Сапа жүйесінің элементтері	Сапа жүйесі элементтерін оқытушы деңгейінде пайымдау
1	2
Ұйымдастырушылық құрылымы	Оқытушылар, жетекшілер

8 – кестенің жалғасы

1	2
Ресурстар	ОӘК; Сабақ түрлері бойынша әдістемелік талдамалары. Бақылау-өлшеуші материалдардың талдамалары. Педагогикалық тәжірибе.
Үдерістер	Әдістемелік жұмыс. Зерттеу жұмысы; Тәжірибені зерттеу және тарату үдерісі. Білім беру үдерісі. Бағдарлама, жоспар дайындау үдерісі .
Тәртіп (реттемелер)	Бағдарламаны, технологияны сараптау. Жаңа оқу бағдарламасын, жоспарын, технологияларын даярлау тәртібі. Білім үдерісін басқару жүйесіндегі бағалаушы реттемелер. Білім алушыларды аралық және қорытынды аттестациялау реттемесі.

Кесте 9 – Сапа жүйесі элементтерін кафедра деңгейінде пайымдау.

Сапа жүйесінің элементтері	Сапа жүйесі элементтерін кафедра деңгейінде түсіндіру
Ұйымдастырушылық құрылымы	Әдістемелік ұйым, кафедра.
Ресурстар	Білім бағдарламасы. ПОӘК. Оқулықтар мен оқу-әдістемелік басылымдар.
Үдерістер	Оқу-әдістемелік жұмыс Зерттеушілік жұмыс Біліктілікті арттыру үдерісі Білім үдерісі
Тәртіп (реттемелер)	Білім бағдарламасын, силлабусты, ПОӘК сараптау.
	Оқу жаттығуларын бағалау әдістері. БӨМ-ді бағалау. Студенттердің білім үдерісінің сапасына қанағаттанғандығын бағалау үрдісі. Білім алушыларды аралық және қорытынды аттестациялау реттемесі.

Әрбір үдеріс үшін, кірген жағдай (шикізат) пен шыққан жағдай (нәтижелер) ресурстарының сапасы параметрлері теңестіріледі, «жеткізуші мен тұтынушылардың кіруі және шығуы» анықталады. Осы типтік схеманың барлық ерекшеліктері үшін сапа өлшегіші бекітіліп, процесіне, ресурстарына және шығарылатын өнім сапасына қойылатын талаптар анықталады. Мысалы, егер негізгі процесс «Әлеуметтік педагогика» курсын оқыту болса, онда:

- бұрын оқытылған пәндерден әлеуметтік педагогиканы оқытуда жеке білімнің маңыздылығын бағалау үшін бастапқы мәліметтер;

Кіріс мәліметтерін жеткізушілер - алдыңғы пәндердің оқытушылары болады;

- әлеуметтік педагогика бойынша оқу нәтижелерін бағалау шығыс деректері болып саналады;

- келесі оқу пәндерінің оқытушылары шығыс деректерінің тұтынушылары болып саналады;

- кадрлар, бағдарламалық және техникалық құралдар, әдістер, ақпарат және т.б. ресурстар болып табылады;

- тұтынушыларға бағдарлауды анықтау, оқу нәтижелерінің сызбасы, үнемі сәйкестендіру т.б. оқыту сапасы критерийлер бойынша анықталады.

Әрбір оқу курсы бір уақытта «жеткізуші» және «тұтынушы» қызметін атқарады, яғни әр оқытушы «басқа» пәндердің сапасына қойылатын талаптарды қояды және мұғалімдердің олардың жұмысы мен процестерінің сапасына деген қажеттіліктерін қанағаттандырады.

Сапаны өзіндік басқару SDCA және PDCA стандартты циклдерін қолданумен үйлеседі. SDCA циклі (S – нұсқаулық белгісі, стандарттар, жұмысты орындаудың типтік алгоритмі; D – берілген алгоритм және нұсқаулық бойынша әрекет ету; C – өз жұмысыңның нәтижелерін бақылау; A – нәтижелерді бағалаған соң шешім қабылдау) стандартты үдерістердің сапасын статистика бағалау сұлбасын ұсынады. Әрбір қызмет түрі үшін бұл цикл ерекше түрге енуі мүмкін. Мысалы, егер студенттік процесс негізгі процесс ретінде таңдалса, онда стандартты циклды 10 кезеңге бөлуге болады.

PDCA циклдері (P - жоспарды жақсарту, D - сіздің бизнесіңіздің нәтижесін бақылау, нәтижені талдау және циклде жұмыс істеуді жалғастыру немесе процесті тоқтату туралы шешім қабылдау) «қате» принципін (реактивті басқару) жетілдіру схемасын ұсынады. PDCA цикліне көшу ресурстар мен процестердің сапасын үнемі жақсартуды қажет етеді.

Көріп отырғаныңыздай, «кіріс» және «шығару» сапасының өлшемдеріне қойылатын талаптар қатаң, яғни тапсырыс беруші мен жеткізуші арасында өзара келісілген.

SDCA және PDCA циклдерін қолданудың түпкілікті нәтижесі университетті басқарудың жаңа моделінің тиімділігін анықтайды. Оларды келесі жағдайларда іске асыруға болады, егер:

Менеджменттің жаңа схемасына көшу және сапаны басқару процесіне барлық қызметкерлерді тарту қызметкерлерді үнемі қайта даярлауды талап етеді. Университетті үздіксіз мұғалімдер ұйымымен өзгерту қиынға соғады (сапа менеджментінің негіздерін білетін педагог-менеджерлер өте аз).

Университеттік білім беру нысаны әрқашан «студент» болып табылады және оқу процесінің кірісі мен шығысында бірдей. Оқыту мақсаты: студенттер мен түлектердің басқа студенттердің (жұмыс берушілер, штаттар және т.б.) өсіп келе жатқан қажеттіліктерін тұрақты қанағаттандыру.

Жоғары оқу орнындағы негізгі үрдістерді, мақсатты «өтпелі процестерді» (оқу процесі, зерттеу қызметі) анықтау кезінде келесі қызмет түрлері:

1) маркетингтік зерттеулер (кәсіби сипаттамаға, білім бейініне, оқу жоспарына қойылатын талаптарды анықтау);

2) мамандықтың оқу бағдарламасын дайындау;

3) жалпы оқу жоспары (ПОКК, ПОММ) пәнінің оқу-әдістемелік кешенін құру;

4) студенттерді қабылдау, бағдарлау;

5) оқу процесі;

6) оқу процесінің сапасын бақылау және бағалау;

7) оқушылардың алған білімі мен дағдыларын бақылау;

8) жұмысқа орналастыру және бақылау;

9) ғылыми-зерттеу қызметі.

Басқарудың негізгі формасы ретіндегі «өтпелі процестер» трансформациясы басқару процесі болып табылады, бұл университетке тұтынушылардан ақпаратқа қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Ғылыми әдебиеттер анықтағандай, университеттің негізгі құрылымын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасы осы ереженің әр компонентінің сапасына, яғни оқу және оқу материалдары мен оқу құралдарының сапасына әсер етеді (Сурет-7).

Сурет 7 – Білім бағдарламасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрамдас бөліктері.

Бірінші топ (оқу-әдістемелік құжаттар) студенттердің теориялық және практикалық дайындығын қамтитын білім беру бағдарламасы бойынша оқу процесінің сипаттамасын ұсынады.

Екінші топ (оқу-әдістемелік құралдар) оқу процесін жүзеге асыруды қамтамасыз ететін дидактикалық және әдістемелік механизмдерден тұрады.

Білім беру бағдарламасының құрылымдық оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі оқыту жүйесінің осы маңызды компоненттерінің құрылымы мен мазмұнын нақты анықтауға мүмкіндік береді.

Сапаны бағалау оқу және оқу процесінің бөлігі болып табылады, ол ББЖ-де өзін-өзі даярлау болып табылады және ББЖ білім беру процесінің бөлігі болып табылады, өйткені ол объективті критерийлер негізінде бағалаудың ажырамас бөлігі болып табылады. Оқу-әдістемелік құжаттаманы бағалау оқу-әдістемелік құралдарды бағалауға жанама түрде әсер ететіндігін атап өткен жөн.

Бұл жүйені жобалау екі кезеңнен тұрады.

Бірінші кезең қажетті элементтерді анықтаудан тұрады: жүйенің сенімді жұмыс істеуі үшін олардың сәйкестігін дәлелдеу; тікелей және жанама ішкі және сыртқы коммуникациялар.

Екінші кезең білім беру бағдарламасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің бітіру жүйесін жобалаумен аяқталады: оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау әдістемесін таңдау және негіздеу; сапаны бағалау құралдарын (сауалнамалар, анкеталар, тесттер және т.б.) дайындау; ББ оқу-әдістемелік сапасын бағалау технологиясын дайындау.

Сонымен қоса ББ оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесінің жобасын жүзеге асыру екі кезеңге бөлінеді [102; 84 б.].

Бірінші кезең:

– ББ оқу-әдістемелікқамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесінің тиімді жүзеге асырудың ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарын анықтау;

– жоғары оқу орнының оқу-тәрбие үдерісіне ББ оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесін тәжірибелік енгізу:

– нәтижелерді талдау;

– жүйе элементтерін түзету;

Екінші кезең:

– жоғары оқу орнының барлық оқу-тәрбие үдерісіне ББ оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесін іске қосу;

– ББ оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесін іске қосу тиімділігін талдау;

– жоғары оқу орнының оқу-тәрбиелік үдерісінде ББ оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесін жүзеге асыру бойынша әдістемелік ұсыныстар дайындау.

Білім беру бағдарламасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесінің жіктеме реті төменде сипатталған (8-сурет).

Сурет 8 – Білім беру бағдарламасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау жүйесі

МБ оқу-әдістемелік кешенінің сапасын бағалау жүйесін дамытуда бағалау әдісін анықтау қажет. Мысалы: Оқу-әдістемелік кешендердің қандай сипаттамалары, кімдер және қандай критерийлер бойынша бағаланады.

Е.В. Заславскаяның пікірі бойынша оқу процесінде университеттің оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуінің мазмұны мен толықтығына, курстық жұмыстар мен жобалардың, оқу және өндірістік практиканың, мамандықтардың кешенді емтихандарының мазмұны мен толықтығына назар аудару қажет [198].

Қызмет көрсету мониторингі тұрғысынан біз, ең алдымен, барлық пәндік-әдістемелік кешенге (ОС) ие болғымыз келеді. Әрі қарай жинақтау сапасы бағаланады: дәрістер, жоспарлар, семинарлар мен практикалық сабақтар, зертханалық жұмыстар, студенттердің аудиториялық жұмыстарына арналған практикалық сабақтар, бақылау жұмыстары, тест тапсырмалары, пайдаланылған әдебиеттер тізімі және т.б. мұғалімдер пәнді оқытуда қолданылатын оқулықтар, оқу құралдары, нұсқаулықтар және басқа да әдістемелік нұсқаулықтарды жасауда көрініс табады.

Түлектердің қазіргі моделі құзыреттілікке негізделгендіктен, оқытушылардың оқу-әдістемелік жұмысының маңызды құрамдас бөлігі курстық жұмыстар мен жобаларды әдістемелік қамтамасыз ету, сонымен қатар мемлекеттік аттестация материалдарын (кешенді емтихандар, дипломдық және магистрлік жұмыстар және жобалар т.б. дайындау болып табылады.). Мұндай әдістемелік қолдауда зерттеудің өзектілігі, студенттердің болашақ

кәсіби қызметіне қойылатын заманауи талаптарға сәйкестігі және оқушының білімін, іскерлігі мен қабілетін бағалау тұрғысынан зерттеу керек.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің мақсатын анықтау үшін, мысалы,

Т.И. Шамова «жан-жақты әдістемелік қолдау» тұжырымдамасында көрсеткендей, басқа платформаларды да қарастырған жөн.

Т.И. Шамованың пікірі бойынша, «әдістемелік қамтамасыз ету негізінде оқу процесінің заңдылықтары, дидактикалық принциптер және басқарудың жалпы теориясы сәйкес келуі керек» [199, 35 б.]. Әдістемелік қамтамасыз ету жүйесінің ажырамас бөлігі ретінде автор оқу жоспарын, оқу материалдары мен дидактикалық құралдарды сипаттайды. Бұл тәсілде біз әр түрлі деңгейдегі компоненттердің кеңейтілген концепциясы мен ауқымын көреміз.

Екінші жағынан, «жан-жақты әдістемелік қолдау» түсінігі білім беруді дамыту мен тәрбиелеудің қазіргі құбылысына жауап бермейді. Көріп отырғанымыздай, жоғарыда аталған мақсаттар ОӘҚЕ-ны қамтамасыз етпейді [200].

Жалпы білім беретін және кәсіптік мектептер тәжірибесінде ОӘЖ мәні техникалық құжаттарда көрсетілген. Осы негізде көптеген зерттеушілер өз жіктемелерін берді: кешенді әдістемелік қолдау құжаттама мен оқу құралдарын жасауға негізделген.

ОӘҚЕ құрудың (кешенді-педагогикалық қолдаудың) бастамасы «оқу құралдары» мен «қамтамасыз ету» арасындағы айырмашылықты баса көрсете отырып, кәсіптік білім берудің жаңа зерттеуі болды.

Оқу құралдары - оларды тиімді оқыту үшін қолдануға болатын пәндер. ESIA маңызды аспектілерін атап өту үшін біз «қауіпсіздік» түсінігін, оның шығу тегін қарастырамыз. «Кепіл» термині, ең алдымен, кез келген процеске қажетті жағдай жасауды білдіреді.

Оқу үдерісіне қатысты «жағдай» ұғымы оның орындалуына негізделген оқытудың алғышарттарын, ережелерді және оқытуға қойылатын талаптарды қамтиды.

Педагогикалық қолдау тұрғысынан біз дидактикалық жүйенің құрылымы мен моделін түсінеміз және оқыту принциптерін, оқыту, тәрбиелеу, нәтижелі оқыту, даму мақсаттары үшін қажетті жағдай жасауды түсінеміз.

Оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру (ОӘК) ең алдымен күтілетін өнімділікті, оқу процесі мен күтілетін нәтижелерді қамтамасыз етеді.

ОӘҚЕ құрамына заманауи орта мектептегі педагогикалық және дидактикалық процестердің барлық (тікелей және аралық) қатысушылары кіреді, оларды барлық қолдау қызметкерлері, инженерлер, операторлар, жоғары мектеп мұғалімдері және т.б. қолдайды.

Соңғы жағдайда ОӘҚЕ- нің мәні осы бірлескен әрекеттің негізгі аспектілерін қамтуы керек және оның құрылымына сәйкес келуі керек ол: тізбектер, әдістер, мазмұн, іс-әрекет, нәтиже.

Іс-әрекет барысында нәтиже бақыланады және өңделеді және бағдарланады. Оқытудың тиімді процесіне қатысушылардың белсенділігін қамтамасыз ету үшін, ОБСЕ іс-әрекеттің тиісті аспектілерін көрсететін келесі компоненттерден тұрады:

- Кәсіби-мазмұнды; өндірістік жағдайлар моделіндегі практикалық дайындық пен кәсіби дайындық кезеңіндегі кәсіптік қызметтің мәні;

- Әлеуметтік және өндірістік практика кезеңінде оқушының жеке білім беру бағытына бағдарлануы, кәсіби бағдар, мұғалімнің таңдаған жұмыс саласындағы жеке психологиялық және физиологиялық алғышарттарға бағдарлануы;

- реттеушілер; қаланың әлеуметтік және өндірістік құрылымының тәжірибесі мен нақты бағыттарын ескере отырып, білім беруді реттеу және өзін-өзі реттеу процесі, білім берудің жеке бағытын таңдау; оқушы жетістіктерін жан-жақты диагностикалау және жетістікте өзін-өзі бақылау;

- мотивациялық; оқу, тәрбие, өндірістік, ғылыми-зерттеу, өнертапқыштық іс-әрекеттерді және олардың байқауларға, кіші олимпиадаларға, альбомдарға, көрмелерге, фестивальдерге, конкурстарға, байқауларға, чемпионаттарға қызығушылығын ояту;

- жаттықтырушы;

Жалпы ғылыми білім мен дағдыларды игеру процесі; жеке жобалармен жұмыс істеу дағдылары және оларды қорғау, компьютермен жұмыс жасау, кәсіби дағдылар мен баспа іскерлігі, әлеуметтік бейімделу дағдылары.

- Бағалаушы; әртүрлі білім беру іс-шараларының тиімділігін бағалау.

Жоғарыда аталған компоненттер нәтижелі оқу процесін интегралды педагогикалық қолдаудың құжаттық және мазмұнды негіздерінің байланысын сипаттайтын кесте ұсынуға мүмкіндік береді (10-кесте).

ОӘҚЕ негізіділігі мен тиімділігі оқу, оқу-өндірістік, оқу-кәсіби іс-әрекетті талдау барысында анықталады.

Студенттің, оқытушының, куратордың іс-әрекетін талдау келесілерді болжайды:

– іс-әрекеттің негізгі шарттарын анықтау, тәжірибені жалпылау;

– әлеуметтік-өндірістік тәжірибе барысында игерілген нақты кәсіби іс-әрекеттің басты түсініктерін бөліп көрсету, ол туралы жалпыланған көзқарасты қалыптастыру;

– іс-әрекеттің негізгі қырларын анықтау;

– зерттелуші саланың жетекші жағдайларын өнімді оқыту үдерісінде үлгілеу.

Оқу үрдісіндегі оқу-әдістемелік кешеннің сапасын бақылау, ең алдымен оқыту сапасын бағалауға бағытталған.

Біздің ойымызша, оқушылардың іс-әрекетін бағалау келесі аспектілерге негізделеді: дәйектілік, жүйелілік, анықтылық, қол жетімділік және материалды оқытудағы қиындық;

Дәріске реферат жаза білу; оқытушы тақырып бойынша мысалдар келтіре алады, практикалық тапсырмалардың практикалық және логикалық шешімдерін, дағдыларды көрсете алады;

Студентті өздігінен оқуға дайындау; оқу материалын кәсіби бағдарлауды қамтамасыз ету.

Кесте 10 – Құрауыштарды мониторингілеу көрсеткіштері.

ОӘҚЕ-ң негізгі құрауыштары	Құрауыштарды мониторингілеу көрсеткіштері
Кәсіби-мазмұнды	Кәсіби тәжірибенің оқу бағдарламасы (модуль). Кәсіби-біліктілік сипаттама. Профессиограмма
Бағдарланған	Студентпен таңдалған таңдау модульдері. Немесе таңдау бойынша пәндер. Қосымшалар. Үйірмелер; Студиялар. Шығармашылық жұмыс және зерттеу жобаларының тақырыптары.
Реттеуші-бақылаушы	Тестілер Сауалнамалар Анкеталар. Диагностикалық бақылау жұмыстары. Бақылау бағдарламалары. Есептер
Мотивациялық (уәждемелік)	Оқу іс-әрекетін ынталандыру және мотивация әдістері. Мадақтамалар. Ынталандырушы сыйақылар. Саяхаттар.
Үйретуші	Нұсқаулық-технологиялық құжаттама. Компьютерлік жинақ-сыныптар. Түрлі жаттығу құралдары. Дидактикалық құралдар.
Бағалаушы	Бақылаушы-бағалаушы бағдарламалар. Қалыптамалар (матрицалар) Перфокарталар. Жаттығу құралдары. Үйретуші-бағалаушы бағдарламалар.

Сонымен қатар, студенттердің көзқарасы бойынша, мониторинг өз бетінше жұмыс жасау үшін пайдаланылатын тақырып бойынша әдістемелік материалдардың қол жетімділігін және мұғалімнің сабақ беру әдістерін өз жұмысында белсенді қолдануын анықтай алады.

Сонымен, білім беру сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді бақылауды қамтамасыз етеді:

- оқытудың жалпы мақсаттары мен міндеттерін бағалау және бағалау критерийлерін таңдау;

- әр түрлі пәндер бойынша оқу жоспарының мазмұнын, олардың мемлекеттік білім беру стандарттарына және басқа да нормативтік құжаттарға сәйкестігін талдау;

- оқулықтар, оқу құралдары мен басқа да оқу құралдарын қоса сапаны бағалау;
- оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістерінің тиімділігін тексеру және оларды мақсатты пайдалану бойынша ұсыныстар енгізу;
- білім беру жүйесінің даму тенденциялары мен сапасын жедел бағалау және талдау үшін арнайы органдар құру, осындай бағалау әдістерін дайындау.

2.3 Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық моделі

Моделдерді құру педагогикалық зерттеуді жүзеге асырудың маңызды кезеңдерінің бірі. Әрі қарай танымға қажет болатын тірек негіз жасалады, келесі кезеңге өту – жобалау, моделдеуде болатын кішігірім, бірақ маңызды бөлігі.

Білім үдерісін, сонымен қоса оның жеке құрауыштарын моделдеу, оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету үдерісін моделдеу − университетте әлеуметтік педагогтарды даярлау үдерісінің негізгі элементтерін белгілеу әдісі болып табылады, маңызды құрылымдық бірлігі бола отырып, аз тәртіптегі бірліктермен толтырылуы мүмкін. Модель әлеуметтік педагогтарды даярлау үдерісінің барлық аспектілерін көрсете алмауы мүмкін. Дегенмен, моделдің жасалуы, қарама-қайшылықтарды пайымдау, мәселені анықтау және оны шешу үшін құралдар моделін жасау үдерісі. Бұл модель өз алдына еңбекке қабілетті болуы және мұнда қандай да бір әрекеттегі бағдарлама түрінде жүзеге асырылуы мүмкін, қойылған мәселені шешудің таңдалған құралдарының жарамсыздығын анықтайтын индикатор болуы да мүмкін. И.В. Степаненко [201]. және И.Р. Позднякова пікірінше, модельдеудің бұл екі нәтижесі де тиімді болады, себебі моделді құру кезеңінде қандайда бір әдістердің немесе технологияның жарамсыздығын анықтау, бұл кезеңде оларды түзетіп және қажетті жаңаша сапаға жетуге керемет мүмкіндік беретін басқа технологияларды көруге мүмкіндік береді [202].

Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуде оқыту үдерісінің негізі бола отырып, оның табысты және тиімді қызмет ету факторының бірі болады, демек, шешім үшін сай келетін және сенімді құралдар қажет оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау маңызды міндет болып саналады.

Ол үшін модельде көрсетілген құрылымдық элементтер белгілі бір шектеуде толысуы қажет, ал олардың мазмұны модельдеуші нысанды және оның қоршаған ортасын зерттеу барысында дайындалған өлшемдерге сәйкес болуы керек, олар өз кезегінде бастапқыда сапалы өлшемдер болып табылады.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалауды объективтеу үшін сапалық көрсеткіштерді сандық көрсеткішке ауыстыру керек. Ендеше, жасалған оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау модельде зерттелуші нысанның сапалық көрсеткіштерін сандық бейнелейтін негіз болуы міндетті. Сапаны бағалау үшін бәрінен ыңғайлысы бағалық дәйектелім жүйесі болуы мүмкін: барлық талаптарға жауап беруші көрсеткіш жоғары бағаланады (кез келген шкалада еркін берілген адыммен), ал төменгіні сипаттауға толық сәйкес келмейтіні.

Барлық көрсеткіштердің бағалау сомасы белгілі бір санды береді, оның көптігіне байланысты оқу-әдістемелік қамтамасыз ету қаншалықты стандарт сапасына жақын екендігін көрсетіледі. Бұл тағы, қарапайым «сәйкес» немесе «сәйкес емес» белгісі сол немесе басқа өлшемінің әрекетті мәнін толық көрсетпейтіндігімен өзекті.

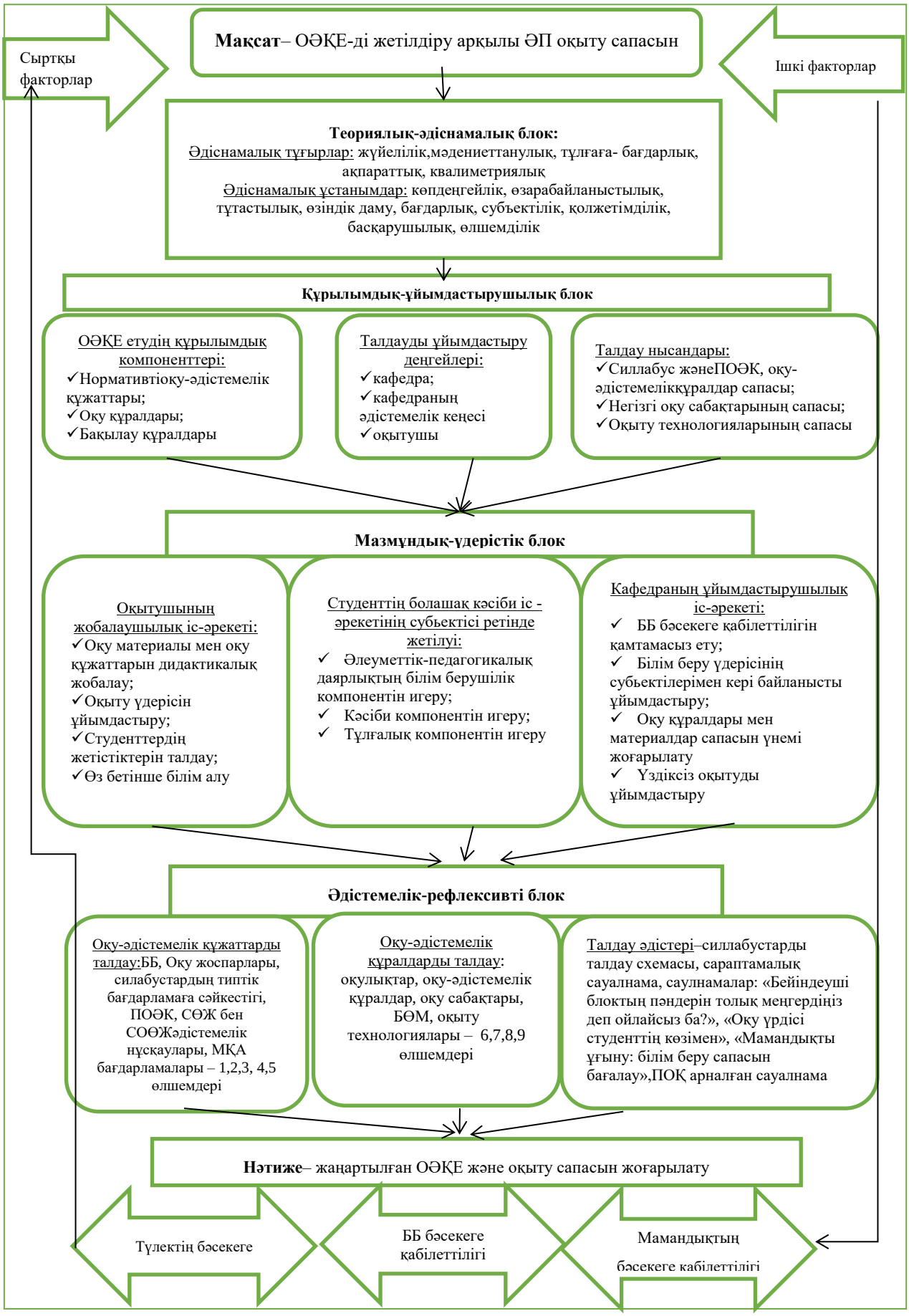
Ю. Ветров және М. Мельникова пікірінше, модельдеудің келесі кезеңі бұл нысанды мұқият зерттеу, оның негізгі белгілерін және сипаттарын, құрылымдарын және нысан ішіндегі байланыстарын бөліп көрсету [203]. Бұл оның негізгі құрауыштары мен қатынастарын белгілеуге, соңғы нәтижесінде байланысты жүйені алуға, сонымен қатар бұл жүйеге тікелей және жанама әсер ететін сыртқы факторлармен өзара байланысын көруге мүмкіндік береді. Моделдеу нысанын мұндай мұқият зерттеу, моделдеу мақсатын анықтау, күтілетін нәтижені белгілеу үшін қажет. Біздің жағдайда бұл университетте оқыту үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау болып табылады. Бұл нысанның күрделі құрылымы оны моделдеудің басты мақсаты – жоғары оқу орнындағы оқыту үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау өлшемдерінің жүйесін жасауға кедергі келтірмейді. Әр түрлі құрылымдарда бір әдістеме ұсынылуы мүмкін; Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету құрылымының өзара байланысты компоненттерін бөлу арқылы білім беру бағдарламасын әзірлеуге қажет ең аз құрылымдалған элементтердің мазмұнын анықтауға болады.

Оқу-әдістемелік қолдауды модельдеуге болатындығын түсіну үшін мына нәрсеге баса назар аудару қажет:

- оның құрамына кіретін элементтердің саны объектінің құрылымын анықтай ма;
- объект мазмұнының құрылымын анықтайды, яғни оның элементтерінің байланыс тәсілдерін анықтайды ма;
- объектінің даму деңгейі, басқалармен салыстырғанда, яғни элементтер осы объектінің ішінде неғұрлым жоғары болады [204].

Белгіленген критерийлерді зерттеу жоғары оқу орнының оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің сапасын бағалауды модельдеу мүмкіндігіне әкелді.

Оқыту мен оқыту әдістемесіне талдау жасау үшін біз төрт блоктан тұратын құрылымдық-мазмұндық модельді ұсынамыз (Сурет - 9).

Сурет 9 – Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық моделі.

Модельдің **мақсаты** білім беру бағдарламаларын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жетілдіру арқылы білім сапасын арттыру қажеттілігін көрсетеді. Мақсатты белгілеуге сыртқы және ішкі факторалар әсер етеді. Егер сыртқы факторларды қарастыратын болсақ, онда қоғамдық мұғалімдерге деген сұранысты, жұмыс берушінің талаптарын, негізгі тұтынушы ретінде отбасының жалпы қажеттіліктерін, ал ішкі фактор - университеттің қоршаған ортаға, әлеуметтік педагогикалық білім деңгейіне, білім беру бағдарламаларының даму дәрежесі болады.

Теориялық-әдістемелік блок болашақ әлеуметтік педагогтардың білім сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің әдіснамалық тәсілдерін көрсетеді. Біз жүйелік, мәдени, тұлғаға бағдарланған, ақпараттық және сапалық платформалардың модельдік тұжырымдамалық идеяларына негізделеміз. Теориялық және әдіснамалық тәсілдердің негізінде біз келесі қағидаларды таңдадық және негіздедік: көп деңгейлі, бірлік, өзін-өзі дамыту, бағдарлау, субъективтілік, қол жетімділік, басқарушылық, өлшемділік.

Сапа менеджменті арнайы құралдарды, әдістерді, технологияларды қолдана отырып, процестің және сапаның көрсеткіштерін алуға арналған қолда бар ресурстарды ескере отырып, бақылау объектісіне әдейі әсер ететіндігі белгілі. Яғни, біз құрылымдық компоненттерді, құрылым деңгейлерін және құрылымдық-ұйымдастырушылық бөлімдегі ЭМБЖ формаларын сипаттаймыз.

Модельдеу теориясына сәйкес, теориялық ақпараттық педагогикалық модельді жасау мен зерттеудің көп сатылы процесі [205], бірінші кезең тақырып бойынша мәліметтер жинауды және алғашқы модельді құруды қамтиды. Сонымен қатар нысанды егжей-тегжейлі зерттеу құралы ретінде құрылған модельді қолдану әдістері жасалады. Алғашқы құрылған модель оны жетілдіру мен қолдану әдістерін анықтау мақсатында талданады. Сонда жаңа модель пайда болады. Модель жеткілікті аяқталмайынша, нысанды әрі қарай жүйелі зерттеуге көмектесетін ондағы ақпарат толық болмайынша үдеріс жалғаса береді.

Алғашқы модельден келесісіне өту буын немесе үдеріс арқылы жасалады, онда келесі моделдің пайда болуы мен оның мақсаттары негізделеді. Біздің жағдайда оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық үлгісі (10-суреттегі) негізгі **М0** табылады, негізгі білім бағдарламасының сапасын бағалау **М0+1** болады, оқу-әдістемелік кешен сапасын бағалау моделі **М0+2**, оқыту нәтижесін бағалау құралдарының және технологияларының сапасын бағалау моделі **М0+3.** Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалаудан пәннің жұмыс бағдарламасының сапасын бағалауға ауысудың басты мәні, жұмыс бағдарламасы немесе оқу-әдістемелік кешен өз алдына ықшамдау (шағындау) және оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің барлық құрылымының бейнесі болатындығы, құрылым элементтерін және пәнді меңгеру мазмұнын құрайды, сол арқылы оны жасаудың бар деңгейінде барлық оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді объективті бағалауға мүмкіндік береді.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалау моделі екі блоктан құралған: құрылымдық және мазмұндық. Құрылымдық бөлім дәстүрлі болып табылады және оқу және оқу процесінің негізгі құрылымдық элементтерінің бар екендігін білуге мүмкіндік береді. Олардың әрқайсысы оқу-әдістемелік қолдаудың толықтығын білдіреді, сондықтан бірінші кезеңде анықтау керек: негізгі элементтердің бірі қалды ма? Сапа нормалары блоктың барлық құрылымдық элементтері болған жағдайда ғана қалады, өйткені олардың әрқайсысы тұрақты сипатқа ие.

Екінші блокта айтарлықтай бірінші блокта көрсетілген құрылымдық элементтердің әрқайсысы сапалы және тіпті сандық сипатта болуы мүмкін. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің сапасын бағалауда қарапайым элементті ғана емес, сонымен қатар оның құрылымдық мазмұнын, яғни толықтығы мен маңыздылығын алдыңғы орынға қою маңызды. Бұл блоктағы ең бастысы - оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру мазмұндық мақсаттарға, МЖМБС мазмұнына және қазіргі университеттің оқу процесін дамыту процесіне сәйкес келеді. Оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру оқушыға бағытталған болуы керек, бірақ ол белгілі бір құзыреттерді игеру барысында кездесетін көп қырлы ақпаратты талдауға ғана көмектеспеуі керек; Оқу-әдістемелік қолдаудың көмегімен студент пәндерді меңгеру барысында білімді игеру процесін басқара алады. Осылайша, ОӘҚЕ-дің атқарымдық мақсаты студент оқытушы көмегін қолдана отырып, кіріктірілген сипаттағы кәсіби білімдерді кезеңімен игере отырып, кәсіби-білімдік қалыптасу жолынан «өтетін» өзіндік сипаттағы құраушысын ұсынады.

Мазмұндық-үдерістік блокта болашақ әлеуметтік педагогтардың оқу сапасына оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жүзеге асырудың мазмұны мен ерекшеліктері сипатталады. Бұл процестің ерекшеліктері оқытушы мен кафедраның оқу-әдістемелік қызметін, сонымен қатар оқушының оқу-әдістемелік өнімді негізгі тұтынушы ретіндегі әрекеттерін анықтай отырып, оқу процесінің негізгі субъектілері болып табылады. Осыған байланысты біз оқытушының оқу-әдістемелік қамтамасыз етудегі жобалық қызметіне, кафедраның ұйымдастырушылық жұмысына, студенттердің өзін-өзі жетілдіруіне көңіл бөлдік.

Әдістемелік-рефлексивті блокта оқу-әдістемелік қамтамасыз етуге бағытталған әдістерді және бағалау көрсеткіштерін сипаттадық. Талданған оқу бағдарламасына білім беру бағдарламалары, оқу жоспарлары, оқу жоспарларының типтік бағдарламаларға сәйкестігі, оқу құралдары, СОӨЖ және СӨЖ әдістемелік нұсқаулары, МҚА бағдарламалары кіреді. Оны жекелеген оқу материалдары: оқулықтар, оқу-әдістемелік құралдар, оқу-жаттығу сабақтары, білім беру технологиялары, білім беру технологиялары бойынша талдау қажет. Осыларға сәйкесінше келесі талдау әдістері белгіленді – силлабустарды талдау схемасы, сараптамалық сауалнама, саулнамалар: «Бейіндеуші блоктың пәндерін толық меңгердіңіз деп ойлайсыз ба?», «Оқу үрдісі студенттің көзімен», «Мамандықты ұғыну: білім беру сапасын бағалау», ПОҚ-қа арналған саулнама.

Оқу материалдарын дайындау барысында біз мұғалімнің тақырыптың немесе әлеуметтік-педагогикалық білімнің күтілетін мазмұнын болжауға негіз болатын логикалық шеңбер құрдық. Бұл негізді студенттің кәсіби іс-әрекетінің пәні ретінде логикадан бөлуге болады.

Оқушылардың қозғалысын (жеке, білімдік, кәсіптік) анықтайтын мазмұнының әр компоненті білім (білім), іс-әрекет (қабілет) және кәсіби (дайын) мазмұн элементтерін анықтау арқылы ерекше негізде құрылады. Аталған элементтер қозғалыстың екі бағытында дамиды: мақсатты (мақсатты болжаушы), жобалық (жобалаушы) және де шартты түрде сызбаға түсуі мүмкін (10-сурет).

Сурет 10 – Кәсіби әлеуметтік-педагогикалық білім беру құрауыштары

Осылайша, білім беру құрауышы деңгейінде күтілетін нәтижелерін келесі сипатта білдіруге болады:

Кесте 11 – Әлеуметтік-педагогикалық білім беру мазмұнының білім беру құрауыш деңгейінде күтілетін нәтижелері.

	Мақсат	Жоба	Оқу-кәсіби іс-әрекет өзгерісін дамыту
1	2	3	4
БІЛЕДІ	АДАМ БІЛІМ мақсатын біледі (оқыту м., тәрбие м., даму м.);	Келесі деңгейлерде әлеуметтік білім беруді жобалау туралы біледі:	Әлеуметтік білім беру нәтижесі ретінде адам ДАМУЫ туралы біледі:

11 – кестенің жалғасы

1	2	3	4
	әлеуметтік білім беру жүйесі МАҚСАТТАРЫН, әлеуметтік білім беру технологиялар мақсатын біледі; Адамның ӨЗІН-ӨЗІ БІЛІМДЕНДІРУІ МАҚСАТТАРЫН біледі: ТҰЛҒАНЫҢ оқуы - тәрбиесі-дамуы	– жүйелер – технологиялар – пәндер – әдістер – құрал – тәсілдер – формалар	– білім беру жүйесінде – білім беру технологиясында – білім беру пәнінде
ЖАСАЙ АЛАДЫ	Білім беру мақсаттарын құрастыра (талдай, таба) алады: – әлеум. білім берушілік технологиялар үшін – әлеум.-білім берушілік пәндер үшін – әлеум.-білім бер-к әдістер, құралдар, формалар, тәсілдер үшін – білім берудің нақты СУБЪЕКТІЛЕРІ үшін	... деңгейінде білім беру үдерістерін үлгілей, жобалай алады: – формалар – тәсілдер – құралдар – әдістер – пәндер	Өзге адамды ... деңгейінде өзгертушіге әлеуметтік білім берушілік әсер ете (оқыту, тәрбие, даму) алады: – жеке тұлғаға – балалар тобына – бірнеше топқа – үлкен адамдар тобына
ДАЙЫН	Әлеуметтік білім беру МАҚСАТТАРЫН құрастыруға (талдауға, табуға) дайын – білім берудің нақты субъектілері үшін – білім беру әдістері, құралдары, формалары үшін – әлеуметтік білім беру пәндері үшін	... деңгейінде әлеуметтік білім беру үдерісін жүзеге асыруға дайын – формалар – тәсілдер – құралдар – әдістер	Әлеуметтік-білім беру үдерістерін дамытуға, өзгертуге, жетілдіруге дайын – әлеуметтік білім беру пәндері үшін білім беру тәсілдері, формалары, құралдар әдісі үшін

Бұл кестеде келесі нәтижелерді тұлғалық компонент деңгейіне жатқызуға болады:

Біледі: адам өзінің өмірі туралы жобаны іске асырушы мен мақсатты орындаушының «өнімі», өмірлік белсенділігі мен мәдениеті туралы біледі.

Істей алады:

– жас өспірімдердің, оқушылардың мәселелерін талдап, оларды шешудің оңтайлы жолдарын табуға және олардың дамуына ықпал етуге;

– өзіндік, эмоционалды күйді, танымдық процесті реттеу және жобалау.

Дайындай алады:

– балалардың әлеуметтік-мәдени жағдайын және оның психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, тұлғалық дамуды жобалау;

– Өзінің өмірі, өзін-өзі тану және қабылданған құндылықтар жобасын іске асыру.

Кәсіби құрауыш деңгейінде күтілетін нәтижелер:

Біледі:

– әлеуметтік-педагогикалық білімдердің мазмұнын (мақсаттары, мазмұны, дидактикалық принциптері, формалары, әдістері, құралдары) және нақты пәндерді оқыту әдістерінің категориялық-түсіндірме аппаратын;

– қойылған мақсаттарға сәйкес оқыту технологиялары мен нақты пәнге арналған әр түрлі әдістерді жобалаудың негізгі принциптері;

– әлеуметтік тәрбие жүйесін жетілдірудің перспективалық бағыты (білім беру идеяларын дамыту, іс-қимыл платформасы идеяларының деңгейлік және бағдарлы тәсілдері, қолданбалы және практикалық бағдарларды жүзеге асыру және т.б.);

Істей алады:

– әлеуметтік-педагогикалық талдау негізінде әртүрлі тәрбиелік модельдерді құру, негізгі мазмұндық-әдістемелік тізбекті бөлудің ең оңтайлы кезеңін анықтау, тәрбиенің бағыты мен мақсатын анықтау;

– оқу материалдарының сипаттамаларын және оны жүзеге асырудың дәйектілігін ескере отырып, оқу процесін ұйымдастыруды талдау;

– зерттеу әдістерін қолдану және тарату үшін жағдай жасау және пән мұғалімдерінің озық тәжірибелерін жалпылау.

Дайын болады:

– кәсіптік қызметтің мотивациялық-жеке және концептуалды-операциялық компоненттері негізінде әлеуметтік-педагогикалық жұмысты жоспарлау;

– Skill әдістемелік шеберлікті жетілдіру және оқу үрдісіндегі жағымды өзгеріс;

– әлеуметтік-педагогикалық процесінің нәтижелерін жобалау.

Оқу іс-әрекетінің категориясын психологиялық-педагогикалық зерттеу нәтижелерін ескере отырып, оқушының оқу және кәсіби іс-әрекеті пәні қарым-қатынаспен сипатталатын қарым-қатынас жүйесі ретінде анықталуы мүмкін, оған тұрақты адам құндылық ретінде қарым-қатынас тән.

Сонымен, кәсіптік білім беру сапасының оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі студенттің қалыптасу логикасымен анықталады. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің сапасын бағалау үшін біз оқыту және оқу процесінің сапасын бағалау мен дайындау үшін негіз болатын сараптамалық бағалау өлшемдерін ұсынамыз [206].

Кесте 12 – Әлеуметтік педагогтарды оқытуда оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің бағалық-эффективті құрылымының сипаттамасы.

Өлшемдері	Сипаттамасы	Бағалау
1	2	3
Өлшем 1. Мақсаттың мазмұнға сәйкестігі, мұнда толық мақсатын анықтау, оның өзектілігі.	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуде көрсетілген мақсаттар мен міндеттер «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша білім беру бағдарламасының әлеуметтік-педагогикалық пәндеріне сәйкес болуы, сонымен қатар кәсіптік-техникалық білім беру пәні кезінде қалыптасқан құзыреттіліктерді біріктіруі қажет.	Мақсаттар өзекті болуы керек және болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлаудың қазіргі тенденцияларын ескеруі керек
2-өлшем. Мемлекеттік білім беру стандарттарына әлеуметтік педагогикалық даярлау мазмұны мен құрылымының сәйкестігі.	Мемлекеттік стандарт талап ететін құзырет платформалармен және оны жүзеге асырумен байланысты болады.	Оқытудың әр түрлі инновациялық, интерактивті формаларын қолдану: іскерлік және әлеуметтік педагогикалық рөлдік ойындар, түрлі тренингтер, кейстер мен портфолио жасау, компьютерлік модельдер, әлеуметтік педагогикалық тәжірибе барысында
3-өлшем. Білім беру үдерісі мен құрылымның бірлігі.	Мұғалімнің «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» оқу бағдарламасындағы пәннің оқу-тәрбие процесінде алатын орнын нақты түсіну қажет.	Кәсіби қызметтегі әлеуметтік педагогтың тұлғалық, шеберлік және тұлғалық дамуы контекстіндегі алдыңғы пәндердің эскизі. Пәннің проблемаларын анықтау және оның «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша білім беру бағдарламасындағы орнын көрсету бүкіл оқу процесі үшін пәндік мәселені түсінудің міндетті нүктесі болып табылады. Модульдерді қолдану арқылы оқу пәндерін құрудың ұстанымы сипатталады.

12 - кестенің жалғасы

1	2	3
4-өлшем. Әлеуметтік және педагогикалық құзыреттіктерді қалыптастыру.	Белгілі бір пәнді игеру барысында қалыптасатын құзыреттіліктер тек айтылып қана қоймай, міндетті түрде болашақ әлеуметтік педагогтың мінез-құлқымен байланыстылығы ескеріледі. Бұл: Тәуекелге ұшыраған балалармен, ата-аналармен, құқық қорғау органдарымен, әлеуметтік әлсіз отбасылармен, педагогикалық ұжыммен жұмыста көрініс табады.	Оқытудың күтілетін нәтижелерін мақсаттармен және мазмұнмен, сондай-ақ әлеуметтік педагогика пәндерінің барлық сатыларында бақылау түрлерімен таңдалған типтермен, технологиялармен және жұмыс түрлерімен келісу.
5-өлшем . Пән мазмұнының дәлдігі мен толықтығы.	Пәннің құрылымы мен мазмұны мемлекеттік стандарттар мен СБ талаптарына сай келеді.	Дәрістерден, практикалық сабақтардан, семинарлардан, жұмыс атаулары мен тақырыптардан тұратын дидактикалық блоктардың тізімі тақырып мазмұнын толықтығы мен ашылуы туралы қорытынды береді. Онда сонымен қатар қысқа форматта мүмкіндігінше көп ақпарат болуы керек.
6-өлшем. Білім үдерісінің заманауи, инновациялық, мұқият таңдалған технологияларын қолдану.	Сыныптағы сабақтарды ұйымдастыру технологиясы сонымен қатар, өздік жұмысты ұйымдастыру үшін пәнді дамыту үшін аралық аттестация жүйесі болып табылады.	Технологияны таңдау пәнді игеру барысында қалыптасатын құзыреттіліктермен, нақтырақ айтқанда «білім» және «оқыту» санаттарында қалыптасқан оқу нәтижелеріне қойылатын талаптармен анықталады. Атап айтқанда, IP қызметінің келесі бағыттары бойынша: - әр түрлі әлеуметтік топтардың оқушыларымен жұмыс және құжаттама; - тәртіптің алдын алу; - әр түрлі деңгейдегі оқушылармен жеке жұмыс; - отбасымен жұмыс; - толық емес және көп балалы отбасылармен жұмыс;

12 - кестенің жалғасы

1	2	3
		- қорғалмаған және жартылай бағынышты отбасылардан шыққан оқушыларға материалдық көмек көрсетуге көмек көрсету; - қорғаншы балалармен және қамқоршылармен жұмыс, отбасылық және педагогикалық ұжыммен жұмыс;
7-өлшем . Студенттің өзіндік жұмысын, өзін-өзі бағалауын есепке ала отырып, объективті бағалау құралдары мен технологияларын таңдау, сонымен қоса рефлексияның болуы.	Бақылау және аттестациялаудың барлық жоспарланған формалары мен бағалау құралдарын сипаттау.	Өлшеу құралдарының болуы. Студенттің өзіндік жұмысына арналған тапсырмалар, коллоквиум, тест және емтихандарға арналған тақырыптар тізімі толық әлеуметтік педагогтың болашақ кәсіби қызметіне байланысты және әлеуметтік педагогикалық шындықтың келесі бағыттарын қамтиды: - әлеуметтік және психологиялық қақтығыстар, дағдарыстар және стресстік жағдайлар; - маскүнемдік және нашақорлық; - асырап алу және қорғаншылық;- ата-аналардың зорлық-зомбылығы және т.б.
8-өлшем . Замануи оқу және әдістемелік оқу құралдарын, ғаламтор дереккөздерін қолдану.	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі.	Оқытуды қамтамасыз етуде кітап, оқу құралдары, өлшемдік құралдар, аудио және видео материалдардың болуы. Тізім білім үдерісінің және әлеуметтік педагогиканың ғылымның жеке саласы ретінде мазмұнының әдістемелік негізін құрайды. Жеткілікті жаңа дереккөздер келтірілген. Егер пән бойынша мұндай дереккөздер табылмаса, онда негізгі дереккөз ретінде соңғы жылдары жарыққа

12 - кестенің жалғасы

1	2	3
		шыққан баспалардың электронды ресурсы көрсетілуі мүмкін. Интернет ресурстар мен электронды ақпараттар базасының болуы маңызды, себебі жарияланымдар мен зерттеулер, мақалалар әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану саласының қазіргі жағдайын бейнелейді.
9-өлшем . Оқыту үдерсін заманауи, қолжетімді, тиімді оқыту құралдарымен жабдықтау.	Оқу-әдістемелік және материалдық-техникалық жабдықталу сипаттамасы.	Оқытудың түрлі құралдарын қолдану (атап айтар болса, ғаламторға байланыс орнатылған компьютерлік сыныптардың болуы, видео және аудио материалдарды, слайдтар, моделдер, топтамалар және т.б. қолдану). Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану бойынша оқу-әдістемелік әдебиеттердің болуы .

Өлшемнің ашылу деңгейін анықтау үшін бірнеше аралық жағдайларды анықтап, оларға белгілі баллдық мән беруге болады. Өлшемді ашып көрсетудің барлығы үш негізгі жағдайы болуы мүмкін: ашылу, жиі ашылу және ашылмау. Дегенмен, мұндай дәйектелім шынайы бейнені көрсете алмайды. Объективті себептердің салдарынан оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жүзеге асыруда мінсіз бейне болмауы мүмкін, сондықтан ашылу нормативті сипаттамаға толық сәйкес болмайды, бірақ тек аз-маз сай болады.

Белгісіз объективті себептерсіз өлшемді ашу толық болмағанда, бұл жағдайда теңестіру дұрыс емес. Сондықтан өлшемді толық ашу мен өлшемнің толық емес ашылмауы арасындағы аралық жағдай бірнешеу болуы керек, бірақ қажеттен тыс көп емес, өйткені егжей-тегжейлі градацияда көршілес жағдайлар өлшемін анықтауда қиындықтар туындайды: 4 балл – өлшемді ашып көрсету нормативті сипаттамаға толық сәйкес келеді; 3 балл – өлшемді ашып көрсету нормативті сипаттамаға біршама сәйкес келеді, мазмұнның пайдасына емес азырақ ауытқулар байқалады, қандай да бір элемент жетіспейді, өлшемнің толықтығы күмән тудырады; 2 балл – өлшем толық ашып көрсетілмейді, көрсетілген параметрлердің біршама бөлігі жоқ немесе оның мазмұнын ашпайды. Өлшемнің толық ашып көрсетілмеуі күдік тудырмайды; 1 балл – өлшем мүлдем ашылмайды. Барлық нормативтен бірнеше параметрлер мәнді сипаттарымен кездеседі. Өлшемдегі параметрлердің өзара байланысы байқалмайды; 0 балл – өлшем ашылмаған:

параметрлерге жеткіліксіз сипаттама берілген, олардан білім үдерісін ұйымдастыру формалары, мазмұны, құраушылары туралы қорытынды жасау мүлдем мүмкін емес (немесе өлшемдер мүлдем көрінбейді).

2- тарау бойынша тұжырым.

Білім беру мазмұнын дамытудағы зерттеушілер И.Я. Лернер, В.В. Краевский, В.С.Леднев, Ю.К. Бабанский және т.б. Зерттеушілердің жұмысын талдай отырып, жоғары педагогикалық білім мазмұнын дамыту келесі негізгі ережелерге негізделгенін анықтадық: адамның үш аспектісі (функционалдық механизмдер, психиканың практикалық және типологиялық қасиеттері) жалпы заңдылықтарға сәйкес қалыптасады. генетикалық бағдарламаның және өмір салтының жеке сипаттамалары.

Бүгінгі таңда жоғары білім беру жүйесінде білім беру бағдарламасын құрудың екі кең таралған тұжырымдамалық тәсілі бар. Олар: құзыреттілік және несиелік-модульдік платформа. Білім беру бағдарламасын жобалау кезінде жеке тұлғаның ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеретін, таңдау еркіндігін жүзеге асыратын оқытудың жеке траекториясы үлкен мәнге ие және күрделі және динамикалық жүйе ретінде қарастырылады.

Осы жағдайларды ескере отырып, біз қазіргі кезде университет оқытушысының дидактикалық дизайны ерекше екенін дәлелдедік. Дидактикалық дизайн мәдени-тарихи өзгерістер жылдамдығымен жаңа, неғұрлым қолайлы ортада қазіргі педагогикалық шындықты өзгерту жолында мұғалімдердің өзіндік тиімділігі мен өзін-өзі жүзеге асыруы кезіндегі нақты қажеттіліктеріне жауап бола алады. Дидактикалық жобалау мұғалімнің кәсіби іс-әрекеті ретінде қарастырылды, ол оқу процесінің технологиялық құрылымы мен оның нәтижесі туралы мұғалімнің көзқарасын қамтамасыз ететін құралдар мен құралдар жиынтығын сипаттайды.

Білім беру бағдарламаларын даярлау және бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету, жұмыс берушілер мен тапсырыс берушілерге бағдарлану, кәсіби ойлаудан диагностикалық-технологиялық деңгейіне біртіндеп өту мәселесі, осы білім бағдарламасына сай білім алушылардың білімділігінің деңгейін сенімді және шынайы тұрақты өлшеуді талап етеді. Осыған орай, зерттеу барысында біз педагогикалық мониторингті оқу сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді басқару құралы ретінде анықтадық.

Мониторинг толықтай, көп деңгейлі жүйеден құралып, диагностикалық, қызмет және басқару мониторингісінен тұрады. Алғашқы екі компонент мұғалім деңгейінде, ал үшінші компонент оқу орны деңгейінде (біздің жағдайда бейіндік бөлім деңгейінде). Осылайша, біз болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын бақылау процесін және осы критерийлерді таңдауда оқытудың жалпы мақсаттары мен міндеттерін бағалаймыз; әр түрлі пәндер бойынша оқу жоспарының мазмұны, олардың мемлекеттік білім беру стандарттарына және басқа да нормативтік құжаттарға сәйкестігі; оқулықтарды, оқу құралдарын және басқа да оқу құралдарын қоса сапаны бағалау; оқытудың және оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістерінің тиімділігін тексеріп, оларды енгізу бойынша ұсыныстар жасау; біз білім беру

жүйесінің тенденциясы мен сапасын бағалау процесін, сондай-ақ осы бағалау әдістерін оқытатын арнайы органдарды құруды қарастырдық.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету, оқу процесінің негізі бола отырып, оның сәтті және тиімді жұмыс істеу факторларының бірі болады, сондықтан оқыту сапасын оқу-әдістемелік қолдау процесін модельдеу қажеттілігі туындайды. Осыған орай, зерттеу барысында біз төрт блоктан тұратын құрылымдық-мазмұндық модель жасадық.

3 БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫ ОҚЫТУ САПАСЫН ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША ТӘЖІРИБЕЛІК-ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЖҰМЫС МАЗМҰНЫ

Зерттеудің келесідей міндеттерін шешуге арналған бөлім:

– зерттеу кезеңдерінің логикасын ашу;

– «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын бағалауды жүргізу;

– «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының оқу-кешенінің элементтерінің өнімділігіне баға беру.

3.1 Болашақ әлеуметтік педагогтардың оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету бойынша тәжірибелік-эксперименттік жұмыс барысы

Эксперименттік зерттеу теория мен практика бірлігінің әдіснамалық жүйесіне негізделген. Бұл – әлеуметтік-экономикалық қайта құру процесіндегі педагогикалық зерттеулердің жетекші ұстанымы деп санайтын әдіснамалық қағида. Себебі, теория мен практика әр кезеңде өзара байланысты, бұл теориялық-эксперименттік зерттеудің «классикалық» схемасынан гөрі зерттеудің белгілі бір сатысының мағыналы аяқталуын көрсетеді.

Зерттеу 2016 жылы отандық жоғары білімнің дамуын ретроспективті талдаудан басталып, мектептегі білім беру реформасымен қатар жоғары педагогикалық білімнің даму тенденцияларын анықтады.

Зерттеу бағдарламасы әр кезеңнің мақсаттарын, зерттеу әдістерін, күтілетін нәтижелерді, мониторинг нәтижелерін және бағалау нәтижелерін анықтайтын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалаудың теориялық негіздерін зерделеу үшін жасалды және осы университеттердің педагогика кафедраларында жүргізілген нақты зерттеулер болып табылады. Әр кезеңнің жалпыланған сипаттамасы кестеде келтірілген.

Кесте 13 – Педагогикалық эксперимент бағдарламасы.

№	Кезең атауы	Міндеттері	Зерттеу әдістері	Күтілетін нәтиже
1	2	3	4	5
1	ІЗДЕСТІРУ	1.Зерттеу тақырыбын негіздеу	Философиялық, психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді теориялық талдау. Жоғары мектеп жұмысының тәжірибесіндегі мәселенің жағдайын зерттеу; конференциялардың, дөңгелек үстелдердің материалдарын талдау, оқытушылармен, студенттермен сұхбаттасу. Педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерін даярлау бағдарламасын зерттеу.	Зерттеу тақырыбының өзектілігін дәлелдеу.

13 – кестенің жалғасы

1	2	3	4	5
1		2.Тақырып-тың жаңа проблема-лық аспектілерін анықтау.	Педагогика және білім менеджменті кафедрасында оқыту үдерісін оқу- әдістемелік қамтамасыз етілуін теориялық талдау. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалау ұстанымдарын зерттеу. Оқытушылар мен студенттерге сауалнама жүргізу.	Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын анықтайтын теориялық модель ретінде ОӘҚЕ ғылыми негіздерін зерттеуге көзқарасты әзірлеу қажеттілігін анықтау және негіздеу.
		3. Зерттеудің ұғымдық аппаратын әзірлеу.	Теориялық талдау	Зерттеудің ұғымдық аппаратын құру
2	ІЗДЕУ-ТҰРЛЕНДІРУШІ	1. Зерттеудің бастапқы тұжырымда масын анықтау.	Жүйелік талдау. Теориялық талдау.	Зерттеу тұжырымдамасын тұжырымдау.
		2. Жоғары педагогикал ық білім берудің дамуын талдау.	Нормативті құжаттарды талдау	Жоғары педагогикалық білім беру дамуының жағдайы
		3.Әлеуметті к педагогты дайындауды ң тұжырым-дамалық жүйесін негіздеу (әлеуметтік-педагогикал ық блок).	Жоғары педагогикалық мектептің тәжірибесін талдау.	Студенттерді әлеуметтік-педагогикалық даярлаудың моделі.
3	ЖОБАЛАУШЫ	1.Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету моделін құру тұғ-н негіздеу	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді құру тұғырларын теориялық талдау.	Модель құру тәсілін таңдау

13 – кестенің жалғасы

1	2	3	4	5
		2. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді құрудың теориялық негіздерін әзірлеу	Теориялық талдау. Модельдеу.	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің теориялық моделі
4	ЭКСПЕРИМЕНТТІК	1. Анықтау бойынша жергілікті эксперимент жүргізу.	Түрленуші эксперимент.	Ұсынылған моделді тәжірибелік жүзеге асырудың оң және теріс жақтарын талдау.
		2. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тиімділігін бағалау критерийлерін әзірлеу.	Құрастыру	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тиімділігін бағалау критерийлері.
		3.Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді толық өңдеуден өткізу.	Түрленуші эксперимент.	Оқу - әдістемелік қамтамасыз етудің тұтас моделі.
5	ТҮЗЕТУ-БОЛЖАУ	1.Бастапқы позицияға түзету жүргізу.	Түрлендіру тәжірибесін теориялық талдау.	Түрлендіруші экспериментті ескере отырып, бастапқы тұжырымдаманы түзету.
		2.Педагогикалық жоғары оқу орындар. тәжірибесіне оқу-әдіст-к қамтамасыз ету тұжыр-н енгізу.	Эксперимент.	Тараз қаласындағы педагогикалық жоғары оқу орында әлеуметтік педды дайындау барысында оқу-әдіст-к қамт-з етуді қолдану
		3.Зерттеу нәтижелерін жинақтау	Теориялық жалпылау	Диссертациялық зерттеуді рәсімдеу.

Кесте 14 – Зерттеудің тәжірибелік базасы.

База атауы	Ұзақтығы	Қатысушылар саны
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Педагогика және білім беру менеджменті кафедрасы	2016 – 2019 жж.	Кафедра оқытушылары – 30 «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының 1-4 курс студенттері – 100
Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті	2016 – 2019 жж.	Педагогика кафедрасының оқытушылары – 15 адам «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының 1–4 курс студенттері – 45
Эрзинжан педагогикалық университеті (Түркия)	2018 – 2019 жж.	3–4 курс студенттері – 110

Ұсынылған зерттеу гипотезасын тексеру келесі болжамдарға негізделді:
1. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің таңдау өлшемдері диссертациялық зерттеудің жобалық сипатына негізделеді.
2. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тиімділігі мен оның болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасына әсерін, оқушылардың жеке тұлғалық-кәсіби даму процесінде үлгерімін ескере отырып, оқытушылық қызметтің өнімділігінің өсуін ескере отырып, осы әдістемелік қызметте көрініс табады.
3. Ұсынылған платформаның теориялық негіздемесі сараптамалық бағалау әдісімен анықталды.
Зерттеудің теориялық негіздеріне сүйене отырып, біз оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің негізгі компоненті ретінде оқу материалдары мен оқу құралдарын талдадық. Сонымен қатар, теориялық модельде ұсынылған критерийлер келесідей топтастырылған:

Кесте 15 – Өлшемдерді топтастыру.

Сипаттамасы	Қызметі
1	2
1 - өлшем. Мақсаттың мазмұнға сәйкестігі, бұл жерде мақсаттың толық ашылуы, оның өзектілігі.	Оқу-әдістемелік құжаттарда көрсетіледі.

15 -кестенің жалғасы

1	2
2 - өлшем. Мазмұн мен құрылымның мемлекеттік білім беру стандартына сәйкестігі.	
3 - өлшем. Құрылым мен үдерістердің бірлігі.	
4 - өлшем. Құзыреттіліктерді қалыптастыру.	
5 - өлшем. Пән мазмұнының дәлдігі мен толықтығы.	
6 - өлшем. Заманауи, инновациялық, мұқият таңдалған технологияларды, білім беру үдерісінің формалары мен әдістерін пайдалану.	Оқу-әдістемелік құралдар құрауышта көрсетіледі.
7 - өлшем. Студенттердің өзіндік жұмысын, өзін-өзі бағалауын есепке ала отырып, объективті бағалау құралдары мен технологияларын таңдау, сонымен қатар рефлексияның болуы.	
8 - өлшем. Интернет көздерін тарта отырып, қазіргі заманғы оқу және әдістемелік құралдарды пайдалану.	
9 - өлшем. Оқыту үдерісін заманауи, қолжетімді, тиімді оқыту құралдарымен жабдықтау.	

Сонымен бірге біз оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді талдау деңгейін анықтадық:

Пән деңгейі - пәндердің оқу жоспарларын, олардың мазмұнын және кәсіби қоғамдастықтың заманауи кәсіби қажеттіліктерінің типтік маңыздылығын зерттеуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, оқу әдебиеттерінің деңгейі, білім беру бағдарламаларының оқу-әдістемелік жабдықталуы талданады. Негізгі әдістер: салыстырмалы, аналитикалық.

Практикалық деңгей - сабақтың мазмұнын, оқытудың барлық түрлерін ұйымдастыруда қолданылатын технологияларды (аудиториялық, өзіндік жұмыс, жобалық және курстық жұмыстар, практиканың барлық түрлері), пәндер бойынша бақылау-бағалау материалдарын бағалауға мүмкіндік береді. Әдістері: салыстырмалы, аналитикалық, жалпы, студенттер мен оқытушылардың сауалнамалары.

Субъективті деңгей – мамандық бойынша оқу-әдістемелік қамтамасыз етумен білім беру үдерісі субъектілерінің қанағаттанушылық (бұл кафедраның ПОҚ еңбек өнімділігіне, студенттердің үлгерімі мен белсенділігіне әсер етеді), басқарушылардың жаңа талаптар мен уақыт сұраныстары тұрғысынан оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің мәні мен мазмұнын түсінуі деңгейін талдауға мүмкіндік береді. Әдістері: салыстырмалы, жалпылама, сараптамалық бағалау студенттер мен оқытушыларға сауалнама жүргізу. Оқу пәні немесе курс, модуль бойынша күтілетін нәтижелерді жоспарлауда келесі тезистерге назар

аудару қажет. Жақсы жазылған оқу немесе дағдылардың нәтижесі үш бөлімнен тұрады:

- студент не істей алады және қай контексте;
- әдетте, белсенді етістікті пайдалану, етістіктің нақты нысанының болуы;
- студенттер мұны қаншалықты жақсы орындай алады.

Мысалға, модуль соңында студент орындай алады.

студент не істей алады – әлеуметтік педагогиканың негізгі тетіктерін түсіндіре алады.

қай контексте – мектеп оқушылары мен жас өспірімдердің бейімделу ерекшеліктерін көрсетуде;

қаншалықты жақсы - сценарийлер / проблемаларды қойылған ықтимал нәтижелерді болжауға қабілетті болуы.

Тағы бір мысал:

Модульдің соңында студенттер мүмкіндік алады деп күтілуде

студент не істей алады - сыни тұрғыдан қарау үшін тиісті бағдарламалық пакетті пайдалана алады.

Қай контекст - сандық зерттеу деректерін

олар мұны қаншалықты жақсы орындайды - өз жобасының нәтижелерін талдау үшін (...) деректерді ұсынады.

Осыған орай ПОҚ-на келесідей жоғары кеңестер беруге болады:

• Әр оқу нәтижесі үшін нақты іс-қимыл етістігін қолданыңыз.

• «Білу, таныс болу, түсіну, хабардар болу» сияқты анық емес терминдерді қолданбаңыз. Бұл мағыналардың кең ауқымын қамтиды, олар пайдасыз!

• Айқындықты сақтау үшін қысқа сөйлемдер жазыңыз.

• Модуль немесе курсты оқыту нәтижелері бағдарламаның оқу нәтижелеріне қатысты болуы керек.

• Оқу нәтижелері бақыланатын және өлшенетін болуы керек. Оқыту нәтижелері байқалатын мінез-құлық пен іс-әрекетті сипаттаңыз, көрінбейтін әрекет өмірлік маңызды болуы мүмкін, бірақ біз көзге көрінбейтін іс-әрекеттің қалай болатынын немесе оған әсер ететінін ғана бағалай аламыз. Оқу нәтижелері мен бағалау арасындағы нақты байланыс болуы керек және оны бағалау мүмкін болмаса, оқу нәтижесі енгізілмеуі керек.

• Оқу нәтижесінің уақыт шкаласында мүмкін болатынына көз жеткізіңіз модуль немесе курс қол жетімді ресурстарға ие болуы қажет.

• Жазған кезде нәтиженің бағасын ескеріңіз. Өте кең нәтижелерді бағалау қиын, өйткені не бағаланатыны түсініксіз. Өте тар нәтижелер сізді бағалауда шектеуі мүмкін. Осылайша, кең нәтижелер оқу жоспарын нашарлатуы мүмкін, ал өте тар нәтижелер тым шектеуі мүмкін.

• Берілген етістіктерді қолдана отырып, деңгейдің кезеңдерінде оқудағы прогресті көрсетіңіз.

Блум таксономиясының танымдық саласының әртүрлі кезеңдерін ескере отырып әр деңгей үшін мүмкін етістіктер кестесі келтірілген. Осы кесте мазмұнына сүйеніп әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ПОҚ емтихан сұрақтарын құрастыруда белсенді пайдалануда.

Кесте 16 – Пайдалы етістіктер

Білу	Ұйымдастырыңыз, атауды анықтаңыз, тәртіпті суреттеңіз, қайталаңыз, сәйкестендіріңіз, құрылымды белгілеңіз, тізімдеңіз, есте сақтаңыз, еске түсіріңіз, жазып алыңыз, байланыстырыңыз.
Түсіну	Нақтылаңыз, жіктеңіз, түрлендіріңіз, сипаттаңыз, талқылаңыз, бағалаңыз, түсіндіріңіз, жалпылаңыз, мысалдар келтіріңіз, анықтаңыз, көрсетіңіз, тұжырымдаңыз, қайта құрастырыңыз, баяндаңыз, шолу жасаңыз, қорытындылаңыз.
Қолдану	Қолданыңыз, таңдаңыз, суреттеңіз, түсіндіріңіз, манипуляциялау, өзгертіңіз, пайдаланыңыз, дайындаңыз, болжамдаңыз, байланыстырды түсіндіріңіз, кесте жасаңыз, нобай құрастырыңыз, шешеді ұсыныңыз.
Талдау	Талдаңыз, бағалаңыз, салыстырыңыз, сыни пікір білдіріңіз, саралаңыз, бөліп ажыратыңыз, зерттеңіз, эксперимент жүргізіңіз, тексеріңіз, қорытындылау жасаңыз, жоспарлаңыз, сұрақ қойыңыз, байланыстырыңыз.
Синтез	Ұйымдастырыңыз, жинақтаңыз, санаттан өткізіңіз, жинақтаңыз, біріктіріңіз, құрастырыңыз, жобалаңыз, әзірлеңіз, ойластырыңыз, тұжырымдаңыз, ойлап табыңыз өзгертіңіз
Бағалау	Бағалаңыз, дәлелдеңіз, таңдау жасаңыз, салыстырыңыз, қорытынды жасаңыз, контраст белгілеңіз, сынға алыңыз, қорғаңыз, бағалауды түсіндіріңіз, негіздеңіз, өлшемдеңіз, жинақтаңыз, мәнің түсіндіріңіз

Осы, нәтижелерге байланысты тағы бір айтып кететін жағдай, ол, модульге немесе курсқа қанша нәтиже керек екендігі туралы абсолютті ереже жоқтығы жайлы. Бір модульден оннан көп немесе оннан аз, оқу нәтижелері және дағдылар болуы мүмкін.

Оқытудың дағдыларын қамтитын нәтижелерді құрастыру оңай болуы мүмкін, бірақ көбінесе олардың деңгейін көрсету бұл шеберлікке байланысты. Мысалы, біз компьютерлік бағдарламаны пайдалануды көрсеткіміз келді. Көптеген бастауыш сынып оқушылары бұны жасайды, сондықтан университетте оқу үшін біз нені айқындауымыз керек. Осы жерде үш фактор көмектесе алады:

- Студент қанша дербестікке ие?
- Олар жұмыс істейтін контекст қаншалықты күрделі?
- Олардың өзіндік ерекшелігі қанша болуы керек?

Сонымен «университеттік деңгей» нәтижесі болуы мүмкін - экспериментті талдау үшін тиісті бағдарламалық жасақтаманы пайдалану туындаған кез келген нақты мәселелерді көрсете отырып, нәтижелерді тиісті түрде ұсынуға болады.

Қорыта айтқанда, оқыту нәтижесі екі нәрсені істей алады, не қол жеткізудің минималды стандартын немесе стандартқа орташа студент жетеді деп күтіледі. Олар «шекті» деп аталады, немесе «модальды» нәтижелер деп белгіленеді.

3.2 Тәжірибелік-эксперименттік жұмыс нәтижелері

Сараптамалық бағалау Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, ТарМПУ, Эрзинжан университтерінің педагогика кафедрасы меңгерушілері мен олардың орынбасарларының қатысуымен өткізілді.Барлығы 12 сарапшы қатысты.

Төменде біздің тұжырымдамамыздың «өзегін» (А нұсқасы) және ОӘҚЕ мәнін дәстүрлі түсіну (Б нұсқасы) құрайтын тұжырымдар берілген.

Кесте 17 – Тұжырымдама өзегі

	А нұсқасы – тұжырымдамалық		Б нұсқасы - дәстүрлі
1	2	3	4
1	ОӘК дегеніміз - оқушыны білім алуға және оқуға ынталандыру мақсатында оқыту құралдары мен оларды қолдану әдістері.	6	ОӘҚЕ – бұл оқытушы мен студентке көмек көрсететін әдістемелік материалдар.
2	Оқу-әдістемелік кешеннің ажырамас бөлігі болып білім беру стандарттары, оқу жоспарлары, студенттің рефераттары, студенттердің ақпарат көздерімен өзіндік жұмысына арналған нұсқаулықтар; Оқу құралдары, оқырмандар; оқытушыға арналған оқу-әдістемелік материалдар; компьютерлік және имитациялық ойындар, педагогикалық технологиялар саналады.	7	Оқу – әдістемеліккешеноқулықтарменоқуқұралдарынқамтиды
3	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалаудың субъективті факторлары: нақты жоғары оқу орны мен кафедраның ғылыми-педагогикалық мектебінің ерекшелігі; ПОҚ әлеуеті және студенттің жеке ерекшеліктері.	8	Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің субъективті факторлары-бұл оқытушының педагогикалық шеберлігі.

17 – кестенің жалғасы

1	2	3	4
4	Студентті әдістемелік сүйемелдеу - өмірлік таңдаудың әр түрлі жағдайларында тиімді шешімдерді дамыту субъектісінің қабылдауы үшін педагогикалық жағдай жасауды қамтамасыз ететін әдіс; бұл студенттердің өзіндік танымдық белсенділігін ынталандыратын әдістемелік материалдар.	9	Жоғары оқу орнындағы білім беру үдерісінің әдістемелік жабдықталуы-бұл студенттерге арналған әдістемелік ұсыныстар.
5	Оқу-әдістемелік кешен келесідей жеке тұлғаға бағытталған технологияларды қамтамасыз етеді: психологиялық кедергілерді алып тастау технологиясы; жоғары оқу орнындағы білім беру үдерісіндегі студенттің жетістіктерінің (табыстылығының) технологиясы; студенттің өзіндік білім беру және оқу-кәсіптік қызметінің рефлексиясын дамыту технологиясы.	10	Педагогикалық жоғары оқу орнының оқытушысы білім беру үдерісінде әртүрлі технологияларды қолданады: проблемалық, дамытушы, ОҰТжәнет. б.

Сарапшыларға ұсынылған бекітулердің әрбір элементінің мәнін 1-ден (ең жоғарғы) 10-ға дейін (ең төменгі) бағалау ұсынылды. Нәтижелер кестеде берілген.

Кесте 18 – Сарапшылар ұсынған бекітулердің реттілігі.

Жағдай №	Жағдайдың маңыздылығын бағалау (1-ден 10-ғадейін)												Орта мәні
1	1	2	1	3	4	10	10	2	2	2	2	1	3,3
2	2	1	5	5	2	2	2	1	1	1	1	2	2,08
3	4	3	2	2	7	7	3	3	3	3	3	3	3,58
4	8	9	8	4	5	5	7	8	8	6	5	6	6,58
5	9	7	7	6	8	8	9	9	7	8	7	8	7,75
6	5	5	4	1	3	4	5	4	5	4	6	5	4,25
7	7	8	6	9	8	6	6	7	6	10	9	9	7,58
8	3	4	3	8	1	1	1	5	4	5	4	4	3,58
9	10	10	10	10	10	9	8	10	10	9	10	10	9,66
10	6	6	9	7	6	3	4	6	9	7	8	7	6,5

Кесте нәтижелерін өңдеу үшін педагогикалық зерттеулерде жиі қолданылатын дисперсия әдісі қолданылды. Ұсынылатын кейбір сандардан бір ғана шешімді анықтау әдісі. Статистикалық қатардың орташа арифметикалық шамасына қатысты таралу әдісі жиынтықтың дисперсиясының орташа квадраттық ауытқуы болып табылады.:

$$\sigma^2=\sum(x_i-\overline{x})^2/n$$

мұндағы n – сарапшылар саны (12 адам)

x_i- 1-ші сарапшының бағасы

$\overline{x}$ - сарапшылардың орташа бағасы

Сараптамалық бағалау нәтижелері келесілерді көрсетеді:

– зерттеудің негізгі ойының заңдылығы;

– көптеген сарапшылардың пікірі диссертацияның теориялық ұсыныстарына сәйкес келеді;

– қорытынды бағаларды бөлу теориялық ережелердің иерархиялық байланысын көрсетеді.

Әрі қарай, біз негізгі нормативтік және әдістемелік құжаттарды талдадық. Болашақ әлеуметтік педагогтарды талдауға дайындаудың негізгі міндетті пәндері алынды. Бұл пәндердің типтік оқу бағдарламаларына сәйкестігі қарастырылды [207]. Бұл пәндер: өзін-өзі тану, өзін-өзі тануды оқыту әдістемесі, әлеуметтік педагогика, әлеуметтік-педагогикалық жұмыс технологиялары. Кафедра ұсынатын тақырыптардың типтік блоктарға сәйкестігін талдау: дәрістер мен практикалық сабақтардың мазмұны, СӨЖ тапсырмалары және ОЖСӨЖ әдебиеттерінің тақырыптары.

Жұмыс бағдарламаларын (оқу жоспарларын) талдау схемасы төмендегі 19-кестеде келтірілген

Кесте 19 – Жұмыс бағдарламаларын (силлабустарды) талдау сызбасы.

Талдау блоктары	Көрсеткіштер	Баллдары
1	2	3
Оқушылардың осы бағдарламаға дайындық деңгейіне қойылатын талаптар.	– мақсаттар мен міндеттердің ашықтығы мен айқындылығы; – - күтілетін нәтижелерді сипаттаудың дәлдігі; – құзыреттілікті дамытуға қол жеткізу.	0 – 3 0 – 3 0 – 3 Жиынтығы – 0 – 9
Тақырыптар мазмұны	– модульдер мен пәндердің тізімі мен атауы; – бөлім, тақырыптарды оқу үшін қажет сағаттар саны; – оқу тақырыбының мазмұны типтік мазмұнға сәйкес келеді; – негізгі зерттеу сұрақтары;	0 – 2 0 – 2 0 – 2 0 – 2

19 – кестенің жалғасы

1	2	3
	– практикалық және шығармашылық тапсырмалар және оқытуда қолданылатын оқытудың басқа түрлері; – - бақылау нысандары мен мәселелері; – Студенттің өзіндік жұмысының ықтимал түрлері.	0 – 2 Жиынтығы – 0 – 10
Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету тізбесі	Әдістемелік және оқу құралдары (соңғы 5 жыл); Әдебиетте қазақ тіліндегі әдебиеттер және ағылшын тілдеріндегі әдебиет ұсынылған; Қосымша дидактикалық материал ұсынылған.	0 – 2 0 – 2 0 – 2 Жиынтығы: 0 – 6
		Барлығы – 25 ұпай

Жүргізілген талдау нәтижелері № 3 қосымшада толық ұсынылған. Осы жұмыс барысында кемшіліктер сипатталып, ұсыныстар берілді:

1) «Өзін-өзі тану» пәні бойынша:

модульдердің атауы және тізбесі типтік бағдарламаға сәйкестендірілсе;

СОӨЖ түрлері, бақылау сұрақтары және формалары нақты сипатталуы қажет.

2) «Өзін-өзі тануды оқыту әдістемесі» пәні бойынша:

Силлабус мазмұны типтік бағдарламада берілген негізгі зерттелетін тақырыптардың қамтылуын қамтамасыз ету;

«Өзін-өзі тану» пәні бойынша негізгі зерттелетін сұрақтарының қайталанбауын назарға алу.

3) «Әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың технологиялары» пәні бойынша:

дәрісте берілген сұрақтар семинар барысында қайталанбай, мазмұнды толықтыратын мәселелер сипатталса;СӨЖ тақырыптары жаңа бағыттағы зерттеу міселелерін қамтыса.

4) «Өзін-өзі тану» пәнінің мазмұнында үлкен айырмашылық бар. Оқытушылардың сауалнамасы оқыту әдістемесінің өзі әлдеқашан өзгергенін, ал типтік мазмұны бұрынғы күйінде қалғанын анықтады. Бұл аталған мамандық бойынша РОӘК жұмысының осы бағыт бойынша оқу-кәсіби және ғылыми-зерттеу орталығы болып табылатын Бөбек республикалық орталығымен келіспеуімен байланысты.

5) «Әлеуметтік педагогика» және «Әлеуметтік-педагогикалық жұмыс технологиялары» бойынша СӨЖ және практикалық сабақтардың кейбір

тақырыптары әртүрлі осыған байланысты келесі ұсыныс жасалды: өзін-өзі жұмыспен қамтудың ұйымдастырушылық компоненті студенттерге курстың логикасын көрсетуге көмектесетін нұсқаулықтарды оқытуды қамтиды. Яғни, курс пәндері бойынша семинарға дайындық алгоритмі, семинарлық сабақтардың жалпы жоспарын құру ерекшеліктері студенттерге бақылаушы материалдармен жағдайлық жинақтардың оқу тапсырмалары бойынша материалдар берілсе, СӨЖ мазмұны ұтар еді. Аудиториядан тыс өзіндік жұмысты ұйымдастыру әртүрлі жоспарлы, әрдеңгейлі, жеке тапсырмаларды жасауды қажет етеді: ақпараттың шығуын зерттеу, мәселеге деген көзқарасты бөлу, салыстырмалы кестелерді орындау, мәселелі сұрақтарды және оқу тапсырмаларын құрастыру, кішігірім эксперименталді зерттеулер.

6) «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» туралы әдебиеттерде айтарлықтай айырмашылықтар бар.

Сонымен қатар, кафедраның профессор-оқытушылар құрамы дайындаған оқу әдебиеттеріне де пәндердің оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуіне талдау жасадық. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті тоқсан сайын жаңартылып отыратын үлкен кітапхана сыйымдылығына ие. «Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының профессор-оқытушылар құрамының оқу-әдістемелік әдебиеттерін зерделеуге бағытталған [208].

Басқа өңірлік жоғары оқу орындарынан айырмашылығы, Қазақ ұлттық университеті тәжірибелік режимде жасалған білім беру бағдарламалары негізінде жұмыс істейді. Бакалавриаттың 2015 жылғы негізгі оқу жоспарын талдау «Әлеуметтік-педагогикалық жұмыс» және «Өзін-өзі тану мұғалімі «екі жеке білім беру траекториялары бойынша оқу мүмкіндігін көрсетеді. ПОҚ-н 2010 жылдан 2016 жылға дейін дайындаған оқу-әдістемелік және оқу басылымдары талданды.Қамтамасыз етілу сипаттамасын 20 және 21-кестелердің мазмұнында көруге болады.

Кесте 20 – Базалық- кәсіптік блок бойынша, таңдау құрауышындағы пәндерді қамтамасыз ету.

Пән атауы	Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету
1	2
Педагогикалық қызметке кіріспе	Ахметова Г.К., Мынбаева А.К. Профессиональные деформации личности педагога: теоретические основы и профилактика: монография. - Алматы: Қазақ университеті, 2012. Қасен Г.А.Самбетова А.Б. Введение в психолого-педагогическую деятельность – Алматы, 2011. Мынбаева А.К., Ахметова Г.К. Педагогические стереотипы. Педагогический имидж: теория и тренинги - Қазақ университеті, 2013. Мынбаева А.К., Жусупова А. История образования в изобразительном искусстве.Музейная обучающая среда и развитие креативности: монография. - Алматы: Қазақ университеті, 2018
Этнопедагогика	Таубаева Ш., Кожахметова К.Ж. Методология общей и этнической педагогики в логико-структурных схемах. – Алматы, 2005

20– кестенің жалғасы

1	2
Педагогика	Алгожаева Н.С. Педагогика. Учебное пособие - Қазақ университеті, 2015 Молдасан Қ.Ш. Педагогика. Оқу құралы. - «Ұлағат», 2016
Білім беру теориялары	Мынбаева А.К. Ахметова Г.К., Алгожаева Н.С. Таубаева Ш.Т. Әлемдік педагогикалық ой-сана. 10 томдық. – Алматы, 2011. XX ғ.екінші жартысындағы әлемдік ғұламалардың еңбектері мен ой-пікірлері /- Алматы: Қазақ университеті, 2011 Мынбаева А.К.Современные концепции образования: Учебное пособие /Рекомендовано РИСО, УМС РУМС на базе КазНПУ им. Абая. - Алматы: Қазақ университеті, 2012.
Әлеуметтік-педагогикалық зерттеудің әдіснамасы мен әдістемесі	Таубаева Ш.Т. Методология и методика педагогического исследования. – Қазақ университеті, 2011 Таубаева Ш.Т. Методология и методика дидактического исследования. – Қазақ университеті, 2015 Таубаева Ш.Т.Исследовательская культура учителя: от теории к практике. – Қазақ университеті,2016 Мынбаева А.К. Основы научно-педагогических исследований – Қазақ университеті, 2013 Ш.Т. Таубаева және т.б.. Педагогикалық зерттеулердіңәдіснамасы мен әдістері: оқулық – Алматы, 2018.
Салыстырмалы педагогика	Мынбаева А.К., Таубаева Ш., Булатбаева А.А., Анарбек Н. Образовательная политика: теории и концепции, тенденции стратегии развития – Қазақ университеті, 2014 Кусаинов А.К.Составляющие качества образования – Алматы, 2015. Кусаинов А.К. Кризис в системе среднего образования: пути выхода – Алматы, Rond&A 2016. Мынбаева А.К., Анарбек Н. Казахстан - Китай: развитие педагогической науки и образования на рубеже веков – Қазақ университеті, 2016.
Әлеуметтік педагогика	Әлқожаева Н.С. Әлеуметтік педагогика – Қазақуниверситеті, 2011 Магауова А.С. Социализация молодежи и современные молодежные субкультуры- Алматы: «Қазақ университеті»,2018 .
Әлеуметтік психология	Калымбетова Э.К. Әлеуметтік психология – Қазақ университеті, 2012.
Психология және адам дамуы	Касымова Р.С.«Психология және адам дамуы» курсынан жаттығулар жинағы - Әрекет-Нұр принт, 2012
Өзін-өзі тану теориясы мен практикасы	Төлешова У.Б. Педагогика, әлеуметтік педагогика, өзін-өзі тану тарихы – Қазақ университеті, 2012. Анарбек Н. Self-cognition teaching methodology in higher education institution – Алматы, 2016
Арнайы және түзету педагогикасы	Айтбаева А.Б., Самбетова А.Б. Коррекциялық педагогика негіздері – Қазақ университеті, 2011. Аринова Б.А. Арнайы педагогика және психология негіздері – Қазақ университеті, 2016.

20 – кестенің жалғасы

1	2
Девиантология	Әлқожаева Н.С. Девиантты мінез- құлықты балалармен жұмыс жүйесі: оқу-әдістемелік кешен – Қазақ университеті, 2014. Садвакасова З.М. Девиантология - Қазақ университеті, 2015.
Конфликтология	Құдайбергенова А.М. Білім беру аймағындағы конфликтология - Қазақ университеті, 2016
Педагогиканы оқыту әдістемесі	Садвакасова З.М. Дидактические средства обучения: Методическое пособие.- Алматы, 2012. Садвакасова З.М. Искусство преподавания: концепции, инновационные методы обучения. – Уч.пос. Алматы, 2-е изд, 2012. Садвакасова З.М., А.К.Мынбаева, А.Б.Темирболат Инновационные стратегии и технологии воспитания студентов. Инновации в обучении: учебно-методическое пособие -Алматы, 2013. Садвакасова З.М. Социально-педагогические технологии в организации образования – Қазақ университеті, 2012 Булатбаева А. Современные технологии обучения – Алматы, 2014. Булатбаева А.А.Схематизация и моделирование в деятельности ученика – Алматы, 2014 Әлқожаева Н.С., Төлешова У.Б. Білім берудегі педагогикалық технологиялар – Қазақ университеті, 2016.
Әлеуметтік-педагогикалық жұмысты жобалау	Мынбаева А.К.Проектирование образовательных программ. Сравнительное образование.– Алматы: Қазақ университеті, 2011.
Тұлғааралық коммуникация теориясы	Әлқожаева Н.С. Тұлғааралық қарым-қатынас педагогикасы – Қазақ университеті, 2011.

Кесте 21 – Пәндерді жеке білім траекторияларының модульдерімен қамтамасыз ету.

Пән атауы	Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету
1	2
Дарынды балалар педагогикасы	Мукашева А.Б. Педагогика одаренных детей – Қазақ университеті, 2015. Мукашева А.Б. Психолого-педагогическая диагностика уровня готовности социального педагога к работе с одаренными детьми – Қазақ университеті, 2015. Қасен Г.А. Специфика одаренности детей Индиго: история, концепции и диагностика – Қазақ университеті, 2015.
Гендерлік білім беру негіздері	Самбетова А.Б., Шагырбаева М.Д. Психолого-педагогические основы гендерного образования - Қазақ университеті, 2015.
Бейіндік оқыту	Төлешова У.Б., Оңалбеков Е.С. Кәсіптік білім беру. Оқу құралы. - Алматы, 2012.
Тұлғаның диагностикасы және өзіндік диагностикасы	Төлешова У.Б. Психологиялық-педагогикалық жеке адам диагностикасы – Қазақ университеті 2012.

21 – кестенің жалғасы

1	2
	Мынбаева А.К., Вишневская А.В. Тесты по оценке интеллекта и познавательных үдеріссов студентов и магистрантов – Алматы: Қазақ университеті, 2013. Мынбаева А.К., Вишневская А.В., Тихомирова В.Т. Развитие интеллектуальных способностей студентов университета как фактор повышения интеллектуального потенциала Казахстана. – Алматы: Қазақ университеті, 2015.
Білім берудегі әлеуметтік-педагогикалық тренинг	Қасен Г.А., Құдайбергенова А.М. Әлеуметтік-психологиялық тренинг әдістемесі - Қазақ университеті, 2011. Кудайбергенова А.М., Қасен Г.А. Әлеуметтік-психологиялық тренинг әдістемесі - Қазақ университеті, 2011.
Отбасымен және балалармен жұмыстағы әлеуметтік-педагогикалық технологиялар	Мадалиева З.Б., Мукашева А.Б. Қасен Г.А., Сеилханова М.Е., Развитие арт-педагогических и арт-терапевтических школ: мировой опыт – Қазақ университеті, 2016. Садвакасова З.М. Жизнестойкость: технологии и практикум в работе с воспитанниками детского дома – Қазақ университеті, 2016 Садвакасова З.М.Технологии профилактики суицидального поведения подростка: Арт-терапия – Қазақ университеті, 2016
Әлеуметтік-педагогикалық анимация	Касен Г.А. Педагогическая анимация – Қазақ университеті, 2015 Педагогикалық анимация: оқу құралы /Ұ.Б. Төлешова, М.Д. Мурзагулова, Д.Б. Оспанова.- Алматы : Қазақ университеті,2019 .
Әлеуметтік-педагогикалық менеджмент	Касен Г.А. Основы психологии управления - Қазақ университеті, 2009. Садвакасова З.М. Педагогический менеджмент. Учебное пособие. 2-е изд.доп. - Алматы, 2012 Садвакасова З.М., Жайтапова А.А. Менеджмент качества в организации образования. Учебное пособие. – Алматы, 2010. Садвакасова З.М., Булатбаева А.А.Педагогический менеджмент: уроки лидерства – Қазақ университеті, 2014
Мектепте әлеуметтік-психологиялық кеңес беру	Касен Г.А.Абдуллаева П.Т. Социально-психологическое консультирование в школе - Қазақ университеті, 2011. Әлеуметтік –психологиялық кеңесберу: оқу құралы / Ұ.Б. Төлешова, Қ.Б. Жұмабекова, М.Д. Мурзагулова -Алматы: Қазақ университеті, 2019 .
Әлеуметтік педагог жұмысындағы Арт-терапиялық технологиялар	Педагогические сказки. Арт-технологии: сборник творческих работ студентов / под ред. А.К. Мынбаевой; сост.: А.К. Мынбаева, В.Т. Тихомирова, А.В. Вишневская. – Алматы: Қазақ Университеті, 2016. Касен Г.А.Айтбаева А.Б. Арт-методы в образовании – Қазақ университеті, 2016. Қасен Г.А., Толешова У.Б., МукашеваА.Б. Арт-терапиялық практикум: оқу-әдістемелік құралы. Алматы:Қазақ университеті, 2018..
Балалар мен жасөспірімдердің суицидтік	Касен Г.А.Айтбаева А.Б. Психолого-педагогические основы диагностики и предупреждения суицидального поведения школьников - Қазақ университеті, 2012.

21 – кестенің жалғасы

1	2
мінез-құлқының әлеуметтік-педагогикалық алдын алу	Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Психолого-педагогические основы диагностики и предупреждение суицидального поведения школьников: Учебное пособие. – Алматы: Қазақ университеті, 2012. Мынбаева А.К.,Касен Г.А. Профилактика суицида среди молодежи через призму зарубежного и отечественного опыта – Қазақ университеті, 2015. Мынбаева А.К., Айтбаева А.Б. Научно-практические основы профилактики суицида среди молодежи – Қазақ университеті, 2014. Касен Г.А., Абдуллаева П.Т. Профилактика суицидального поведения молодежи – Қазақ университеті, 2015.

Жалпы жүргізілген талдау оқу пәндердің әдебиеттермен қамтамасыз етілуі жоғары деңгейде екенін көрсетеді. Дегенмен, ұсыныс ретінде ПОҚ назарын «Өзін-өзі тану мұғалімі» ЖББЖ-ң әлсіз ұсынылуына назар аударғымыз келеді. Дәл осы трек бойынша оқу-әдістемелік әдебиеттерді дайындау мен жариялауды күшейту қажет.Сондай-ақ оқу-әдістемелік әдебиеттің түрлерін алуан түрлі етіп, анықтамалар, альбомдар, каталогтар, хрестоматиялар мен тапсырмаларды басып шығару мүмкіндігін қарастыру қажет. Әрине, сондай-ақ ЖББЖ пәндерін қазақ және ағылшын тілдерінде сапалы оқу-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз етуді күшейту қажет.

Сонымен қатар біз міндетті блоктың базалық пәндері бойынша «Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының ПОҚ дайындаған силлабустарының мазмұнына талдау жүргіздік: Педагогика, Инклюзивті білім беру және таңдау компоненті бойынша: Этнопедагогика, Педагогикалық мамандыққа кіріспе, Педагогиканы оқыту әдістемесі, Білім берудегі диагностика, Білім берудегі кеңес беру, Білім берудегі практикалық қызмет, Білім берудегі тренингтер, Білім берудегі практикум, Педагогикалық шеберлік, білім берудегі әлеуметтік-психологиялық қызмет, Ғылыми-педагогикалық зерттеулер әдіснамасы, Орта мектептегі жаңа стандарттар мен оқу бағдарламалары, Арнайы педагогика, Девиантология.

Кесте 22 – Базалық әлеуметтік-педагогикалық білім беру бойынша оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді бағалау.

Пән атауы	Оқу-әдістемелік кешеннің сипаттамасы	Баға орташа балл	
		ҚазҰУ	ТаразМПИ
1	2	3	4
Педагогика	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы 3. Дәріс тезистері 4. Тестілер, өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары	5	5

22 – кестенің жалғасы

1	2	3	4
Инклюзивті білім беру	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Дәріс тезистері. 3. Өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 4. Бақылау тапсырмаларының материалдары	4	3
Этнопедагогика	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы 3. Дәріс тезистері 4. Тестілер, өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары	5	5
Педагогикалық мамандыққа кіріспе	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы. 3. Дәріс тезистері. 4. Өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары	4	3
Педагогиканы оқыту әдістемесі	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы. 3. Дәріс тезистері. 4. Өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары және шығармашылық тапсырмалар	5	5
Білім берудегі диагностика	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу-әдістемелік басылым 3. Дәріс тезистері 4. СӨЖ үшін материалдар 5. Шығармашылық тапсырмалар	4	-
Білім берудегі кеңес беру	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу-әдістемелік басылым 3. Дәріс тезистері 4. СӨЖ үшін материалдар 5. Шығармашылық тапсырмалар	4	3
Білім берудегі парктикалық қызмет	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Дәріс тезистері 3. СӨЖ үшін материалдар 4. Шығармашылық және бақылау тапсырмалары	3	-
Білім берудегі тренингтер	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу-әдістемелік басылым	4	-

22 – кестенің жалғасы

1	2	3	4
	3. Дәріс тезистері 4. СӨЖ үшін материалдар 5. Шығармашылық тапсырмалар	4	-
Білім берудегі практикум	1 Жұмыс бағдарламасы 2 Дәріс тезистері 3 СӨЖ үшін материалдар 4 Шығармашылық және бақылау тапсырмалары	5	4
Педагогикалық шеберлік	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу-әдістемелік басылым 3. Дәріс тезистері 4. СӨЖ үшін материалдар 5. Шығармашылық тапсырмалар	5	5
Білім берудегі әлеуметтік-психологиялық қызмет	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу-әдістемелік басылым 3. Дәріс тезистері 4. СӨЖ үшін материалдар 5. Шығармашылық тапсырмалар	4	-
Ғылыми-педагогикалық зерттеулер әдіснамасы	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы. 3. Дәріс тезистері. 4. Өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары және шығармашылық тапсырмалар	5	4
Девиантология	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы. 3. Дәріс тезистері. 4. Өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары және шығармашылық тапсырмалар	4	4
Арнайы педагогика	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Оқу құралы. 3. Дәріс тезистері. 4. Өзіндік жұмысқа арналған материалдар. 5. Бақылау тапсырмаларының материалдары және шығармашылық тапсырмалар	3	3
Орта мектептегі жаңа стандарттар мен оқу бағд-ы	1. Жұмыс бағдарламасы 2. Дәріс тезистері 3. СӨЖ үшін материалдар	3	-

Жалпы нәтижелер көрсетіп отырғандай, 2017 жылғы әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың НОЖ-да ұсынылған таңдау бойынша блок пәндерінің бір бөлігі ТарМПУ-дың оқу жоспарында көрсетілмеген. Дегенмен, «Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасында ПОҚ үшін пәндерді оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді күшейту бойынша ұсыныстар жасалды.

Біріншіден, келесі пәндердің практикалық құрамын күшейту бойынша мақсатты жұмыстар қажет:Инклюзивті білім беру, Білім берудегі әлеуметтік-психологиялық қызмет, Арнайы педагогика, Девиантология, Білім берудегі кеңес беру.Аталған пәндер бойынша СӨЖ үшін тапсырмалардың мазмұнын күшейту және бақылау-өлшеу материалдарын нақтылау [209].

Екіншіден, Білім берудегі диагностика, Білім берудегі практикум, Білім берудегі практикалық қызмет және Білім берудегі әлеуметтік-психологиялық қызмет пәндері бойынша қайталану мәніне дәріс және практикалық сабақтар тақырыптарының мазмұнын келісу.

Үшіншіден, НОЖ-на енгізілген жаңа пәндер бойынша (Инклюзивті білім беру және Орта мектептегі жаңа стандарттар мен оқу бағдарламалары) оқу-әдістемелік басылымдар мен ұсыныстарды әзірлеуді қарастыру.

Осы кезеңнің нәтижелері кафедраның ОӘБ төрағасы мен меңгерушіге басқарушылық шешімдерді қабылдау үшін берілді.

Бұдан әрі студенттерге өздері үшін ұтымды болып табылатын әлеуметтік-педагогикалық білім алу тәсілдерін атап өту ұсынылды. Біз келесі әдістерді ұсындық:

1) білім алу, дәрістерде біліктер пен дағдыларды меңгеру;

2) семинар және зертханалық сабақтарда білім алу;

3) педагогикалық тәжірибе кезінде білім, біліктерді алу;

4) материалды өз бетінше зерттеу;

Педагогикалық білім көзі ретінде мектептегі тәжірибеге ең жоғары баға беріледі (73,3%). Студенттер «өзіндік тәжірибелік іс-әрекет өзін, өз білімін және оларды қолдану іскерлігін бағалауға мүмкіндік береді» (Расул), «тәжірибе туындаған сұрақтарға жауап береді» (Света), «тәжірибеде мұғалім нақты жағдайда қажетті нақты практикалық ұсыныстар береді» (Іңкәр) деп түсіндіреді.

Сонымен қатар семинар сабақтар студенттер үшін білімнің барынша толыққанды дереккөзі болып қабылданады (75,6%): «Семинар сабақтарында оқылатын білімді пайдалана отырып, тәжірибеде туындайтын педагогикалық жағдайларды талқылауға болады (Динара), семинар сабақтарында біз өзекті мәселелерді шешуде әртүрлі теориялық ұстанымдарды талқылаймыз (Арайлым).

Дәрістер аса жоғары емес бағаға ие болады, өйткені студенттердің жартысынан кемі оларды қажетті дереккөздер қатарында атайды (45,8 %), студенттердің жартысына жуығы дәрістер педагогикалық білім алудың ең толық дереккөзі болып табылмайтынын атап өтеді: «Дәрістерде алынған білімді тәжірибеде пайдалану қиындық тудырады» (Гулбақыт).

Білімді алу дереккөзі ретінде аса жоғары емес бағаны өзіндік жұмыс алады (36,2 %) және бір мезгілде өзіндік жұмысты педагогикалық білім алу

көзі деп санайтын студенттер саны көп (34,2 %) немесе кейбірі оған ешқандай баға бермейді (13,1 %).

Осылайша, алынған мәліметтер студенттердің қызметін ұйымдастырудың әртүрлі формаларының олармен бірдей бағаланатыны жайлы куәландырады. Тәжірибелік қызметті тікелей ұйымдастыратын формалар (мектептегі тәжірибе) немесе студенттердің белсенді іс-әрекет жасауға мүмкіндігі бар формалар неғұрлым жоғары бағаға ие болады.

Алынған нәтижелердің барабарлығының жанама көрсеткіші оқытушы-практика жетекшісінің курстан курсқа дейінгі кәсіби қызмет іскерлігінің қалыптасу деңгейін бағалауы болды.

Жоғарыда көрсетілген дереккөздерді жинақтай отырып, біз «Оқу үдерісі студенттің көзімен» сауалнамасын әзірледік, ол ақпараттық блоктан және келесі блоктар бойынша топтастырылған 17 негізгі сұрақтан тұрды:

– оқу үдерісін ұйымдастырылуына жалпы қанағаттану;

– оқыту сапасына қанағаттанушылық;

– СӨЖ ұйымдастыру сапасына және оларды бағалау жүйесіне қанағаттанушылық;

– сабақ кестесінің құрылуымен және оқудан тыс қызметтің өзге түрлеріне тарту дәрежесімен қанағаттанушылық.

Сауалнамаға Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің қазақ бөлімінің 65 студенті және орыс бөлімінің 30 студенті қатысты. Сауалнамаға «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының 2–3 курс студенттері қатысты. Орыс және қазақ бөлімдерінің сауалнамаға қатысушылары жауаптарында айтарлықтай айырмашылық анықталған жоқ. Сондықтан нәтижелер бірге ұсынылған.

Сонымен қатар болашақ әлеуметтік педагогтардың білім беру сапасына жауап беретін кафедраның профессорлық-оқытушылық құрамына арналған сауалнаманы жасадық. Мұғалімдерге арналған сауалнама мұғалімдердің өз түлектерінің күшті және әлсіз жақтарын түсінуін және білім беру процесінің сапасын анықтауға бағытталған. Оқытушы мен аға оқытушы 10 жылдан астам тәжірибесі бар сұрақтарға белсенді жауап берді. Респонденттердің орташа жасы - 35 жас. Қатысушылардың жалпы саны 17 адам.

Әрі қарай біз студенттерге сауалнама нәтижелерін ұсынамыз [210].

«Сіз университеттегі оқыту сапасына қанағаттанасыз ба?» сұрағына-»иә», «әбден» деп респонденттердің көпшілігі жауап берсе – 78,5%, ішінара қанағаттанушылық білдіргені – 14%, жауап беруге қиналғаны – 6% және сұралғандардың 1,5% қанағаттанбаған.

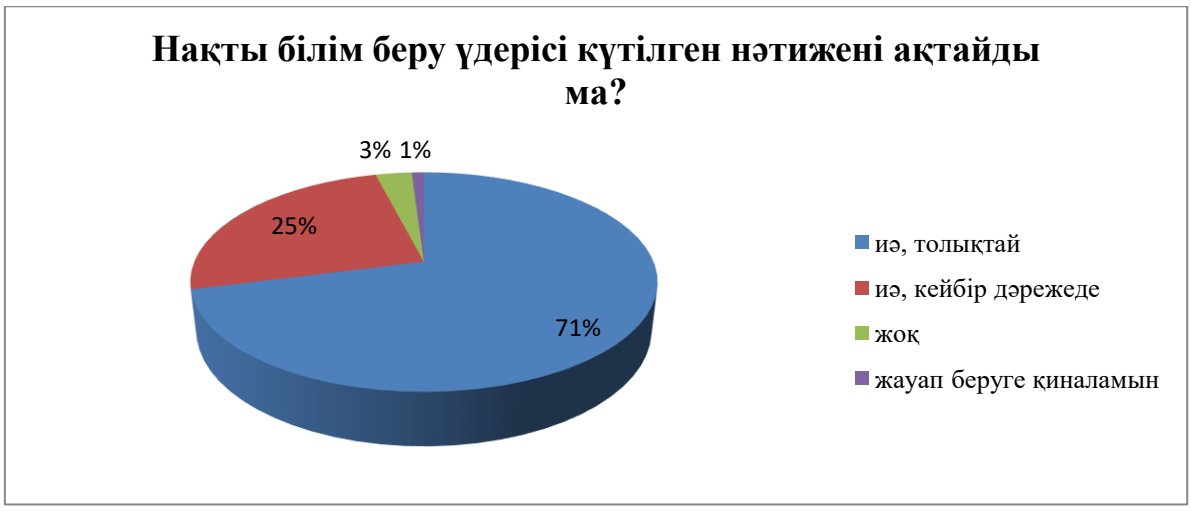
«ЖОО-ның материалдық базасы сізді қаншалықты қанағаттандырады?» сұрағы бірнеше көрсеткіште болды. Мысалы, кітапханада оқулықтардың болуы, СӨЖ орындау үшін университетте компьютерлердің қолжетімділігі, факультеттің оқу залында орын санына 50% - дан астам респонденттер толық қанағаттанушылығын көрсетті. Айтарлықтай төмен нәтижелер келесі көрсеткіштер бойынша алынды: оқу жабдықтарының болуы (43,1%),

кітапханада қажетті әдістемелік нұсқаулардың болуы 44,6%. Толығырақ нәтижелер 23-кестенің мазмұнында толық көрсетілген.

Кесте 23 – «ЖОО-ның материалдық базасы сізді қаншалықты қанағаттандырады?» сұрағына жауаптарды бөлу

Көрсеткіш	Толық қанағаттанамын	Ішінара қанағаттанамын	Қанағаттанбаймын	Жауап беруге қиналамын
1	2	3	4	5
Кітапханада қажетті оқулықтардың болуы	53,8 % (35)	30,8 % (20)	7,7% (5)	7,7% (5)
Кітапханада қажетті әдістемелік нұсқаулықтардың болуы	44,6% (29)	49,2% (32)	3,1% (2)	3,1% (2)
Қажетті электрондық оқу құралдарының болуы	47,7% (31)	46,2% (30)	4,6% (3)	1,5% (1)
Оқу үдерісінде қолданылатын компьютерлердің болуы	46,2% (30)	41,5% (27)	10,8% (7)	1,5% (1)
Сабақтан тыс уақытта өзіндік жұмыс жасау үшін университетте компьютерлердің қолжетімділігі	50,8% (33)	44,6% (29)	4,6% (3)	0
Оқу залындағы орындар саны	66,2% (43)	24,6% (16)	7,7% (5)	1,5% (1)
Оқу аудиторияларының жай-күйі	47,7% (31)	30,8% (20)	13,8% (9)	7,7% (5)
Оқу жабдығының болуы	43,1% (28)	24,6% (16)	20% (13)	12,3% (8)

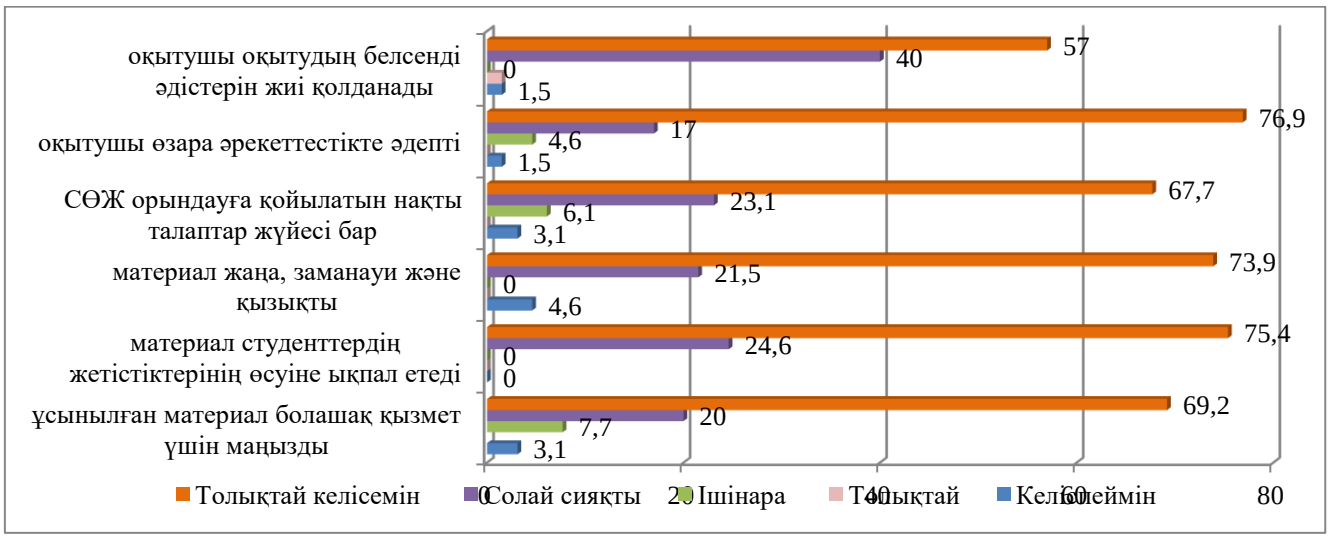
11 - суретте көрсетілген жауаптар студенттердің іске асырылып жатқан білім беру үдерісінен күтілетін оң нәтижелерін анықтаудың жоғары пайызын көрсетеді.

Сурет 11 – «Жүзеге асырылып жатқан білім беру үдерісі сіздің күткен нәтижелеріңіді қаншалықты ақтайды?» сұрағы жауаптарын бөлу.

Келесі сұрақтар оқыту сапасына қанағаттануды бағалауға және студенттер аудиториясы арасында ең маңызды курстарды анықтауға бағытталған.

Қанағаттанудың ең көп пайызын студенттер пункттер бойынша көрсетеді: оқытушының әдептілігі (76,9%), ұсынылатын материалдың жаңалығы (73,9%), материал студенттердің білім жетістіктерін дамытуға ықпал етеді (75,4%). Осы тұста келесі тармақтарға назар аудару керек: оқытудың белсенді әдістерін қолдану және СӨЖ орындауға қойылатын талаптардың нақты жүйесінің болуы «солай сияқты» деген жауапқа көбірек көңіл бөлінеді.Оны 12-суреттің мазмұнынан толығырақ көруге болады.

Сурет 12 – Студенттердің пәндерді оқыту сапасын бағалауы

Келесі сұрақтар мазмұны бойынша студенттер арасында сұранысқа ие, қажеттілік туғызатын пәндерді белгілеуге мүмкіндік береді.

«Аудиториялық сабақтарды (дәрістер мен семинарлар) қандай пәндер бойынша көбейткіңіз келеді?» сұрағына респонденттердің көпшілігі келесідей қажетті пәндерді атап өтеді:

– Арнайы педагогика;
– Девиантология;
– Әлеуметтік-педагогикалық тренинг;
– Әлеуметтік-педагогикалық шеберлік;
– Пенитенциарлық педагогика.

Студенттердің аудиториялық сабақтардың санын арттырғысы келетін себептері ретінде – 92% болашақ кәсіби қызметте материалдың қажеттілігін көрсетсе, тек 8% ғана себебін көрсетті – материалды түсінуге үлгермейтіндігін көрсетті.

«Тәжірибелік бағыттылықты қандай пәндер бойынша арттырғыңыз келеді?» сұрағына келесі пәндер анықталды:

– Балалармен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс технологиясы;
– Әлеуметтік-педагогикалық кеңес беру;
– Психологиялық-педагогикалық диагностика;
– Әлеуметтік педагогика.

Сұрақтардың үшінші блогы СӨЖ ұйымдастыру мен бағалау жүйесіне қатысты болды. 13 - сурет СӨЖ орындау кезінде студенттер жиі қолданатын құралдарды көрсетеді. Оқытушылардың СӨЖ-ді орындаудың өзге де құралдарын өзектендірмейтініне назар аударуға болады: ғылыми мақалалар, ақпараттық базалар, практикаларды талдау және т. б.

Сурет 13 – СӨЖ орындау кезінде студенттер қолданатын құралдарды бөлу

Бұл ретте «Сіз, СӨЖ-ді бағалаудың қазіргі жүйесі объективті және әділ деп санайсыз ба?» (14-сурет) сұрағына жауаптар былайша бөлінді: иә, толықтай

48%, оны компьютерлік тестілеу түрінде өткізген дұрыс – 38%, және 12,5% бағалау критерийлерінің түсініксіз болуына байланысты өз наразылығын көрсетті.

Сурет 14 – СӨЖ бағалау жүйесімен қанағаттану сатысы

Сұрақтардың төртінші бөлігі оқу сабақтарының кестесін құру реттілігімен қанағаттанушылық дәрежесін бағалау үшін қойылған сұрақтарды қамтыды. **«Сізді өзіңіздің сабақ кестеңіз қанағаттандырады ма?» сұрағына** –«иә», «толықтай»деп 53 респондент жауап берді, бұл сұралған студенттердің 81,5%-ы жоқ, қанағаттандырмайды деп 12 адам жауап берді, бұл 18,5 %-ы құрайды.

Сонымен қатар, сұрақтардың осы блогында біз ғылыми жобалар мен зерттеулерді жүзеге асыру үшін олардың қандай уақытша бос ресурсқа ие екенін көруге тырыстық Респонденттердің 43% жұмысты кейде оқумен қатар жүретінін, ал 57% жұмыс істемейтінін және тек оқығанын айтты. Респонденттердің көпшілігі оқу үшін қажетті ақпаратты университеттің сайты мен ресурстары арқылы алады. Бұл сауалнамаға қатысқан студенттердің 52% құрайды. 43% университеттің ақпараттық ресурстарының сирек қолданылатынын көрсетеді.

Сонымен бірге, респонденттердің 20% ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелеріне қызығушылық танытады. Респонденттердің 46% өздерінің жеке ғылыми жобаларын жүзеге асырғысы келетіндіктен артық жүктемеден қорқады. Студенттердің тек 28% - ы ғана зерттеу жүргізу сипатындағы СӨЖ-ді жүзеге асыру ниетінің жоқтығын көрсетті. Көп жағдайда себеп ретінде 20% уақыт жетіспеушілігін көрсетсе, тек 6% бұл қызықты емес екенін және 6% оқытушылармен мұндай сипаттағы іс-әрекеттің ұсынылмайтынын жеткізеді.

Оқытушылар арасында өткізілген сауалнама кейбір қызықты сәттерді көрсетті. Университеттегі білім беру сапасына әсер ететін ең маңызды және жетекші фактор ретінде оқытушылар келесілерді атап өтеді: 27% – Университеттегі басқару сапасы; 25% – Білім беру мазмұнын қалыптастырудағы еңбек нарығымен өзара әрекеттесу сапасы; 18% –

Талапкерлер мен студенттердің сапасы; 17% – Оқыту технологиясының, білім беру үдерісін оқу-әдістемелік және материалдық-техникалық қамтамасыз ету сапасы; 13% – Профессор-оқытушылар құрамының сапасы.

Ұсынылған тізім бойынша түлектердің негізгі күшті жақтары мен артықшылықтары ретінде ең көбі 58% келесі сипаттамалар комбинациясын таңдады:

– Теориялық білімнің жоғары деңгейі;
– Практикалық дайындықтың жоғары деңгейі;
– Түлектердің стандартты емес жағдайларда тез әрекет етуге даярлығы;
– Жалпы мәдениет пен адамгершіліктің жоғары деңгейі.

Ал **біздің университет түлектерін даярлаудағы әлсіз жақтары немесе кемшіліктері ретінде** сипаттамалардың келесі комбинациясын таңдады:

– Еңбекке деген төмен мотивация;
– Төмен деңгейдегі өндірістік тәртіп;
– Өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі білімдендіруге тілек білдірудің болмауы.

«Сіздің ойыңызша, оқу үдерісінің қандай мәселелері бірінші кезектегі шешімді талап етеді? (5 нұсқадан артық емес)»сұрағына жалпы ұсынылған тізімнің ішінен сұралған оқытушылардың ең көп 63% төмендегілерді таңдады:

- студенттердің білімін бағалау мен диагностикалаудың әлсіз жүйесі;
- оқу-зертханалық сабақтардың және заманауи жабдықтардың жағдайы;

Тұтынушылар мен түлектер есебінің жеткіліксіздігі;

- оқу процесін ұйымдастырушыларды ынталандырудың экономикалық тетіктерінің жеткіліксіздігі;
- студенттердің тәртіп деңгейінің төмендігі.

Респонденттердің 85% олардың оқу процесін дамытуға қосқан үлестері оқулықтар мен оқу құралдарын жасауға қосқан үлестерін, 63% ғылыми-әдістемелік жұмыстарға (оқу жоспарлары, бақылау-өлшеу материалдары және т.б.) қатысты, тек 35% оқытудың белсенді технологиялары мен әдістерін әзірлеу және енгізу арқылы, 25% олардың ғылыми жобаларға қатысуы арқылы.

Сонымен бірге, мұғалімдердің көпшілігі, респонденттердің 53% сапалы зерттеу жүргізу үшін материалдық және ақпараттық ресурстардың жоқтығын айтты. Жалпы, сауалнамаға қатысқан профессорлық-оқытушылар құрамының 77% өздерінің біліктіліктері мен оқу процесін, оның ішінде сабақ кестесін ұйымдастырумен қанағаттанатындықтарын нақтылады. Респонденттердің тек 23% оқу үрдісінен басқа ғылыми-зерттеу тағылымдамаларының жоқтығын атап өтті.

Зерттеудің жалпы нәтижелері студенттер мен оқытушылардың жалпы университеттегі оқу процесін ұйымдастырудың сапасына қанағаттанатындығын көрсетеді. Сонымен бірге, басқарушылық және оқу-әдістемелік қызметті әрі қарай зерттеу мен түзетудің маңызды жақтарына назар аударғымыз келеді.

Студенттер арасында өздерінің болашақ кәсіби қызметінің тәжірибелік мәліметтерін меңгеруге қажетті әдістемелік құралдар мен кітапшалар үлкен

сұранысқа ие. Осыған байланысты олар кітапханадағы әдістемелік ұсыныстардың жетіспеушілігін және оқу зертханаларының жеткіліксіз жабдықталуын көрсетсе, оқу-зертханалық сыныптардың нашар жабдықталуын оқытушылар да көрсетеді.

Сонымен қатар, СӨЖ-дің оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуіне, атап айтқанда, күтілетін нәтижелер мен бағалау критерийлерін жасауға өте мұқият болу қажет. Өзара оқыту және жоспарланған тапсырмалардың мазмұнын талдау форматын да күшейту қажет.

Келесі аспект оқытудың белсенді әдістерін қолдануға байланысты болмақ. Бұл тармаққа қанағаттанушылықтың салыстырмалы түрде төмендігі мұғалімдердің жауаптарымен байланысты (тек 17% оқу процесінің сапасына осы аспектіге байланысты). Әлеуметтік-педагогикалық дайындық мазмұнының тәжірибесі интерактивті, арт-терапевтік әдістемелердің көптігін көрсетсе де, студенттер осы аспектіде ПОҚ қызметін жандандыру қажеттілігін сезінеді.

Жоғарыда сипатталған проблемалық аспектілер нақты практикалық сипатқа ие қолайлы пәндер бойынша жауаптармен де өзара байланысты.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету сапасын басқаруды жетілдіру тұрғысынан келесі маңызды сәт, бұл СӨЖ үшін тапсырмаларды мазмұнды толықтыру мәселесі. Оқытушылар құрамының сауалнамасы мен анкета СӨЖ міндеттері зерттеу сипатына ие емес екенін көрсетті. Университет өзін зерттеуші ретінде көрсетсе де, бұл кәсіптік білім беру мазмұнындағы маңызды кемшілік. Осы аспект бойынша қызметкерді қайта даярлау және СӨЖ-ді зерттеу, әзірлеу, оқыту технологияларын дамыту үшін қосымша ынталандыру тетіктері қажет.

Жалпы, студенттер арасында сауалнама жүргізу кезінде келесі ұсыныстар жасалды:

Практикалық сабақтардың санын көбейту ғана емес, сонымен қатар олардың мектептегі практикалық іс-әрекетке бағдарлануын, әлеуметтік мұғалімнің кейстермен және нақты құралдармен практикалық қолдауын қамтамасыз ету.

СӨЖ бойынша бағалаудың барлық бірыңғай жүйесін (барлық пәндер бойынша) құруда және топтық жұмысты бағалауда субъективтіліктің төмендеуі.

Дәріс сабақтарының жаңа тұжырымдамасын жасау.

ПОҚ тарапынан ұсыныстар ретінде келесілер айтылды: мазмұнды жобалауда жұмыс берушілердің тәжірибе базасын және қатысушылар тобын кеңейту қажет. Олардың осы жұмысқа қатысуындағы ынталандыру тетігін ойластыру қажет.

Студенттердің білім беру үдерісінің нәтижелері үшін өз жауапкершілігін түсіну мәдениетін күшейту.

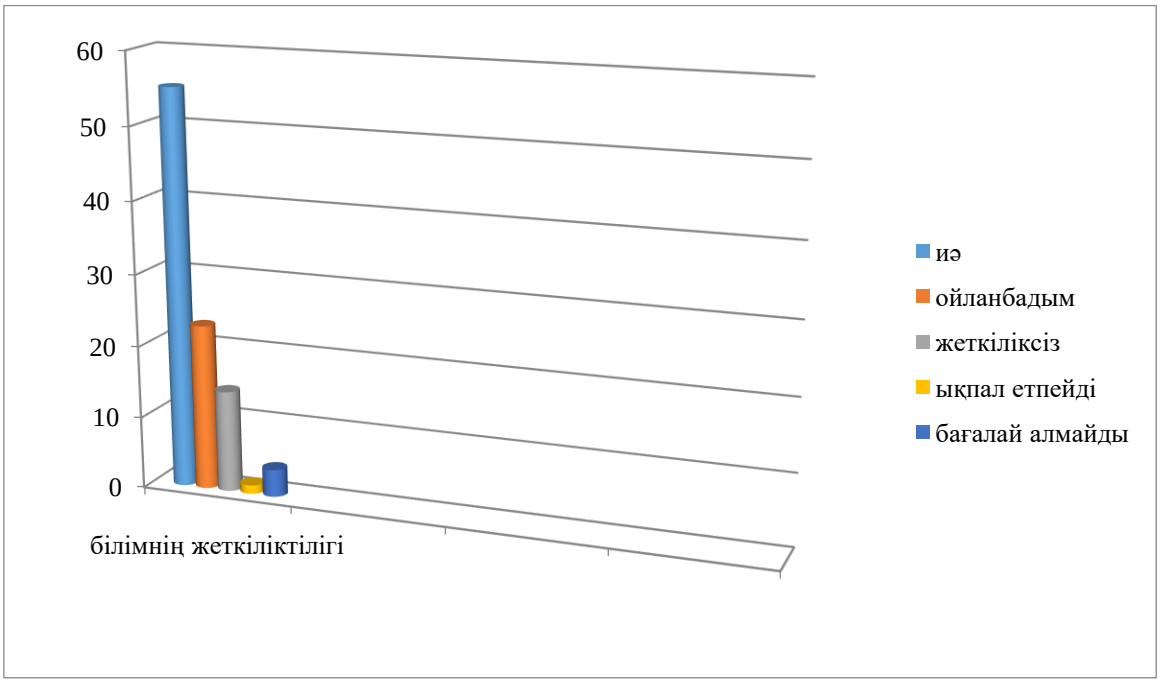
Білім беру үдерісінің сапасын зерттеу үшін «Мамандықты ұғыну: білім беру сапасын бағалау» сауалнамасы жүргізілді (1-қосымша).

Сауалнама нәтижелері мамандық таңдауда ата-аналардың пікірі мен ұсыныстары шешуші рөлді көрсететінін – 48,7%, белгілі бір қызмет түріне

жеке бейімділік, өз қабілетін бағалау – 35,4%,кеңестер немесе достар мен туыстарының мысалдары – 14,1%, тек 3,8% мамандықтың беделін, 1,2% оқу орнына барудың көліктік ыңғайлылығын атап өтті.

Сұралғандардың 58,9% өз таңдауының дұрыстығына сенімді және өзінің болашақ кәсіби қызметін жақсы болжайды; 14,1% мамандық пен болашақ кәсіпті таңдаудың дұрыстығына күмәнданады; 12,8% таңдалған мамандық туралы көмескі түсінік бар деп санағанымен ол практикалық қызметтің басында түсініледі деп үміттенеді; 7,7 % кәсіби қызмет туралы әлі ойламаған және ең бастысы университетті аяқтау деп санайды; 3,8 % кәсіби қызмет саласын бағалауға қарағанда, жалпы жоғары білім алу маңыздылығын атап өтеді.

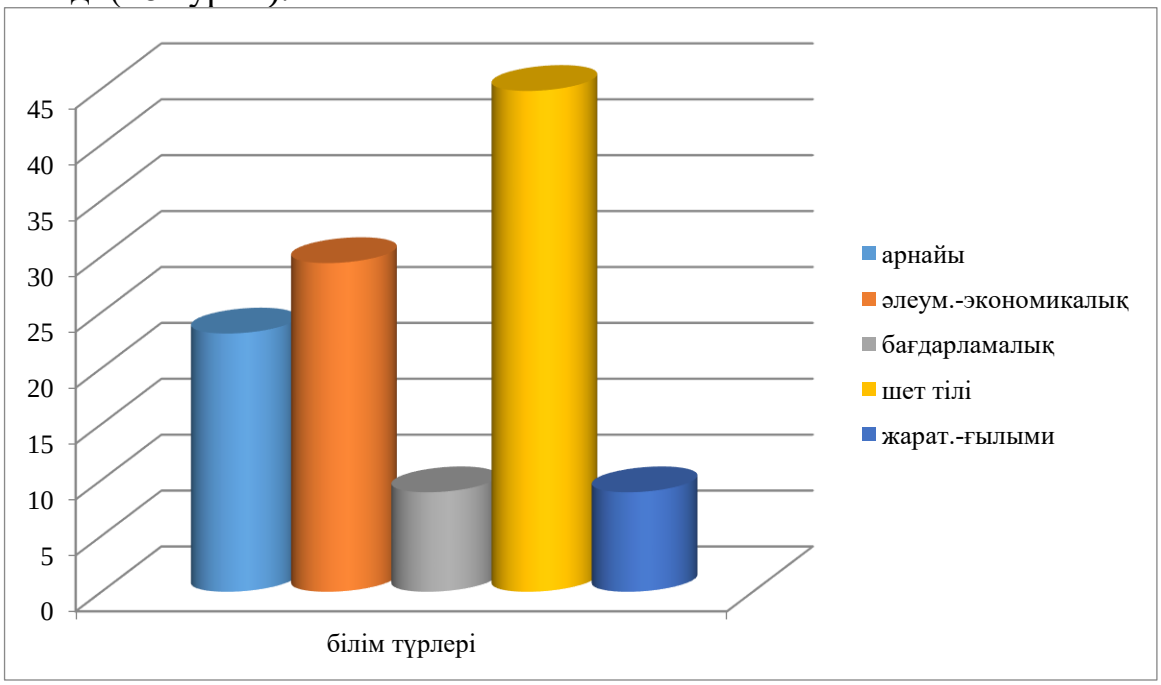
«Тиімді кәсіби қызмет үшін қажетті білім ала алдыңыз ба (алып жатырсыз ба), сіз қалай бағалайсыз?» сұрағына жауаптар келесідей бөлінді (15-сурет):

Сурет 15 – Білімнің жеткіліктілігі сатысы

«Білім беру үдерісі Сіздің жеке қабілеттеріңізді ашуға және жүзеге асыруға ықпал етті (ықпал етеді) деп ойлайсыз ба?» сұрағына жауаптар келесідей сипатта бөлінді: 24,3 % өзінің жеке қабілеттері туралы көмескі түсінік бар және жоғары оқу орнын бітіргеннен кейін тек тәжірибелік іс-әрекет қана оларды ашуға көмектеседі деп ойлайды; 65,3 пайыз жоғары оқу орнында білім алу оларға өздерінің жеке қабілеттерін бағалауға және оларды оқу үдерісінде пайдалануға көмектесті (көмектеседі) деп есептесе; 6,4 % қолданыстағы әдістемеде және оқу үдерісін ұйымдастыруда жеке қабілеттерін ашу қиын десе; 2,5% қабілеттің дамуы кәсіби қызметтің табысын емес, жұмысқа орналасу мен мансапты құрудың нақты шарттарын анықтайды деп санайды.

Жалпы, 48,7 % қолданыстағы білімді бағалау жүйесімен қанағаттанған және оны объективті және әділ деп санайды. 10,2 % егер білімді бағалау компьютерлік тестілеу түрінде болса, онда ол тиімді болатындығын атап көрсетеді. 29,4 % білім деңгейін ғана емес, оқуға деген қарым-қатынасты, жеке қабілетін, өзіндік жұмысын, семинарлардағы белсенділікті бағалау керек деп ойлайды. 16,6 % білімді бағалауда адами факторды өте маңызды деп санайды: оқытушының біліктілігі, оның студентке қатынасы, әңгіме құра білу, студенттің жеке басының ерекшеліктерін есепке алуы; 3,8 % білімді бағалаудың ең жақсы формасы ретінде аудиториялық жазбаша жұмыс деп есептейді (16-сурет).

Сурет 16 – Болашақ кәсіби қызметтің табысын анықтайтын білім түрлері

Болашақ әлеуметтік педагогке қажетті мінез-құлықтың жетекші белгілері ретінде респонденттер келесілерді атап өтеді:

60,2 % – Коммуникабелділік (қарым-қатынасқа бейімділік);

21,7 % – Кәсіпқойлық және әлеуметтік белсенділік;

19,2 % – Жеке ұйымдастырушылық және тәртіп;

14,1 % – Машақаттылық және шыдамдылық;

16,6 % – Жоғары зияткерлік әлеует;

33,3 % – Жауапкершілік және борыш сезімдерінің дамығандығы.

Болашақ әлеуметтік-педагогикалық қызметте табысқа жету үшін практикалық дағдылар мен біліктердің басымдығын бөле отырып, респонденттер өз жауаптарын былайша бөлді:

– адамға деген көзқарасты табу және оның қызметін ынталандыра білу – 58,9 %;

– ақпаратпен және компьютерлік бағдарламалармен жұмыс істеу дағдылары – 14,1 %;

– топтық жұмысты ұйымдастыру дағдылары – 7,6%;

– өздігінен білім алу дағдылары – 25,6%;

– жағдайларды талдау және шешімдерді әзірлеу дағдысы – 10,2 %;

– экономикалық үдерістерді математикалық модельдеу дағдылары -– 1,2 %.

«Сіз таңдаған мамандық үшін қандай құндылықтар айтарлықтай маңызды?» сұрағына респонденттердің жауаптарын бөлу келесідей сипатта көрініс табады:

– 55,1 % – кәсіби қызмет саласындағы терең білім;

– 7,6 % – ұйымдағы көшбасшылықты, беделмен құрмет көрсетуді мойындау;

– 33,3% – әлеуметтік-психологиялық үйлесім ортасы;

– 6,4% – жеке өмірдегі амандық;

– 2,5 % – жұмыс пен тұлғаның әлеуметтік мәртебесі;

– 3,8% – мансаптық өсу мүмкіндіктері.

Тиімді қызметтің неғұрлым күшті себептері ретінде бөлетіндері:

– өзін-өзі жүзеге асыру мен қызметтік өсу мүмкіндігі – 58,9 %;

– ішкі қанағаттануды беретін қызықты жұмыс – 34,6 %;

– қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал – 19,2%;

– жоғары жалақы және материалдық көтермелеу – 16,6 %;

– міндеттердің орындалуын қатаң бақылау, тәртіптік талаптар – 7,6 %;

– кәсіби қасиеттерді тану және сенім – 3,8 %.

Жалпы, бұл сауалнаманың нәтижелері студенттер мамандықтың, өзін-өзі дамыту мен өз бетінше білім алудың маңыздылығын жақсы түсінетінін көрсетеді. Өзінің болашақ мамандығы, әлеуметтік педагогтың кәсіби және жеке қасиеттері туралы неғұрлым нақты түсініктерге ие. Алайда, ПОҚ әлеуметтік педагогтың кәсіби қызметінде аса маңызды экономикалық және саяси сауаттылық, математикалық құзыреттілік сияқты қазіргі кезеңдегі кәсіби қасиеттер туралы тұтас түсінік қалыптастыруға да назар аударуы қажет.

3.3 Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді зерттеу мәселелерінің келешегі

Табиғат адамдарының өз мәселелерін өздері анықтауы және өзін-өзі анықтай алуы үшін оның сапасы оның алдында туындаған әлеуметтік, жеке және кәсіби мәселеге тәуелсіз өзінің инновациялық, шығармашылық әлеуетін іске асыру деңгейінде болады. Осы тұрғыдан алғанда, қазіргі білім беру бағдарламалары, ең алдымен оқушылардың инновациялық дағдыларын дамытуға бағытталғанын атап өткен жөн.

Университеттің білім беру жүйесінің басым бағыттарының бірі - оқу процесінде жеке тұлғаның өсуіне және дамуына жағдай жасау. Болашақ маман - әлеуметтік педагог еңбек нарығындағы қиындықтарға, өзгеруге бейімделуге, бәсекеге қабілеттілікке, одан әрі жұмысқа орналасуға байланысты болмақ. Бұл кәсіби және арнайы білімнің сапасы шығармашылық және танымдық қабілеттерін дамыту, ойлау Сқабілетін кеңейту сияқты факторларға

байланысты екені сөзсіз. Жоғары білім студенттің құзыреттілігіне негізделеді және еңбек нарығының талаптарына сәйкес білім беру мазмұнын жаңартады.

Жалпы, оқу-әдістемелік қамтамасыз ету нормативтік құжаттарды, әдістемелік материалдар мен оқу құралдарын жүйелеуге негізделген; оқу сабақтарының тиімділігі мен сапасын арттыру; студенттер мен түлектердің құзыреттілігін объективті бағалау жүйесін қалыптастыру.

Білім беру бағдарламаларының сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудегі басты рөлді кәсіби түлектер дайындайтын кафедра атқарады.

Кафедраның оқу-әдістемелік жұмысы кафедраның пәндерді оқытуды жетілдіруге, оқу процесін оңтайландыруға және жеделдетуге, оның әдістемелік қамтамасыз етілуін жетілдіруге, профессор-оқытушылар құрамының педагогикалық біліктілігін арттыруға бағытталған. Мұғалімнің кез келген оқу-әдістемелік жұмысының формалары аясында орындалатын оқу-әдістемелік жұмыс (ОӘЖ), ұйымдастырушылық-әдістемелік жұмыс (ҰӘЖ) оның функциональды міндеті болып саналады. Оқу жылының басында университеттің «Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының талдауы барысында әдістемелік жұмыс жоспары жасалып, бекітілгенін көрсетті; Жыл бойы жоспардың орындалуына тұрақты мониторинг жасалады. Кафедра мәжілісінің күн тәртібіне оқу-әдістемелік жұмысты ұйымдастыру және жүзеге асыру мәселелері кіреді: жұмыс бағдарламаларын талқылау және бекіту, ПОӘК, оқытушылардың оқу-әдістемелік жұмыстары туралы есептер, оқытудың қолданыстағы түрлері мен әдістерін талқылау, әдістемелік комиссияның есептері , сабаққа қатысу туралы талқылау т.б.

Оқу жылына жоспарланған оқу-әдістемелік және ұйымдастыру-әдістемелік жұмыс формалары олардың орындалу белгілері барлық оқытушының жеке жұмыс жоспарларына енгізіледі. Кафедра тұрақты түрде ашық сабақтар өткізеді және сабақтармен өзара тәжірибе алмасады, ол кафедра меңгерушісі мен оқытушының өзара әрекеттесуі туралы журналына жазылады.

Күнделікті және нақты оқу-әдістемелік жұмысты басқаруға көмектесу үшін университет профессор-оқытушылар құрамында өзінің отырыстарын үнемі өткізіп тұратын және білім беруді қазіргі оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің өзекті мәселелерін қарастыратын оқу-әдістемелік кеңес (ОӘК) құрылды. Ол: студенттердің ағымдық және аралық бақылауына арналған диагностикалық материалдарды сараптау және талқылау; кафедра пәндері бойынша курстық жұмыстардың ұйымдастырылуы мен орындалуын бақылау; кафедра оқытушылары дайындаған оқу және оқу материалдарын, конкурстық ПМС қарау және талқылау; оқу құралдары, ғылыми-әдістемелік мақалалар мен есептер және т.б. ғылыми редакциялау. Әдістемелік комиссияның жұмысы жолға қойылған.

«Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының оқытушылары ҚазМемҚызПУ базасындағы «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша ғылыми-әдістемелік кеңестің мүшелері болып табылады. ОӘЖ-нің оқу процесіне қатысатын кафедраларда студенттерді оқыту сапасын арттыру, оқу-тәрбие процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз

етуді жетілдіру, әдістемелік және дидактикалық пәндердің логикалық сәйкестігін қамтамасыз ету, оқу материалдарының қайталануын болдырмау және т.б. бакалаврларды МЖМБС-ға сәйкес оқыту мақсатында жүргізіледі.

Сонымен бірге, талдау Мемкомстат жұмысы мен нәтижелері оқу процесіне тікелей қатысатын қарапайым мұғалімдер үшін қол жетімді емес екенін көрсетеді. Осыған байланысты оперативті вертикальды басқару мен профессорлық-оқытушылық құрамның оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуге қатысуы арасындағы өзара әрекеттестікті күшейту қажет. Сонымен бірге, талдау барлық пәндер осы оқу-әдістемелік кешеннің барлық бөліктерімен бірдей емес (бос орындар бар) және барлық жұмыс бағдарламалары мен оқу бағдарламасының мазмұны стандарттарға сәйкес келмейтіндігін көрсетеді (проблемалар туындаған кезде). Алайда, әр пән бойынша оқу-әдістемелік кешенмен қамтамасыз етудің функциональды жүйесі қалыптасқаны шындық. Бұл жүйенің қадағаланып, жетілдірілуі маңызды.

Бөлімнің міндеттері оқу процесінің талаптарына негізделеді:

- оқу процесін үйлестіру, бақылау және жетілдіру;

- өзара байланысты процестердің басқа иелерімен бірге процестің шектері мен мазмұнын анықтау және бекіту, яғни оқу процесінің сабақтастығы мен өзара байланысын қамтамасыз ететін келісілген жұмыс бағдарламаларын және пәндердің басқа да әдістемелік құжаттарын қарау және бекіту;

Студенттердің мемлекеттік және басқа тұтынушылардың талаптарына сәйкестігін қамтамасыз ету процесінің тиімділігі, тиімділігі, сәйкестігі және құзыреттілігі үшін жауапкершілік;

Технологиялық мақсаттарға қол жеткізуді үнемі анықтау;

Технологиялық процестің ағымдағы параметрлерін анықтау үшін өлшеу және бағалаудың тиісті құралдары (прогресс, сапа, уақытылы қорғау, тақырыптар және себептер саны);

- оқу процесін жақсарту бойынша іс-әрекеттерді бастау және үйлестіру.

Сапа менеджменті саласындағы заманауи жетістіктерді енгізу үшін оқу процесін жетілдіру жұмыстары міндетті білім беруді және оқытылатын пәндердің әрқайсысының кірістері бойынша «бастапқы материалдарды» даярлау деңгейін жедел бағалауды талап етеді. Мұндай мәліметтерді семестрдің басында студенттерге жедел сауалнама жүргізу арқылы жинауға болады, егер базалық пәндер бойынша қалған білім жаңа пәнмен бағаланса. Бұл жағдайда курс барысында белсенді қолданылатын курстардың бөлімдері туралы ақпарат болуы керек.

Нәтижесінде кафедра үшін үш перспективалы міндет тұр:

1. «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығының қазіргі заманғы МЖМБС сәйкес студенттерге оқу жоспарының көптеген пәндерін игеру үшін қажет негізгі курстардың өзара байланысын орнату;

2. Қалған білімді бағалау үшін кіріс тестерін әзірлеу;

3. Кейінгі курстан кейін алған білім деңгейлерін растайтын қорытынды тесті әзірлеу.

Университеттегі оқу процесінің жүйелі болуын қамтамасыз ету үшін педагогикалық технологияларды құру қажеттілігі туындайды. Демек, технологиялық бағдарламалар дәстүрлі бағдарламалармен қанағаттануы керек: осы саладағы нақты, дәйекті және нақты белгіленген оқу мақсаттары; пәнге немесе мамандыққа тән педагогикалық жүйенің барлық элементтерін дамыту; әдістемелік материалдың мазмұнын, оқытушылар мен студенттердің өзара әрекеттесу әдістері мен шарттарын сипаттау; нәтижелерді бағалау әдістері және оларды түзету нұсқалары; мұғалім үшін инновациялық педагогикалық әдістер мен тәсілдерді қолдану бойынша ұсыныстар, сонымен қатар студенттерді қиындықтарды жеңуге ынталандыру тәсілдері. Осыған байланысты профессор-оқытушылар құрамының ұсынысы ретінде оқыту әдістерін кеңейтуді ұсынуға болады. Семинарлардың жаңа түрлері, оның ішінде тұжырымдамалық карталар, зерттеу шеберханалары, мастер-кластар, проблемаларды шешу бөлімдері, демо-сабақтар, далалық сабақтар және т.б.

Қысқасы, түлектер кафедраның оқытушылық құрамында үлкен рөл атқарады. ОӘК-ні жобалау мен дамытудың негізгі көрсеткіші ретінде біз ОӘК жобалау процесінде мұғалімнің мотивациясын бөліп алдық. Оқу-әдістемелік кешендерді (ОӘК) қалыптастыру жүйесі ОӘК үнемі және жүйелі түрде жетілдірілуі мұғалімнің студенттермен белсенді өзара әрекеттесуіне бағытталған және студенттерді тек оқуға ғана емес, сонымен бірге оқу ақпаратын талдауға итермелеген жағдайда ғана тиімді. Өз кезегінде ОӘК құрамына кіретін жеке әдістеме тұтас, логикалық, өзара байланысты және жоғары білікті маман қалыптастыруға бағытталуы керек.

Мұғалімнің арнайы пәндерге арналған оқу материалдарын жобалау мен жасаудың мәнін білуі және түсінуі, атап айтқанда, білім берудің жоғары сапасын қамтамасыз ететін, әдебиет теориясының әлеуетін оның дамуында оның мүмкіндіктерін жүзеге асыруда мүмкіндік беретінін білуі және түсінуі маңызды. Өкінішке орай, біздің зерттеу нәтижелеріміз барлық мұғалімдердің ОӘК жақсы дизайн технологиясын игере алмайтындығын көрсетеді, бұл, әрине, оқыту сапасына әсер етеді және оқыту сапасын төмендетеді. Оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді жобалау негіздері:

1) заманауи дидактика саласындағы қажетті білімді игеру; 2) ғылыми-әдістемелік және тәрбие жұмыстарын жүргізу; 3) оқу-тәрбиелік міндеттердің жүйелілігі; 4) сауатты және ауызша. 5) мұғалімдердің оқу-әдістемелік және білім беру әзірлемелерінің МЖМБС сәйкестігі. Сонымен қатар, егер ол іргелі және практикалық білімдердің үйлесімділігіне, интерактивті оқыту технологияларын, оқыту стратегиялары мен технологияларын қолдануға негізделген болса және материалдың тез қол жетімді болуын қамтамасыз ететін мықты ғылыми негізге сүйенсе, оқыту сапасы қамтамасыз етіледі. Осыған байланысты, мұғалімдердің, әсіресе жас оқытушылар мен практиктердің біліктілігін арттыру, оқу-әдістемелік кешен негізінде оқу процесін жобалау және жүзеге асыру бойынша жүйелі жұмыс жүргізу қажет.

Факультет студенттерінің білім, білік және дағдыларды қалыптастыруда қолданатын жаңа технологияларды меңгеруіне ықпал ететін ақпараттық-әдістемелік құрал дайындау. Ақпараттық-әдістемелік құрал «Универ»

жүйесінде жеке компонент ретінде енгізілсе. Мысалы, бұл нұсқаулық бағалауда кең қолданылатын келесі блоктардан тұруы мүмкін:

1. Сұрақтың жауабы қандай?

2. Тест жауаптарын құрастыру кезінде оқушының дұрыс жауабын табуына қалай кедергі жасай аласыз?

3. Сұрақтар қою кезінде теріс бөліктерді қолдану туралы не білуім керек (емес, ешқашан)?

4. Мүмкін болатын жауап нұсқаларының қайсысы дұрыс?

5. Кейбір дұрыс сұрақтар туралы не білуім керек?

6. «Болжамдарды» анықтауға көмектесетін формулалар қандай? (яғни студенттердің кездейсоқ жауаптары?)

7. Тесттің объективтілігін қалай жақсартуға болады?

Силлабус келесі блоктардан тұруы мүмкін:

1. Тақырыптың дұрыс дизайны туралы не білуім керек?

2. Оқушылардан күтілетін нәтижені қалай жасауға болады?

3. Құзыреттілік бойынша тексерілген емтихан сұрақтарын қалай құруға болады?

4. Сұрақтардың деңгейін қалай арттыруға болады?

5. СӨЖ ұйымдастырудағы міндет қаншалықты тиімді?

6. СӨЖ тапсырмаларының мазмұнын тексеру тиімділігін арттыру үшін қандай мүмкіндіктер бар?

7. Әдебиеттер жинағында қандай ақпараттық негіздерді қолдануға болады?

Осыған байланысты перспективалық міндеттерді іске асыруда келесі бағыттар айқындалды:

1. Оқу процесіне интерактивті оқыту элементтерін енгізуді жалғастыру (бизнес және рөлдік ойындар, ойын дизайны, жетекші тәжірибешілердің мұғалімдер мен болашақ әлеуметтік тренерлер арасындағы проблемалық пікірталастар саласындағы іссапарлары).

2. Кафедраның бейіндік пәндері бойынша іскери ойындарды, кейстерді, шеберлік сыныптарын әдістемелік қамтамасыз етуді дамытуды жандандыру.

3. Оқу процесінде бейне дәрістерді қолдану тәжірибесін кеңейту, университет сайтында олардың базасын үнемі жаңартып отыру.

4. Шетелдік жоғары оқу орындарында ашық онлайн-курстарды танымал ету арқылы оқытушылардың біліктілігін арттыру.

3 -тарау бойынша қорытынды.

Педагогика мен психологияны дамыту, білім беру, оқу нәтижелері, диагностика және т.б. мәселелеріне көп көңіл бөлінеді. Білім беру саласында адамның жеке басының дамуына, оның шығармашылық қабілеттеріне, адамгершілік және ақыл-ой әлеуетіне басымдық беріледі. Осыған байланысты, тәжірибелік жұмыста біз оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің тиімділігі мен оның болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасына әсерін, оқушылардың жеке тұлғалық-кәсіби даму процесінде жетістіктерін арттыруды оқытушылық қызметтің өнімділігін арттыруды ескердік.

Эксперименттік жұмыс әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, ТарМПУ, Эрзинжан университеттері негізінде жүргізілді. Зерттеу барысында келесі тақырыптар бойынша сауалнамалар жасалып, өткізілді: «Сіз оқу блогының тақырыптарын толық меңгердім деп ойлайсыз ба?», «Оқу процесі оқушының көзімен», «Түсіну кәсібі: білім беру сапасын бағалау ». Сонымен қатар, бөлім басшылары мен басқа да басқарушы қызметкерлер үшін сауалнама жүргізілді.

Жұмыс барысында оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жұмысы бойынша ұсыныстар жасалды. Жалпы тәжірибелік жұмыс болжамның дұрыстығын дәлелдеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Осылайша, қоғамымыздың әлеуметтік-экономикалық салаларында белсенді инновациялық үдерістер аясында қалыптасатын қазіргі заманғы білім беру жағдайы, мектептің күрделі өзгерістерге ұшырауы жағдайында жұмыс істей алатын жаңа әлеуметтік педагогты тәрбиелеудің өзекті мәселесін алға қояды.

Қазіргі жоғары әлеуметтік-педагогикалық білімнің талаптары оны рухани өндіріс саласы ретінде сипаттайды және оның нәтижесі әлеуметтік педагогтың негізгі күштерін, оның зияткерлік және моральдық әлеуетін, қиын әлеуметтік-мәдени жағдайда еркін бағдарлануын, инновациялық процестер және өзін-өзі дамыту процестері іске асырылуын анықтайды. Ол:

1. Кәсіптік білім берудің теориясы мен практикасы, орта мектептің дидактикасы, ОӘҚ әлеуметтік-мәдени, экономикалық және кәсіптік-білім беру мекемелерінің жүйелік жобасының жалпы көрінісі ретінде растайды. Университеттік білім беру жүйесіндегі инновациялық өзгерістерді талдау EWA мақсаты оның құрылымы мен қызметі білім беру мазмұны мен мазмұнын, зерттеулерге және білім беру жүйесін реформалау динамикасына көзқарастарды анықтайтын парадигмалардың мәніне байланысты болып табылады. Түркиядағы Эрзинджан Бинали Йылдырым университетінде жалпы шетелдік тәжірибе, дәлірек айтқанда докторантурада жүргізілген зерттеу барысында біз Түркия және Түркия университеттерінде ОӘҚ сапасына көп көңіл бөлінгенін байқадық. Егер біз оқу бағдарламасы мен оқулықтарға қойылатын талаптарға ұқсастықты тапсақ, онда оқу материалын жобалау барысында оқыту технологияларын қолдану мен студенттердің оқу процесіне кірігуде айырмашылықтар бар екенін анықтадық. Бұл айырмашылықтар көбінесе профессорлық-оқытушылар құрамының ұйымдастырушылық мәдениеті мен дидактикалық мінез-құлықты жоспарлауға негізделгендігіне әкелді.

Университеттің педагогикалық білім беру мәселелері бойынша теориялық талдау келесі негізгі бағыттарды анықтады:

Педагогикалық білімді гуманитарлық білім деп түсіну болашақ мұғалімнің басқа адамдармен мәдениетін, құндылықтарын, жұмыс істеу тәсілдерін және өзін-өзі жүзеге асыруда бөлісуге дайын болуына көмектеседі.

- мұғалімнің дәстүрлі кәсіптік рөлінің өзгеруін анықтайтын мұғалімнің кәсіби қызметінен хабардар болу;
- әр түрлі білім беру салаларын «құруды» болжайтын, білім алушының білім және кәсіптік іс-әрекеттің субъектісі ретінде қалыптасуына ықпал ететін кәсіптік білім беруді жобалауға жеке-бағдарланған тәсілді жүзеге асыру;
- құбылыстар мен фактілерді талдауға арналған кәсіптік білім беру саласына тән саяси теориялық негізде кәсіптік білім беруді дамыту жолдарын іздестіру, оның аясында оны балама принциптер негізінде қолдануға болатын, альтернативті немесе негізінен әртүрлі теориялар (А.П. Беляев);
- -оқытылатын пәндердің негізгі дидактикалық бірліктерін біріктіру және модульдік-интеграцияланған құрылымға осы пәндердің мазмұнына апаратын базалық жалпы кәсіби білімді нығайту.

Зерттеуде анықталған қайшылықтарды шешудің жолдарын іздеу.

А.П. Беляеваның идеясы - кәсіптік білім беруді институционалды реттеудің сыртқы формаларынан сапаны жүйелі түрде жақсарту идеясы негізінде құру.

Осыған байланысты әлеуметтік-педагогикалық білім берудің жаңа жүйелік сапасы оқу-әдістемелік қамтамасыз ету болып табылады, бұл оқулықтың өзіндік жұмысы мен кәсіби қызметін ұйымдастыруға арналған оқу құралдары мен оларды қолдану технологияларын үйлестіруді көрсетеді.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің орталық компоненті - әлеуметтік-педагогикалық міндеттерді шешу үшін қолданылатын құралдар мен түрлі ақпарат көздерінің жиынтығы.

2. Кәсіптік білім беру жүйесінде болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын әдістемелік және әдістемелік қамтамасыз етуді зерттеуде жүйелік, мәдени, тұлғалық бағдарлаудың, ақпараттық және сапалық платформалардың әлеуетін зерттеуге болады. Диссертациялық жұмыста аталған педагогтардың жиынтығы жалпы әлеуметтік педагогтарды оқыту әдістемесі, оның элементтерінің сипаттамасы, әлеуметтік-педагогикалық білім мазмұнын талдау, әлеуметтік педагогикалық оқыту процесінің күтілетін нәтижелері, т.б. оқытудың білімін, дағдылары мен құзыреттерін өлшеу.

3. Бүгінгі таңда жоғары білім беру жүйесінде білім беру бағдарламасын құрудың кең таралған екі тұжырымдамалық тәсілі бар. Олар: құзыреттілік және несиелік-модульдік платформа. Білім беру бағдарламасын жобалау кезінде жеке тұлғаның ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеретін, таңдау еркіндігін жүзеге асыратын оқытудың жеке траекториясы үлкен мәнге ие және күрделі және динамикалық жүйе ретінде қарастырылады.

Осы жағдайларды ескере отырып, болашақ әлеуметтік педагогтардың оқыту процесінің сапасын оқыту процесінде мұғалімнің іс-әрекетінде дидактикалық жобалауды және педагогикалық мониторингті ұйымдастырудың жолдарының әлеуеті анықталды.

4. Болашақ әлеуметтік мұғалімдерді оқыту сапасына объективті, теориялық-әдістемелік, құрылымдық-ұйымдастырушылық, мазмұндық-процедуралық, әдістемелік-рефлексиялық, нәтижелік блоктардан тұратын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің құрылымдық-мазмұндық моделі, оқу-әдістемелік сапасын бағалау. Оқу-әдістемелік құжаттаманы қолдау аналитикалық деңгейде келесі критерийлер сипатталды: мазмұнды мақсаттардың өзектілігі, олардың мақсаттарын ашуда өзектілігі ескерілді; мазмұны мен құрылымының мемлекеттік және басқа талаптарға сәйкестігі; құрылым мен процестердің бірлігі; құзыреттілікті қалыптастыру; тақырып мазмұнының дәлдігі мен толықтығы; оқу-әдістемелік құралдарды талдау деңгейінде - заманауи, инновациялық, мұқият таңдалған технологияларды, оқу-тәрбие процесінің нысандары мен әдістерін қолдану; Студенттің өзіндік жұмысын және рефлексияның болуын ескере отырып, объективті бағалаудың құралдары мен технологияларын таңдау; оқу процесін қол жетімді, тиімді оқу құралдарымен жаңарту.

5. Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқыту-әдістемелік қамтамасыз ету бойынша эксперименттік жұмыста оқу жоспарлары, оқу

жоспарлары, оқулықтар мен оқу құралдары талданып, студенттер мен оқытушылар үшін сауалнамалар жүргізілді.

«Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 шешімімен 2016 жылғы 13 мамырдағы № 292 қаулысымен шешім қабылданды. Бірақ Қазақстан Үкіметінің 2018 жылғы 27 желтоқсан № 895 бұйрығымен Заң жойылып, жоғары оқу орындары жаңа оқу-әдістемелік жұмысқа көшті, яғни 2019 жылдан бастап барлық жоғары оқу орындары негізгі білім беру бағдарламасы бойынша жұмыс істейді.

Біздің зерттеу жұмысымызда біз 2016 жылдан 2018 жылға дейінгі типтік бағдарламаға сәйкес әлеуметтік педагогтарды даярлаудың негізгі пәндерінің оқу жоспарларын қарастырдық. Осы жұмысқа сәйкес келесі ұсыныстар дайындалды:

«Өзін-өзі тану» пәні бойынша:

Модульдердің атауы және тізбесі типтік бағдарламаға сәйкестендірілсе;

СОӨЖ түрлері, бақылау сұрақтары және формалары нақты сипатталуы қажет.

«Өзін-өзі тануды оқыту әдістемесі» пәні бойынша:

силлабус мазмұны типтік бағдарламада берілген негізгі зерттелетін тақырыптарды қамтылуы қамтамасыз ету;

«Өзін-өзі тану» пәні бойынша негізгі зерттелетін сұрақтарының қайталанбауын назарға алу.

«Әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың технологиялары» пәні бойынша:

Дәрісте берілген сұрақтар семинар барысында қайталанбай, мазмұнды толықтыратын мәселелер сипатталса;

СӨЖ тақырыптары жаңа бағыттағы зерттеу мәселелерін қамтыса.

Осы атап көрсетілген міндетті пәндер бойынша ПОҚ оқыту әдістерін кеңейту ұсынысын айтамыз. Семинарлардың жаңа түрлері, сонын ішінде концептуалдық карталарды қолдану, зерттеушілік семинар, мастер-кластар, мәселені шешу бойынша секциялар, және т.б.

ПОҚ-пен студенттердің білім, білік, дағдыларын құрастыру мен бағалау барысында қолданатын жаңа технологияларды меңгеруін жеңілдету үшін ақпараттық-әдістемелік нұсқаулық даярлау. Ақпараттық-әдістемелік нұсқаулық «Универ» жүйесіне бөлек құрамдас элемент ретінде «Оқытушы» бетіне енгізілсе. Мысалы, ол нұсқаулық, бағалауда кең пайдаланылатын **тестілеу бойынша келесі блоктардан тұруы мүмкін:**

1. Сұрақтын жауабы неше нұсқаудан тұрғаны қолайлы?
2. Тест жауаптарын құрастыру барысында студентке дұрыс жауапты жеңіл табуына қалай жол бермеуге болады?
3. Сұрақтарды құрастыру барысында теріс бөлшектерді (жоқ, ешқашан емес) пайдалану туралы мен не білуім керек?
4. Мүмкін болатын жауап нұсқаларының ең тиімдісі неше болуы керек?
5. Бірнеше дұрыс жауабы бар сұрақтар жайлы мен не біліум керек?

6. «Болжам» туындауы мүмкін жауаптарды түзетуге көмектесетін қандай формулалар бар? (яғни студенттердің кездейсоқ жауаптарын?)

7. Тест сынағының объективтілігін қалай жоғарылатуға болады?

ПОӘК пен силлабусты құрастыру барысы келесі блоктардан тұруы мүмкін:

1. Пәнді игеру мақсатын дұрыс құрастыру жайлы не білуім керек?

2. Студенттерден пәнді игеру бойынша күтілетін нәтижелерді қалай құрастырған тиімді?

3. Құзыреттілікке бағытталған емтихан сұрақтарын қалай құрастыру қажет?

4. Сұрақтар деңгейінің тиімділігін қалай жоғарылатуға болады?

5. СӨЖ ұйымдастыру барысында тапсырманың тиімді саны қанша болу керек?

6. СӨЖ тапсырмаларының мазмұнын тексеру тиімділігін жоғарылату мүмкіндіктері қандай?

7. Әдебиеттер қорын құрастыру барысында қандай ақпараттық базаларды пайдалануға болады?

Жалпы жүргізілген зерттеу жұмысы оқу сапасын қамтамасыз ету мәселесін толыққанды шешеді деп есептемейміз. Біз өз диссертациялық жұмысымызда оқу сапасына өол жетудегі бір қырын ғана көрсеттік.

Осыған байланысты перспективалық міндеттерді шешудегі келесі бағыттар ұсынылады:

1. Оқу үдерісіне интерактивті оқыту элементтерін енгізуді жалғастыру (іскерлік және рөлдік ойындар өткізу, ойын жобалау, оқытушылар арасында проблемалық-бағдарлы пікірталастар ұйымдастыру және болашақ әлеуметтік педагогтарды дайындау бағыттары бойынша жетекші практикалық қызметкерлердің іскерлік сапарлары).

2. Кафедраның профильді пәндері бойынша іскерлік ойындарды, кейстерді, мастер-кластарды әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеуді белсендіру.

3. Оқу үдерісінде бейне-дәрістерді қолдану тәжірибесін кеңейту, университет сайтында олардың мәліметтер базасын үнемі жаңарту.

4. Шетелдік жоғары оқу орындарында ашық онлайн-курстардың көпшілікке тарату көмегімен оқытушылардың біліктілігін арттыруды жандандыру.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты»

атты Қазақстан халқына Жолдауы. 14 желтоқсан2012 жыл. http://www.akorda.kz/ru. 09.10.2017.

2. Назарбаев Н.Ә. «Болашаққа көзқарас: қоғамдық сананы модернизациялау» мақаласы. 12 сәуір, 2017 жыл. http://www.akorda.kz/ru. 10.08.2017.

3. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. – М. Высш. школа, 1980. − 368 с.

4. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя - М.: АПН, 1990. - 149 с.

5. Кулюткин Ю.Н. Взаимосвязь теории и практики в процессе подготовки и повышения квалификации педагогических кадров: / АПН СССР, НИИ общ. образования взрослых: сб. науч. тр. - М.: Апн СССР, 1990. − 102 с.

6. Сластенин В.А. Профессионализм учителя как явление педагогической культуры// Педагогическое образование и наука: научно-методический журнал. -2008.- № 12. С.4-16.

7. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. - М.: Просвещение, 1990. − 141 с.

8. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: Методические основы. − М.: Просвещение, 1982. − 192 с.

9. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов. − М.: Высшая школа, 1989. − 144 с.

10. Тряпицына А.П. Содержание профессиональной подготовки студентов − будущих учителей − к решению задач модернизации общего образования // Профессиональное образование. – Столица, 2013.- №6.- С.12-21.

11. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности. – М: Наука, 2011. – 335 с.

12. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск: Университетское, 1990. – 560с.

13. Шиянов Е.Н. Гуманизация образования и профессиональной подготовки учителя. – Ставрополь: СГПИ, 1991. – 180 с.

14. Василькова Ю.В. Социальный педагог: педагогический опыт и методы работы. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.:Академия, 2010. − 208 с.

15. Галагузова М.А. Категориально-понятийный проблемы социальной педагогики// Понятийный аппарат педагогики и образования: сб.науч.тр. − Екатеринбург,1998. − С. 183-191.

16. Мардахаев Л.В. Социальная педагогика. – М.:Гардарики, 2005. – 269 с.

17. Мудрик А.В. Социальная педагогика. − М.: Академия, 2013 −240 с.

18. Мутанов Г.М. и др. Управление, ориентированное на результат - Издание 2-е. − Алматы:Қазақ университеті, 2011. − 120 с.

19. Каланова Ш.М. Тотальный менеджменткачества в высшем образовании: учебное пособие. – Астана: Фолиант, 2006. – 476 с.

20. Наби Ы.А. Системы обеспечения качества высшего образования: Проектирование на основе модели EFQM: монография. – Deutschland, Saarbrucken, Palmarium Academic Publishing. – 2014. – 201 с.

21. Минажева Г.С. Разработка, внедрение и совершенствование системы менеджмента качества в высших учебных заведениях Казахстана: Научно-практическое издание. – Алматы: Қазақ университеті, 2009. – 111 с.

22. Ахметова Г.К. Актуализация содержания образовательных программ с учетом принципа преемственности // Качество и преемственность содержания профессионального образования в системе «Колледж -Вуз». - Алматы, 2005. - С. 31-42.

23. Әбілқасымова А.Е., Садықов Т.С. Жоғары мектепте білім берудің дидактикалық негіздері: оқу құралы. Алматы:«Ғылым» ғылыми баспа орталығы, 2003. − 168 б.

24. Балыкбаев Т.О. Новые подходы в стратегии повышения квалификации педагогических кадров в условиях обновления содержания образования // Менеджмент в образовании. − 2011. − № 1. − С. 11-14.

25. Жампеисова К.К. Повышение статуса педагога: международный стандарт, опыт развитых стран // ҚПҒА хабаршысы=Вестник АПНК. − 2011. − № 3-4. − С. 29-36.

26. Құсайынов А.Қ. Орта білім беру жүйесіндегі дағдарыс: шығу жолдары. − Алматы: Rond&A, 2016. − 64 с.

27. Хмель Н.Д. Методология профессиональной подготовки учителя// Матер.междунар.науч.-прак.конф. «Научное обеспечение функционировании я 12-летнего среднего образования» В 2-х ч.(20-21 апреля). − Алматы: КазНПУ им.Абая и РНПЦ проблем 12-летнего образования, 2007. – С.55-60.

28. Молдажанова А.А. Влияние единства дидактической и методической подготовки на формирование профессиональной культуры будущего учителя: автореф. дис. ... док.пед. наук. − Алматы, 2007. − 45 с.

29. Асанов Н.А. Білім беру ұйымдарында маман даярлаудың сапасын бағалау // Евразия. − 2004. − №1. − 31-37 б.

30. Сарыбекова М.Н. Мақсат – 21 ғасыр мұғалімдерін даярлау// Қазақстан мектебі. − 2001. − №4. − 14-19 б.

31. Кобдикова Ж.У. Үшөлшемді әдістемелік жүйе (ҮӘЖ) нәтижеге бағытталған білім берудің тиімді механизмі: педагог кадрлардың біліктілігін арттыратын курстарға үлестірмелік құрал // Білім беру жүйесінің басшы және ғылыми-педагогикалық кадрларының біліктілігін арттыратын республикалық институт. – Алматы, 2008. – 126 б.

32. Кудайбергенова К.С. Құзырлылық білім сапасының критерийі: әдіснамасы және ғылыми-теориялық негізі. – Алматы, 2008. – 334 б.

33. Әлқожаева Н.С. (авторлық бірлестікте) Студенттердің білім беру үдерісіне бейімделуі: дәстүрлі және инновациялық көзқарас // Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының Хабаршысы. – 2015. − №1 (қаңтар-ақпан). − 41-49 б.

34. Баймолдаев Т.М. 12 жылдық білім беруге көшу жағдайында педагог мамандарды қайта даярлау мәселесі // Білім берудегі менеджмент. − 2008. −№2. − С. 3-5.

35. Исаева З.А. Особенности становления казахстанской системы многоуровневого высшего профессионального образования // Вестник КазНУ. Серия «Педагогические науки». − 2004. − № 2. − С. 14-17.

36. Койшыбаев Б.А. Педагогический мониторинг комплексного образования. – Алматы: Ғалым, 2001. − 155 с.

37. Садвакасова З.М. Организационный менеджмент в образовании: схемы и таблицы: учебно-методическое пособие для вузов. − Алматы: «ДОИВА Медеуского района», 2006. − 140 с.

38. Абибуллаева А.Б. Некоторые проблемы формирования профессиональной готовности будущих социальных педагогов // Труды IV Международного форума «Духовная самореализация личности в современном социуме». − Екатеринбург, 2015. – С. 218-225.

39. Бурганова Р.И. Научные основы подготовки социальных педагогов к работе со студенческой молодежью в сфере досуга: дисс. ... канд. пед. наук: Алматы, АГУ им. Абая, 2001. − 148 с.

40. Менлибекова Г.Ж. Система подготовки будущих учителей к социально-педагогической работе: дисс. … канд. пед. наук: 13.00.08. Алматы, АГУ им. Абая, 2002. - 30 с.

41. Тесленко А.Н. Педагогика: учебное пособие для магистрантов. – Астана: ЕАГИ, 2010. – 465 с.

42. Таубаева Ш.Т. Российский опыт подготовки социальных педагогов: возможности адаптации в Республике Казахстан//Білім әлемінде-В мире образования. − 2012. − № 3. – С. 81-85.

43. Халитова И.Р. Әлеуметтік педагог мамандарды даярлаудың өзекті мәселелері // Вестник КазНУ. Серия «Педагогические науки». – 2011. – Т. 32, №1. −12-15 б.

44. Айтбаева А.Б. Адамгершілік-рухани тәрбиені іске асырудың бір жолы// Вестник КазНУ. Серия «Педагогические науки». – 2011. – Т. 32, №1. – 23-28 б.

45. Мағауова А.С. Социализирующая роль университетов в формировании человеческого капитала // Саясат-Policy. − 2018. − №7-8. − С. 4-9.

46. Мынбаева А.К. Арт-педагогика. Дидактическая креативность педагога: монография / А.К.Мынбаева, М.Е.Сеилханова, А.Е.Смайлова. − Алматы: Қазақ универстеті, 2017. − 104 с.

47. Булатбаева А.А. Казахстанский опыт проектирования содержания подготовки социальных педагогов/А.К.Мынбаева, Ш.Т. Таубаева // Высшее образование сегодня. − 2016. − № 2. − С. 38-43.

48. Аскаркызы С. Әлеуметтік басқару әлеуметтік-педагогикалық жұмыс менеджерлерін даярлаудың мазмұндық негізі ретінде // Вестник АПН Казахстана. − 2018. − № 2. – С. 73-80.

49. Ертаргынкызы Д.Е. Әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекет-болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби идеалының қалыптасуының негізі // Вестник АПН Казахстана. − 2015. − № 6. − 74-79 Б.

50. Құрманбаева Г.Қ. Қазақстандағы әлеуметтік педагогикалық білім беру мазмұны… 6D012300 – Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған диссертациясы. – Астана, 2017.

51. Маманова А.Ш. ЖОО әлеуметтік педагогтарды дайындаудағы деонтологиялық тұғырнама // Л.Г.Гумилев атындағы УҰУ Хабаршысы. – 2016. – № 3. – 274-279 Б.

52. Пищулин В.Г. Становление университетского образования в условиях филиала: автореф. док.пед. наук: 13.00.01. − Оренбург, 2003– 33 с.

53. Рулиене Л.Н. Современное университетское образование: ценности и тенденции развития // Народное образование. Педагогика. – 2013. – С.73 – 88.

54. Субетто А.И., Чекмарев В.В. Битва за высшее образование России: 1992 – 2003. – СПб. – Кострома: КГУ им. Н.А.Некрасова, 2003 – 360 с.

55. В.А. Садовничий, В.В. Белокуров, В.Г. Сушко, Е.В. Шикин. Университетское образование : Приглашение к размышлению - М. : Изд-во МГУ, 1995. - 350 с.

56. Полуянов В.Б. Организация и управление в сфере высшего образования: учебное пособие. - Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2000. – 138с.

57. Juran M.J., Juran’s Quality Control Handbook // 4th Edition /Ed. By Juran J. and Frank M. — New York: Mc Graw Hill, 1988. − 22 p.

58. Crosby P.B. Quality and Me: Lessons from an Evolving Life // 1st — San Francisco: Jossey-Bass Publications, 1990. − 27 p.

59. Akareem, H.S., & Hossain, S. S. (2012). Perceptions of the quality of education at private universities in Bangladesh: a study from a student perspective. Journal of Marketing for Higher Education, 22 (1), 11 - 33. doi: 10.1080 / 08841241.2012.705792

60. Koslowski, F.A. (2006). Quality and evaluation in context: an overview. Ensuring the quality of education, 14 (3), 277 - 288. doi: 10.1108 / 09684880610678586

61. Поташник М.М. Управление качеством образования: Практико-ориентированная монография и методическое пособие.- М.: Педагогическое общество России, 2000. − 448 с.

62. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе. М.: 1999. −352 с.

63. Құсайынов А. Әлемдегі және Қазақстандағы білім берудің сапасы. − Алматы: Б. ж., 2013. − 196 б.

64. Муканова С.Д., Жадрина М.Ж.: Великое наследие рождает великое будущее. http://www.open-school.kz/. 12.01.2019.

65. Luminiţa NICOLESCU, Alina Mihaela DIMA The Quality Of Educational Services– Institutional Case Study From The Romanian Higher Education Transylvanian Review of Administrative Sciences. – 2010. – N 29 E. − P. 100-108.

66. Лосева Л.П. Качество подготовки специалиста в системе высшего профессионального образования как объект управления // Молодой ученый. — 2011. − №6. Т.2. − С. 152-155. https://moluch.ru/archive/29/3377/. 08.08.2018.

67. Наводнов В.Г., Геворкян Е.Н., Мотова Г.Н., Петропавловский М.В. Комплексная оценка высших учебных заведений: учеб.пособие. - М. - Йошкар-Ола: Науч.-информ. центр гос. аккредитации, 2001. – 192с.

68. Полуянов В.Б. Организация и управление в сфере высшего образования: учебное пособие. - Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2000. −138 с.

69. Crawford, L.Ed. and P. Shutler (1999), Total quality management in Education: Problems and Issues for Classroom Teachers, The International Journal of Educational Management, 13

70. Navaratnam, K. K. (1997), Quality Management in Education Must be a Never-ending Journey, in K. Watson, C.Modgil and S. Modgil (eds), Educational Dilemmas: Debate and Diversity, Vol VI: Quality in Education, Cassell, London.

71. Seymour, D. (1992), On Q: Causing quality in Higher Education, Macmillan, New York.

72. Lizzio, A., Wilson, K., & Simons, R. (2002). University students' perceptions of the learning environment and academic outcomes: Implications for theory and practice. *Studies in Higher Education*, *27*(1), 27–52. doi: 10.1080/03075070120099359

73. Об утверждении Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников и приравненных к ним лиц. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 13 июля 2009 года № 338. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 17 августа 2009 года № 5750. http://adilet.zan.kz/. 25.11.2017.

74. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Заңы. 18.09.2018 сынақтан өткен және толықтырылған. https://adilet.gov.kz/kk/node/989. 16.01.2019.

75. Singh, N. (2003), Organizational Behaviour: Concepts, Theory, and Practices, Deep and Deep Publications, New Delhi.

76. Hay, D. and et all. (2008), Making Learning Visible: The Role of Concept Mapping in Higher Education, Studies in Higher Education, 33(3), pp 295-311.

77. Munro, C. R. (2006), Transitioning from Traditional Classroom Training to Laptop-Facilitated Learning: Responding to the orientations and Preferences of the Net Generation, College Quarterly, Winter 9(1) retrieved from http:// www.senecac.on.ca/quarterly/2006-vol09-num01-winter/munro.htmlon 15 July 2008

78. Zaki, S. (2006), "Rethinking Quality through Components of Teaching Process in Teacher Education." Paper presented at "International Conference on Quality in Education", AKU-IED, Karachi, proceedings pp 746-755

79. Nemser, S. F. (2001), From Preparation to Practice: Designing a Continuum to Strengthen and Sustain Teaching, Teachers College Record. 103(6), 1013-1055.

80. Darling – Hammond, L. (2000), Teacher Quality and Student Achievement: A Review of State Policy Evidence", Education Policy Analysis Archives, 8(1), Retrieved September 2003 from http://epaa.asu.edu/epaa/v8n1/

81. Daft, R. L. (2001), Organization Theory and Design (Seventh Edition), South Western Thomson Learning Inc., USA

82. Greenberg, J. and Baron R. A. (2003), Behaviour in Organizations: Understanding and Managing the Human Side of Work, Prentice-Hall India, New Delhi

83. Senge, P.M. (1990), The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organizations, Doubleday, New York.

84. William F. Massy Teaching and Learning Quality-process Review: The Hong Kong Programme. National Center for Postsecondary Improvement 508 CERAS School of Education Stanford University, Stanford, 1996

85. Harvey L. 'Quality Monitoring and Student Learning', presented at the conference 'Quality and Quality Assurance: Ideas Versus Realities and the Way Forward in South African Higher Education', University of the Orange Free State, Bloemfontein, South Africa (March 19-20)Gaither, 1996

86. Gaither G. H. 'Performance Indicators in Higher Education: What Works, What Doesn't, and What's Next?" Proceedings of the Pre-conference Symposium held in conjunction with the 11th AAHE Conference on Assessment and Quality, Washington, D.C. (June 8-9). pp. 36-58.

87. Скок Г.Б., Лебедева Е.А. Управление качеством образования в университете на основе мнения потребителя образовательных услуг // Университетское управление: практика и анализ. − 2001. − № 3(18). − С. 72–77.

88. Берденникова Н.Г. Методическое обеспечение процесса обучения как фактор повышения качества образования в вузе: автореф. ... к.пед.н.: 13.00.08. − СПб, 2007. − 21 с.

89. Готская А.И. Учебно-методическое обеспечение подготовки учителей к профессиональному педагогическому взаимодействию посредством сети Интернет: диссертация ... к. пед.н. : 13.00.08. − Санкт-Петербург, 2010. − 301 с.

90. Прусакова О.А. Учебно-методическо еобеспечение проблемного обучения информационным технологиям в основной школе: автореферат дис. ... к. пед.н.: 13.00.02. – М. 2012. − 22 с.

91. Чекалева Н.В. Теоретические основы учебно-методического обеспечения процесса изучения педагогических дисциплин в педагогическом вузе. – Омск, 1998. − 167 с.

92. Бережная Т.Н. Инновационная методическая культура учителя начальных классов. − Ставрополь, СГУ, 2010.−182 с.

93. Кан-Калик В.А. Педагогическая деятельность как творческий процесс. − М.: НИИВШ, 1977. − 64 с.

94. Пучков Н.П. Методическая работа в вузе: методические указания. − Тамбов: ТГТУ, 2010. − 32 с.

95. Кузьмина Н.В. Методы исследования педагогической деятельности. −Л.: ЛГУ, 1970. − 114 с.

96. Методы системного педагогического исследования: учеб.пособие; под ред. Н.В. Кузьминой. Л. Изд-во ЛГУ, 1980. − 172 с.

97. Зверева В.И. Организационно-педагогическая деятельность руководителя школы. −М.: Новая школа, 1997. − 320 с.

98. Ильенко Л.П. Новые модели методической службы в общеобразовательных учреждениях. – М.: Аркти, 200. – 54 с.

99. Конаржеский Ю.А. Менеджемент и внутришкольное управление − М.: Центр «Педагогический поиск». – 224 с.

100. Экономика и управление в современных условиях: Сборник научных трудов/ под ред. канд. эконом. наук, доцента Г.И. Мансуровой. − Ульяновск: Изд-во УлГТУ, 2013. − 143 с.

101. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты 1080-13.05.2016 ж. № 292. http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1600000292. 24.11.2017.

102. Камашева Ю.Л. Влияние системы оценки качества методического обеспечения в процессе многоуровневой подготовки специалистов // матер. междунар.науч.-практ. конф. «Наука и новые технологии в энергетике». − Павлодар, 2002. −С.83-86.

103. Вдовина С. А., Вдовина Е. А. Качество образования как педагогическая проблема // Молодой ученый. − 2015. − №23. − С. 940-942.

104. Блинов В.И. Стандарт результата (о новых федеральных государственных стандартах профессионального образования) // Образование. Карьера. Общество. − 2010.– № 2.– С. 18-24.

105. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика.– 2003. – № 10.– С. 8–12.

106. Жуков Г.Н. Основы педагогических знаний мастера производственного обучения. – Кемерово, 2001. – 236 с.

107. Жуков Г.Н. Вестник учебно-методического объединения по профессионально-педагогическому образованию.– Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та.− 2002. – Вып. 2 (31). – С. 135–141.

108. Кожабергенова Г.Е. Understanding the essence of the process of educational and methodological support of the educational process at the university //Сб.междунар.науч. – практ. конф.«Наука и практика в условиях санкционного миропорядка». – СПб: 2018. С. 50-52.

109. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. −2003. – № 5. – С. 23–28.

110. Бражник Е.И. Методологические подходы к исследованию образования в сравнительной педагогике// Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. − №3. – 2002. − С.71-79.

111. Воскресенская Н.М. Некоторые вопросы методологии сравнительной педагогики в Англии в 80-х годах: концепция Б. Холмза // Методологические проблемы сравнительной педагогики. – М., 1991. – С. 51-70.

112. Hanoğlu Mahmut «Üniversitelerde pedagojik formasyon eğitimi gelirlerinden kimler faydalanir». Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 10/1 (June 2017): 197-202.http://www.ebyu.edu.tr/en/. 03.11.2018.

113. Косовская Е.Н. Методологические основы сравнительного исследования школьных систем образования // Электронный научно-педагогический журнал.– 2005. −№1. на сайте http://www.emissia.org/. 04.11.2017 г.

114. Мандаль Б.Р. Сравнительная педагогика: история, теория, проблематика. – М. Берлин, 2016. – 571 с.

115. Высшее образование Казахстана в контексте Болонского процесса – научно-методический сборник. – Алматы, 2014. – 113 с.

116. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 16 маусымдағы № 353 «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінде оқу-әдістемелік жұмыстарды жетілдіру жөніндегі шаралар туралы» бұйрығы (2017 жылғы 25.09.2017 ж. өзгерістер мен толықтырулар бойынша, № 478 бұйрық). http://adilet.zan.kz/. 08.11.2018.

117. http://www.kaznu.kz/ru/13396. 11.12.2017.

118. https://www.vkgu.kz/ru/newsitem/opublikovan-reyting-obrazovatelnyh-programm-v-vuzah-respubliki.html. 10.12.2018.

119. Нурманбетова Д.Н., Нефедова Л.В. Методические рекомендации по разработке учебно-методических пособий. – Изд. 2-е, переработанное и доп. – Астана: ЕНУ им. Л.Н. Гумилева. – 2011. – 48 с.

120. Kozhabergenova G., Ahmed R.O. Domestic and foreign experience of educational and methodical ensuring quality of training of future experts (on the example of Al-Farabi KazNU and the Erzhincan university Binali Yildirim) // Вестник КазНУ. Серия «Педагогические науки». – Алматы, 2019. − №2 (59). − С. 82-82.

121. Eğıtımde Ölçme ve Değerlendırme –Ocak 2008, ISBN:9978-9944-274-43-2

122. Eğıtım psıkolojısı – Pegem Akademı, 2015 ISBN: 978-605-364-573-3

123. Газизова А.И. Стратегии развития высшей профессиональной школы Турции: диссер. … док.пед.н.: 13.00.08 – Ижевск, 2010. – 382 с.

124. Беляева А.П. Организация комплексных научных исследований в системе профессионально-технического образования / А.П. Беляева, С.Я. Баев. −М.:Высшая школа, 1983. −248с.

125. Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики. Изд. 2-е. − М.: Педагогика, 1984. − 96 с.

126. Бодалев А.А. Психология общения. − М.: «Институт практической психологии», Воронеж: «МОДЭК», 1996. − 256 с.

127. АфанасьевБ.Г. Общество: системное познание, управление. − М.: Политиздат, 1981. − 310 с.

128. Третьякова П.И. Регион: управление образованием по результатам. Теория и практика. – М.: Новая школа, 2001.- 880 с.

129. Радионов В.Е. Нетрадиционное педагогическое проектирование: учебн. пособие. − СПб., 1996. - 139 с.

130. Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного образования.− М.: Сентябрь, 2000. - 176 с.

131. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения: кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1990. – 192с.

132. Пидкасистый П.И., Фридман Л.М., Гарунов М.Г. Психолого-дидактический справочник преподавателя высшей школы: справ. − М.: Пед. России, 1999. – 354 с.

133. Воробьев Г.Г. Кибернетика стучится в школу. – М.: Молодая гвардия, 1986. – 206 с.

134. Извозчиков В.А., Лаптев В.В., Потёмкин М.Н. Концепция педагогики информационного общества // Наука и школа. – 1999. – № 1. – С.12-15.

135. Инамов Д.Д. Введение квалиметрического подхода в национальную систему образования // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы IV междунар. науч. конф. − Уфа: Лето, 2013. - С. 160-162. - URL https://moluch.ru/conf/ped/archive/97/4430/. 25.01.2019.

136. Азгальдов Г.Г. О квалиметрии / Г.Г. Азгальдов, Э.П. Райхман. − М.: Изд-во Стандарт, 1973. – 112 с.

137. Мифтахутдинова Ф.Р. Квалитативная культура как составная часть профессиональной культуры будущего специалиста // Проблемы методологии научно-исследовательской, инженерной и педагоги-ческой деятельности. − Казань, 2006. − С.157-164.

138. Канаев Б.И. Педагогический анализ: что должен знать руководитель образовательного учреждения. – М.: Сентябрь, 2010. − 208 с.

139. Литвиненко Э.В. Квалиметрический подход к определению качества управления образовательным учреждением: − М.: Научная цифровая библиотека PORTALUS.RU, 25 октября 2007. https://portalus.ru/modules/shkola/. 14.05.2018.

140. Поташник М.М., Лазарев В.С. Управление развитием школы. – М.:Новая школа, 1995. – 464 с.

141. Тулепова С.И., Мамекова А.Т. Концептуальные основы управления качеством педагогического образования в высшей школе // Молодой ученый. − 2015. − №9. − С. 1198-1200. URL https://moluch.ru/archive/89/17901/. 25.01.2019.

142. KozhabergenovaG.MethodologicalApproachestoAResearch of A problem of Educational and Methodical Ensuring Quality of Training of Future Social Teachers // I st. International justice congress. Rize-Turkey: 2019. P. 123.

143. Новиков А.М. Профессиональное образование в России. М.: ИЦП НПО РАО, 1997. –45 с.

144. Олешков М.Ю. Содержание образования: проблемы формирования и проектирования // Педагогика. − № 6. − 2004. − С.30-38.

145. Laurillard, D. (2012). Teaching as a design science: building pedagogical patterns for learning and technology. Abingdon: Routledge.

146. Brown, M., & Edelson, D. (2003). Teaching as design: can we better understand the ways in which teachers use materials so we can better design materials to support their changes in practice? Chicago: Northwestern University.

147. Goodyear, P. (2015). Teaching as design. HERDSA Review of Higher Education, 2, 27-50.

148. Gagné, R. M., Briggs, L. J., & Wager, W. W. (1992). Principles of instructional design (4th ed.). Forth Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.

149. Goodyear, P., & Dimitriadis, Y. (2013). In medias res: Reframing design for learning. Research in Learning Technology, 21.

150. Branch, R. M., & Dousay, T. A. (2015). Survey of instructional design models (5th ed.). Bloomington, IN: Association for Educational Communications & Technology.

151. Хозяинов Г.И., Скаткин М.Н. и Лернер И.Я. Основы дидактики -

152. Сенько Ю.В. Гуманитарные основы педагогического образования: учеб.пособие. − М.: МПСУ, 2015. − 252 с.

153. Краевский В.В. Общие основы педагогики: учеб.для студ. высш. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2003. − 256 с.

154. Харламов И.Ф. Педагогика. −М.:Высшая школа, 1999. − 520 с.

155. Бермус А.Г. «Перспективы концептуализации категории личности в мәнмәтіне современной теории гуманитарного образования» // Электронный журнал «Исследовано в России». – 2000. № 81. – С. 1112-1145. г. http://zhurnal.ape. relarn.ru/articles/2000/081.pdf. 16.10.2018.

156. Стандарты уровней профессионального образования, их значение для разработки содержания подготовки специалистов. − М.,1993. − 28 с.

157. Соколов В.М. Стандарты в управлении качеством образования. — Нижний Новгород, 1993. - 95 с.

158. Беспалько В.П.Стандартизация образования: основные идеи и понятия // Педагогика. − 1993. − № 5. − С.16-20.

159. Горюнова Л. Несколько слов о стандартах в педагогике // Искусство в школе. -1993. − № 5. - С.60-61.

160. Гершунский Б.С., Березовский В. М. Методологические проблемы стандартизации в образовании // Педагогика. − 1993. − № 1. − С.27-32.

161. Каинова Э. Б. К вопросу о стандартизации труда учителя // Стандарты и качество. − 1993. –№ 6. − С.71-72.

162. «Оқытудың кредиттік технологиясы бойынша оқу үдерісін ұйымдастыру қағидалары». Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 20 сәуірдегі № 152 бұйрығы. https://www.apa.kz/download/cap/akademialyq-saiasat.pdf. 16.10.2017.

163. Колесникова И.А. Педагогическое проектирование: учеб.пособие для высш. учеб. заведений. − М: Издательский центр «Академия», 2005. − 288 с.

164. «Педагог» кәсіби стандарты, Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасы Басқармасының «Атамекен» Басқарма Төрағасының

2017 жылғы 8 маусымдағы № 133 бұйрығына қосымша. http://edu.gov.kz/upload/Files/Otchet_o_realizaci. 08.11.2018.

165. Государственный общеобязательный стандарт высшего и послевузовского образования, утвержденный постановлением Правительства РК от 23 августа 2012 г. за №1080.http://all-docs.ru/index.php?page=7&vi1=141782. 10.06.2017.

166. Полупан К.Л. Проектирование образовательных программ в вузе: учебно-методическое пособие. Калининград: БФУ им. И.Канта, 2015. – 96 с.

167. Педагогика и психология высшей школы: учебное пособие.− Ростов н/Д., 2002.− С. 46 – 87.

168. Афанасьев В.В., Ермолаева С.С. Педагогическое проектирование образовательного процесса как вид профессиональной деятельности педагога в вузе. URL: http://teoria-practica.ru. 20.08.2017.

169. Мотова Г.Н. Качество образования: механизмы «обновления» // Аккредитация в образовании. − 2012. −№ 52.− С. 2-3.

170. Нетёсова А.В., Данченок Л.А. Маркетинговые исследования поведения потребителей образовательных услуг вуза в условиях информатизации общества. −М., 2012. – 144 с.

171. Методические рекомендации по проведению независимой системы оценки качества работы образовательных организаций. URL: http:// минобрнауки. рф/документы/3710/ с. 93, 104. 20.08.2018.

172. Липкина Н.Г. Некоторые аспекты проблемы адаптации первокурсника к условиям обучения в вузе // Тьюторское сопровождение индивидуальных образовательных программ на разных ступенях обучения: матер. междунар. на-уч.-практ. конф.– Пермь, 2012. – С. 212-217.

173. Мирошникова О.Х. Проектирование индивидуальных образовательных траекторий студентов в процессе иноязычной подготовки в неязыковом вузе. Эмиссия. Оффлайн. – 2008. http://www.emissia.org/. 22.05.2018.

174. Сысоев П.В. Обучение по индивидуальной траектории. URL: www.lib. tsu.ru. 20.08.2018.

175. Использование результатов обучения при проектировании образовательных программ. - Екатеринбург, 2012.−С. 6-8.

176. Журавлев И.К. Дидактические основы построения учебного предмета общеобразовательной школы. − М.: Педобщество РСФСР, НИИ общей педагогики АПН СССР, 1989. – 152 с.

177. Дидактические условия эффективного сочетания организационных форм и методов теоретического обучения обучающихся: сб. научн. трудов. - Л.: ВНИИ ПТО, 1977. - 52 с.

178. Найн А.Я. Общенаучные понятия в педагогике // Педагогика. −1992.− № 7-8. − С.15-19.

179. Журавлев И.К. Учебник в учебно-методическом комплексе//Теория и практика создания школьных учебников. − М.: АПН СССР, 1988.–40 с.

180. Радионов В.Е. Нетрадиционное педагогическое проектирование : учеб.пособие. − СПб. : Изд.-полигр. центр СПбГТУ, 1996. – 140 с.

181. Кудрявцев Т.В. Психология технического мышления (Процесс и способы решения технических задач).–М., 1975. −С.9.

182. Захарова Л.Н., Соколова В.В., Соколов В.М. Профессиональная компетентность учителя и психолого-педагогическое проектирование. – Н.Новгород, 1995. – 136 с.

183. Раченко И.П. Научная организация педагогического труда.– М., 1972. −С.149.

184. Загвязинский В.И. Педагогическое предвидение.–М., 1987. –С.10.

185. Решетников П.Е. Технология профессионально -личностного развития будущих учителей.–М.–Белгород,1998. – 335 с.

186. Сластенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. − М.: ИЧП «Издательство Магистр», 1997.– 223 с.

187. Полонский В.М. Новизна результатов исследования // Советская педагогика. − 1991. −№ 5. –С. 60-64.

188. Проданов И.И. Теория и практика управления развитием профессионализма учителя в региональной инновационной системе образования: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. − СПб., 1998 − 432 с.

189. Пригожин А.И. Методы развития организаций. − М.: МЦФЭР, 2003. − 863 с.

190. Инновации: Учебное пособие/А.В. Барышева, К.В. Балдин, И.И. Передеряев. 3-е изд. – М.: Дашков и К, 2012. – 384 с.

191. Радугина А.А., Радугина К.А. Социология: курс лекций. − 3-е изд., перераб. и доп. М.: Библионика, 2006. − 224 с.

192. Гребенюк О.С., Гребенюк Т.Б. Теория обучения. − М.: Владосс-пресс, 2003. − 382 с.

193. Попов В.Г., Голубков П.В. Мониторинг развития региональной системы образования // Стандарты и мониторинг в образовании. − 2000. − № 2. − С.30-33.

194. Педагогический мониторинг качества образования / под ред. В.И.Андреева. −Казань, 1999. −168 с.

195. Философский словарь Владимира Соловьева. – Ростов на-Дану, 1997. − 463 с.

196. Субетто А.И. Классификация видов, методов и решений по управлению качеством // Матер. Всесоюз. конф.: «Системные исследования проблем управления качеством и автоматизации процессов управления качеством» 27−29 сент. 1983. − Львов, 1984. − С. 113-120.

197. Панасюк В.П. Школа и качество: выбор будущего. − СПб.: КАРО, 2003. − 380 с.

198. Заславская Е.А. Педагогическое проектирование учебно-методической деятельности технического вуза. –Барнаул. −2014. – 266 с.

199. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. − М.: Педагогика, 1982. − 208 с.

200. Қожабергенова Г.Е. Оқыту сапасын қадағалау барысындағы кешенді педагогикалық қамтамасыз ету жайлы // «Қазақстандық қоғамның рухани-адамгершілік жаңғыруы жағдайында ғылыми зерттеушілік және білім беру

тәжірибесі әдіснамасының дамуы» халықаралық ғылыми-әдістемелік конф. мат.–Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 275-278 б.

201. Қожабергенова Г.Е. Болашақ әлеуметтік педагогтарды оқыту сапасын оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің теориялық моделі // Вестник АПНК. – 2017. - №6 (80). – б.

202. Степаненко И.В., Позднякова И.Р. Критерии оценки качества образовательного процесса в вузе // II Общероссийская студенческая электронная научная конференция, 2010. http://rae.ru/forum2010/16/73. 30.04.2015.

203. Ветров Ю., Мельникова М. Проблема моделирования педагогических систем // Высшее образование в России. –2005 –№5. –С. 59-62.

204. Удотова О.А. Электронные учебно-методические комплексы как средство повышения качества образовательного процесса в вузе. http://www.emissia.org/offline/2011/1535.htm. 30.04.2015.

205. Алтайцев А.М., Наумов В.В. Учебно-методический комплекс как модель организации учебных материалов и средств дистанционного обучения. Мн.: Пропилеи, 2002. − 288 с.

206. Әлеуметтік педагогтарды даярлауда фасилитациялық тәсіл: Бірлескен монография/ Авторлар ұжымы: Слесарь М.В., Димухаметов Р.С., Соколова Н.А., Жеребкина В.Ф. − Костанай, 2017. − 275 б.

207. Типтік оқу бағдарлама/Типовые учебные программы. Бакалавриат 5В012300- Әлеуметтікпедагогика және өзін өзу тану/5В012300- Социальная педагогика и сампознание. − Астана: МОН РК, 2016. – 164 б.

208. Kozhabergenova G., KadenovE. The quality of the educational and methodical providing of preparation of future social pedagogues // mat. of the XIII international scientific and practical conference «Science without borders. – UK. 2017 – p. 8-15.

209. Қожабергенова Г.Е. Болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлаудың сапасын қамтамасыз ету // Наука и жизнь Казахстана. − 2016. − №6 (42). − 202 б.

210. Kozhabergenova G.E., TaubaevaSh., BulatbayevaA.A., KabakovaM.P., Asanov N.A. The Stewardship of School Counselor Education in Higher Educational Establishments // Opción, Año. – VE, Венесуэла, 2018. − No. 85-2. p. 386-414.

ҚОСЫМША А

1. «Мамандықты ұғыну: білім беру сапасын бағалау» білім беру үрдісі сапасын зерттеу үшін сауалнама

Сізден аталған анонимді сауалнамадағы бірнеше сұраққа жауап беруіңізді өтінеміз. Сіздің жауаптарыңыз білім беру үрдісін оның сапасын тиімді жоғарылату саласында жетілдіруге мүмкіндік береді.

Факультет	
Мамандық атауы (бағыты)	
Курс (оқу жылы)	
Сауалнаманы толтыру күні	

Сауалнамамен жұмыс жасау реті: бастысына таңдау жасап, жауап нұсқасын шеңбермен қоршаңыз. Жауаптың барлық нұсқасын бір мезетте белгілемеген жөн. Кейбір жағдайларда жауаптың 2 немесе 3 нұсқасын таңдауға болады, дегенмен бұл жағдайда оларды міндетті түрде саралау, яғни, олардың артықшылығын (артықшылық дәрежесі – 1, 2 және т.б.) көрсете отыру қажет.

1. Сіздің мамандықты таңдауыңызда қандай факторлар шешуші рөл атқарды? Ең бастысын таңдаңыз.

а) Ата-ананың пікірі мен ұсынысы.

б) Достар, туыстардың кеңестері мен мысалдары.

в) Нақты іс-әрекет түріне жеке бейімділік, өзіндік қабілеттерін бағалау.

г) Оқу орнына қатынаудың транспорттық қолайлылығы.

д) Мамандықтың беделі (мәртебесі).

2. Сіз өзіңізді болашақ кәсібіңіздің мазмұнын жеткілікті түрде жақсы түсінеді деп айта аласыз ба?

а) Иә, мен өз таңдауымның дұрыстығына сенімдімін және өзімнің болашақ кәсіби іс-әрекетімді жақсы елестетемін.

б) Менің таңдалған мамандыққа деген болжамым бұлыңғыр, дегенмен де тәжірибелік іс-әрекеттің бастамасында оның ұғынықты болатынына үміттенемін.

в) Менің таңдаған мамандығымның дұрыстығына және оның келешегіне күмәнданамын.

г) Мен кәсіби іс-әрекет туралы әлі де ойланбадым. Ең бастысы университетті аяқтап алу.

д) Мен үшін кәсіби іс-әрекет саласын бағалағанға қарағанда, жалпы жоғары білім алу маңыздырақ.

3. Сіздің ойыңызша, ұтымды кәсіби іс-әрекет үшін жеткілікті білім алдыңыз ба (алып жатырсыз ба)?

а) Иә, мен мамандық бойынша білімдер кешені кәсіби іс-әрекеттің ерекшелігі мен мазмұнын көрсетеді деп есептеймін.

б) Мен бұл мәселе жайлы ойланбадым. Мемлекеттік стандарт бойынша маған берілуі қажет білімді алып жатырмын.

в) Білім беру бағдарламасы кәсіби іс-әрекеттің қажеттіліктерін жеткілікті түрде толық көрсетеді деп есептемеймін.

г) Білімдерді беру әдістемесі кәсіби іс-әрекетті тиімді меңгеруге ықпал етпейді.

д) Тиімді кәсіби іс-әрекет үшін білімдердің жеткілікті деңгейін бағалай алмаймын.

4. Білім беру үрдісі Сіздің жеке қаблеттеріңізді ашу мен жүзеге асыруға ықпал етті (ықпал етеді) деп есептейсіз бе?

а) Мен өзімнің жеке қабілеттерім жайлы күңгірт түсініктемін, және де сол себепті ЖОО аяқтағаннан кейінгі тәжірибелік іс-әрекет қана оларды ашуға көмектеседі деп ойлаймын.

б) ЖОО-да білім алу маған өзімнің жеке қабілеттерімді бағалауға және оларды оқу үрдісінде қолдануға көмектесті (көмектеседі).

в) Енгізіліп қойған әдістеме мен оқу үрдісін ұйымдастыруда жеке қабілеттерді ашу қиын.

г) Оқу үрдісі кәсіби іс-әрекет саласында жеке қабілеттерді көрсетеді, бірақ жалпыадамзаттық гуманитарлық қабілеттердің дамуын тежейді.

д) Қабілеттердің дамамауын кәсіби іс-әрекеттің табысы емес, жұмысқа орналастыру мен мансап құру анықтайды деп есептеймін.

5. Сіз, қазіргі білімді бағалау жүйесі жеткілікті түрде шынайы және әділетті деп есептейсіз бе?

а) Иә, жалпы алғанда білімді бағалаудың қалыптасқан жүйесі оқу үрдісін ұйымдастыру қажеттіліктері мен жағдайына сәйкес келеді.

б) Менің ойымша, білімді бағалау компьютерлік тестілеу формасында тиімдірек болатын еді.

в) Білім деңгейі қаншалықты емес, сабаққа қатынасы қалай, жеке қабілеттіліктері, өзіндік жұмысқа, семинарларға белсенділігі қанша дегенді бағалау қажет.

г) Білімді бағалаудың дұрыс формасы аудиториядағы жазбаша жұмыс болып табылады.

д) Білімді бағалаудың адами факторы маңызды деп есептеймін: оқытушының біліктілігі, оның студентке қарым-қатынасы, әңгіме құра білуі, студент тұлғасының ерекшелігін есепке алу.

6. Сіздің пікіріңізше, қандай білім түрі Сіздің болашақ кәсіби іс-әрекетіңіздің табысын анықтаушы болып табылады?

а) Арнайы (өндіріс саласы бойынша) техникалық білім.

б) Арнайы әлеуметтік-экономикалық білім.

в) Бағдарламалау мен компьютерлік бағдарламаларды жасау саласындағы білім.

г) Шетел тілдері туралы білім.

д) Жаратылыстану-ғылыми білімдер (математика, физика, химия).

7. Сіздің пікіріңізше, салаңыз бойынша кәсіпқой маман ең алдымен қандай мінез-құлық сипаттарына ие болуы қажет ?

а) Қарым-қатынасқа бейімділік (тіл табысқыш).

б) Тапқырлық және әлеуметтік белсенділік.

в) Өзіндік ұйымдасқандық және тәртіп.

г) Ықтияттылық және шыдамдылық.

д) Жоғары интеллектуалды әлеует.

е) Жауапкершілік пен парыз сезімінің дамығандығы.

8. Сіздің пікіріңізше, болашақ кәсіби іс-әрекеттің табысын қандай тәжірибелік біліктер мен дағдылар басымдығы анықтайды? (таңдау жасаңыз.)

а) Адамға ықпал ете және оны іс-әрекетке ынталандыра білу.

б) Ақпаратпен және компьютерлік бағдарламалармен жұмыс дағдысы.

в) Топтық жұмысты ұйымдастыру дағдылары.

г) Өзін-өзі білімдендіру дағдылары.

д) Жағдайларды талдау мен шешімдер жасау дағдылары.

е) Экономикалық үрдістерді математикалық моделдеу дағдылары.

9. Сіздің таңдаған мамандығыңызға қандай құндылықтар айтарлықтай маңызды?

а) Кәсіби іс-әрекет саласындағы терең білім.
б) Ұйымдағы құрмет пен бедел, көшбасшылық танылым.
в) Әлеуметтік-психологиялық үйлесім атмосферасы.
г) Жеке өмірдегі хал-ахуал.
д) Жұмыс пен жеке өмірдегі әлеуметтік мәртебе.
е) Мансаптық өсу мүмкіндігі.

10. Сіз үшін тиімді іс-әрекеттің мықты түрткісі не болып табылады?

а) Өзін-өзі жүзеге асыру мен қызметтік өсу мүмкіндігі.
б) Ішкі қанағаттану сезімін тудыратын қызықты жұмыс.
в) Жайлы әлеуметтік-психологиялық атмосфера.
г) Жоғары жалақы және материалдық ынталандыру.
д) Тәртіптік талап, міндеттерді орындауға қатаң бақылау.
е) Кәсіби сапаларды мойындау және сенім.

Ынтымақтастық танытқаныңыз үшін рахмет!

2. Студенттерден олардың оқыту нәтижесін сұрау үшін сауалнама

Ұсынылған сұрақтарға ашық және өз бетіңізші жауап беруіңізді сұраймыз. Бұл үшін жауап парағында әрбір бағанадағы (22 ден) бір санды белгілеңіз. Сандар мағынасы:

0 – қалай қарау керектігін білмеймін;

1 – пайымдаумен келісемін;

2 – бұл пайымдаумен айтарлықтай деңгейде келісемін;

3 – бұл пайымдаумен толықтай келісемін.

Сауалнаманы өңдеу

Сауалнама өзінде 22 полярлық ой-пікірді кіріктіреді, олардың әрқайсысы «0» ден «6» дейінгі межемен бағаланады. Әрбір ой-пікір бойынша баллдардың жалпы қосындысы есептеледі**.**

Ой-пікір	Баллдар							Ой-пікір	Категориялар
	3	2	1	0	1	2	3		
1.Іс жүзінде мен, сабақта осы немесе өзге де мәліметтерді неге оқытатынын ешқашан білмеймін								1. Іс жүзінде мен, сабақта осы немесе өзге де мәліметтерді неге оқытатынын әрқашан да білемін	ОМ
2. Педагог сұрақ қойған жағдайда, мен ол туралы ойланбаймын, сұраққа жауап беруге немесе олардың талдамаларына								2. Педагог сұрақ қойған жағдайда, мен ол туралы ойланып, жауап беруге немесе олардың талдамаларына қатысуға тырысамын	ТБ

қатысуға тырыспаймын									
3. Бұл пән бойынша сабақта менің әдетте көңіл-күйім болмайды, қарым-қатынастан қуанышты сезінбеймін								3. Бұл пән бойынша сабақта менің әдетте көңіл-күйім жоғары болады, қарым-қатынастан қуанышты сезінгендіктен маған барлығы ұнайды	ТҚҚ
4. Бұл курста оқытылатын мәлімет маған ешқашан қажет болмайтын секілді								4.Бұл курста оқытылатын мәлімет маған болашақта аса қажет болатын секілді	ОМ
5. Сабақтарда мен енжар, әрекетсізбін, менің өз бетіммен жұмыс жасағым келмейді								5.Сабақтарда мен белсенді әрекет етемін, өз бетіммен жұмыс жасауға ұмтыламын	ТБ
6.Мен оқытушы тарапынан маған деген қарым-қатынаста көңіл толмаушылық пен наразылықты сезінемін								6.Мен оқытушы тарапынан маған деген қарым-қатынаста ізгі ниеттілікті сезінемін	ТҚҚ
7.Мен әр сабақтың мәліметін бұл курста алдыңғы уақытта оқытылған мәліметтерден тыс қабылдаймын								7.Мен әдетте нақты сабақтың мәліметін бұл курста алдыңғы уақытта өткізілген мәліметтердің барлығымен байланысын сезінемін	ОМ
8.Мен өзімді мәтіндермен жұмыста, кестені толтыруда, жазылғандардың мазмұнын түзетуде еркімнен тыс мәжбүрлеймін								8.Мен мәтіндермен жұмыста өзімді еркін және шын көңіліммен жасайтынымды сезінемін, кестелерді толтырамын, жазылғандардың мазмұнын түзетемін	ТБ
9.Менің ойымша педагог сабақта қалай жұмыс жасайтынына назар аударманайтын секілді								9. Менің ойымша педагог сабақта қалай жұмыс жасайтынына назар аударып қарайтын секілді	ТҚҚ
10.Менің сабақтан білетін ақпараттарымның басым бөлігі								10. Менің сабақтан білетін ақпараттарымның басым бөлігі шынайы қызығушылығымды туындатады	ОМ

қызығушылық тудырмайды									
11.Әдетте мен өзіндік жұмысқа берген тапсырмаларды жеке орындамаймын, өз бастамаммен семинар сабақтарына қосымша мәлімет іздемеймін								11.Мен, әдетте аудиториядан тыс берілген тапсырмаларды өз бетімше орындаймын, семинар сабақтарына қосымша мәліметті өз бастамам бойынша іздеймін	ТБ
12.Менің ойымша педагог оның курсына қалай қарайтынына немқұрайлы секілді								12.Менің ойымша педагог оның курсына қарым-қатынасына немқұрайлы емес секілді	ТҚҚ
13.Мен оқытылатын мәліметтегі негізгілерін бөліп алуда қиналамын								13.Мен оқытылатын мәліметтегі негізгілерін еш қиындықсыз бөліп қарастыра аламын	ТБ
14.Егер менің жолдастарым жауап беру барысында нақты емес, қате айтатын болса, әдетте оларды байқай бермеймін								14.Егер менің жолдастарым жауап беру барысында нақты емес, қате айтатын болса, үнемі мұндай әрекеттерді байқап отырамын	ТБ
15.Мен педагогтың өзіме құрметпен, сеніммен қарым-қатынас жасайтынын сезінбеймін								15.Мен педагогтың өзіме құрметпен, сеніммен қарым-қатынас жасайтынын сезінемін	ТҚҚ
16.Аталған пән бойынша сабақта оқытылған мәлімет меніңше, жеткілікті түрде түсініксіз секілді								16. Аталған пән бойынша сабақта оқытылған мәлімет меніңше, жеткілікті түрде түсінікті	ОМ
17.Әдетте, мен өз бетімше эссе, шығармашылық әрекетті талап ететін, жазбаша өзіндік жұмыстар жазғанды, кластерлер мен сызба								17.Әдетте, мені өз бетінше эссе, шығармашылық әрекетті талап ететін, жазбаша өзіндік жұмыстар жазған, кластерлер мен сызба құрастырған қызықтырады	ТБ

құрастырғанды ұнатпаймын									
18.Сабақ үстінде мен жиі басқа жақтарға алаңдаймын, өзге тақырыптарда әңгімелесемін, тіпті кейде көзімді іліп аламын								18.Сабақ үстінде мен басқа жақтарға тіпті алаңдамаймын, өзге тақырыптарда әңгімелеспеймін, басқа жұмыстармен, айналыспаймын	ТБ
19.Менің дәріс барысында білетін ақпараттарымды пән бойынша кітаптан оқып алуға да болады								19. Менің дәріс барысында білетін ақпараттарымның басым бөлігін пән бойынша қосымша әдебиеттерден ғана оқуға болады	ОМ
20. Мен сабақ үстінде оқытушыдан еш нәрсе жайлы сұрамаймын, ал өзге студенттердің сұрақтарын тыңдамаймын								21.Мен сабақ барысында оқытушыға жеткілікті түрде жиі сұрақ қоямын, және де өзге студенттер қойған сұрақтарды белсенділік таныта отырып талдаймын	ТБ
21.Менің ойымша, педагог менің жетістіктерім мен жалпы курс бойынша жұмысымды әділетсіз бағалайтын секілді								21.Менің ойымша, педагог менің жетістіктерім мен жалпы курс бойынша жұмысымды жеткілікті түрде әділетті бағалайтын секілді	ТҚҚ
22.Менің басқа оқытушының сабағына қатысқым келеді								22.Мен дәл осы оқытушының сабағына қатысқым келеді	ТҚҚ

Алынған нәтижелер үш категория бойынша түсіндіріледі: оқу мотивациясы **(ОМ),** танымдық белсенділік **(ТБ)** және тұлғааралық қарым-қатынас **(ТҚҚ)** – кестеде шкаланың сәйкес пунктері сәйкесінше әріптермен белгіленген.

Әр ой-пікір бойынша максималды балл «6», ал минималды «0» екендігін ескере отырып, әр критерий бойынша баллдардың жалпы қосындысы есептеледі, және алынған есептеулер негізінде келесідей деңгейлер бөлінеді:

Критерийлер	Деңгейлер баллмен		
	Жоғары	Орта	Төмен
Оқу мотивациясы	25…36	13…24,9	0…12,9
Танымдық іс-әрекет	37…54	19…36,9	0…18,9
Тұлғааралық қарым-қатынас	29…42	15…28,9	0…14,9

Жалпы	89…132	45…88,9	0…44,9

3. «Оқу процессі студенттер көзімен» сауалнамасы

Қойылған сұрақтарға берілген сіздің жауаптарыңыз білім беру сапасын жақсарту үшін қолданылады. Таңдалған жауап нұсқасын кез-келген белгімен белгілеуіңізді сұраймыз!

Факультет, курс, топ

.....

Жынысы Ер, Әйел

1.Университеттегі білім беру сапасы Сізді қанағаттандырады ма?

а) Иә, әбден
б) Ішінара
в) Жоқ
г) Жауап беруге қиналамын

2. ЖОО материалды базасы Сіздің көңіліңізден қаншалықты шығады?

Көрсеткіш	Толық қанағаттанамын	Ішінара қанағаттанамын	Қанағаттанбаймын	Жауап беруге қиналамын
Кітапханадағы қажет кітаптардың болуы				
Кітапханадағы әдістемелік нұсқаулықтардың болуы				
Қажетті электронды оқу құралдарының болуы				
Оқу үдерісінде қолданылатын компьтерлердің болуы				
Оқудан тыс уақытта қолдануға болатын университет компьтерлеріне қолжетімділік.				
Оқу залындағы орындардың саны				
Оқу және ғылыми жабдықтардың болуы				
Лабораториялық құрылғылардың болуы				

Оқу аудиторияларының жағдайы				
Оқу жабдықтарының болуы				

3. Сіздің пікіріңізше ... жүзеге асырылатын пәндерді тізбектеңіз:

Көрсеткіш	Пән атауы
Жеткілікті түрде жоғары деңгейде	
Орта деңгейде	
Төмен деңгейде	

4. Сіздің аудиториялық сабақтар санын көбейткіңіз келетін пәндерді атаңыз

Көбейту себебі	Пәндер
Түсініп үлгермеймін	
Болашақ іс-әрекетте жеткілікті білім қажет	
Әлсіз бастапқы даярлық	
Басқа	

5. Сіздің білім беру үдерісінен күтетініңіз нақтылыққа сәйкес келеді ме?

a) Иә, әбден
b) Ия, белгілі бір дәрежеде.
c) Ең дұрысы, жоқ
d) Жауап беруге қиналамын

6. Оқу үдерісінде ғылыми-зерттеу жұмысымен айналысқыңыз келеді ме?

a) Иә
b) Жоқ, себебі уақытым жеткіліксіз
c) Жоқ, себебі ешкім ұсынбайды
d) Жоқ, қызықпаймын
e) Жауап беруге қиналамын

7. Оқуды жұмыспен бірге алып жүрсізбе?

a) Ішінара.
b) Жоқ.

8. Университеттің сайтын қаншалықты жиі қарайсыз?

a) Жиі
b) Сирек
c) қарамаймын, себебі қолжеткіліксіз
d) қарамаймын, себебі қызық емес

9. Оқулықтарды қолданбайтын пәндердің тізімін жазыңыз:

Қолданбау себебі	Пәндер
Конспект жеткілікті	
Уақытым жоқ	
Түсіну қиын	
Басқа	

10. Сізді пәндер бойынша СӨЖ тапсырмаларының сапасы қанағаттандырады ма?

a) Иә, әрине
b) Иә, қандай да бір деңгейде
c) Ең дұрысы, жоқ
d) Жауап беруге қиналамын

11. АБ және СӨЖ тапсырмаларын орындауда оқытушы ұсынған әдістемелік ұсыныстарды қолданасыз ба?

a) Жиі
b) Сирек
c) Жауап беруге қиналамын

12. Сіздің пікіріңізше ... бағытталған пәндерді тізбектеңіз

	Пәндер
Кәсіби дағдыларды дамытуға	
Жалпы ой-өрісті дамытуға	
Әлеуметтік-педагогикалық және технологиялық құзыреттіліктерді қалыптастыру	
Зерттеушілік дағдыларды дамыту	

13. Сіз мамандықтың негізгі пәндерін оқуда қандай әдебиеттерді қолдандыңыз

	Әдебиет
«Педагогика»	
«Әлеуметтік педагогика»	
«Өзін-өзі тануды оқыту әдістемесі»	

14. Оқу үрдісін ұйымдастыруға қатысты сіздің ескертпелеріңіз бен ұсынысыңыз.

_____

_____

ҚОСЫМША Б

Оқытушыларға арналған сауалнама

1. **Білім беру сапасына әсер етуші факторлар рейтінгін 1 ден 5 (1- ең маңыздысы) шкаласы бойынша анықтауыңызды өтінеміз:**

Университеттегі менеджмент сапасы	1	2	3	4	5
Білім беру мазмұнын қалыптастыруда еңбек нарығымен өзара әрекет ету сапасы	1	2	3	4	5
Оқуға түсуші талапкерлер сапасы	1	2	3	4	5
Оқыту технологиялары сапасы	1	2	3	4	5
Білім беру үрдісін материалды-техникалық қамтамасыз ету сапасы	1	2	3	4	5
СӨЖ және СОӨЖ оқу-әдістемелік қамтамасыз етілу сапасы	1	2	3	4	5
Оқытушы-профессорлар құрамы сапасы	1	2	3	4	5

2. **Сіз «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бітірушілерінің даярлық сапасын қалай бағалайсыз? (5- ең жоғарысы)**

Теориялық даярлық деңгейі	1	2	3	4	5
Практикалық даярлық деңгейі	1	2	3	4	5

3. **«Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бітірушілерінің жеке сапасын бағалаңыз (5 - ең жоғарысы):**

Бастама таныту	1	2	3	4	5
Кәсіби қызығушылық	1	2	3	4	5
Өзгелерге тәуелсіз жұмыс жасай алу	1	2	3	4	5
Ұжымдық жұмысқа дайындық	1	2	3	4	5
Кәсіби даму мен мансаптың өсуге мақсаттылық	1	2	3	4	5
Қалыпты емес міндеттерді шеше білу	1	2	3	4	5
Ары қарайғы оқуға қабілет пен дайындық	1	2	3	4	5
Шетел тілі білімінің дамуы	1	2	3	4	5

Бітірушілердің орындаушылығы мен тәртібі	1	2	3	4	5

4. «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бітірушілерін даярлаудағы негізгі құндылықты көрсетіңіз (жауаптардың бірнеше нұсқасы болуы мүмкін).

1 Теориялық білімдердің жоғары деңгейі
2 Практикалық даярлықтың жоғары деңгейі
3 Іс-әрекеттің заманауи әдістері мен технологияларын меңгеру
4 Бітірушілердің қалыптан тыс жағдайларда жылдам жауап қайтаруға дайындығы
5 Өндірістік тәртіптің жоғары деңгейі
6 Мамандық бойынша жұмысқа деген мотивацияның жоғары деңгейі
7 Бітірушелердің өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі білімдендіруге ниеті
8 Адамгершілік пен жалпы мәдениеттің жоғары деңгейі
9 Басқа:

5. «Әлеуметтік-педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бітірушілерін даярлаудағы негізгі кемшіліктерді көрсетіңіз (жауаптардың бірнеше нұсқасы болуы мүмкін).

1. Теориялық білімдердің төмен деңгейі
2. Практикалық даярлықтың жеткіліксіз деңгейі
3. Мамандық бойынша жұмысқа деген төмен мотивация
4. Төмен тәртіптілік
5. Өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі білімдендіруге ниеттің болмауы
6. Жалпы кәсіби даярлықтың төмен деңгейі
7. Нашар коммуникативтік дағдылар
8. Басқа:

6. Сіздің жұмысыңыз үшін жеткілікті ма:

6.1 «Әлеуметтік-педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша кітапханалық және өзге де ақпараттық қорлар жинағы?

a) иә
b) ішінара
c) жоқ

6.2 «Әлеуметтік-педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша сабақтар жүргізуге ақпараттар базасы бар ?

a) иә
b) ішінара
c) жоқ

6.3 «Әлеуметтік-педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша зерттеулер жүргізу үшін ақпараттар базасы бар?

a) иә
b) ішінара
c) жоқ

7. Сіз қанағаттанасыз ба:

7.1 Сіздің жұмысыңыз үшін ақпараттық және мәліметтік базаларды кеңейту бойынша университет қызметінің әрекетіне ?

a) иә

b) ішінара
c) жоқ

7.2 Біліктілікті көтеру жағдайына?

a) иә
b) ішінара
c) жоқ

1.3 «Әлеуметтік-педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша оқу үрдісі ұйымдастырылуына?

a) иә
b) ішінара
c) жоқ

8. Сіздің пікіріңізше, «Әлеуметтік-педагогика және өзін-өзі тану» мамандығы бойынша **оқу үрдісінің қандай мәселелері ең бірінші кезектегі шешімді талап етеді ? (5 нұсқадан кем емес таңдаңыз)**

1 Оқу-әдістемелік әдебиеттердің жетіспеушілігі
2 Оқу құралдарының заманауи технологиялармен әлсіз жабдықталуы
3 Аудиториялар жетіспеушілігі
4 Студенттер үшін оқу пәндерін, оқытушыларды таңдау мүмкіндігінің жоқтығы
5 Қолайсыз сабақ кестесі
6 Студенттермен сабақ жүргізу үшін таратпа мәліметтерді жылдам көбейту мүмкіндігінің болмауы
7 Студенттердің білімін диагностикалау мен бағалаудың әлсіз жүйесі
8 Бітірушілерді тұтынушылардың жеткіліксіз сұраныс есебі
9 Әлеуметтік-педагогикалық тәжірибені ұйымдастыру
10 Студенттер тәрбінің төмендігі
11 Оқу жоспарларының жетілдірілмегендігі
12 Жауап беруге қиналамын
13 Басқа:

10. Сіздің қызметіңіз:	**11. Университеттегі жұмыс өтілі**
a) Оқытушы b) Аға оқытушы c) доцент d) Профессор e) Кафедра меңгерушісі	a) 5 жылға дейін b) 5-10 c) 11-15 d) 16-20 e) 20 жылдан жоғары

ҚОСЫМША В

5В012300-Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану Типтік оқу бағдарламасы Алматы, 2016	«Педагогика және білім беру менеджменті» кафедрасының 5В012300-Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану мамандығына арналған силабустар мазмұны (әл-Фараби ат. ҚазҰУ мысалында)	Анализ бөлімі
ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ		
Пәннің тақырыптық жоспары **«Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасының ғылыми-теориялық негіздері** 1.1 Адамзаттың жаһандық мәселелері және оны шешу жолдары 1.2 Қазіргі әлемдегі рухани-адамгершілік білімнің басымдылығы 1.3 «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасының тарихи-философиялық негіздері 1.4 Қазақ мәдениетіндегі рухани-адамгершілік білім беру 1.5 «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасының психологиялық негіздері 1.6 Қазіргі білім беру кеңістігін ізгілендірудің жаңа бағыттары 1.7 Қазіргі ғылымдағы постклассикалық емес кезеңінің дамуы 1.8 Рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасының қағидалары **«Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасының аксиологиялық негіздері** 2.1 Жалпыадазаттық құндылықтар «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасы мазмұнының негізі ретінде 2.2 Ақиқат өзін-өзі танудың мақсаты ретінде 2.3 Дұрыс әрекет тәжірибесі өмірдің негізі ретінде 2.4 Тыныштық адамның ішкі табиғаты ретінде 2.5 Сүйіспеншілік – өзін-өзі таудың негізін қалаушы қағидасы 2.6 Қиянат жасамау – тұлғаның үйлесімді дамуының нәтижесі 2.7 Педагогикалық үдерістегі жалпыадамзаттық құндылықтарды жарыққа шығару қағидасы. **Біртұтас педагогикалық үдерісіндегі өзін-өзі тану интеграциясы** 3.1 Мұғалімнің адамгершілік үлгісі 3.2 Өзін-өзі тану мен басқа оқу пәндерінің интеграциясы 3.3 Жалыпадамзаттық құндылықтар негізінде оқудан тыс іс-әрекеттің түрлері 3.4 Ата-аналармен байланыс – «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру	**ДӘРІС** 1. «Өзін-өзі тану» пәнінің пәннің құрылымдық-мазмұндық жүйесі.Өзін-өзі тану – әлеуметтік қажеттілік және уақыт талабы. 2. «Өзін-өзі тану» үдеріс ретінде. «Өзін-өзі тану» идеяларының әлемдік философиялық ойлар дамуындағы эволюциясы. 3. Шығыс ойшылдарының еңбектеріндегі және қазақ дүниетанымындағы өзін- өзі тану мәселелері 4. Адамның ішкі жан әлемі. Жағымды ойлар және ішкі сезімдердің үйлесімділігі. Сананың құрылымы туралы. 5. Заманауи психология бастауларына оралу (К.Г.Юнг, В.Франкл, К.Роджерс және басқалары). Тұлға құрылымы. 6. Қазіргі рухани-адамгершілік білім кеңістігін ізгілендірудің әлемдік жаңа бағыттары. Ізгілік педагогикасы. 7. Адамзат тәжірибесіндегі мәңгілік жалпыадамзаттық құндылықтар жүйесі. **II МОДУЛЬ. ӨЗАРА ТҮСІНІСТІК ФИЛОСОФИЯСЫ** 8. Ақиқат – өзін-өзі тану мақсаты. Адам өміріндегі шындықтың мәні, оның ар-ұжданмен байланысы 9. Қарым-қатынас- адамдар арасында өзара түсіністікке қол жеткізу құралы. Сүйіспеншілік құндылығы. 10. Адамның жақын айналасы. Адам өміріндегі отбасы мен туыстық қатынастардың маңызы «Дұрыс әрекет» құндылығы. 11. Өзін-өзі тану және басқа пәндердің құндылықтар иерархиясындағы интеграциялық сипаты: мәні мен түрлері. 12. Мен өмір сүретін әлем. Әлемнің тұтастығы және және адамның, қоғамның және табиғаттың өзара тәуелділігі. « Ішкі тыныштық» құндылығы. 13. .Дін-қоғамның және тұлғаның рухани байлығының бір бөлігі. Діннің ізгілікті негіздері. «Қиянат жасамау» құндылығы 14. Өзін-өзі тану тұлғаның кәсіби өзіндік дамуының негізі 15. Жалпыадамзаттық құндылықтардың адамның көшбасшылық сапаларын дамытудағы орны.	-Модульдердің атауы және тізбесі типтік бағдарламаға сәйкес келмейді; -Дәріс тақырыптары мен типтік бағдарламада берілген тақырыптар арасында ішін-ара сайкестік бар; -Типтік бағдарламада берілген негізгі зерттелетін тақырыптардың 70% силабуста қамтылмаған; - Типтік бағдарлама бойынша қамтылмаған сұрақтар реті: 1.1, 1.2, 1.4, 1.7, 1.8; 2.1, 2.4, 2.7; 3.1, 3.4, 3.5;

Бағдарламасын жүзеге асырудың қажетті шарты 3.5 Қазақстан Республикасы азаматын тәрбиелеудің тұжырымдамалық негіздері. **ПРАКТИКАЛЫҚ САБАҚТАР ТАҚЫРЫПТАРЫНЫҢ ҮЛГІСІ** 1. Адамзаттың жаһандық мәселелерін шешудегі білім берудің рөлі. 2. Әлемидік қоғамның жаһандану жағдайындағы адамнывң рухани-адамгершілік дамуының өзектілігі. 3. Тарихи ретроспективтегі рухани-адамгершілік білім беру. 4. Қазақ мәдениетіндегі рухани-адамгершілік білім беру. 5. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасын жүзеге асыру шарттары мен қағидалары. 6. Сана арқылы оқытудың негіздері. 7. Гуманистік психологияның негізіндегі адам тұлғасының құрылымы: негізгі компоненттері мен олардың өзара байланысы. 8. Рухани ізгілік педагогикасы. 9. Қазіргі ғылымдағы постклассикалық емес кезеңнің мазмұны. 10. Абсолюттік жалпыадамзаттық құндылықтар. 11. Ақиқат өзін-өзі танудың мақсаты ретінде. 12. Дұрыс әрекет жалпыадамзаттық құндылық ретінде. 13. Ішкі тыныштықтың мәні. 14. Сүйіспеншілік энергиясы. 15. Қиянат жасамау – тұлғаның үйлесімді дамуының нәтижесі. 16. Жалпыадамзаттық құндылықтарды анықтау – қайырымдылықтардың көріну жолы. 17. Өзін-өзі танудағы мұғалімнің орны. 18. Шынайы көшбасшының адамгершілік қасиеттері. 19. Өзін-өзі тану мен басқа оқу пәндерінің интеграциясы 20. Өзін-өзі тану оқудан тыс іс-әрекет арқылы. 21. Отбасылық тәрбиенің этикасы. 22. Қазақстанның білім беру жүйесі арқылы қоғамның рухани құндылықтарын қайта жаңғырту. **СОӨЖ ТАҚЫРЫПТАРЫНЫҢ ҮЛГІСІ** 1. Заманауи әлемдегі рухани-адамгершілік білім берудің өзектілігі. 2. Адамзаттың ұлы ұстаздарының ілімдерін және өмірдің рухани негіздерін зерделеу.	**ПРАКТИКАЛЫҚ САБАҚ** 1. «Өзін- өзі тану» курсының мақсаты мен міндеттері. Өзін-өзі тану тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыруының шарты ретінде. Іскерлік ойын «Салем! Бұл Мен! 2. «Өзін-өзі тану» идеяларының XIX-XX ғасырлардағы батыс және орыс философиясындағы көрінісі. 3. Өзін-өзі танудың этнопедагогикалық негіздері. Қазақ мәдениетіндегі рухани-адамгершілік білім. 4. Өзін-өзі тану үдерісінің психологиясы: мәні мен ерекшеліктері. «Мен тұжырымдамасы». Тұлға дамуындағы өзіндік сана. 5. Өзін-өзі танудың психологиялық сипаты: байланысы, ұқсастығы және айырмашылығы 6. Өзін-өзі тану үдерісінің рухани-адамгершілік гуманистік негіздері. 7. Өзін-өзі тану баспалдақтары. Адамның өзін-өзі тануындағы мотивация және қажеттіліктер. 8. Өзін-өзі тану тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыру шарты ретінде. Тұлғаның жасөспірімдік, жастық кезеңдегі дамуы туралы көзқарастарды талдау. 9. Тұлғааралық қарым-қатынас түрлері. Тілдесімнің вербальды және бейвербалды жақтары. Кикілжіңдер туралы түсінік. 10. Адам өмірі мен тағдыры, қарым-қатынас мәселесі және жалғыздық философиясы. 11. Өзін-өзі тану және жаратылыстану циклындағы пәндерді ықпалдастыру мысалдары. 12. Азаматтық және қазақстандық патриотизмнің тұлғаның өзін-өзі тануындағы мәні. 13. Адамның табиғатқа құндылықты көзқарасы.Қазіргі экологиялық мәселелерді шешуге әрбір адамның қосар үлесі. 14. Тұлғаның мәдени мұраларға, көркемдікке деген құндылықты қатынасы. Өнер арқылы өзін-өзі тану. 15. Өзін-өзі қабылдау және өзін-өзі болжау тұлғаның өзін-өзі дамыту механизмі ретінде **СОӨЖ** **1.** Өзін-өзі танудың антропологиялық негіздері (К.Д.Ушинский, Н.А. Бердяев, Р.Штайнер тұжырымдары бойынша талдау (презентация түрінде)	Практикалық сабақ тақырыптары мен тапсырмалары типтік бағдарламадағы тапсырмаларға сәйкес келмейді; -Типтік бағдарлама бойынша лекция тақырыптары мен практикалық сабақтардың тақырыптары бірін-бірі толықтырып отырады; -Силабус бойынша лекция тақырыптары мен практикалық сабақтардың тақырыптарының мазмұндары әртүрлі; -СОӨЖ тақырыптары типтік бағдарлама тақырыптарына толығымен сәйкес келмейді;

3. Өмірдің рухани негіздерін және Қазақстанның ұлы ұстаздарының ілімдерін зерделеу. 4. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасының психологиялық-педагогикалық негіздері. 5. «Руханилық» ұғымын анықтаудың алуан түрлі ғылыми тұғырлары. 6. Жалпыадамзаттық құндылықтардың тәжірибесі адамның ішкі мәдениетінің негізі ретінде. 7. Адамзаттың ұлы ұстаздарының шынайы көшбасшылық туралы ойлары. 8. Педагог-гуманистердің еңбектері мен өмірлерінен адамгершілік мысалдары. 9. Өзін-өзі тану және математикалық, географиялық (студенттердің оқып жатқан мамандығының аясындағы) пәндердің интеграциясы. 10. Өзін-өзі тану интеграциясы мен оқудан тыс іс-әрекет. 11. Төзімділік, рух беріктігі және риясыз сүйіспеншілік идеалдары бақытты отбасының негізі ретінде. 12. Ел әл-ауқатының тірегі – ер баланың адамгершілік қасиеттері мен қыз баланың адамгершілік қасиеттері.	**2.** Адам өмірінің шынайы құндылықтары, адамгершілік идеалдары, мақсаты мен мәні. «Реалды және идеалды Мен» тақырыбына эссе жазу. **3.** Адамзаттың ғаламдық проблемаларының рухани-адамгершілік сипаты (Рим клубының тұжырымдамалары). **4.** Іскерлік ойын «Қарым – қатынасқа түсу (тренинг түрінде) Адамзаттың ұлы тұлғалары өмірінен. «Дұрыс әрекет» құндылығы тұрғысынан ой-толғау жазу **5.** «Мен-бұл менмін» және «Мен және менің әлемім» атты тақырыпта сызба құрастыру.(таңдау бойынша), «Мен – елімнің азаматымын» тақырыбына эссе жазу **6.** «Адамдағы сұлулық сезімі» тақырыбында шығарма жазу. Менің идеалым – парасаттылық пен жақсылық ойлаудың үлгісі» . «Менің досым» атты шығармашылық жұмыстар (таңдау бойынша). **7.** «Өзін-өзі тану» баспалдақтары» тақырыбына пәннің түсініктемелік аппараты бойыша глоссарий дайындау	-Студенттердің өзіндік жұмыстарының түрлері, бақылау сұрақтары және формалары мүлде өзгеше; -Типтік бағдарламада берілген негізгі әдебиеттер тізімі, силабуста мүлдем көрсетілмеген;
Негізгі әдебиеттер 1. Жалпыадамзаттық құндылықтар (5-11 сыныптар). Мұғалімдер үшін оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек», 2014 ж. 2. Мұқажанова Р.А., Омарова Г.А. Өзін-өзі тану пәнін оқыту әдістемесі. Мұғалімдер үшін оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек», 2013 ж. – 128 б. 3. Мұқажанова Р.А., Омарова Г.А. «Өзін-өзі тану» және басқа оқу пәндері: оқыту мазмұны мен әдістерін интеграциялау. Мұғалімдер үшін оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек», - 96 б. 4. Роль учителя в программе НДО «Самопознание». Учебно-методическое пособие для учителей. – Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013 ж. 5. Истинные лидеры в истории человечества (духовно-нравственный аспект лидерства). - Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013 ж.	**Негізгі әдебиеттер:** 1. Назарбаева С.А. Самопознание. Алматы: 2003г 2. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития. - Москва: Академия», 2004. 3. Шабельников В.К. Психология души: Учебное пособие для студ. психол. фак. высш. учеб.заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. 4. Өзін-өзі тану. Хрестоматия. 1 курс. / Нұркеева С.С., Нұрбеков С.Ж., Қашқарова Л.О.- Алматы: Бөбек, ҰПҒПББСО, 2007.-322б. 5. Амонашвили Ш.А. Основы гуманной педагогики. Кн. 1,2 Как любить детей. – М.: Амрита-Русь, 2001.	
ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ		

Пәннің тақырыптық жоспары **1. «Өзін – өзі тану» пәнін оқытудың аксиологиялық негіздері** 1.1 Ақиқат өзін – өзі танудың мақсаты ретінде 1.2 Дұрыс әрекет жасаудың тәжірибесі дамагершіліктің алтын ережесі ретінде 1.3 Тыныштық адамның ішкі табиғаты ретінде 1.4 Сүйіспеншілік – әлем құрылымының негізі 1.5 Қиянат жасамау – тұлғаның үйлесімді дамуының нәтижесі **2. «Өзін – өзі тану» пәнін оқытудың құрылымдық – мазмұндық және әдістемелік аспектілері** 2.1 Өзін – өзі тану сабағын жоспарлау негіздері 2.2 Өзін – өзі тану сабағындағы жағымды көңіл – күй 2.3 Өзін – өзі тану сабақтарында дәйексөзді қолдану 2.4 Өзін – өзі тану сабақтарындағы ән айту және музыка 2.5 Өзін – өзі тану сабақтарындағы топтық және шығармашылық іс – әрекет 2.6 Өңгіме (өсиет - әңгіме) айтудың әдісі 2.7 Өзін – өзі тану тану сабақтарын талдау 2.8 Өзін – өзі тану танудағы мұғалімнің рөлі **3. Өзін – өзі тану тараулары мазмұнының әдістемелік сипаттамасы** 3.1 Пән мазмұнының логикалық құрылымы 3.2 Бастауыш мектеп үшін тараулардың әдістемелік сипаттамасы 3.3 Орта сыныптар үшін тараулардың әдістемелік сипаттамасы 3.4 Жоғары сыныптар үшін тараулардың әдістемелік сипаттамасы	**1 МОДУЛЬ «Өзін-өзі тану» пәнін мектепте оқыту әдістемесінің теориялық негіздері** **Дәріс** 1. Жалпы білім беретін мектептердегі «Өзін-өзі тану» пәнін оқыту әдістемесінің ғылыми – теориялық негіздері 2. «Өзін-өзі тану» пәнінің мазмұндық-құрылымдық жүйесі: адамзаттың тұжырымдамалық ерекшеліктері 3. «Өзін-өзі тану» пәнінің жаңартылған білім беру жүйесіндегі орны. Пәнді оқытудағы оқытудағы ресми- нормативтік құжаттар. 4. Рухани-адамгершілік білім беру бағдарламасының гуманистік сипаты. Ізгілік педагогикасы. 5. Өзін-өзі тануды оқыту әдістемесінің психологиялық негіздері. Ізгілік психологиясының классиктері рухани-адамгершілік білім туралы. Ішкі (рухани адамгершілік) және сыртқы зияткерлік білім. **МОДУЛЬ 2 «ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ» ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ** 6. Өзін-өзі танудың психологиядан өзгешелігін ашу. Жарыққа шығару қағидаты. Пеагогиканың үш типі. Мұғалімнің үш стилі. 7. «Өзін өзі тану» пәнінің интеграциялық сипаты және басқа пәндермен ықпалдасуының оқыту үдерісіндегі маңызы. 8. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік бағдарламасын тиімді жүзеге асыру шарттары. 9. Сабақтың құрылымдық-мазмұндық компоненттері. Сабақтың мақсаты мен міндеттері: рухани адамгершілік тереңдігі. 10. Өзін-өзі тану бойынша оқу сабақтарын жүргізу әдістемесі. Сабақтың құрылымдық-мазмұндық компоненттері. 11. Өзін-өзі тану сабақтарындағы музыканың орны және әдістері. 12. Өзін-өзі тану бойынша оқушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру ерекшеліктері және мазмұны. 13. Оқу жетістіктерін бағалау формалары. Тестлеу. Өзін-өзі тану сабақтарының мониторингі. 14. «Өзін-өзі тану» пәні мұғалімінің педагогикалық қарым-қатынасының ерекшеліктері. Мұғалім құзыреттілігі. 15. *Классиктер еліктеу үлгісі ретіндегі ата-аналар мен мұғалім туралы. Мұғалім өміріндегі жағымды көңіл - күйге енудің маңызы*	-Модульдердің атауы және тізбесі типтік бағдарламаға сәйкес келмейді; -Даріс тақырыптары мен типтік бағдарламада берілген тақырыптар арасында ішін-ара сайкестік бар; -Типтік бағдарламада берілген негізгі зерттелетін тақырыптардың 80% силабуста қамтылмаған; - Типтік бағдарлама бойынша қамтылмаған сұрақтар реті: 1.1, 1.2,1.3, 1.4, 1.5; 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.6, 2.7; 3.1, 3.2, 3.3, 3.4;

3.5 Оқушылардың рухани – адамгершілік дамуын бағалау мен сабақтардың мониторингі **ПРАКТИКАЛЫҚ САБАҚТАР ТАҚЫРЫПТАРЫНЫҢ ҮЛГІСІ** 1. Жалпыадамзаттық құндылықтарды анықтау – тұлғаның үйлесімде дамуының нәтижесі 2. Қазіргі сәтте болу тәжірибесі 3. Өзін – өзі тану сабақтарындағы сүйіспеншілік қағидасы 4. Дұрыс әрекетке тән қасиеттер 5. Ішкі тыныштық сезімдердегі сүйіспеншілік ретінде 6. «Өзін – өзі тану» пәнін оқытудағы қиянат жасамау қағидасы 7. Өзін – өзі тану сабағының құрылымы 8. Түрлі жағымды көңіл –күйді өткізудің әдістемелері 9.Өзін – өзі тану сабағындағы жығымды пікір 10. Өзін –өзі тану сабақтарындағы хормен ән айтуды ұйымдастырудың ерекшеліктері 11. Өзін – өзі тану сабағынындағы топтық және шығармашылық іс – әрекет интуитивтік ойлауды дамытудың тәсілі ретінде 12. Оқиға айту әдісі терең рухани – адамгершілік әңгімелеудің негізі ретінде 13. Жалпыадамзаттық құндылықтарды анықтауда сабақтық жоспардың әзірлемесі 14. Өзін – өзі тану сабағын талдау ережелері 15. Өзін – өзі тану сабағындағы мұғалімнің рөлі 16. «Өзін –өзі тану» пәнінің мазмұнын реттеуші саралау дидактикалық негіздемелері	**Практикалық сабақ** 1. «Өзін-өзі тану» пәнін оқытудың мақсаты мен міндеттері. Пәнді оқыту талаптары мен ережелері. 2. «Өзін-өзі тану» пәнін оқыту әдістемесінің ұстанымдары. 3. Өзін-өзі тануды мектепте оқытудың әдістемелік шарттары, ұстанымдары. 4. Өзін-өзі танудың дүниетанымдық негіздері. 5. Өзін-өзі тану сабағында позитивті ойлау. 6. «Өзін-өзі тану» сабақтарында рухани-адамгершілік мәнде оқиға айту, әңгіме құрастыру әдістемесі. 7. Өзін-өзі тануды оқытуда интерактивті әдістің мүмкіндіктері. 8. Тарихты (аңыздар) айту өнері оқушыларды терең рухани-адамгершілік әңгімелесу үдерісіне қызықтыру ретінде. 9. Өзін-өзі тану сабағындағы шығармашылық және топтық жұмыс. Педагогикалық өзара әрекет ету технологиясы 10.Өзіндік дамудың технологиясы және педагогтың өзіндік дамуының ұйымдастырылуы. 11.ҚР жалпы білім беретін мектептерінде «Өзін-өзі тану» пәнін оқытудың тәжірибесі. 12.Өзін-өзі тануда әлеуметтік-психологиялық тренингтер. Тренинг өткізу әдістемесі. 13.Өзін-өзі тану мұғалімінің кәсіби шеберлігі: педагогикалық имиджі, ұйымдастыру мәдениеті. 14.Өзін-өзі тану мұғалімінің рөлі мен қызметі. Оқу кеңістігін ұйымдастыру. 15.«Өзін-өзі тануды оқыту әдістемесі» бойынша жоба қорғау. Шығармашылық жұмысты презентациялау.	-Практикалық сабақ тақырыптары мен тапсырмалары типтік бағдарламадағы тапсырмаларға 80% сәйкес келмейді; -Типтік бағдарлама бойынша лекция тақырыптары мен практикалық сабақтардың тақырыптары бірін-бірі толықтырып отырады; -Силабус бойынша лекция тақырыптары мен практикалық сабақтардың тақырыптарының мазмұндары әртүрлі; -Негізгі зерттелетін сұрақтар «Өзін-өзі тану» пәнінің сұрақтарын биршама қайталайды;

17. Бастауыш мектептегі «Өзін – өзі тану» пәнін күнтізбелік жоспарлауының ерекшеліктері 18.Бастауыш мектептегі Бастауыш мектептегі өзін – өзі тану сабағының сабақтық жоспарының әзірлемесі 19. Негізгі орта білім беруге арналған өзін – өзі тану сабақтарының тақырыптық және мазмұндық негізі 20. Орта буын сыныптарындағы өзін – өзі тану сабағының сабақтық жоспарының әзірлемесі 21. Жалпы орта білім беруге арналған өзін – өзі тану сабақтарының тақырыптық және мазмұндық негізі 22. Жоғары буын сыныптарындығы өзін – өзі тану сабағының сабақтық жоспарының әзірлемесі 23. Оқушылардың рухани – адамгершілік тәрбиелігін өлшейтін әдістемелер. **СОӨЖ ТАҚЫРЫПТАРЫНЫҢ ҮЛГІСІ** 1. Жалпыадамзаттық құндылықтар адамның ішкі мәдениетінің негізі ретінде 2. Өзін – өзі тану пәнін жоспарлаудың негіздері 3. Өзін – өзі тану сабағының әдістемелік тәсілдері арқылы жағымды ойлауды дамыту 4. Өзін – өзі тану сабақтарындағы музыканы қолданудың ерекшеліктері. 5. Өзін – өзі тану сабақтарындығы шығармашылық және толық жұмыстарды жүргізудің ережелері 6. Белгілі бір жалпыадамзаттық құндылықты анықтау мақсатында рухани – адамгершілік әңгімелеуді өткізуге арналған оқиға, әңгімелеу және т.с.с. таңдау 7. Өзін – өзі тану сабағының мониторингі	**СОБЖ** 1. «Өзін-өзі тану» пәнін мектепте оқытудың ерекшеліктері тақырыбында баяндама жасау. 2. «Өзін-өзі тану» курсын оқытудағы инновациялық әдістер және технологиялар. Интерактивті әдістердің сипаттамасы және классификациясы. Топтық жоба дайындау. 3. «Өзін-өзі тану» пәнін оқытудың жаңа әдістерінің классификациясы. «Өзін-өзі тану» курсында диагностикалық әдістемелерді қолдану. 4. «Сүйіспеншілік» құндылығы бойынша сабақ өткізу әдістемесі. «Ақиқат» құндылығы бойынша сабақ өткізу әдіс-тәсілдері. 5. «Ішкі тыныштық» құндылығы бойынша сабақ өткізу әдістемесі. «Дұрыс әрекет» құндылығы бойынша сабақ өткізу әдістемесі. Сыныптан тыс шараларды ұйымдастыру және олардың түрлері (таңдау бойынша бір іс-шараның жоспарын құрастыру) 7. Өзін-өзі тану мұғалімінің педагогикалық және ғылыми-әдістемелік мәдениеті.	-СОӨЖ тақырыптары типтік бағдарламада берілген тақырыптарға сәйкес келмейді; -Студенттердің өзіндік жұмыстарының түрлері, бақылау сұрақтары және формалары мүлде өзгеше; -Типтік бағдарламада берілген негізгі әдебиеттер тізімі, силабуста берілген әдебиеттер тізімімен ішін-ара сәйкес келеді;

8. Педагог – гуманистердің өмірінің адамгершілік үлесі мен еңбектері. 9. Мектептің әр түрлі білім беру сатыларыңдағы өзін – өзі тану күндізбелік жоспарлауының ерекшеліктері 10.Өзін – өзі танудың әр тарауы бойынша сабақтың мазмұндық негіздерін түсінуі 11. Оқушылардың рухани – адамгершілік тәрбиелілігін өлшеу ерекшеліктері 12. Оқушылардың рухани – адамгершілік деңгейін анықтау әдістемелері		
Негізгі әдебиеттер 1. Мұқажанова Р.А, Омарова Г.А. Өзін – өзі тану оқыту әдістемесі. Мұғалімдер үшін оқу – әдістемелік құрал. – Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек», 2013 – 128 б. 2. Тренерлер үшін нұсқаулық. Мұғалімдер үшін оқу – әдістемелік құрал. – Алматы ҰҒПББСО «Бөбек», 2015-96 б. 3. Жалпыадамзаттық құндылықтар (5 – 11 сыныптар). Мұғалімдер үшін оқу – әдістемелік құрал. – Алматы ҰҒПББСО «Бөбек», 2014 4. Омарова Г.А., Абдрахманова А.М., Афанасенко Л.Д. Элективные интегрированные курсы в профильной школе по программе нравственно – духовного образования «Самопознание». Методическое пособие для учителей самопознания/ Алматы, ННПООЦ «Бөбек», 2014. 5.Истинные лидеры в истории человечества (духовнонравственный аспект лидерства) / Алматы, ННПООЦ «Бөбек», 2013.	**Негізгі әдебиеттер:** 1. Өзін-өзі тану пәні бойынша жалпыға міндетті мемлекеттік стандарты. - Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек»,2006.– 74. 2. Жалпы орта білім беретін мектептерге арналған өзін-өзі тану пәні бойынша бағдарламалар жинағы. Алматы: «Бөбек» ҰҒПББСО, Адамның үйлесімді дамуы институты, 2009 ж. 3. Мұқажанова Р.А, Омарова Г.А. Өзін-өзі тану пәнін оқыту әдістемесі. Мұғалімдер үшін оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек», 2013. – 128 б. 4. «Өмір әдебі» курсы (Адамгершілік әліппесі – 1-4 сын.; Адамгершілік грамматикасы – 5-9 сын.; Ар-ұждан ілімі – 10-11 сын.). Мұғалімдерге арналған әдістемелік құрал. / Рысбаева А.К., Ходжамуратова С.Г., Габбасова Б./– Алматы, «Бөбек» ҰҒПББСО, 2014. – 160 б. 5. Тренерлер үшін нұсқаулық. Мұғалімдер үшін оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: ҰҒПББСО «Бөбек»,2015.– 96 б.	
ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКА		
Пәннің мазмұны	**Дәріс**	-Модульдердің атауы және тізбесі типтік

1. Әлеуметтік педагогика, оның пәні, міндеттері. 2. Әлеуметтік педагогиканың негізгі қағидалары. 3. Әлеуметтік педагогикалық үрдіс және оны жетілдірудің жолдары. 4. Тұлғаны әлеуметтік қалыптастыру педагогикасы. 5. Әлеуеттену факторлары. 6. Адаптация, дезадаптация и реадаптация. 7. Балалардың, жетіншектердің және жастардың дамуындағы әлеуметтік аутықушылықтар. 8. Девиантты және деликвентті мінез-құлық. 9. Отбасы тұлғаны тәрбиелеу мен дамытудың ортасы ретінде. 10. Көше тәрбиелеу ортасы ретінде. 11. Өмірдегі қиын жағдайлар және оған тап болған балалардың орныгуы. 12. Пенитенциарлы мекемелердегі әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың мәселелері. 13. Әлеуметтік-педагогикалық виктимология. 14. Әлеуметтік педагогтың кәсіби іс-әрекеті мен педагогикалық мәдениеті.	**Модуль 1. Әлеуметтік педагогиканың методологиялық негіздері.** Әлеуметтік педагогика – білім саласы Әлеуметтік педагогиканың тұжырымдамалық идеялары мен принциптері Әлеуметтік педагогикалық үрдіс және оны жетілдірудің жолдары **Модуль 2. Тұлғаны әлеуметтік қалыптастыру.** Адамның әлеуметтік дамуының ерекшеліктері Әлеуметтік тәрбие: мәні мен мазмұны Отбасы – тұлғаны тәрбиелеу мен дамытудың әлеуметтік мәдени ортасы Оқу – тәрбие мекемелері - өскелең ұрпақты әлеуметтендіру институттары **Модуль 3. Балаларды дамыту мен тәрбиелеудегі әлеуметтік ауытқулар** Баланың және жасөспірімнің балалық кіші мәдениеті және әлеуметтік мәдениет әлемі Әлеуметтік ауытқулар, олардың себептері және түзетудің жолдары Қиын баларды тәрбиелеудің мәні, себептері, проблемалары **Модуль 4. Әлеуметтік педагогикалық іс - әрекеттің әдістемесі және технологиясы** Әлеуметтік педагогикалық іс - әрекет-процесс Тұлғамен әлеуметтік – педагогикалық жұмыстың әдістемесі және технологиясы Семьямен әлеуметтік – педагогикалық жұмыстың әдістемесі және технологиясы Тұлғамен әлеуметтік – педагогикалық жұмыстың әдістемесі және технологиясы Бала құқық қорғаудың әлеуметтік технологиялары	бағдарламаға сәйкес келеді; -Даріс тақырыптары мен типтік бағдарламада берілген тақырыптар арасында ішін-ара сайкестік бар; -Типтік бағдарламада берілген негізгі зерттелетін тақырыптардың 50% силабуста қамтылмаған; - Типтік бағдарлама бойынша қамтылмаған тақырыптар реті: 6, 10, 12, 13,14;
Практикалық (семинарлық) сабақ тақырыптарының үлгілік тізімі 1. Әлеуметтік педагогика ғылым ретінде және іс – әрекет ортасы ретінде. 2. Баланың қоғамдағы дамуы. Тұқым қуалаушылық және баланың дамуы. 3. Әлеуметтік педагогикадағы «қалып» және «ауытқу» түсініктері. Дене бітімі және психиканың қалыпты ауытқуы. Қалыпты әлеуметтік педагогикалық ауытқушылық. 4. Әлеуметтік педагогиканың категориялары. Әлеуметтік – педагогикалық іс – әрекет. Тәрбие және әлеуметтік тәрбие. 5. Әлеуметтік педагогиканың қағидалары. Классик педагогтардың	**Семинар** 1. Әлеуметтік педагогиканың пәні, негізгі категориялары мен міндеттері 2. Әлеуметтік педагогиканың тәжірибе және ғылым ретіндегі принциптері 3. Орта педагогикасы, оның мәні 4. П.Ф. Каптеревтің педагогикалық процесс жайлы ілімі 5. Әлеуметтік педагогикалық процестің мәні 6. Тұлғаның әлеуметтік басталуының педагогикасы 7. Адамды әлеуметтендірудің негізгі концепциялары 8. Әлеуметтік тәрбиенің мәні мен мазмұны 9. Отбасы -тұлға әлеуметтендірлуінің негізгі институты 10. Тұлғаны әлеуметтендірілуіндегі мектептің ролі	-Семинар тақырыптары типтік бағдарламаға сәйкес құрылмаған; -Силабуста берілген семинар тақырыптарының реті лекция тақырыптарының мазмұнын толықтырып ашып тұрған жоқ; -Типтік бағдарлама бойынша берілген

еңбектерінің табиғилық және мәденилік қағидалар. 6. Әлекметтік педагогикадағы гуманизм қағидаларын жүзеге асыру. 7. Әлеуметтік –педагогикалық зерттеулер. Әлеуметтік – педагогикалық зеттеудің мәні. 8. Әлеуметтік – педагогикалық зерттеу әдістерінің сипаттамалары. 9. Отбасымен жүргізілетін әлеуметтік – педагогикалық іс – әрекет. 10. Отбасында қаупі бар топтармен жүргізілетін әлеуметтік – педагогикалық жұмыс. 11. Әлеуметтік жетімдік әлеуметтік - педагогикалық мәселе ретінде, оларды шешу жолдары. Асырап алушы отбасымен жүргізілетін әлеуметтік – педагогикалық жұмыс. 12. Жеткіншектердің әлеуметтік дезадаптациясы. Кәмелет жасқа толмағандардың девиантты мінез – құлықтары. 13. Девиантты мінез – құлқы бар балалардың адаптациясы мен реадаптациясы. 14. ішімдікке салыну, әлеуметтік – педагогикалық мәселе ретінде. 15. Нашақорлық – балалардағы девиантты мінез – құлықтың көріну формасы ретінде. 16. Балалық жезөкшелік және оны болдырмау, балалар мен жеткіншектер арасындағы жезөкшеліктің алдын – алу. 17. Кәмелет жасқа толмағандардың арасындағы қылмыс 18. кәмелет жасқа толмаған құқық бұзушыларға арналған оқу – тәрбиелеушілік мекемелер жүйесі. **СӨЖ – ның үлгілік тақырыбының тізімі**	11. “Балалық кіші мәдениеттің” және баланың “әлеуметтік мәдени әлемінің” мәні, оның әлеуметтік – мәдени әлеміне ықпал жасайтын факторлар 12. Балалар мен жасөспірімдердің ауытқушылық жүріс – тұрыстары, әлеуметтік – педагогикалық мәселе ретінде 13. Конфликт, оларды шешудің әдіс – тәсілдері 14. Қазақстандағы әлеуметтік педагогикалық ой-пікірлердің қазіргі замандағы маңызы **СӨЖ** 1. Әр – түрлі дәуірлердегі -тәрбие теориясымен қоғамдық дамудың теориясының	тақырыптар тізімінен бірінші жане үшінші сурақтардан басқасы қамтылмаған; -Типтік бағдарлама бойынша берілген СӨЖ 14 тақырыпты құрап отыр, силабуста

1. «Қазақстандағы әлеуметтік – педагогикалық идеяның тууы және дамуы» тақырыбына баяндама дайындау. 2. Конспектілеу: Еуропадағы әлеуметтік – педагогикалық идеялар: Я.А. Коменский, Дж. Локк, Ж.Ж.Руссо, И.Г. Песталоцци. Және т.б. 3. «Діни мекемелердегі әлеуметтік – педагогикалық әрекет» тақырыбында әртүрлі білім көздерінен материалдар жинау. 4.АҚШ – тағы әлеуметтік – педагогикалық жұмыстың ерекшеліктеріне жазбаша түрде сипаттама беріңіз. 5. «Батыс Еуропадағы қазіргі әлеуметтік – педагогикалық жұмыс» тақырыбына ьаяндама дайындау. 6. «Әлеуметтік педагогиканың даму мәселелері» тақырыбына библиография дайындау. 7. «Кеңес Одағы кезіндегі әлеуметтік – педагогикалық жұмыстар» тақырыбына баяндама әзірлеу. 8. Т.С. Шацкийдің әлеуметтік – педагогикалық әрекетін анықтау және сипаттама беру. 9. А.С. Макаренконың «Ұстаздық дастан» кітабы бойынша аннотация беру. 10. «Қазақ КСР – дағы әлеуметтік – педагогикалық жұмыстар» тақырыбына әртүрлі білім көздерінің материалдар жинақтау. 11. «Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік педагогикалық жұмыстар» тақырыбына әртүрлі білім көздерінің материалдау жинақтау. 12. «Қазіргі кездегі балаларды әлеуметтік қорғау» құжаттарды талдау. 13. Халықты әлеуметтік қорғау жөніндегі мемлекеттік саясат» құжаттарды талдау. 14. «Балалық шақтағы, жетімдік және әлеуметтік жетімдік мәселелері» тақырыбына презентация әзірлеу.	өзара байланыстылығын (тарихи аспект) сипаттап жазыңыз. 2. Конструктивті-жобалаушылық және апробациялық шығармашылық тапсырма: Шет ел педагогикасындағы әлеуметтік – педагогикалық идеялардың негізгі бағыттары (60 – 90 жыл) 3. Әлеуметтік-педагогикалық шағын жоба әзірлеу 4. Әлеуметтік педагогтың түрлі балалармен жүргізілетін әлеуметтік-педагогикалық жұмыс технологиясын жасаңыз. 5. Әлеуметтік педагогтың отбасымен жүргізілетін жұмысы. 6. Балалық шақты әлеуметтік-педагогикалық, проблемалары және оларды шешу жолдарын көрсетіңіз. 7. Девиантты мінез-құлықты жасөспірімдерге арналған реабилитациялық бағдарламасын жасаңыз.	барлығы 7 тақырып берілген және үлгі бойынша берілген типтік бағдарлама тақырыптарына сәйкес келмейді;

Негізгі әдебиеттер: 1. ҚР Конституциясы. Алматы, 1995. 2. Әлеуметтік көмек туралы заң. Астана 2003. 3. Л.В. Мардахаев Социальная педагог. М., 2008 4. Беркімбаева Ш.К., Иманбаева С.Т., Абаева Ғ.А. т.б. Әлеуметтік педагогика. Алматы, 2012 5. Ю.В.Василькова и др. Социальная педагогика М.., 2000. 6. А.В. Мудрик Социальная педагогика М.,2000 7. Социальная работа и социальная философия.М.,1996. 8. Г.Н. Филонов Социальная педагогика: научный статус и прикладные функции//Педагогика, 1994 № 6; Ю.К. Бабанский. Педагогика. М.1983.	**Негізгі әдебиеттер:** 1.Қазақстан Республикасының бала құқы туралы заңы.–Астана, 2002. - 12 б. 2.Балаларқұқығы туралы конвенция. -№9-10.-28 наурыз. –Б.4-5. 3.Айтбаева А.Б. Әлеуметтік педагогика негіздері. Оқу құралы Алматы: Қазақ университеті, 2011 – 130 бет 4.Әлқожаева Н.С. Әлеуметтік педагогика. Оқу құралы, Алматы, 2011 5.Мудрик А.В. Социальная педагогика. М., 2000. 6.Мардахаев Л.В. Социальная педагогика: Учебник –М.: Гардарики,2005.-269 с. 7.Мудрик А.В. Введение в социальную педагогику. –М.2006 8.Василькова Ю.В., Василькова Т.А. Социальная педагогика. М., 2006. 9.Мардахаев Л.В., Таубава Ш.Т., Беркімбаева Ш.К. Әлеуметтік педагогика негіздері. Алматы, 2015	-Типтік бағдарлама бойынша 8 негізгі әдебиеттер тізімі берілген; -Силабус бойынша әдебиеттер тізімі 9 және типтік бағдарлама бойынша берілген әдебиеттер тізімінен 3-ші және 6-шы әдебиеттер тізімін пайдаланған;
ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖҰМЫСТЫҢ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ		
Пәннің мазмұны 1. Әлеуметтік педагогтың іс-әрекетінің мазмұны 2. Әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекет үрдіс ретінде 3. Әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекеттің инфраструктурасы 4. Тұлғамен жүргізілетін әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың технологиясы мен әдістемесі 5. Баланың құқығын әлеуметтік-педагогикалық қорғау технологиясы 6. Отбасында жүргізілетін әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың әдістемесі мен технологиясы 7. Топтармен, балалар мен жастар бірлестіктері және ұйымдарымен жүргізілетін әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың әдістемесімен технологиясы 8. Қоғамдағы әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың әдістемесімен технологиясы 9. Әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекет әлеуметтік басқару ретінде	**Лекция** **1-модуль. Кәсіби-педагогикалық іс-әрекет жүйесіндегі әлеуметтік-педагогикалық жұмыс** 1. Әлеуметтік педагогтың жұмыс жасау технологияларына кіріспе 2. Әлеуметтік жұмыстағы технологиялық үдеріс: мәні мен мазмұны. Әлеуметтік-педагогикалық технологиялардың сипаттамасы. 3.Әлеуметтік-педагогикалық басқаруды жоспарлау. 4. Әлеуметтік педагогтың отбасымен жұмысы. 5. «Тәуекелділік тобы» балаларымен жұмыс технологиялары. (Мәселелі дәріс). 6. Девианттық мінез-құлықты балалармен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс технологиялары.	-Силабус бойынша лекция тақырыптарын бір модульге болген; -Даріс тақырыптары мен типтік бағдарламада берілген тақырыптар арасында ішін-ара сайкестік бар; -Типтік бағдарламада берілген негізгі зерттелетін тақырыптардың 70% силабуста қамтылмаған; - Типтік бағдарлама бойынша

	7. Кәмелетке толмағандар арасындағы құқықбұзушы балалармен әлеуметтік-педагогикалық технологиялар. 8. Суицидтік мінез-құлықтағы балалармен жұмыс технологиялары 9. Мүгедек балалар және олардың отбасыларымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс технологияларының мәні. 10. Конфессиялармен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс. 11. Қаңғыбас балаларымен жұмыс технологиялары. 12. (Мәселелі дәріс). Ғаламторға тәуелді балалармен жұмыс технологиялары. 13. Қатігездікке ұшыраған балалармен жұмыс істеу технологиялары. 14. Дарынды балалармен жұмыс технологиялары. 15. Шетелдегі әлеуметтік педагогтардың теориясы мен тәжірибелері.	қамтылмаған сұрақтар реті: 5, 6, 8, 9;
Практикалық (семинарлық) сабақ тақырыптарының үлгісі 1. Әлеуметтік ауытқушылығы бар және девианттық, деликвенттік мінез-құлықтағы балаларды әлеуметтік-педагогикалық зерттеудің әдістері. 2. Қауіпке бейім топтағы» балалар және олардың сипаттамасы. 3. Маргиналдық мінез-құлықтың сипаттамасы. 4. Отбасына әлеуметтік-педагогикалық кеңес беру әдістемесі. 5. Деликвенттік мінез-құлықтың ерекшеліктері. 6. Деликвенттік мінез-құлықты және қалыпты баланың тұлғасы. 7. Әлеуметтік педагогтың әртүрлі категориядағы отбасылармен жұмыс әдістемесі.	**Практикалық (семинарлық) сабақ** 1. Әлеуметтік педагогтың кәсіби-педагогикалық жұмыс жүйесіндегі кәсібилік пен шеберлік. 2. Әмбебап әлеуметтік технологиялар: диагностика, терапия, алдын-алу, реабилитация, адаптация, кеңес беру. 3. Әлеуметтік педагог технологияларын жобалау. 4. Әлеуметтік педагогтың отбасымен жұмысындағы түрлері, бағыттары. 5. Тәртіп бұзушы оқушыларға көмек көрсету тұжырымдамалары (концепциялары). 6. Жағдайсыз қалған жасөспірімдер әлеуметтік-педагогикалық жұмыс.	- Силабуста берілген тақырыптар тізбесі типтік бағдарламада берілген сұрақтармен сәйкес келмейді; -Лекцияда берілген кейбір сұрақтар өзгеріссіз семинар тақырыптарында да берілген; 8. Суицидтік мінез-құлықтағы балалармен жұмыс технологиялары 11. Қатігездікке ұшыраған балалармен

	7. Психотропты заттарды қолданатын балалармен жұмыс технологиялары. 8. Суицидтік мінез құлықтағы балалармен жұмыс әдістері, әдістемесі. 9. Қараусыз қалған балаларымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс және оны алдын-алу. 10. Қоныс аударған қашқындардың балаларымен жұмыс технологиялары. 11. Өмірдегі әртүрлі жағдайда қалған адамдарға әлеуметтік-педагогикалық қолдау көрсету. 12. Қараусыз қалған балаларымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс. 13. Қатігездікке ұшыраған балаларымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс. 14. Шығармашылық мекемелердегі балалармен әлеуметтік-педагогикалық жұмыстар. 15. Шетелдегі әлеуметтік жұмыс тәжірибелері.	жұмыс істеу технологиялары. 15. Шетелдегі әлеуметтік педагогтардың теориясы мен тәжірибелері. -Семинар тақырыптарының ішінде бир сұрақ екі рет берілген; 9. Қараусыз қалған балаларымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс және оны алдын-алу. 12. Қараусыз қалған балаларымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс.
СӨЖ-діңтақырыптары мен тапсырмалардың үлгілік тізімі 1. «Әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекеттің әдістемесі» және «әлеуметтік-педагогикалық іс-әрекеттің технологияларының» негізгі ұғымдарына анықтама беріңіз. 2. Әлеуметтік педагогтың кәсіби іс-әрекетінде қолданылатын «әдіс», «тәсіл» және «құрал» ұғымдарының мәнін ашыңыз. 3. Әлеуметтік-педагогикалық технологияның мәні мен ерекшеліктерін ашып көрсетіңіз. 4. Әлеуметтік-педагогикалық технология үрдісіндегі баланың мәселесін шешу алгоритмін ашып көрсетіңіз. 5. Отбасы типтерін атаңыз және жіктеңіз. 6. Қауіпке бейім отбасындағы балалның негізгі мәселелерін атаңыз. 7. «Жетімдік», «бала асырап алу» және «қамқорлыққа алу» ұғымдарына анықтама беру. 8. Әлеуметтік жетім балаларды халықаралық асырап алу мәселесіне өз көзқарасыңыз. 9. «Асырап алушы отбасы» ұғымының мәні. 10. Асырап алушы отбасымен жүргізілетін әлеуметтік-педагогикалық қызметтің кезеңдерін атаңыз.	**СӨЖ-діңтақырыптары** **1-СӨЖ:** Әлеуметтік педагог тұлғасының үлгісі мен оның кәсіби құзыреттілігі. **2-СӨЖ:** 1.Әлеуметтік педагог қызметінің жоспарын құрастыру (жыл, ай, тоқсанға). 2.«Шетелдік және отандық тәжірибедегі әлеуметтік педагогтың отбасымен жұмысындағы технологиялар» **3-СӨЖ:** 1.«Тәуекелділік тобы» балаларымен әлеуметтік педагогтың жұмысындағы инновациялық бағыт. 2. «Құқық бұзушы балалармен жұмыс техникасы, әдістемесі 3. (Тұлғаға бағытталған технология): «Девианттық мінез-құлықты балалармен әлеуметтік-педагогикалық жұмысындағы жаңа бағыттары» **4-СӨЖ:**1.«Қоғамда тұлғаны әлеуметтендіруге көмектесетін жаңа әдістемелер».	-Студенттің өзіндік жұмысының түрлері , бақылау сұрақтары және формалары типтік бағдарламада берілген сұрақтар мен тапсырмаға сәйкес келмейді;

11. Балалардың ішімдікке тәуелділігінің даму деңгейіне сипаттама беру және әлеуметтік-педагогтың әрбір деңгейде көмек беру мүмкіндіктерін негіздеу. 12. «Девиантты мінез-құлық», «деликвенттік мінез-құлық», «қараусыздық» ұғымдарын негіздеу. 13. Ішімдікке тәуелді балаларға қатысты мемлекеттің әлеуметтік саясатының негізгі бағыттарын анықтаңыз. 14. Жасөспірімдер арасындыҕ нашақорлықтың себептерін сипаттаңыз. 15. Жасөспірімдерде ішімдіктің әсерінен болатын физиологиялық, психологиялық және әлеуметтік үрдістердің өзара байланысын көрсетіңіз. 16. Жасөспірімдердің есірткіні қолдану себептерін ашып көрсетіңіз. 17. Кәмелетке толмаған қылмыскерлерге арналған оқу-тәрбие мекемелері жүйесінің құрылу қағидаларын сипаттаңыз. 18. Баланың девиантты мінез-құлық болдырмаудағы әлеуметтік-педагогтың алдын-алу іс-әрекетінің мазмұнын ашыңыз. 19. Баланың девиантты мінез-құлқын түзетумен айналысатын негізіг оңалту мекемелерін атаңыз. 20. Девиантты мінез-құлықты балалармен жұмыста қолданылатын ерекше әлеуметтік-педагогикалық технологияларды сипаттаңыз. 21. Кәмелетке толмағандар арасында құқық бұзушылықтың алдын-алудағы әлеуметтік институттардың бағыттарын сипаттаңыз. 22. Құқық бұзушы жасөспірімдермен жеке дара жүргізілетін жұмыстың әдістемесін негіздеу. 23. Дін, конфессия ұғымдарына сипаттама беріңіз. 24. Әлеуметтік оңалту технологиясына негіздеме беру. 25. Қиын балалармен жүргізілетін тәрбие жұмысының ерекшеліктеріне сипаттама беріңіз. **Негізгі әдебиеттер** 1.Андреева И.Н. Антология по истории и теории социальной педагогики. М., 2002. 2.Антология социальной работы Т.1. История социальной помощи в России/Сост. М.В. Фирсов М; 1994. 3.Бочарова В.Г. Социальная педагогика. – М; 1994. 4.Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога. Учебное-пособие – М. Издательский центр «Академия», 2004. 5.Загвязинский В.И. Методология и методика социально-педагогического	2.Жоғары сынып оқушыларының психологиялық мәселелерін шешу технологиясы. **5-СӨЖ:**1.Баяндама: «Жасөспірімдер арасындағы сектантық іс-әрекеттің алдын – алу». 2. «Қоғамда тұлғаны әлеуметтендіруге көмектесетін жаңа әдістемелер» 3. (Тұлғаға бағытталған технология). «Тұлғаны әлеуметтендіру концепциялары» 4.Жоғары сынып оқушыларының психологиялық мәселелерін шешу технологиясы. 5. Баяндамалар: Нұсқа А. Ғаламторға тәуелді балаларымен жұмыс техникасы . Нұсқа Б. Қараусыз қалған балаларымен психологиялық-педагогикалық жұмыс. **6-СӨЖ:** Қатігездікке ұшыраған балалармен жұмыс жасау бағдарламасын құрастыру. **Негізгі әдебиеттер:** 1.Мардахаев Л.В. Социальная педагогика. – 5-е изд. М.: изд. Юрайт, 2011.-797с 2.Мустаева Е.А. Социальная педагогика. М, 2003. – 528 с. 3.Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога. – М.: ТЦ Сфера, 2002. – 480 с.	-Типтік бағдарламада берілген негізгі әдебиеттер тізімі, силабуста мүлдем көрсетілмеген;

исследования: Кн. Для социальных работников и социальных педагог, М.: 1995. 6.Мардахаев Л.В. Методика и технологии работы социального педагога. Учеб-метод. Пособие – М.; 2003. 7.Менлибекова Г. Система подготовки учителя к социально-педагогической работе. – Астана, 2000.	4.Никитина Н.И., Глухова М.Ф. Методика и технология работы социального педагога. Уч.пос. М, 2005.-399с. 5.Алмазов Б.Н., Беляева М.А, Бессонова Н.Н. Методика и технологии работы социального педагога. М, 2011.-192с. 6.Садвакасова З.М. В помощь социальному педагогу, или как работать с трудными детьми. Уч.мет.пос. – Алматы, 2008.- 192 с.	
САМОПОЗНАНИЕ		
Тематический план дисциплины **Научно-теоретические основы Программы нравственно-духовного образования «Самопознание»** 1.1 Глобальные проблемы человечества и пути их решения 1.2 Приоритетность духовно-нравственного образования в современном мире 1.3 Историко-философские основы Программы нравственно-духовного образования «Самопознание» 1.4 Духовно-нравственное образование в казахской культуре 1.5 Психологические основы Программы нравственно-духовного образования «Самопознание» 1.6 Новые подходы к гуманизации современного образовательного пространства 1.7 Постнеклассический этап развития современной науки 1.8 Принципы Программы нравственно-духовного образования «Самопознание» **Аксиологические основы Программы нравственно-духовного образования «Самопознание»** 2.1 Общечеловеческие ценности как основа содержания Программы нравственно-духовного образования «Самопознание» 2.2 Истина как цель самопознания 2.3 Праведное поведение как следствие осознания истины 2.4 Покой как внутренняя природа человека 2.5 Любовь – основополагающий принцип самопознания 2.6 Ненасилие – результат гармоничного развития личности 2.7 Принцип выявления общечеловеческих ценностей в педагогическом процессе	**Лекция** 1. Самопознание как условие самореализации личности. Задачи учебного курса «Самопознание». 2. Истоки становления концепции самопознания как программы духовно-нравственного совершенствования человечества. 3. Духовно-нравственное развитие как необходимый компонент совершенствования отечественного образования. 4. Принципы программы нравственно-духовного образования «Самопознание». 5. Новые подходы к гуманизации образования через концепции самопознания и саморазвития. 6. Рефлексия как практический механизм самопознания. 7. Реализация программы саморазвития человека как возможность непрерывности процесса самосовершенствования личности . 8. Истина как цель самопознания. Пути достижения истины. 9. Любовь к окружающему миру как основополагающий принцип самопознания. 10. Практика праведного поведения как основа сохранения жизни современной цивилизации. 11. Пути достижения внутреннего покоя как результат гармоничного развития личности. 12. Нравственные качества истинного лидера как условие гармоничного развития окружающего мира. 13. Позитивное мышление как реализация на практике принципов самопознания. 14. Роль родителей в формировании позитивного мышления. 15. Барьеры саморазвития личности и их преодоление.	Модульдердің атауы жоқ; -Даріс тақырыптары мен типтік бағдарламада берілген тақырыптар арасында ішін-ара сайкестік бар; -Типтік бағдарламада сұрақтар тізбесі улкен үш бөлім бойынша бөлініп берілген; -Силабуста сұрақтардың 30% ғана қамтылған;

Интеграция самопознания в целостном педагогическом процессе 3.1 Нравственый пример учителя 3.2 Интеграция предмета «Самопознание» и других дисциплин 3.3 Организация внеучебной деятельности на основе общечеловеческих ценностей 3.4 Связь с родителями – необходимое условие реализации Программы нравственно-духовного образования «Самопознание» 3.5 Концептуальные основы воспитания гражданина Республики Казахстан **Примерный перчень тем практических занятий** 1. Роль образования в решении глобальных проблем человечества. 2. Актуальность духовно-нравственного развития человека в условиях глобализации мирового общества. 3. Духовно-нравственное образование в исторической ретроспективе. 4. Духовно-нравственное образование в казахской культуре. 5. Принципы и условия осуществления Программы нравственно-духовного образования «Самопознание» 6. Основы обучения через сознание 7. Структура личности человека на основе гуманистической психологии: основные компоненты и их взаимосвязь. 8. Педагогика духовного гуманизма. 9. Содержание постнеклассического этапа развития современной науки. 10. Абсолютные общечеловеческие ценности. 11. Истина как цель самопознания. 12. Праведное поведение как общечеловеческая ценность. 13. Сущность внутреннего покоя. 14. Энергия Любви. 15. Ненасилие – результат гармоничного развития личности. 16. Выявление общечеловеческих ценностей – путь к проявлению добродетелей. 17. Роль учителя в самопознании. 18. Нравственные качества истинного лидера. 19. Интеграция самопознания и других дисциплин. 20. Самопознания через внеучебную деятельность. 21. Этика семейного воспитания.	**Семинар** 1. Задачи метапредмета «Самопознание» и его роль формировании современной личности. 2. Духовно-нравстенные приоритеты современного образования и значение процесса самопознания личности в реализации концепции образования через всю жизнь. 3. Духовно-нравственное развитие как необходимый компонент совершенствования отечественного образования. 4. Сопоставительный анализ концепций развития самопознания как области социальной практики. 5. Учет особенностей процесса самопознания и саморазвития на разных ступенях онтогенеза человека. 6. Самопринятие и самопрогнозирование как механизм саморазвития личности. 7. Алгоритм составления программы саморазвития личности. 8. Интегральная модель современного человека. 9. Энергия любви к жизни. Особенности понимания сущности любви в самопознании. 10. Факторы, определяющие праведное поведение современной личности. 11. Техники достижения внутреннего покоя. 12. Система учебно-воспитательных мероприятий, формирующих нравственные качества неформальных лидеров. 13. Техники достижения внутреннего покоя. 14. Организация духовно-нравственного воспитания в семье и процесс самосовершенствования личности. 15. Роль учителя в преодолении барьеров саморазвития ученика.	-Семинар тақырыптары типтік бағдарламаға сәйкес құрылмаған; -Силабуста берілген семинар тақырыптарының реті лекция тақырыптарының мазмұнын толықтырып ашып тұрған жоқ; -Типтік бағдарлама бойынша берілген тақырыптар тізімінен 4, 13, 14, 17 сұрақтардан басқасы қамтылмаған;

22. Вожрождание духовных ценностей общества через систему образования в Казахстане. **ПРИМЕРНЫЙ ПЕРЕЧЕНЬ ЗАДАНИЙ ДЛЯ СРС** 1. Изучить первоисточники, труды и описание жизни казахских акынов, жырау, просветителей Ш. Валиханова, Ы. Алтынсарына, А. Кунанбаев, Ш. Кудайбердиева, Ж. Аймауытова, М. Дулатова, М. Жумабаева, С. Торайгыроваи др. 2. Прочитать произведение Ю. Баласагуни «Знание, дарующие счастье» и написать эссе на тему «Качества истинного лидера в произведении Ю. Баласагуни». 3. Прочитать «Слова наиздания» Абая Кунанбаева. 4. Прочитать произвдения Ш. Кудайбердиева и подготовить эссе на одну из тем: «Размышление о прочитанном», «Совесть и душа в учении Ш. Кудайбердиева». 5. Прочитать Платона «Диалоги Сократа» ии другие произведения о Сократе. Приведите примеры бесед Сократа. 6. Написать эссе на тему: «Прав ли И. Кант, утверждая, что существует единый моральный закон, заложенный в каждом человека априори?». 7. Прочитать произведение М. Монтеня «Опыты», главу «О воспитании». 8. Познакомиться с «Великой дидактикой» Я.А. Коменского и выделить основные принципы воспитания и образования. 9. Познакомиться с работами по педагогикем Л.Н. Толстого. Написать эссе на тему «Любовь в педагогике Л.Н. Толстого». 10. Изучить книгу С.А. Назарбаевой «Этика жизни» и написать эссе на тему «Актуальность духовно-нравственного образования в современном мире». 11. Выбрать одного из педагогов-гуманистов: А. Дистервег, Д.И. Менделеев, Я.А. Коменский, Л.Н. Толстой, К.Д. Ушинский, Я. Корчак, В.А. Сухомлинский и др., прочитать их труды. 12. Выбрать одного из педагогов и мыслителей-гуманистов Казахстана: М.Х. Дулати, М.Ж. Копеев, Ы. Алтынсарин, Ш. Валиханов, М. Жумабаев, Ж. Аймауытов, С. Торайгыров и др., прочитать их труды. 13. Прочитать одну из новых книг (с 2000 года) педагога-гуманиста Ш.А.	**СРСП** Консультация и прием СРС **СРС** 1. Подготовить аудио - презентацию результатов изучения научных трактатов и работ педагогов и мыслителей о необходимости организации самопознания и путей саморазвития человека. 2. Подготовка доклада на тему: «Самопознание как область духовной практики народов мира: экскурс в историю» (доклад с аудио- и видео-презентацией. 3. Защита программы саморазвития личности на основе изучения собственных индивидуальных особенностей. 4. Подготовка реферата с использованием не менее 3-х исследований ученых педагогов-психологов на тему: «Любовь как основа и смысл счастливой жизни каждой личности» (с видео презентацией). 5. Демонсторация кейса, содержащего не менее 10 техник достижения внутренней гармонии и покоя. 6. Подготовить для портфолио перечень притч, демонстрирующих по основные ценности самопознания в процессе социализации современной личности. 7. Подготовить презентацию выступления по теме: «Система психолого-педагогической поддержки профессионального развития учителя самопознания».	-СӨЖ тақырыптары типтік бағдарламада берілген тақырыптарға ішін-ара сәйкес келеді; -Студенттердің өзіндік жұмыстарының түрлері, бақылау сұрақтары және формалары өзгеше;

Амонашвили и написать эссе-отзыв об этой работе. 14. Написать эссе на тему «Истинный лидер в моей жизни». 15. Написать эссе-размышление на тему «Роль учителя в нравственно-духовном образовании». 16. Провести конференцию на тему «Теории гуманистов-психологов как методологическая основа программы НДО «Самопознание» или «Возрождение духовности в психологии». 17. Сочинить притчу по выыявлению общечеловеческой ценности – Истина, Любовь, Праведное поведение, Внутренний покой, Ненасилие. 18. Разработать три примера интеграции самопознания в предметы естественнонаучного цикла и два примера интеграции самопознания в предметы гуманитарного цикла. 19. Подготовить проект проведения балготварительной акции на основе принципа социального взаимодейтсвия на тему «Дорогою добра». 20. Подготовить доклад и презентацию на тему «Роль родителей в духовно-нравственном развитии ребенка». **Основная литература** 1. Общечеловеческие ценности (5-11 кл.). Методические пособие для учителей /Алматы, ННПООЦ «Бобек», 2014. 2. Мукажанова Р.А., Омарова Г.А. Методика преподавания дициплины «Самопознание» в школе. Учебно-методическое пособие для учителей. – Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013. – 128 с. 3. Мукажанова Р.А., Омарова Г.А. «Самопознание» и другие учебные предметы: возможности интеграции содержания и методов обучения». Учебно-методическое пособие для учителей. – Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013. – 96 с. 4. Роль учителя в программе НДО «Самопознание». Учебно-методическое пособие для учителей. – Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013. 5. Истинные лидеры в истории человечества (духовно-нравственный аспект лидерства). Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013.	**Учебная литература:** 1. Назарбаев Н.А. Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания . Статья от 12 апреля 2017г// 2. Назарбаева С.А. Самопознание и гармоничное развитие человека. // Евразия.-2013.-№2.- С.4-12. 3. Александрова, Е.А. Миры и меры ребенка в образовании с позиции нового стандарта / Е.А. Александрова // Народное образование. – 2013. – № 1. – С. 205–213. 4. Архиреева, Т.В. Я-концепция младшего школьника: структура, закономерности и условия развития: монография / Т.В. Архиреева. – Великий Новгород: Новгородский гос. ун-т., 2013. – 467 с. 5. Самопознание: хрестоматия для студента..- Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2012.	-Типтік бағдарламада берілген негізгі әдебиеттер тізімі, силабуста берілген әдебиеттер тізімімен сәйкес келмейді;
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ САМОПОЗНАНИЯ		
Тематический план дисциплины **Аксиологические основы преподавания «Самопознания»** 1.1 Истина как цель самопознания	**Лекция** 1. Цель и сущность преподавания дисциплины «Самопознание»	Модульдердің атауы жоқ;

1.2 Практика праведного поведения как золотое правило нравственности 1.3 Покой как внутренняя природа человека 1.4 Любовь – основа мироздания 1.5 Ненасилие – результат гармоничного развития личности **2. Структурно-содержательные и методические аспекты преподавания предмета «Самопознание»** 2.1 Основы планирования урока самопознания 2.2 Позитивный настрой на уроке самопознания 2.3 Использование цитат на уроках самопознания 2.4 Пение и музыка на уроках самопознания 2.5 Творческая и групповая деятельность на уроке самопознания 2.6 Метод рассказывания историй (притч) 2.7 Анализа урока самопознания 2.8 Роль учителя в самопознании **3. Методическая характеристика содержательных разделов самопознания** 3.1 Логическая структура соджержания предмета 3.2 Методическая характеристика разделов для начальной школы 3.3 Методическая характеристика разделов для средних классов 3.4 Методическая характеристика разделов для старших классов 3.5 Мониторинг духовно-нравственного развития школьников **Примерный перечень тем практических занятий** 1. Выявления общечеловеческих ценностей – принцип гармоничного развития личности. 2. Практика сонастроенности с настоящим моментом. 3. Принцип любви на уроках самопознания. 4. Качества, присуще праведному поведению. 5. Внутренний покой как любовь в чувствах. 6. Принцип ненасилия в преподавании предмета «Самопознание». 7. Структура урока самопознания. 8. Методики проведения разных видов позитивного настроя. 9. Позитивное высказывание на уроке самопознания. 10. Организационные особенности пения хором на уроках самопознания.	2. Духовно-нравственное наследие человечества как основа содержания предмета «Самопознание» 3. Ключевые понятия методики преподавания дисциплины «Самопознание» 4. Принципы методики преподавания самопознания. 5. Условия и формы преподавания самопознания. Творческая и групповая деятельность 6. Роль позитивного мышления на уроках самопознания. 7. Искусство рассказывания историй как основа проведения духовно-нравственной беседы 8. Творческая работа на уроках самопознания. Подходы в активизации мыслительного процесса обучающихся 9. Значение музыки и пения хором на уроках самопознания 10. Логическая структура содержания предмета. 11. Методическая характеристика разделов для начальной школы. Методические приемы урока 12. Методическая характеристика разделов для средних классов. Технологии обучения детей подросткового возраста 13. Методическая характеристика разделов для старших классов. Технологии проведения урока самопознания у старшеклассников 14. Роль внеучебной деятельности в духовно-нравственном образовании 15. Организация домашней работы. Мониторинг занятия и оценивание духовно-нравственного развития школьников **Семинарское занятие** 1. Задачи методики преподавания предмета «Самопознание» в школе 2. Этапы развития духовно-нравственного образования в обществе 3. Самопознание как метапредмет. Инновационные методики в преподавании достижения истины на уроке самопознания 4. Методика разыгрывание сценок 5. Постулаты гуманной педагогики. 6. Духовная практика «Жить здесь и сейчас». Средства обучения и воспитания 7. Технология рассказывания историй и техника постановки вопросов 8. Методика рассказа на уроках самопознания 9. Технология организации беседы на уроках самопознания 10. Основные направления предмета «Самопознание». 11. План урока для начальной школы. Технологии и концепции обучения детей младшего школьного возраста	-Типтік бағдарламада сұрақтар тізбесі үлкен үш бөлім бойынша бөлініп берілген; -Силабуста лекция сұрақтардың 90% типтік бағдарламамен сәйкес келеді;

11. Творческая и групповая деятельность на уроке самопознания как способ развития интуитивного мышления. 12. Метод рассказывания историй как основа глубокой духовно-нравственной беседы. 13. Разработка поурочногоплана урока на выявление общеловеческой ценности. 14. Правила анализа урока самопознания. 15. Роль учителя в самопознании. 16. Дидактические основания, регулирующие отбор содержания предмета «Самопознание». 17. Особенности календарного планирования предмета «Самопознание» в начальной школе. 18. Разработка поурочного плана урока самопознания в начальной школе. 19. Тематика и содержательная основа уроков самопознания для основного среднего образования. 20. Разработка поурочного плана урока самопознания в классах среднего звена. 21. Тематика и содержательная основа уроков самопознания для общего среднего образования. 22. Разработка поурочного плана урока самопознания в старших классах. 23. Методика измерения духовно-нравственной воспитанности школьников.	12. План урока для средних классов 13. План урока для старших классов 14. Тренинг «Радость общения» 15. Нравственный пример учителя. Размышление над ситуацией	
Примерные задания к СРС 1. Подготовить проект на тему «Выявление общечеловеческих ценностей – стержневая идея урока самопознание». 2. Написать эссе на тему «Практика общечеловеческих ценностей в моей жизни». 3. Составить глассарий дисциплины «Методика преподавания самопознания». 4. Подготовить презентацию на тему «Структурно-содержательные и методические аспекты преподавания предмета «Самопознание». Пройти публичную защиту. 5. Создать собрание цитат на выявление конкретной общечеловеческих ценностей. 6. Разработать поурочные планы на выявление определенной общечеловеческой ценности. Овладеть навыками отбора содержания урока и методических приемов с целью раскрытия ценности, темы и качеств. 7. Написать методческие рекомендации с учетом возрастных	**СРС** 1. Пронализируйте типовой учебный план по предмету «Самопознание» (класс на выбор) 2. Пронализируйте учебник по предмету «Самопознание» (класс на выбор) 3. Подготовить конспект урока – поурочный план по теме: «Радость жизни» 4. Подготовить презентацию – наглядное пособие по ценностям «Самопознания» **5.** Пронализируйте урок в школе по предмету «Самопознание» **6.** Разработайте технологию строителлинга для урока «Самопознание» («Подарок учителя») **7.** Соберите базу видео для урока «Самопознание» (10 видео)	-Силабуста студенттердің өзіндік жұмыстары 7 тақырыппен шектелген; СӨЖ тақырыптары типтік бағдарламада берілген тақырыптарға ішін-ара сәйкес келеді;

особенностей школьников по выявлению конкретной общечеловеческих ценности. 8. Овладеть навыками календарного планирования по уровням общего среднего образования. 9. Провести мониторинг духовно-нравственной воспитанности школьников класса по одной из методик. 10. Освоить технологическую карту по планированию урока самопознание в детских дошкольных учреждениях. **Основная литература** 1. Мукажанова Р.А., Омарова Г.А. Методика преподавания дисциплины «Самопознание» в школе Учебно-методическое пособие для учителей. – Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2013. – 128 с. 2. Руководствсоо для тренера. Учебно-методическое пособие для учителей. /– Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2015. – 96 с. 3. Общечеловеческие ценности (5-11 кл.). Методическое пособие для учителей/ Алматы: ННПООЦ «Бобек», 2014 4. Омарова Г.А., Абдрахманова А.М., Афанасенко Л.Д. Элективные интегрированные курсы в профильной школе по программе нравственно – духовного образования «Самопознание». Методическое пособие для учителей самопознания/ Алматы, ННПООЦ «Бөбек», 2014. 5. Истинные лидеры в истории человечества (духовно-нравственный аспект лидерства)/ Алматы, ННПООЦ «Бобек», 2013.	**Основная литература**. 1. Мукажанова Р.А., Омарова Г.А. Методика преподавания дисциплины «Самопознание» в школе. – Алматы, 2013. – 176 с. 2. Мукажанова Р.А., Омарова Г.А. Общечеловеческие ценности в НДО «Самопознание». –Алматы, 2014 3. Мукажанова Р.А. Руководство для тренера: основной уровень. - Алматы, 2015 4. Общечеловеческие и национальные ценности в изменяющемся обществе. - Алматы: Ақылкітабы, 2007. - 220 с. 5. Омарова Г. Духовно-нравственное воспитание студентов вузов на основе общечелевоческих ценностей, - А., 2015	-Типтік бағдарламада берілген негізгі әдебиеттер тізімі силабуста берілген әдебиеттер тізімімен сәйкес келеді;
СОЦИАЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА		
Содержание дисциплины 1.Социальная педагогика , ее предмет, задачи. 2.Основные принципы социальной педагогики. 3.Социально-педагогический процесс и пути его совершенствования. 4.Педагогика социального становления личности. 5.Факторы социализации. 6.Адаптация, дезадаптация и реадаптация. 7.Социальные отклонения в развитии детей, подростков и молодежи. 8.Девиантное и делинквентное поведения. 9.Семья как среда воспитания и развития личности. 10.Улица как средства воспитания.	**Лекция** 1.Социальная педагогика , ее предмет, задачи 2.Основные принципы социальной педагогики. 3.Социально-педагогический процесс и пути его совершенствования. 4.Педагогика социального становления личности. 5.Факторы социализации: государство, этнос и нация, менталитет. 6.Адаптация, дезадаптация и реадаптация. 7.Социальные отклонения в развитии детей, подростков и молодежи: норма и патология в социальном развитии человека. 8.Девиантное и делинквентное поведения. Характеристика делинквентного поведения. 9.Семья как среда воспитания и развития личности 10.Социально-педагогическая работа с детьми улицы.	-Лекция тақырыптары модульдерге бөлінбеген; -Силабуста берілген лекция тақырыптары типтік бағдарламада берілген тақырыптар тізбесімен 100% сәйкес келеді;

11.Трудные жизненные ситуации и устройство детей, оказавшихся в них. 12.Проблемы социально-педагогической работы пенитенциарных учреждений. 13.Социально-педагогическая виктимология. 14.Профессиональная деятельность и педагогическая культура социального педагога. **Примерная тема семинарских занятий** 1. Социальная педагогика как наука и как сфера деятельности. 2. Развитие ребенка в социуме. Наследственность и развитие ребенка. 3. Понятия «норма» и «отклонения» в социальной педагогике. Физические и психические отклонения от нормы. Социально-педагогические отклонения от нормы. 4. Категории социальной педагогики. Социально-педагогическая деятельность. Воспитание и социальное воспитание. 5. Принципы социальной педагогики. Принципы природосообразности и культуросообразности в трудах классиков педагогики. 6. Реализация принципа гуманизма в социальной педагогики. 7. Социально-педагогическое исследование. Сущность социально-педагогических исследований. 8. Характеристика методов социально-педагогического исследования. 9. Социально-педагогическая деятельность с семьей. 10. Социально-педагогическая деятельность с семьей группы риска. 11. Социальное сиротство – как социально-педагогическая проблема: пути их решения. Социально-педагогическая работа с приемной семьей. 12. Социальная дезадаптация подростков. Девиантное поведение среди несовершеннолетних. 13. Реадаптация и адаптация детей девиантного поведения. 14. Алкоголизм как социально-педагогическая проблема. 15. Наркомания как форма проявления девиантного поведения детей. 16. Детская проституция и предупреждение, профилактика проституции среди детей и подростков. 17. Преступность среди несовершеннолетних. 18. Система учебно-воспитательных учреждений для несовершеннолетних правонарушителей.	11.Трудные жизненные ситуации и устройство детей, оказавшихся в них. 12Проблемы социально-педагогической работы пенитенциарных учреждений. 13.Социально-педагогическая виктимология. 14.Содержание работы с детьми, оставшимися без попечения родителей. 15.Профессиональная деятельность и педагогическая культура социального педагога. **Семинар** 1. Прикладные задачи социальной педагогики 2. Общая характеристика принципов социальной педагогики 3. Характеристика компонентов социально-педагогического процесса. 4. Социализация как социально-педагогическое явление. 5. Характеристика факторов социализации: мезофакторы, микрофакторы. 6. Детская субкультура; необходимость учета социокультурного мира ребенка и подростка в процессе социализации. 7. Социальные отклонения в развитии детей. 8. Трудновоспитуемые дети: сущность, причины, проблемы. 9. Типы семейного воспитания. 10. Социально-педагогическая работа с детьми улицы. 11. Содержание индивидуальной работы с детьми, оказавшимися в трудной жизненной ситуации. 12. Система учебно-воспитательных учреждений для несовершеннолетних правонарушителей: характеристика, формы и методы работы. 13. Методы и принципы работы с детьми жертв воспитания. 14. Правовые основы обеспечения социально-педагогической деятельности. 15. Пути предупреждения и преодоления профессиональной деформации социального педагога.	-Типтік бағдарламада берілген семинар тақырыптарының 70% силабуста қамтылған;

Примерная тематика СРС 1. Подготовить доклад на тему: Зарождение и развитие социально-педагогических идей в Казахстане. 2. Конспект: Социально-педагогические идеи в Европе: Я.А. Коменский,Дж. Локк, Ж.Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци и другие. 3. Сбор материала из различных источников на тему: «Социально-педагогическая деятельность религиозных организаций». 4. Писменная характеристика особенностей социально-педагогической работы в США. 5. Подготовить доклад на тему: «Современная социально-педагогическая работа в Западной Европе». 6. Подготовить библиографию на тему: «Проблемы развития социальной педагогики». 7. Подготовить доклад на тему: «Современная социально-педагогическая работа в советский период». 8. Выявление и характеристика социально-педагогческой деятельности С.Т. Щацкого. 9. Аннотация на книуг А.С. Макаренко «Педагогическая поэма». 10. Сбор материалов на тему: «Социально-педагогическая работа в КазССР». 11. Сбор материалов по теме: «Социально-педагогическая работа в Республике Казахстан». 12. Аанализ документов: Социальная защита детей в совренменных условиях. 13. Аанализ документов: Государственная политика по социальной защите населения. 14. Подготовить презентацию на тему: «Проблемы детства, сиротства и социального сироства». **Основная литература** 1. Конституция РК. Алматы, 1995. 2. Закон о социальной помощи. Астана 2003. 3. Л.В. Мардахаев Социальная педагогика. М., 2008. 4. Беркімбаева Ш.К., Иманбаева С.Т., Абаева Ғ.А. т.б. Әлеуметтік педагогика. Алматы, 2012. 5. Ю.В. Василькова и др. Социальная педагогика. М., 2000. 6. А.В. Мудрик. Социальная педагогика. М., 2000.	**СРСП** **Консультация и прием СРС** **СРС** 1. Аналитическое задание «Социальная педагогика как область социальной практики». Проанализировать ведущие тенденции развития социальной педагогики на основании ведущих представителей науки. Изложить результаты в виде реферата. 2. Особенности возрастной социализации человека на различных этапах его жизни. Подготовить доклад с видео-презентацией. 3. Защита кейса на тему «Социально-педагогическая технологии профилактике девиантного поведения детей и подростков, оказавших в сложной жизненной ситуации». 4. Разработка проекта по теме «Превенция отклонений в семейном воспитании». 5. Защита кейса на тему «Консультирование с различными категориями детей, оказавшимися в сложной жизненной ситуации». 6. Защита доклада по теме «Профилактика и коррекция виктимности школьников». 7. Защиты программы саморазвития личности социального педагога. **Учебная литература:** **Основная литература** 1. Ахметова Г.К., Мынбаева А.К., Маликова Н.А. Профессиональные деформации личности педагога. Теоретические основы и профилактика.-Алматы, 2013. 2. Василькова Т.А. Социальная педагогика.- М., 2012 3. Мудрик М.В. Социальная педагогика.-М, 2014 4. ПузиковаС.М. Социально-педагогические формы работы по обеспечению	-СӨЖ тапсырмалары типтік бағдарламада берілген сұрақтарды қамтымайды; -Силабуста берілген негізгі әдебиеттер тізімі типтік бағдарламада берілген әдебиеттермен ішін-ара сәйкес келеді;

7. Социальная работа и социальная философия. М., 1996. 8. Г.Н. Филонов. Социальная педагогика: научных статус и прикладные функции//Педагогика, 1994 №6; Ю.К. Бабанский. Педагогика. М., 1983.	информационной безопасности школьников.// Вестник КазНу им. аль-Фараби.- Серия «Психология и социология».- №3(54).- 2015. – С.62-70. 5. Тюрина Э.И.Социальная работа с семьей и детьми (2-е изд., перераб. и доп.) учебник.- 2014.	
ТЕХНОЛОГИИ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ		
Содержание дисциплины Введение в дисциплину 1. Содержание деятельности социального педагога. 2. Социально-педагогическая деятельность как процесс. 3. Инфраструктура социально-педагогической деятельности. 4. Методика и технология социально-педагогической работы с личностью. 5. Технология социально-педагогической защиты прав ребенка. 6. Методика и технология социально-педагогической работы с семьей. 7. Методика и технология социально-педагогической работы с группами, детскими и молодежными объединениями и организациями. 8. Методика и технология социально-педагогической работы в социуме. 9. Социально-педагогическая деятельность как социальное управление.	**Лекция** **Л.1,2:** Тема 1. Цель и задачи курса «Технологии социально-педагогической работы с детьми». **Л. 3,4** Цели, принципы и содержание социально-педагогической работы с детьми **Л. 5,6** Общее представление о технологиях социально-педагогической работы с детьми **Л. 7,8** Классификация социально-педагогических технологий **Л. 9,10** Социально-педагогические технологии работы с семьей **Л. 11,12** Технологии социально-педагогической работы с детьми группы риска **Л. 13,14** Технологии социально-педагогической работы с детьми из неполных семей **Л. 15,16** Технологии социально-педагогической работы с детьми-инвалидами **Л. 17,18** Социально-педагогическая поддержка детей, нуждающихся в специальной помощи. **Л. 19,20** Социально-педагогическая работа с детьми из неблагополучных семей **Л. 21,22** Технологии социально-педагогической работы с родителями **Л. 23,24** Социально-педагогическая поддержка одаренных детей в общеобразовательной школе **Л.25**, **26** Основные направления работы социального педагога с классными руководителями и школьными психологами	-Лекция тақырыптары модульдерге бөлінбеген; -Силабуста берілген лекция тақырыптары типтік бағдарламада берілген тақырыптар тізбесімен ішін ара сәйкес келеді;

Примерный перечень тем семинарских занятий. 1. Методы социально-педагогического изучения детей с девиантным и деликвентным поведением, школьной дезадаптации, пеагогической и социальной запущенности. 2. Дети «группы риска» и их характеристика. 3. Характеристика маргинального поведения. 4. Методика социально-педагогического семейного консультирования. 5. Особенности деликвентного поведения. 6. Личность нормального ребенка и детей девиантного поведения. 7. Методика работы социального педагога с различными категориями семей.	**Л. 27,28** Инновационные технологии социально-педагогической работы с детьми **Л.29,30** Методики и технологии социально-педагогической работы с педагогически запущенными детьми **Семинар** **С. 1.** Функции социального педагога в работе с детьми **С. 2** Содержание социально-педагогической работы с детьми **С.3** Методы и формы работы социального педагога с детьми **С. 4** Характеристика субъектных, деятельностных и средовых технологий **С.5** Цели, задачи и уровни социально-педагогической работы с семьей **С.6** Цели, задачи и уровни социально-педагогической работы с семьей **С.7** Технологии социально-педагогической работы по профилактике социального сиротства **С.8** Цели, задачи и основные принципы работы с детьми инвалидами. Проблемы социальной адаптации детей инвалидов **С. 9** Содержание работы с детьми, нуждающимися в специальной помощи **С.10.** Цели, задачи, этапы и содержание социально-педагогической работы с детьми из неблагополучных семей в условиях школы. **С. 11** Организация различных форм социально-педагогической работы с родителями **С.12** Технология организации различных форм культурно-досуговой работы с трудными детьми **С.13** Технология организации различных форм культурно-досуговой работы с одаренными детьми **С.14** Взаимодействие социального педагога с классными руководителями и школьными психологами	-Типтік бағдарламада берілген семинар тақырыптарының тізімінен 7-тақырып силабуста қамтылған, қалған тақырыптар қарастырылмаған;

Примерный перечень тем и заданий СРС 1. Дать определение основным понятиям «Методика социально-педагогической деятельности». 2. Раскройте сущность понятий «метод», «прием» и «средство», используемых профессиональной деятельности социального педагога. 3. Раскройте сущность и особенности соцально-педагогических технологий. 4. Раскройте алгоритм решения проблемы ребенка в процессе социально-педагогических технологий. 5. Составьте логико-структурную схему «Классификация типовой семей». 6. Назовите основные проблемы детей в семьях группы риска. 7. Дайте определение понятиям «сиротство», «опека и попечительство», «усыновление». 8. Ваше отношение к международному усыновлению социальных сирот. 9. Определите сущность понятия «приемная семья». 10. Назовите этапы социально-педагогической деятельности с приемной семьей. 11. Охарактеризуйте уровни развития алкогольгой зависимостей у детей. 12. Обоснуйте понятия «девиантное поведение», «деликвентное поведение». 13. Определите основные направления государственной социальной политики. 14. Охарактеризуйте причины подростковой наркомании. 15. Покажите взаимосвязь физиологических, психологических и социальных процессов, происходящих с подростками под дейтсвиям алкоголя. 16. Раскройте причины употребления наркотиков подростками. 17. Охарактеризуйте принципы построения системы учебно-воспитательных учреждений для несовершеннолетних преступников. 18. Раскройте содержание профилактической деятельности социального педагога. 19. Назовите основные реабилитационные учреждения.	**С. 15** Цели, задачи и содержание деятельности социального педагога с педагогически запущенными детьми **СРС** **СРС 1.** Подготовьте выступление и презентуйте его. Тема: «Направления деятельности социального педагога с детьми» **СРС 2.** Напишите эссе «Типы социально-педагогических технологий и их характеристика» **СРС 3.** Разработать программу социально-педагогической работы с детьми из неполных семей. **СРС 4.** Составить рекомендации социальному педагогу по работе с детьми инвалидами **СРС 5.** Создание и презентация программы социально-педагогической работы с родителями, имеющими детей с ограниченными возможностями. **СРС 6.** 1)Разработать и презентовать мероприятие для учащихся средних классов на тему: «Наш мир» с использованием игровых технологий (форма на выбор). 2) Подготовьте презентацию «Оригинальная форма культурно-досуговой работы с детьми-инвалидами» с использованием наглядных материалов.	-Типтік бағдарламада студенттердің өзіндік жұмыстарына арналған 40 тақырыпша берілген, силабус бойынша 6 СРС тақырыбын берген. Бағдарламада көрсетілген үлгі тақырыптар силабуста мүлде пайдаланылмаған;

20. Охарактеризуйте особенности социально-педагогических технологиий. 21. Охарактеризуйте основные направления деятельности социальных институтов. 22. Обоснуйте методику индивидуальной работы с подростком-правонарушителем. 23. Дайте характеристику понятиям «религия», «конфессия». 24. Обоснуйте технологию социальной реабилитации. 25. Прокомментируйте особенности воспитательной работы с трудновоспитуемыми детьми. 26. Назовите типы социально-педагогических технологий. 27. Охарактеризуйте технологии социально-педагогической защиты прав ребенка. 28. Определите методику диагностики семьи. 29. Разъясните технологию организации групповой деятельности и технологию целевого программирования. 30. Охарактеризуйте методику социально-педагогической экспертизы. 31. Раскроте сущность технологии социального посредничества. 32. Объясните систему работы с волонтерами. 33. Объясните методику организации благотварительных акций. 34. Определите методику социально-педагогической работы с различными категориями детей. 35. Определите особенности профилактики школьной дезадаптации. 36. Определите технологию профилактики и преодолдения межличностных конфликтов. 37. Прокомментируйте специфику деятельности социального педагога по разраешению споров о воспитании детей. 38. Дайте характеристику методики диагности микросреды. 39. Проанализируйте проектирование и планирование социально-педагогической деятельности. 40. Охарактеризуйте технологию уличной работы.		
Основная литература 1. Андреева И.Н. Антология по истории и теории социальной педагогики. М., 2002. 2. Антология социальной работы Т.1. История социальной помощи в России/Сост. М.В. Фирсов М; 1994. 3. Бочарова В.Г. Социальная педагогика. – М; 1994.	**Основная литература** 1. Шакурова М.В. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 272 с. *2.* Теория и методика воспитания. Учебное пособие для студентов вузов.- М.: «Академия», 2000.- 336 с.	-Типтік бағдарламада көрсетілген негізгі әдебиеттер тізімі силабуста қолданылмаған:

4. Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога. Учебное-пособие – М. Издательский центр «Академия», 2004. 5. Загвязинский В.И. Методология и методика социально-педагогического исследования: Кн. Для социальных работников и социальных педагог, М.: 1995. 6. Мардахаев Л.В. Методика и технологии работы социального педагога. Учеб-метод. Пособие – М.; 2003. 7. Менлибекова Г. Система подготовки учителя к социально-педагогической работе. – Астана, 2000.	*3.* Баршай В.М. Активные игры для детей: Учебное пособие.- Ростов-на-Дону: Феникс, 2001.-320 с. 4. Grubitzsch S. Testtheorie – Testpraxis. Psychologische Test und PrufverfahrenimkritischenUberblick. – Germany, Hamburg: RowohltTaschenbuchVerlagGmbre, 1991. S. 192-195. 5. Savalei V., Bentler P.M. A statistically justified pairwise ML method for incomplete nonnormal data: A comparison with direct ML and pairwise ADF // Structural Equation Modeling, 2005. V. 12. PP. 183-214. 6. Воронин А.С. Словарь терминов по общей и социальной педагогике. – Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2006. – 135 с.	